

VILNIAUS UNIVERSITETAS
ŠIAULIŲ AKADEMIJA

SPECIALIOSIOS PEDAGOGIKOS MAGISTRANTŪROS STUDIJŲ PROGRAMA
Logopedijos specializacija

VIKTORIJA VAIDELIENĖ

Magistro studijų baigiamasis darbas

**IKIMOKYKLINIO UGDYMO ĮSTAIGOS SPECIALIOJO PEDAGOGO
IDENTITETAS**

Darbo vadovė: doc. dr. R. Melienė

Šiauliai, 2021

**Studijuojančiojo, teikiančio baigiamąjį darbą,
GARANTIJA**

WARRANTY of Final Thesis

Vardas, pavardė <i>Name, Surname</i>	Viktorija Vaidelienė
Padalinys <i>Faculty</i>	Šiaulių akademija Šiauliai Academy
Studijų programa <i>Study Programme</i>	Specialioji pedagogika (specializacija – Logopedija) Special education (specialization – Speech and language therapy)
Darbo pavadinimas <i>Thesis topic</i>	Ikimokyklinio ugdymo įstaigos specialiojo pedagogo identitetas Identity of a special pedagogue of a pre-school education institution
Darbo tipas <i>Thesis type</i>	Baigiamasis darbas Final Thesis

Garantuoju, kad mano baigiamasis darbas yra parengtas sąžiningai ir savarankiškai, kitų asmenų indėlio į parengtą darbą nėra. Jokių neteisėtų mokėjimų už šį darbą niekam nesu mokėjęs.

I guarantee that my thesis is prepared in good faith and independently, there is no contribution to this work from other individuals. I have not made any illegal payments related to this work.

Šiame darbe tiesiogiai ar netiesiogiai panaudotos kitų šaltinių citatos yra pažymėtos literatūros nuorodose.

Quotes from other sources directly or indirectly used in this thesis, are indicated in literature references.

Aš, Viktorija Vaidelienė, pateikdamas (-a) šį darbą, patvirtinu (pažymėti)
I, Viktorija Vaidelienė, by submitting this paper confirm (check)

**Embargo laikotarpis
Embargo Period**

Prašau nustatyti šiam baigiamajam darbui toliau nurodytos trukmės embargo laikotarpį:
I am requesting an embargo of this thesis for the period indicated below:

_____ mėnesių / *months*

(embargo laikotarpis negali viršyti 60 mėn. / *an embargo period shall not exceed 60 months*).

Embargo laikotarpis nereikalingas / *no embargo requested*.

Embargo laikotarpio nustatymo priežastis / *Reason for embargo period:*

TURINYS

<i>Santrauka</i>	4
<i>Summary</i>	5
Įvadas.....	6
<i>1 skyrius. PROFESINIS IDENTITETAS IR SPECIALIŲJŲ PEDAGOGŲ PROFESIJOS YPATUMAI</i>	12
1.1. Identitetas ir jo įvairovė	12
1.2. Profesinis identitetas	16
1.3. Būsimojo specialiojo pedagogo profesinis identitetas.....	20
1.4. Specialiųjų pedagogų kompetencijos bei funkcijos.....	25
1.5. Ikimokyklinio ugdymo įstaigų specialiųjų pedagogų vaidmuo	29
<i>2 skyrius. TYRIMO METODOLOGIJA</i>	36
2.1. Tyrimo metodologija	36
2.2. Tyrimo metodika ir organizavimas.....	37
2.2.1. Duomenų rinkimas	38
2.2.2. Duomenų apdorojimas/analizė	39
2.2.3. Tyrimo procedūra	39
2.2.4. Tyrimo imtis	40
2.2.5. Tyrimo kokybė	40
2.2.6. Tyrimo etika	41
<i>3 skyrius. IKIMOKYKLINIO UGDYMO ĮSTAIGOS SPECIALIŲJŲ PEDAGOGŲ IDENTITETO YPATUMAI BEI FUNKCIJOS</i>	42
3.1. Specialiųjų pedagogų funkcijos ikimokyklinio ugdymo įstaigoje.....	42
3.1.1. Specialiojo pedagogo funkcijos atitinkančios Lietuvos profesijos klasifikatorių ...	42
3.1.2. Reikalavimai ikimokyklinio ugdymo įstaigos specialiajam pedagogui nurodyti Lietuvos profesijų klasifikatoriuje	46
3.2. Ikimokyklinio ugdymo įstaigų specialiųjų pedagogų profesinis identitetas.....	50
3.2.1. Profesinio vaidmens suvokimas ir profesinio identiteto pokyčiai.....	50
3.2.2. Socialinės sąveikos ir formalumų reikšmė profesiniam identitetui.....	56
DISKUISJA	68
IŠVADOS	71
REKOMENDACIJOS	73
LITERATŪRA	74
PRIEDAI	79

Santrauka

Viktorija Vaidelienė „Ikimokyklinio ugdymo įstaigos specialiojo pedagogo identitetas bei funkcijos“, darbo vadovė doc. dr. Rita Melienė, specialiosios pedagogikos studijų programa, specializacija logopedija, edukologijos institutas, Vilniaus universitetas, Šiaulių akademija, Šiauliai, 2021 metai.

Darbe atlikta teorinė identiteto, profesinio identiteto, būsimąjo specialiojo pedagogo profesinio identiteto, specialiųjų pedagogų kompetencijų ir funkcijų bei ikimokyklinio ugdymo įstaigų specialiųjų pedagogų vaidmens teorinė analizė. Iškelti ginamieji teiginiai, kad specialiųjų pedagogų funkcijos dėl nepakankamai aiškaus reglamentavimo nacionaliniu lygiu skirtingose įstaigose apibrėžiamos nevienodai bei, kad ikimokyklinio ugdymo įstaigų specialiųjų pedagogų profesinis identitetas yra stiprus.

Dokumentų analizės metodu buvo atliktas specialiųjų pedagogų funkcijų tyrimas, kurio tikslas – išnagrinėti specialiųjų pedagogų pareigybės aprašymuose pateikiamas funkcijas. Atliktas rašytinių tekstų ištraukų lyginimas, grupavimas, tarpusavio ryšių nustatymas. Tyrime buvo panaudoti 9 laisvoje prieigoje rasti specialiojo pedagogo pareigybių aprašymai. Nagrinėjamos specialiojo pedagogo funkcijos, atitinkančios ir neatitinkančios Lietuvos profesijų klasifikatoriuje iškeltiems specialiojo pedagogo uždaviniams, taip pat palyginamos aprašų formuluotės.

Interviu metodu buvo atliktas tyrimas, kurio tikslas – ištirti specialiojo pedagogo profesinį identitetą ir funkcijas ikimokyklinio ugdymo įstaigoje. Atlikta kokybinė turinio analizė. Tyrime dalyvavo 5 ikimokyklinėse įstaigose dirbantys specialieji pedagogai. Empirinėje dalyje nagrinėjami specialiųjų pedagogų profesinio tapatumo asmeniniai ir socialiniai veiksniai.

1. Atlikta dokumentų analizė parodė, kad specialiojo pedagogo pareigybės aprašuose nurodomose funkcijose yra ir panašumų, ir skirtumų. Išanalizavus dokumentų turinį, išskirtos Lietuvos profesijų klasifikatoriuje nurodytus uždavinius atitinkančios ir neatitinkančios funkcijos. Grupavimo metodu pavyko nustatyti, kad ne visuose dokumentuose yra paminėtos vienos ar kitos funkcijos. Lyginimo metodas parodė, kad funkcijų aprašymai ir jų formulavimas dažniausiai skirtingi. Patvirtintas ginamasis teiginys – specialiųjų pedagogų funkcijos dėl nepakankamai aiškaus reglamentavimo nacionaliniu lygiu skirtingose įstaigose apibrėžiamos nevienodai.
2. Atlikta turinio analizė parodė, kad dirbančių ikimokyklinėje įstaigoje specialiųjų pedagogų individualus vaidmuo yra tiek „specialusis pedagogas-individualios pagalbos teikėjas“, tiek „specialusis pedagogas-logopedas“, o komandiniai vaidmenys neretai pasirenkami pagal situaciją, tačiau pagrindinis yra komandos telkėjo vaidmuo. Specialieji pedagogai turi panašumų su kitais specialistais, kadangi turi vieną tikslą, o išsiskiria savo darbo specifika. Tyrimo dalyvių profesinė raida buvo labai skirtinga, tačiau šiuo metu visų profesinis identitetas yra stiprus, kas patvirtina iškeltą ginamąjį teiginį.
3. Nustatyta, kad tiek socialinė sąveika, tiek formalumai turi įtakos specialiųjų pedagogų profesiniam identitetui. Tyrime dalyvavusių specialiųjų pedagogų santykiai su darbdaviu ir kolegomis turi teigiamą poveikį, o jiems, kaip darbuotojams, keliami lūkesčiai ir reikalavimai nepaveikia jų profesinio identiteto. Visuomenės lūkesčius respondentai įvertino, kaip turinčius neigiamą poveikį jų profesiniam identitetui. Formalumai taip pat daro skirtingą poveikį tyrimo dalyvių profesiniam identitetui: ikimokyklinio ugdymo įstaigų suteikiami ištekliai daro teigiamą poveikį, o valstybės teisinė aplinka turi neigiamą poveikį, tačiau labiausiai respondentų nuomonės išsiskyrė kalbant apie profesijos institucionalizacijos poveikį jų profesiniam identitetui, kadangi neretai tenka atlikti ne tik specialiojo pedagogo, bet ir gretutines funkcijas.

Esminės sąvokos: identitetas, vaidmuo, profesija, profesinis identitetas, funkcijos, specialusis pedagogas.

Summary

Viktorija Vaidelienė, Identity of a special pedagogue of a pre-school education institution. Work manager Assoc. Prof. Rita Melienė, Special education (specialization – Speech and language therapy) study program, Institute of Education, Vilnius University, Šiauliai Academy, Šiauliai, 2021.

Theoretical analysis of identity, professional identity, professional identity of the future special pedagogue, competencies and functions of special pedagogues and the role of special pedagogues of pre-school education institutions is have been reviewed in the paper. Defensive statements have been made such as: due to the insufficiently clear regulation at the national level the functions of special pedagogues are defined differently in different institutions, professional identity of special pedagogues in pre-school education institutions is solid.

In order to study the functions of the special pedagogues the method of document analysis has been used. The aim of the study was to examine the functions of the special pedagogues that are being provided in the job descriptions. Comparison of extracts of written texts, grouping, establishment of the mutual relations has been performed. The job descriptions of the 9 special educators found in free access has been used in the study. The functions of a special pedagogue are being analyzed, as well as the phrasing of the descriptions are being compared.

The research was conducted using the interview method, the aim of which was to investigate the professional identity and functions of a special pedagogue in a pre-school education institution. The qualitative content analysis has been performed. 5 of the special pedagogues working in pre-school institutions were involved in the study. The empirical part of the study examines the personal and social factors of the pedagogues' professional identity.

1. The analysis of the documents revealed that there are both similarities and differences of the functions that are being indicated in the job descriptions of a special pedagogue. After analyzing the content of the documents, the functions that correspond and do not correspond to the tasks specified in the Lithuanian Classification of Occupations has been distinguished. Using the grouping method, it was found that not all the functions are mentioned in all documents. The comparison method revealed that the descriptions of the functions and their formulation are usually different. The statement has been confirmed that the functions of the special pedagogues are defined differently in different institutions due to the lack of the clear regulation at the national level.
2. The analysis of the content showed that the individual role of the special pedagogue working in a pre-school institution is both „special pedagogue-provider of the individual assistance“ and „special pedagogue-speech therapist“ meanwhile, the role while in the team is often chosen according to the situation, but the main role is the role of the team mobilizer. The special pedagogues are similar with other professionals in their goals, however, they differ in the specifics of their work. The professional development of the study participants has been very different however, at present the professional identity of all the participants is strong, which confirms the statement made.
3. It was found that both social interaction and formalities affect the professional identity of a special pedagogue. The relations of the special pedagogue who have participated in the study are equally positive with their employers and colleagues, also the expectations and requirements that are placed on them do not affect their professional identity. However, respondents revealed that the expectations existing in the public have a negative impact on their professional identity. Formalities also have different effects on the professional identity of the study participants: the resources provided by the pre-schools have the positive impact, meanwhile the legal environment of the state has a negative effect yet, the opinion of the respondents differed the most on the impact of the institutionalization of the profession on their professional identity, whereas it is often necessary of the special pedagogue to perform not only the special pedagogical but also the adjacent functions.

Key concepts: identity, role, profession, professional identity, functions, special pedagogue.

Ivadas

Tyrimo aktualumas. Žmogus visuomenėje turi tam tikrą identitetą, tačiau skirtingose erdvėse žmonės save suvokia vis kitaip. Tas pats asmuo vaidina kelis vaidmenis vienu metu, todėl „norėdamas orientuotis aplinkoje (pvz., darbe), žmogus turi apibrėžti savo santykį su jam reikšmingais tos aplinkos objektais (pvz., bendradarbiais, vadovais, klientais ir pan.). Tokio santykio apibrėžimas įmanomas tik tada, kai žmogus gali save patį suvokti kaip objektą, esantį tarp kitų objektų“ (Legkauskas, 2012, p. 71). Vienas iš socialinių žmogaus vaidmenų – profesija. Žmogus praleidžia nemažai laiko įgydamas profesiją bei dirbdamas su tuo susijusį darbą, kas leidžia susiformuoti profesiniam identitetui. Žmogaus tapatinimasis su profesija leidžia jam būti profesionalu, elgtis kaip profesionalui, palaikyti profesinį įvaizdį ir statusą bei išsiskirti kaip tarp savo profesijos atstovų, taip ir tarp kitų panašių profesijų. Profesinis identitetas yra neatsiejama asmens identiteto dalis, todėl svarbu kokie asmeniniai ir aplinkos veiksniai lemia specialiųjų pedagogų profesinį identitetą. Kaip vis dėlto formuojasi pedagogo profesinis identitetas studijų metu ir dirbant, mokslininkams yra aktualus ir sudėtingas klausimas. Kaip teigia Beauchamp ir Thomas (2009, p. 175–176), kurie išnagrinėjo daugybę pedagogų profesinio identiteto tyrimų bandydami suprasti gausėjančią literatūrą apie mokytojų tapatybę ir pažymėjo, kad mokytojų identitetas buvo tiriamas įvairiais būdais (pagal Beauchamp ir Thomas 2009, p. 175–176):

- tiriant „savęs atradimą“, kurį mokytojai patiria;
- tiriant naratyvus, kuriuos mokytojai kuria norėdami paaiškinti save ir savo gyvenimą mokytojo vaidmenyje;
- tiriant mokytojų interviu, kuriuose jie dalyvauja;
- tiriant metaforas, kuriomis vadovaudamiesi mokytojai formuoja supratimą apie savo profesinį vaidmenį;
- tiriant plačius diapazonus įvairių kontekstinių veiksnių, darančių įtaką mokytojams ir jų praktikai.

Mokslininkai pasirenka skirtingus pedagogų profesinio identiteto tyrimus, bandydami atrasti specialiosios pedagogikos studentų pedagoginio identiteto palaikymo būdus, taip pat tirdami studentų tapatinimąsi su specialiojo pedagogo profesija bei šios profesijos pasirinkimo motyvus. Kiti mokslininkai, nagrinėja ikimokyklinio ugdymo, meno ir kitų pedagogų profesinį identitetą. „Profesinis tapatumas socialinių ir humanitarinių mokslų srityse, ypač užsienio šalyse, nėra naujas mokslo tyrimų objektas. Šį reiškinį tiria įvairių mokslo kryptių atstovai, pvz., <...> ugdymo srities specialistų profesinio tapatumo sąsajos su profesijos statusu ir įvaizdžiu tęstinėse studijose (McMichael 2000) ir kt. įvairių sričių tyrimus vienija ugdymo (-si), aukštojo mokslo ir veiklos pasaulio komponentai.“ (Žydžiūnaitė & Crisafulli, 2011, p. 169). Tačiau Lietuvoje „profesinis identitetas pradėtas tirti palyginti neseniai ir ši tema šalies kontekste – sąlyginai nauja: profesinio

identiteto tyrimų pradmenimis laikytini profesinio kryptingumo (Kregždė, 1988; Navaitienė, 2000; Balžakienė, 2002), profesinio orientavimo, profesinio pasirinkimo, karjeros projektavimo (Stanišauskienė, 2004; Urbonienė, 2004; Pūkelis, 2002) tyrimai, kurie nėra tapatūs profesinio identiteto tyrimams. Profesinio identiteto temos nagrinėjimo pradžia galima laikyti šiuos tyrimus: V. Žydžiūnaitės (2005), V. Žydžiūnaitės, G. Saulėnienės (2006), kuriuose tirtas profesinio identiteto vystymasis, V. Vainilavičiūtės (2000) – tikybos mokytojų profesinio identiteto, A. Augustinaičio (2002) profesionalumo sampratos kaitos ir to iššauktą poreikį vykdyti ugdymo srities pokyčius (S. Jonušaitė, V. Žydžiūnaitė, 2009).“ (Bartusevičiūtė, 2012, p. 4). Taip pat būsimųjų specialiųjų pedagogų tyrimas buvo atliktas Kinijos mokslininko Zhong (2020), kuris kaip vieną iš darbo hipotezių iškėlė socialinės aplinkos palaikymo poveikį specialiųjų pedagogų profesiniam identitetui.

Tyrimo problema. Specialieji pedagogai, pabaigę studijas, gali dirbti įvairiose ugdymo įstaigose, kuriose specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems vaikams reikalinga pagalba įsisavinant ugdymosi turinį. Prieš truputį daugiau negu 20 metų „specialiųjų poreikių vaikų integraciją¹ į ikimokyklinės įstaigas <...> įtvirtino Lietuvos Respublikos specialiojo ugdymo įstatymas (1998) bei specialiojo ugdymo reformą grindžiantys teisiniai dokumentai.“ (Striolaitė, 2002, cit. pagal Grinienė, Bliumbergienė, 2005, p. 28), todėl dabar specialiuosius pedagogus galima sutikti ir ikimokyklinėse bendrojo ugdymo įstaigose. „Neprigirdinčiųjų kalbėjimo ugdymo, šveplavimo² taisymo, foneminės klausos lavinimo ir kiti dalykai turėtų būti ikimokyklinės įstaigos, o ne pradinės mokyklos problema. Bendrojo tipo ikimokyklinėse įstaigose specialieji pedagogai, logopedai, psichologai kur kas reikalingesni negu mokyklose.“ (Ambrukaitis, 2005, p. 21). Lietuvos ir Europos švietimo strateginiuose dokumentuose išryškinti iššūkiai ikimokykliniam ugdymui(si). Prioritetu tampa <...> specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių vaikų ugdymas <...>.“ (Juodaitytė, Malinauskienė, Musneckienė, Bražienė, Lenkauskaitė, 2017, p. 229). Tačiau šios profesijos atstovų vykdomos funkcijos nėra aiškiai reglamentuotos valstybiniu lygiu, įteisintos tik specialiųjų pedagogų kompetencijos, bei nurodomi specialiajam pedagogui keliami uždaviniai Lietuvos profesijų klasifikatoriuje. Specialiojo pedagogo funkcijas tik bendrojo ugdymo mokyklos kontekste ištyrė Ališauskas ir Rusteika (2008), Trinkunienė ir Giedrienė (2008). Todėl vertinga gauti duomenų, kokias funkcijas specialieji pedagogai turi atlikti savo darbovietėje, ugdant pagal ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programas, kadangi nėra bendro visiems specialistams patvirtinto funkcijų aprašo, juos parengia ir patvirtina kiekviena įstaiga. Specialiųjų pedagogų ikimokyklinėse įstaigose nėra daug, 2018 metais Švietimo aprūpinimo centro (2019, p. 55) duomenimis ikimokyklinio ugdymo įstaigose dirbo 81 specialusis pedagogas, todėl naudinga šiuo

¹ Kalba netaisyta.

² Kalba netaisyta

tyrimu sužinoti, kaip jie suvokia save, kaip specialiojo pedagogo vaidmens atlikėją bei kokias funkcijas atlieka. Specialiųjų pedagogų profesinio identiteto formavimosi temą iš dalies aprašė Bubnys (2007, 2009); Bubnys & Židžiūnaitė (2008), nagrinėdami specialiosios pedagogikos programų studentų rašomas refleksijas, kuriose atsispindėjo ir profesinis tapatumas. Studentų, besirengiančių tapti specialiaisiais pedagogais, profesinio identiteto ir visuomenės požiūrio į specialiuosius pedagogus bei jų palaikymo sąsajas nagrinėjo Zhong (2020). Ikimokyklinio ugdymo įstaigose dirbančių specialiųjų pedagogų funkcijų palyginimo analizės tyrimų nėra. Panašaus pobūdžio tyrimas buvo atliktas Borisevičienės (2007), kuri nagrinėjo bendrojo ugdymo mokyklų specialiųjų pedagogų veiklos struktūrą ir turinį.

Tyrimo objektas: specialiojo pedagogo profesinis identitetas ir funkcijos ikimokyklinio ugdymo įstaigoje.

Tyrimo tikslas – ištirti specialiojo pedagogo profesinį identitetą ir funkcijas ikimokyklinio ugdymo įstaigoje.

Probleminiai klausimai:

1. Kokias funkcijas atlieka specialusis pedagogas ikimokyklinio ugdymo įstaigoje?
2. Kaip ikimokyklinio ugdymo įstaigoje save identifikuoja specialusis pedagogas?
3. Kaip įvairūs veiksniai veikia specialiojo pedagogo profesinį identitetą?

Ginamieji teiginiai:

1. Specialiųjų pedagogų funkcijos dėl nepakankamai aiškaus reglamentavimo nacionaliniu lygiu skirtingose įstaigose apibrėžiamos nevienodai.
2. Ikimokyklinio ugdymo įstaigų specialiųjų pedagogų profesinis identitetas yra stiprus.

Uždaviniai:

1. Išanalizuoti teorinę profesinio identiteto sampratą, specialiųjų pedagogų pasirengimo ir darbo ikimokyklinėje ugdymo įstaigoje specifiką.
2. Išnagrinėti specialiojo pedagogo pareigybės aprašyme nurodytas funkcijas, jų tarpusavio panašumus ir skirtumus bei atitikimą Lietuvos profesijų klasifikatoriuje pateiktiems uždaviniams.
3. Apibūdinti specialiųjų pedagogų profesinio vaidmens suvokimą ir vaidmens atlikimą bei profesinio tapatumo pokyčius.
4. Nustatyti socialinės sąveikos ir formalumų įtaką specialiųjų pedagogų profesiniam identitetui.

Tyrimo metodologija. Šis tyrimas remiasi konstruktyvizmo ir socialinio konstruktyvizmo teorijomis. Konstruktyvizmo prasme šis tyrimas nagrinėja, kaip specialieji pedagogai, įgiję reikiamų profesijai žinių, kuria profesijos prasmę ir su ja tapatinasi. Socialinio konstruktyvizmo prasme šis tyrimas nagrinėja kokia socialinės sąveikos, aplinkos ir darbo santykių formaliosios dalies įtaka specialiųjų pedagogų profesiniam identitetui. Siekiama ištirti ikimokyklinio ugdymo

įstaigose dirbančių specialiųjų pedagogų profesinį identitetą bei kaip asmeninė patirtis, socialinė sąveika bei veiklos reglamentavimas veikia specialiųjų pedagogų identitetą. Tyrime glaudžiai sąveikauja psichologijos ir sociologijos aspektai edukologų atžvilgių. Pasirinkti kokybinio tyrimo metodai atskleidžia pasirinktą temą, kadangi dokumentų analizė suteikia visus reikiamus funkcijų tyrimui duomenis, o respondentai, atsakydami į pateiktus klausimus suteikia visus profesinio identiteto tyrimui reikalingus duomenis. Kiekybinio tyrimo duomenų apie identitetą rinkti nėra tikslinga, kadangi identitetas yra nuolat formuojamas ir besikeičiantis, todėl surinkti duomenys neturėtų nei išorinio, nei vidinio validumo.

Tyrimo metodai. Teoriniai: teorinių šaltinių analizė. Empiriniai: dokumentų analizė. Kokybiniai: interviu, kokybinė duomenų analizė. Tyrimo instrumentas: struktūruoto interviu klausimynas.

Tyrimo imtis ir organizavimas. Dokumentų analizėje apžvelgiami visi rasti laisvoje prieigoje specialiojo pedagogo specialybės aprašai, parengti ikimokyklinio ugdymo įstaigų. Analizuojamos ištraukos, kuriose aprašytos būtent funkcijos. Gauti duomenys grupuojami, lyginami, ieškomi tarpusavio ryšiai. Atliekama funkcijų analizė.

Interviu tyrimo dalyviai – 5 respondentai specialieji pedagogai, dirbantys ikimokyklinio ugdymo įstaigose bei jų įstaigų funkcijų aprašai. Tyrimo dalyviai parinkti taikant proginės kriterinės imties atrankos būdus. Buvo paskelbta ikimokyklinėje įstaigoje dirbančių specialiųjų pedagogų, norinčių dalyvauti tyrime, paieška. Tyrimo duomenys surinkti nuotoliniu būdu. Tyrėjas pokalbio pradžioje pristato respondentams, atsiklausia sutikimo įrašyti pokalbį. Gauti duomenys fiksuojami, užrašomi, užkoduojami, prieduose pateikiama pokalbių transkripcija, atliekama kokybinė turinio analizė. Tyrimo išvados nėra generalizuojamos.

Tyrimo etapai.

- ✓ **Tyrimo dizaino /plano rengimas.** Tyrimo dizainas parengtas 2019-11-15 – 2019-12-06, vėliau dėl temos pokyčių tobulintas bei koreguotas.
- ✓ **Literatūros analizė.** Atskleista identiteto, profesinio identiteto samprata, išnagrinėtos pedagogų profesinio identiteto sudedamosios, specialiųjų pedagogų darbo specifika.
- ✓ **Tyrimo hipotezės formulavimas.** Atlikus literatūros analizę, iškelti ginamieji teiginiai.
- ✓ **Tyrimo imties pasirinkimas.** Nuspręsta dokumentų analizei pasirinkti visus laisvoje prieigoje esančius dokumentus. Iš viso buvo rasti 9 specialiojo pedagogo pareigybės aprašai. Interviu duomenų rinkimui taikyta kriterinė imtis, pasirinkta apklausti 5 respondentus.
- ✓ **Pilotinis tyrimas.** Dokumentų analizei pilotinis tyrimas nebuvo atliktas. Interviu pilotinis tyrimas vyko su gretimos profesijos – logopedijos atstove, po kurio klausimai buvo pergrupuoti, sukonkretinti, išskirti pagalbiniai klausimai.
- ✓ **Duomenų rinkimas, duomenų apdorojimas ir analizė.**

1. Dokumentų analizė: duomenų rinkimas, rašytinių tekstų ištraukų lyginimas, grupavimas, tarpusavio ryšių nustatymas. Tyrimas vykdytas 2020-12-01 – 2020-12-09.
 2. Interviu: klausimyno sudarymas, duomenų rinkimas, interviu transkribavimas, turinio analizė. Tyrimas vykdytas: 2020-12-07 – 2020-12-17.
- ✓ **Ginamųjų teiginių tikrinimas.** Iškelti ginamieji teiginiai patikrinti atlikus dokumentų analizės palyginimą bei išnagrinėjus interviu duomenis, atlikus turinio analizę, abu ginamieji teiginiai pasitvirtino.
 - ✓ **Interpretavimas ir apibendrinimas/ išvadų formulavimas.**
 - ✓ **Tyrimo ataskaitos rengimas.**

Tyrimo etika. Atliekant tyrimą laikomasi etiško citavimo principų, bendrųjų tyrimo etikos principų, etinių (sąžiningumo) principų, teisinių (konfidencialumo) principų.

Darbo naujumas. Dažniausiai, pabaigę specialiosios pedagogikos studijas, absolventai randa darbą bendrosiose ugdymo mokyklose, specialiosiose mokyklose arba renkasi darbą pagal įgytą logopedo specialybę. Nors vaikai, turintys specialiųjų ugdymosi poreikių, gali lankyti bendrojo ugdymo ikimokyklinės įstaigas, toli gražu ne kiekvienoje iš jų dirba specialusis pedagogas. Šiuo tyrimu siekiama išnagrinėti, kokių funkcijų atlikimas numatytas skirtingų ikimokyklinių ugdymo įstaigų specialiojo pedagogo pareigybės aprašyme, kaip tapatinasi su savo profesija specialieji pedagogai, dirbantys su ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus vaikais bei kokias funkcijas jiems tenka atlikti savo darbo vietoje. Ikimokyklinio ugdymo įstaigose dirbančių specialiųjų pedagogų identiteto ir funkcijų tyrimas būtų naujas ir neturintis analogų mokslinis darbas.

Darbo struktūra. Darbą sudaro santrauka lietuvių ir anglų kalbomis, įvadas, 3 skyriai, išvados, rekomendacijos, literatūros sąrašas, 45 priedai. Darbe pateikiama 20 lentelių (prieduose pateikiama 30 lentelių).

Esminės sąvokos: identitetas, vaidmuo, profesija, profesinis identitetas, funkcijos, specialusis pedagogas.

„**Identitetas** [lot. *identitas* (kilm. *identitatis*) – tapatybė]: 1. ko nors apibrėžtumas, individualumas, tapatybė; visiškas, iki smulčiausių detalių, sutapimas; 2. *psichol.* asmenybės vidinė vienovė, išgyvenama kaip savo paties „Aš“. (Kinderys, 2005, p. 310).

„**Vaidmuo** – tai grupės nario elgesio pobūdis, kurį jis natūraliai prisiima, išreikšdamas savo įnašą ir santyki su kitais grupės nariais.“ (Savanavičienė, Šilingienė, 2005, cit. pagal Vilniaus pedagoginis universitetas, 2008, p. 77).

„**Profesija** – specialaus pasirengimo reikalaujantis užsiėmimas, verslas“. (Keinys, 2012, p. 623).

„**Profesinis identitetas** – asmens tapatinimasis su savo profesija“ (Jonušaitė, 2006, cit. pagal Urbonienė, 2008, p. 85).

„**Funkcija** [lot. *functio* – atlikimas, veikla]: – 1. paskirtis, pareigos, veiklos sritis. <...>“
(Kinderys, 2005, p. 256).

Specialusis pedagogas - specialistas, turintis aukštąjį pedagoginį išsilavinimą ir įgijęs specialiojo pedagogo profesinę kvalifikaciją. (Borisevičienė, 2007, p. 17).

Darbe naudojami trumpiniai:

VGK – Vaiko gerovės komisija;

SUP – specialieji ugdymosi poreikiai.

I skyrius. PROFESINIS IDENTITETAS IR SPECIALIŲJŲ PEDAGOGŲ PROFESIJOS YPATUMAI

1.1. Identitetas ir jo įvairovė

Žmonių identitetą psichologai pradėjo tyrinėti palyginus neseniai – praeitame amžiuje. „Pirmasis tapatumo sąvoką psichologijoje XX amžiaus pradžioje pavartojo Zigmundas Froidas <...>.“ (Lekavičienė, Vasiliauskaitė, Antinienė, Almonaitienė, 2010, p. 73). Ši sąvoka neliko nepastebėta, tad vėliau identiteto sampratą pradėjo plėtoti ir kiti mokslininkai. „Išsamiau tapatumo esmę atskleidė E. Erikson (1963). Ego identitetas laikomas pagrindine jo psichologinės raidos teorijos sąvoka. E. Erikson nuomone žmogus ieško savo tapatumo visą gyvenimą <...>. E. Erikson tapatumo koncepciją praplėtė J. Marcia, T. Sabrin, A. S. Waterman, S. Archer bei daugelis kitų mokslininkų.“ (Antinienė, 2005, p. 53). Taigi, identiteto tyrimai sudomino ne vieną mokslininką, kurie nagrinėjo asmens tapatumą ir parengė jį apibrėžiančią literatūrą.

Lietuvos psichologijos vadovėliuose teigiama, kad (pagal Suslavičius, 2006, p. 98; Antinienė, 2005, p. 53; Lekavičienė et al., 2010, p. 72):

- Identitetas yra savęs suvokimas ir apibūdinimas, atsakant į klausimą: „Kas aš esu?“;
- Identitetas susideda iš žmogaus priimtų socialinių vaidmenų.

Apibendrinant šiuos teiginius, galima padaryti išvadą, kad psichologija identitetą traktuoja kaip asmenybės savęs suvokimą ir savo vaidmenų visuomenėje pažinimą ir atlikimą.

Tam, kad sužinotų savo tapatumą, žmogus pirmiausia turi suprasti kas jis yra, kokius socialinius vaidmenis jis atlieka. „Atsakydami į klausimą „kas aš esu?“, mes pirmiausia minime lytį ir profesiją, taip pat tikėjimą, tautybę ir t.t.“ (Antinienė, 2005, p. 53; Lekavičienė et al., 2010, p. 72). Žmogaus socialinių vaidmenų gali būti daug. Štai kiek skirtingų tapatumų gali priskirti sau individas:

1 lentelė

Identitetų įvairovė

(Pagal Lekavičienė et al., 2010, p.74-75, Кукк & Туїкк³)

Priskirtas tapatumas	Įgytas, laisvai pasirinktas tapatumas	Pasiskolintas tapatumas
Lytis	Profesija	Pagalbininko
Rasė	Profesiniai pasiekimai (pareigos, laipsniai)	Atgailaujančiojo
Amžius	Politiniai interesai	Lyderio
Gimtoji kalba	Bendravimo stilius	Engiamojo
Pilietybė	Laisvai pasirinkti ryšiai	Ir pan.
Socialinis sluoksnis	Orientacijos	

³ Metai nenurodyti. Prieiga: <https://refdb.ru/look/2760848-pall.html>

Kaip matoma 1 lentelėje, identitetas gali būti priskirtas: įgimtas, paveldėtas ir t.t., gali būti laisvai pasirinktas arba įgytas, o gali būti pasiskolintas. Visi vaidmenys yra skirtingi, jie gali persipinti tarpusavyje, kai kurie laikui bėgant gali keistis. Be to, „atsakymas į klausimą „Kas aš esu?“ priklauso nuo aplinkos, kurioje tas klausimas žmogui bus užduotas. Jei tą klausimą žmogui užduosime darbe, atsakydamas į jį jis greičiausiai paminės, kad yra darbuotojas, einantis tam tikras pareigas ir taip toliau.“ (Legkauskas, 2012, p. 76). Galima daryti išvadą, kad asmuo, paklaustas apie identitetą dažniausiai pamini kelis socialinius vaidmenis, be to, žmogaus atsakymą gali sąlygoti vieta, kurioje klausimas buvo užduotas.

Savęs vaizdo suvokimą ir socialinių vaidmenų priėmimą gali sąlygoti įvairūs faktoriai. „Veiksniai, turintys įtakos susivokimo procesui (pagal Legkauskas, 2009, p. 182-203):

- Kultūrinis kontekstas – istorinis laikotarpis, kultūra, tautybė/rasė, lytis, socioekonominis statusas;
- Artimiausia socialinė aplinka – šeima ir draugai/bendraamžiai;
- Individualios žmogaus savybės, gebėjimų vystymasis, individualūs gebėjimai.“

Taigi, asmeninis identitetas yra neatsiejama žmogaus dalis, kurią jis suvokia apmąstydamas savo esybę, išskirdamas savo vaidmenis visuomenėje, kuriuos formuoja įvairūs aplinkos veiksniai.

Žmogus vienu metu gali atlikti keletą socialinių vaidmenų. Visi atliekami vaidmenys yra skirtingi. Identitetas susideda iš skirtingų vaidmenų, kuriuos žmogus atlieka, visumos. Vaidmuo tai:

- „<...> žmogaus elgesio būdų visuma, būdinga kuriai nors veiklos sričiai.“ (Antinienė, 2005, p. 49; Lekavičienė et al., 2010, p. 69).
- „funkcinė asmens padėtis socialinėje bendruomenės struktūroje, suponuojanti kitų bendruomenės narių ir to paties vaidmens atlikėjų lūkesčius, nusakančius tai padėčiai priklausančias funkcijas ir jų atlikimo būdą.“ (Legkauskas, 2009, p. 295; 2012, p. 78).

Analizuojant vaidmens sąvokas pastebima, kad kiekvienam vaidmeniui jau yra priskirti tam tikri veiksmai, kurių atlikimo laukia iš mūsų aplinkiniai: tiek to paties vaidmens atlikėjai, tiek nei karto nesusidūrę su šiuo vaidmeniu. „Dažniausiai mes prisiimame vaidmenį kaip normalų visuomeninio elgesio būdą. Tačiau mes ne tik tenkiname aplinkinių lūkesčius, bet ir patys individualiai tą vaidmenį interpretuojame. Vaidmens interpretavimas priklauso nuo žmogaus savęs pažinimo, socialinės situacijos vertinimo, asmeninių nuostatų, vertybių, vilčių, patirties.“ (Lekavičienė et al., 2010, p. 70). Mes žinome ko tikisi iš mūsų aplinkiniai, tačiau galime įnešti ir savo poryčių į jau turimą scenarijų, pakoreguoti visuomenės priimtas vaidmeniui suteikiamas elgesio normas. Socialinės psichologijos mokslininkas Suslavičius (2006, p. 98) taip pat teigia, kad: „identiškumas yra žmogaus savęs apibrėžimas jam reikšmingais vaidmenimis. Žmogus apibrėžia save kažkokių

požymių atžvilgiu. Iš dalies daugiausia tie požymiai yra individualūs ir subjektyvūs. Pavyzdžiui, jei žmogus apibrėžia save sportininku, turi būti panaudojami tam tikri sportininkui būdingi požymiai, tarkime tam tikros sporto šakos kultavimas.“ Kiekvienas vaidmuo turi kažkokį būtent jam priskiriamą bruožą, požymį, kurį įvardinus tampa aišku kokį vaidmenį atlieka tas asmuo. Taigi, kiekviena veiklos sritis yra skirtinga ir reikalauja būtent toje srityje tinkančio veiklos pobūdžio bei vaidmenį atitinkančių požymių. Vaidmens atlikimui žmogui reikia išmanyti tam tikrai sričiai reikalingus elgesio būdus ir strategijas bei vaidmeniui priklausančias funkcijas.

Gyvenant socialinėje bendruomenėje dažnai susiduriama su vaidmenimis, kurių atlikimas neatsiejamas nuo kitų žmonių įsitraukimo. „E. Goffman skiria individualius ir komandinius vaidmenis. Paprastai mes priklausome socialinėms grupėms. Taigi esame įvairių komandų <...> – šeimos, mokyklos, darbovietės, bažnyčios, ir daugybės kitų grupių – nariai.“ (Antinienė, 2005, p. 50, Lekavičienė et al., 2010, p. 71). Grupės nariai prisiima komandinius vaidmenis, atlikdami komandai skirtas užduotis. Nėra aiškiai apibrėžta kokį vaidmenį pasirinkti grupės nariams, dažnai kai kurie grupės nariai gali atlikti ir kelis vaidmenis. „Vienas iš komandos tikslų – pristatyti savo socialinę grupę. <...> Sukuriama komanda, kuri privalo „vaidinti“ kartu. Komandinę „vaidybą“ paprastai koordinuoja lyderis. Komandos turi tam tikrų paslapčių, kurios neatskleidžiamos ne komandos nariams. Jų bendravime naudojami įvairūs kodai, simboliai, dažnai nesuprantami pašaliniais žmonėmis.“ (Antinienė, 2005, p. 50, Lekavičienė et al., 2010, p. 71). Komandiniai vaidmenys (pagal Jazukevičiūtę, Lamsodienė, 2007, p. 41-43, Vilniaus pedagoginis universitetas, 2008, p. 78-80):

- Sėjikas (idėjų generuotojas);
- Išteklių tyrinėtojas (neapdorotų idėjų vystytojas, diplomatas ir derybininkas);
- Koordinatorius (užsibrėžto tikslo siekėjas, kontroliuojantis komandą);
- Formuotojas (iššūkių mėgėjas, nepaisantis problemų);
- Patarėjas-vertintojas (įžvalgus teisėjas, neleidžiantis komandai suklysti);
- Komandos žmogus (klauso tytojas ir diplomatas, neleidžiantis komandai konfliktuoti);
- Vykdytojas (organizacinių įgūdžių turintis asmuo, atlieka bet kokią užduotį);
- Užbaigėjas (sąžiningas, kruopštus, deda daug pastangų darbui pabaigti);
- Specialistas (nori įgyti specializuotus profesinius įgūdžius, siauros srities ekspertas).

Kiekvienas žmogus pasirenka komandinį vaidmenį pagal savo sugebėjimus. Jeigu žmogui geriau sekasi generuoti idėjas, jis ir komandoje darys tą patį, jeigu išvystyti lyderio gebėjimai, žmogus koordinuos komandą. Vadinasi, susiformavus komandai, žmogus mato, kokius asmeninius gebėjimus jis gali realizuoti, ir pats pasirenka kokį komandinį vaidmenį jis atliks.

Nors kai kurie vaidmenys atliekami ilgą laiką, tai nereiškia, kad jie nesikeičia. „Nepaisant to, kad sveikas protas identitetą paprastai laiko esminiu ir stabilium, dėl to jis nėra nei vidinis, nei

privatus ar nekaitus. Identitetas visada yra aktualus (kuriamas čia ir dabar) ir procesualus – dinamiškas <...>.“ (Čiubrinskas, 2011, p. 15). Vadinasi, vyksta pastovi identiteto kaita, formavimasis. Pasak Marcia (1993, 1994, cit. pagal Legkauskas, 2009, p. 172-174) žmogaus identiškumas gali turėti 4 lygmenis:

- Difuzinis identiškumas – kai asmuo yra savimonės sumaišties būsenoje, neturi stipraus tapatumo jausmo. Toks neturi stiprių įsipareigojimo jausmų, aiškaus savivaizdžio, dėl to yra lengvai pažeidžiamas, paklūsta išoriniam spaudimui.
- Prisiimtas tapatumas – kai asmuo leidžia kitiems išrinkti savo vaidmenį, nesistengdamas ieškoti tikrojo savęs. Žmogus siekia būti toks, kokį jį nori matyti aplinkiniai. Tokioje būsenoje esantis asmuo perėmė tapatumą iš svarbaus savo gyvenime asmens, tačiau jų asmeninės savybės bei vertybės skiriasi, todėl asmuo nesijaučia gerai šiame vaidmenyje.
- Identifikacinis moratoriumas – kai asmuo yra identiškumo krizėje. Žmogus aktyviai ieško kitų realizacijos galimybių, bando surasti kompromisą tarp tėvų norų, visuomenės reikalavimų ir savo paties sugebėjimų.
- Pasiektas identiškumas – kai asmuo atrado save, suvokė savo tapatumą. Tokie žmonės nėra priklausomi nuo aplinkinių nuomonių, aiškiai žino kas jie yra savęs ir kitų atžvilgiu, žino ir gali paaiškinti kitiems ką, kaip ir kodėl jie veikia.

Antropologija, skirtingai, negu psichologija, identitetą apibrėžia, kaip tapatinimąsi su tam tikra grupe, kurią tarpusavyje sieja tokie patys tapatumai, požymiai bei elgesio būdai. „*Identitetas* – socialiniu konstruktyvizmu paženklinta sąvoka – lieka aktuali socialinių mokslų kategorija, apibrėžianti sociokultūriškai *konstruojamą* žmonių grupavimąsi, nuolatinį ribų braižymą apsiribojant ir drauge atsiribojant tam tikrais identifikavimosi svertais, simboliais ir veiklos strategijomis.“ (Čiubrinskas, 2011, p. 14). Tuo pačiu, ieškant savo identiteto, asmuo ne tik visą laiką lygina save su tokio paties vaidmens atlikėjais, bet ir ieško kaip diferencijuoti savo ir kitus panašius vaidmenis. „Socialinė savimonė apibrėžiama kaip žmogaus žinojimas apie savo priklausymą grupėms, jų vertinimai ir jausmai joms. Socialinė savimonė nusako prasmingus panašumo santykius su kitais grupių, kurioms žmogus save priskiria, nariais ir analogiškus skirtumo santykius su kitų lygintinų grupių, kurioms jis savęs nepriskiria, nariais.“ (Legkauskas, 2012, p. 75). Kitais žodžiais, pagal Legkauską (2012, p.75): „Kokie MŪSŲ panašumai“ ir „Kokie MŪSŲ skirtumai JŪ atžvilgiu“. Tarpusavio panašumai suvienija tos pačios grupės atstovus, o skirtumai leidžia atsiriboti nuo kitų vaidmenų atlikėjų. „Tapatinimasis – procesas, kai asmuo artimai susisieja su kitu asmeniu ar grupe, perima jų savybes, nuostatas, tikslus ar vertybes. Tapatinimasis įgyja daug pavidalų: <...> suaugęs žmogus tapatinasi su tam tikra profesija <...>. Tapatinimasis paprastai vyksta nesąmoningumo ir ikisąmoningumo lygmeniu.“ (Bagdonas & Bliumas, 2019, p. 293). Taigi, žmonės, kurie jau išsigrynino pagrindinius socialinius vaidmenis,

randa kitus asmenis arba asmenų grupes, kurių priimti vaidmenys sutampa, kad būtų galima grupuotis pagal bendrus požymius, bet tuo pačiu atsiriboti nuo kitų asmenų ar grupių, kurių požymiai nesutampa.

Įnešdamas į vaidmens atlikimą savo asmeninius pokyčius, žmogus suformuoja būtent jam būdingą vaidmens atlikimo būdą. Tai padaryti padeda žmogaus „savimonė – viena iš sąmonės formų, savęs išskyrimas iš aplinkos, savo santykio su pasauliu, poelgių, veiksmų, interesų, išgyvenimų įsisąmoninimas ir vertinimas.“ (Monginaitė, 2010, p. 67). Kiekvienas žmogus įsivaizduoja kokių jis nori ir turi būti. Reflektuodamas savo veiksmus bei patirtį, žmogus atranda save, palygindamas savo įsivaizduojamą asmenybę ir realųjį savęs vaizdą. „Savimonė atlieka integracijos funkciją, todėl tikslinga kalbėti apie *visuminį* „aš“, sujungiantį realųjį „aš“ ir idealųjį „aš“. *Idealusis* „aš“ – lūkesčiai, normatyvi savęs vizija, abstraktus savybių rinkinys, kuo asmenybė ketina tapti savęs realizavimo procese. *Realusis* „aš“ – žinių apie save visuma, kurią sudaro turima patirtis, gebėjimai, įgūdžiai, išmintis, pasiekimai ir esami santykiai su kitais.“ (Monginaitė, 2010, p. 68). Realizuojant save, žmogus susiduria su įvairiomis situacijomis, kurių jis nebuvo numatęs tuomet, kai tik įsivaizdavo save vienokį ar kitokį. Galima išsikelti sau daug tikslų ir siekių, tačiau ne visuomet lūkesčiai atitinka realybę. Mes esame visuomenės dalis, todėl akivaizdu, kad savęs suvokimui mūsų artima aplinka turi didelę įtaką. Mes esame kažkuo panašūs į mus supančius žmones, tuo pačiu norime būti kitokie, negu aplinkiniai. „Asmeninė savimonė paprastai apibrėžiama kaip žmogaus požymių visuma, kurią jis naudoja apibrėždamas save kitų žmonių atžvilgiu. Asmeninę savimonę sudaro asmens individualūs sugebėjimai, būdo bruožai, poreikiai, vertybės, patirtis ir santykiai, kuriais remdamasis jis save suvokia kaip skirtingą nuo kito konkretaus žmogaus.“ (Legkauskas, 2012, p. 74-75). Taigi, tą patį vaidmenį skirtingi žmonės atlieka vis kitaip, kadangi jų savimonė formuoja tapatumą atsižvelgiant į įvairius žmogaus asmenybės faktorius.

1.2. Profesinis identitetas

„Kuo norėtum būti, kai užaugsi?“ – tai vienas iš daugelio klausimų, kuriuos aplinkiniai užduoda vaikui. Jis susijęs su profesiniu identitetu, kadangi dažniausiai atsakymas atskleidžia su kokia profesija tapatinasi vaikas. Tam, kad pasirinktume profesiją, turime apsvarstyti, kokie mūsų gebėjimai pasireiškia geriausiai, kas mums sekasi, o kas nesiseka. Galima atrasti įvairių profesinio tinkamumo testų, kurie leis pažinti save ir suprasti savo stipriąsias puses. „Profesinis tinkamumas – fizinės ir psichinės savybės, kurių reikia, kad tinkamai pasirengęs, – įgijęs ypatingų žinių, įgūdžių ir kompetencijų, – asmuo galėtų sėkmingai dirbti pagal profesiją. Laikas, per kurį susidaro profesinis tinkamumas priklauso nuo įgimtų žmogaus savybių, jo motyvacijos ir profesinio

pasirengimo. Šie veiksniai ne visoms profesijoms vienodai svarbūs.“ (Bagdonas & Bliumas, 2019, p. 235). Kaip paminėta aukščiau, identitetą sudaro kelių socialinių vaidmenų derinys ir sulaukus tam tikro amžiaus vienas iš atliekamų vaidmenų yra asmens pasirinkta profesija. Kaip teigia A. Maslow (2003, p. 28), išsilavinę asmenys pradeda tapatinti savo darbą su savo „aš“, taigi darbas jiems virsta neatsiejama savarankiško asmens identifikavimo elemento dalimi. „<...> Apie savo identitetą suvokiame labai nedaug – kaip ledkalnis, matome tik viršukalnę, o visa kita mums yra nesuprantama (Costello, 2005), tuo tarpu profesinis identitetas priklauso sąmoningam identiteto suvokimui. Kiekvienas individas turi internalizuoti profesinį vaidmenį į savo asmeninį identitetą (Costello, 2005).“ (cit. pagal Stanevičienė, 2015, p. 18). Į jau suformuotą tapatumą, atėjus laikui, asmuo turi įsisavinti dar vieną – profesinį. „Profesinis identitetas apima (pagal Rimkienė, Žydžiūnaitė, 2013, cit. pagal Stanišauskienė & Urbonienė, 2017, p. 92):

- profesinį tinkamumą,
- profesinį pasirengimą,
- profesinį apsisprendimą,
- profesijos vaizdą ir save joje,
- profesinį planą,
- karjerą,
- profesinę savimoneį,
- asmens motyvaciją ir asmenybę“.

Visos šios sudedamosios dalys padeda žmogui identifikuotis su savo profesiniu vaidmeniu, įgauti pasitikėjimo savo profesijos pasirinkimu. Profesinis tapatumas ateina į žmogaus gyvenimą daug vėliau, dažniausiai tuomet, kai jis jau būna susiformavęs kaip asmenybė. „Susitapatinimas su svarbiais reikalais ir darbais bei jų įtraukimas į save išplečia žmogiškąjį „aš“ ir suteikia jam didesnę reikšmę.“ (Маслоу, 2003, p. 42). Šiam pasisakymui antrina ir Urbonienė (2008, p. 85), teigdama, kad „identifikuodamas save su konkrečiu profesiniu vaidmeniu, individas išugdo ir didesnę profesinę motyvaciją, skatinančią toliau tobulėti ir siekti žinių“. Taigi, suaugusiojo žmogaus gyvenime profesija turi didelę reikšmę, tapatinimasis su ja praplečia žmogaus identitetą ir suteikia norą stengtis ir dėl savęs, ir dėl kitų.

Atsižvelgdamas į savo asmeninį identitetą, pažindamas save, žmogus pasirenka sau tinkamiausią profesiją. „Profesija reiškia įsidarbinimą ar užsiėmimą, kurį kažkas atlieka ir už ką yra gaunamas atpildas, o profesijos sąvoka yra sociokultūrinio ir ideologinio rėmo rezultatas, kuris daro įtaką darbinei praktikai nuo tada, kai profesijos yra įteisintos socialiniame kontekste, kuriame jos ir vystėsi.“ (Stanevičienė, 2015, p. 18). Taip pat „profesija – ypatingo pasirengimo tam tikros trukmės studijų, žinių, įgūdžių ir kompetencijų reikalaujanti veiklos rūšis, kuri dažniausiai būna ir asmens pragyvenimo šaltinis. Daugelis profesijų skirstoma į specialybes.“ (Bagdonas & Bliumas,

2019, p. 235). Atitinkamai, profesiją reikia pasirinkti daug anksčiau, prieš pradėdant dirbti, kadangi žinių, įgūdžių ir kompetencijų įgavimui reikalingas laikas. Kartais žmogui tenka išbandyti save skirtingose profesijose, kol pasirenkama būtent ta, kurioje žmogus jaučiasi geriausiai ir gali pilnai save atskleisti. „Kaip pažymi Jovaiša (1999), profesinis pasirinkimas yra ilgą laiką trunkantis procesas, kurį sudaro trys pagrindiniai etapai (cit. pagal Urbonienė, 2008, p. 85):

- Bendrojo lavinimo⁴ mokykloje, kai domimasi įvairiomis profesijomis;
- Švietimo institucijose, kuriose įgyjama profesija, kada yra susipažįstama su pasirinkta profesine sritimi ir darbo specifika;
- Įsidarbinus ir dirbant, kada susiformuoja profesinis identitetas bei profesinė kultūra.“

Taigi, galima pastebėti, kad profesijos pasirinkimo etapai užima nemažą žmogaus gyvenimo laikotarpį, todėl akivaizdu, kad laikui bėgant žmogus pradeda tapatintis su savo profesija. Žmogus renkasi profesiją labai atidžiai. „Asmeninės karjeros pasirinkimas yra vienas svarbiausių individo gyvenimo pasirinkimų, lemiančių gyvenimo kokybę, profesinę sėkmę ar nesėkmę, profesinį identitetą bei socialinį statusą.“ (Petkevičiūtė, 2006, cit. pagal Urbonienė, 2008, p. 84). Vieniems žmonėms lengvai sekasi pasirinkti sritį, kurioje norės dirbti, kiti ilgai neatranda sau tinkamos profesijos ir praeina ilgą kelią, ieškodami savo pašaukimo.

Nors profesijos pasirinkimas prasideda mokykloje, tikrasis „profesinis tapatumas pradeda formotis profesinių studijų metu ir tęsiasi visą profesinę karjerą.“ (Ohien, Segesten, 1998; Brott, Myers, 1999, cit. pagal Žydžiūnaitė & Crisafulli, 2011, p. 170). Kadangi pradėdant formuoti profesinį tapatumą, žmogus dar neturi pakankamai žinių ir patirties, profesinis identitetas laikui bėgant vis persiformuoja. „Tai labiau procesas nei rezultatas, dėl kurio susiformuoja savęs, kaip profesionalo suvokimas“. (Urbonienė, 2008, p. 85). Tačiau yra ir kita nuomonė, kad „profesinis tapatumas – santykinai stabili ir ilgalaikė sistema, sudaryta iš savybių, įsitikinimų, vertybių, motyvų ir patirties.“ (Žydžiūnaitė & Crisafulli, 2011, p. 169). Galima daryti prielaidą, kad susiformavus tapatumui su tam tikra profesija, asmuo toliau tapatinasi su ja, tačiau su laiku gali keistis savęs, kaip tos profesijos atstovo, savimonė.

Tik išsirinkus profesiją dar per anksti manyti, kad asmuo jau turi profesinį identitetą. „Daugeliui socialinių vaidmenų reikia rengtis. Užbaigtumas – tai vaidmens įvaldymas. <...> kad būtum kažkuo, reikia turėti meistriškumą įrodančių įgūdžių. Nėra aišku, ar vien žinios jau reiškia profesiją“. (Suslavičius, 2006, p. 99). Taigi, „profesinis tapatumas susijęs su terminu profesionalas ir reiškia (Žydžiūnaitė & Crisafulli, 2011, p. 170):

- buvimą profesionalu (Brott, Kajs, 2001; Sahcs, 2001, Augustinaitis, 2002, Žydžiūnaitė, 2005),
- profesionalų elgesį, profesinį įvaizdį ir statusą (McMichael, 2000),

⁴ Ugdymo (aut. past.)

- profesijos išskirtinumą (Sachs, 2001)“.

Galima teigti, kad profesiniam identitetui svarbu ilgalaikė profesinė veikla, profesinio vaidmens atlikimas, kadangi buvimą profesionalu įrodo tam tikra asmens turima praktinė patirtis, taip pat profesijai reikalingų elgesio būdų įvaldymas, savęs, kaip profesijos atstovo svarbos suvokimas, išskirtinumas tarp kitų profesijų, o kartais net išskirtinumas toje pačioje profesijoje. „<...> profesionalumas – tai gebėjimai, žinios, kultūra ir identitetas, kurie siejami su aukštu profesinių žinių lygiu, kartais labai specializuotomis žiniomis, veiklos metodais, uždara darbo rinka, veiklos procesų valdymu ir kt.“ (Jatkauskienė, Andriekienė, & Juozaitis, 2011, p. 14-15). Profesionalu netampama iškart, tam reikia tam tikrų žinių ir įgūdžių, kurių pastovus tobulinimas leidžia pačiam ir aplinkiniams įrodyti savo meistriškumą tam tikroje srityje. „Tapsmą profesionalu galima skaidyti į du lygmenis (Urbonienė, 2008, p. 85):

- struktūrinį, kai asmuo įvaldo būtinus profesinei veiklai formalius išsilavinimo ir profesinius reikalavimus;
- nuostatų, kai realizuojamas profesinis interesas bei pašaukimas.“

Taigi, pirmiausia asmuo susipažįsta su profesija, įsisavina žinias, reikalingas darbui, o pradėjęs dirbti ir toliau domisi profesija, sieja save su ja. „Profesinio tapatumo formavimąsi, t. y. vidinę profesionalumo integraciją (Gregg, Magilvy, 2001) pirmiausia veikia profesinis ugdymas ir tik vėliau, jau pradėjus dirbti, pareiga profesijai, mokymasis iš patirties, profesijos vertybių suvokimas ir asmens individualios profesijos filosofijos formavimasis.“ (Žydžiūnaitė & Crisafulli, 2011, p. 171). Be šių asmens vidinių veiksmų, „profesiniam tapatumui svarbūs socialiniai, struktūriniai ir išoriniai veiksniai (Žydžiūnaitė & Crisafulli, 2011, p. 171):

- asmens santykiai su darbdaviais ir kitais organizacijos nariais,
- organizacijos suteikiami ištekliai,
- darbuotojui keliami reikalavimai ir jo atžvilgiu puoselėjami lūkesčiai.
- visuomenės lūkesčiai ir reikalavimai profesijai,
- valstybės teisinė aplinka,
- profesijos institucionalizacija⁵.“

Šių veiksmų įtaka profesiniam identitetui gali būti skirtinga, tai labai priklauso ir nuo pačios profesijos, ir nuo asmens jau turimo profesinio identiteto. Vadinasi, profesinis identitetas formuojasi ne tuomet, kai žmogus tik pasirenka profesiją, o tuomet, kai bando įvaldyti reikalingus

⁵ **institucionalizacija**, visuomeninių ryšių ir santykių sutvarkymas, formalizavimas ir standartizavimas, socialinių institutų formavimo procesas. Leidžia prognozuoti socialinį elgesį atliekant tam tikrus socialinius vaidmenis (tėvų, mokytojų ir kitų) ir numatyti sankcijas už jų neatlikimą. (Visuotinė lietuvių enciklopedija. Prieiga: <https://www.vle.lt/Straipsnis/institucionalizacija-32265>)

įgūdžius bei įgyja praktinės patirties dirbant. Iš viso to asmuo semiasi įgūdžių ir formuoja profesionalo įvaizdį. Profesinį tapatumą formuoja kiek vidiniai veiksniai, tiek išoriniai.

1.3. Būsimojo specialiojo pedagogo profesinis identitetas

Profesinis identitetas formuojasi įvairiais gyvenimo tarpsniais: studijose, kai pradeda pažindintis su būsima profesija teoriškai ir praktiškai, ir darbe, kai pritaikomos turimos žinios, kaupiama patirtis bei susiduriama su įvairiais žmonėmis, situacijomis. Profesinis tapatumas yra labai plati sąvoka, turinti daugybę sudedamųjų dalių, taip pat turinti ir daugybę įvairių tyrimo metodų ir būdų. „Pagrindinė kliūtis siekiant suprasti tapatybę yra jos apibrėžimo sprendimas, nes bandant pasiekti apibrėžimą iškyla įvairių klausimų. Reikia stengtis suvokti glaudų identiteto ir savęs ryšį, emocijų vaidmenį formuojant tapatybę, istorijų ir diskurso galią suvokiant tapatybę, refleksijos vaidmenį formuojant tapatybę, sąsają tarp tapatybės ir pareigų bei funkcijų, kontekstinius veiksniai kurie skatina arba trukdo kurti tapatybę, o galų gale – mokytojų rengimo programų atsakomybę, kad būtų sukurtos galimybės tirti naują ir tobulėjančią mokytojo tapatybę.“ (Beauchamp & Thomas, 2009, p. 176).

Norint ateityje dirbti specialiuoju pedagogu, reikia baigti 4 metų trukmės bakalauro studijas, įsisavinti tam tikras žinias, kompetencijas, pasiekti numatytų rezultatų. „Mokytojų rengimo metu sudaromos visos specifinių, mokslo žinių, reikalingų veiklos realizavimui, įgijimo galimybės“ (Jatkauskienė, Andriekienė & Juozaitis, 2011, p. 13). Specialiosios pedagogikos ir logopedijos bakalauro programos aprašymas pateikiamas 2 lentelėje.

2 lentelė

Specialioji pedagogika ir logopedija (anglų k. - Special Education and Speech Therapy) bakalauro programos aprašymas (pagal aikos.smm.lt⁶)

<i>Studijų programos tikslas (-ai):</i>	
Parengti aukštos kvalifikacijos specialistus – specialiuosius pedagogus, logopedus, gebančius atpažinti, vertinti ir tenkinti vaikų specialiuosius ugdymosi poreikius, kylančius dėl negalių ir sutrikimų; profesionaliai teikti specialiąją pedagoginę pagalbą ir kritiškai vertinti bei spręsti specialiųjų ugdymosi poreikių tenkinimo, inkluzinio ugdymo organizavimo problemas taikant naujausiais moksliniais tyrimais grįstas specialiojo ugdymo inovacijas, vadovaujantis esminiais žmogaus teisių ir lygių galimybių užtikrinimo principais ir bendražmogiškomis vertybėmis.	
<i>Bendrosios kompetencijos:</i>	<i>Dalykinės kompetencijos:</i>
Kritinio mąstymo, problemų sprendimo, refleksyvumo gebėjimai. Gebėjimas konstruktyviai bendrauti ir bendradarbiauti su ugdymo dalyviais, dirbti komandoje. Gebėjimas organizuoti ugdymo mokslinius tyrimus.	Raidos ypatingumų (negalių, sutrikimų) ir specialiųjų ugdymosi poreikių psichopedagoginio vertinimo žinios. Gebėjimas identifikuoti ir tenkinti vaikų specialiuosius ugdymosi poreikius, teikti personalizuotą, individualius vaiko ugdymosi poreikius atitinkančią specialiąją

⁶ Specialioji pedagogika ir logopedija (anglų k. – Special Education and Speech Therapy. Prieiga: https://www.aikos.smm.lt/studijuoti/_layouts/15/Asw.Aikos.RegisterSearch/ObjectFormResult.aspx?o=LO&f=MokGal&key=6533_2020&pt=of&ctx_sr=8Gzz1EUgIeKfy0cWNVrrVdABKo0%3d

	pedagoginę ir logopedinę pagalbą ikimokyklinio ir mokyklinio amžiaus vaikams įvairiose edukacinėse aplinkose. Gebėjimas analizuoti, kritiškai vertinti specialiojo ugdymo kaitos procesus ir tendencijas, taikyti moksliniais tyrimais grįstas specialiojo ugdymo metodikas ir inovacijas.
<i>Numatomi studijų rezultatai:</i>	
Absolventas konceptualiai suvokia inkluzinio ir specialiojo ugdymo teorijas, geba vertinti ir tenkinti specialiuosius ugdymosi poreikius ir jų dinamiką, identifikuoti, kritiškai vertinti ir spręsti inkluzinio ir specialiojo ugdymo problemas; taikyti šiuolaikinius ugdymo metodus ir specialiojo ugdymo metodikas, ugdymo procese naudoti modernias informacines ir komunikacines technologijas; turi mokslinio darbo organizavimo ir tyrėjo, reflektuojančio pokyčius, kompetencijų; geba dirbti komandoje. Studijuodamas logopedijos dalykus, bakalauras įgyja papildomų gebėjimų: vertinti vaiko kalbos raidą, identifikuoti kalbėjimo ir kalbos sutrikimus, tenkinti kalbos ugdymosi poreikius, taikyti logopedines metodikas, profesionaliai konsultuoti asmenis, turinčius kalbėjimo ir kalbos sutrikimų, jų šeimos ir specialistų komandos narius kalbos ugdymo ir kt. klausimais.	
Pirmuose studijų programos semestruose studijuojami bendrauniversitetiniai dalykai; baziniai studijų krypties pagrindų dalykai (dalykų ciklas, skirtas vaikų negalių, sutrikimų ir ankstyvojo, ikimokyklinio, mokyklinio amžiaus vaikų specialiųjų ugdymosi poreikių pažinimui) bei dalykai pedagogo kvalifikacijai įgyti (bendroji, raidos ir pedagoginė psichologija; bendroji ir specialioji pedagogika, specialiųjų ugdymosi poreikių tenkinimas pamokose ir popamokinio ugdymosi veiklose).	Vėlesniuose semestruose studentai gilinaisi į specialiąsias kalbinio (skaitymo, rašymo), matematinio, socialinio, gamtamokslinio ugdymo metodikas ir studijuoja logopedijos dalykus. Praktinių specialiosios pedagogikos ir logopedijos žinių taikymo gebėjimų studentai įgyja dalykų pratybose bei specialiojo pedagogo ir logopedo praktikose ikimokyklinio ugdymo įstaigose, bendrojo ugdymo mokyklose.
<i>Studijų programos skiriamieji bruožai:</i>	
Teorijos studijos glaudžiai siejamos su praktinių specialiojo pedagogo ir logopedo gebėjimų ugdymusi; skatinamas studentų savarankiškas mokymasis, kritinio mąstymo, problemų sprendimo, komandinio darbo, bendradarbiavimo gebėjimų ugdymasis. Studentams sudarytos galimybės mokytis dalyvaujant realiose ugdymo aplinkose, atliekant dalykų studijų probleminio mokymosi užduotis; kooperuotos studijos padeda studentui susieti studijas ir praktinį pedagoginį darbą. Todėl studentai gerai pasirengia specialiojo pedagogo ir logopedo darbui ir sėkmingai įsidarbina.	

Remiantis 2 lentelės duomenimis, specialiosios pedagogikos studijos suteikia reikiamą kvalifikaciją tiems, kas nori dirbti specialiaisiais pedagogais įvairiose ugdymo įstaigose. „Kvalifikacija – fiksuota kategorija, išreikšta tam tikru dokumentu, liudijančiu įsisavintą mokymo (studijų, kursų) programą.“ (Daukilas, Mičiulienė, Kovalčikienė, & Kasperūnienė, 2017, p.7). Studijų pabaigoje absolventai gauna diplomą, kuris liudija jų profesinį pasirengimą ir leidžia dirbti pagal įgytą specialybę. Kaip teigia Strauss (1992, cit. pagal Jatkauskienė, Andriekienė & Juozaitis, 2011, p. 13) „mokytojų profesionalumas pradedamas ugdyti ilgo išsimokslinimo metu, o tobulinamas visos profesinės karjeros laikotarpiu.“ Kaip teigia Beauchamp ir Thomas (2009, p. 177), mokytojų rengimo literatūra atskleidžia bendrą nuomonę, kad tapatumas yra dinamiškas ir kad mokytojo tapatybė laikui bėgant keičiasi veikiant daugybei individo vidinių veiksmų, tokių kaip emocijos, ir išorinių, pavyzdžiui, darbo ir gyvenimo patirties, ypatingai individualiuose kontekstuose.

Profesinio tapatumo formavimosi pradžia – studijų metai. Motyvuotas studentas susitelkia į mokslus ir siekia kuo geresnių studijų rezultatų. Kaip teigia Zhong (2020, p. 2), Kinijos mokslininkai pastaraisiais metais nagrinėja studentų, besiruošiančių tapti specialiaisiais pedagogais, mokymosi situaciją ir atrado, kad jų asmeninis akademinis efektyvumas yra tik vidutinio lygio (pagal Likert skalę), kas gali neigiamai veikti studentų mokymosi iniciatyvumą.

Šis mokslininkas išnagrinėjo ir Izraelio tyrėjų išvadas, kuriuose nustatyta, jog specialiosios pedagogikos parengiamosios programos studentų akademinis efektyvumas yra aukščiau vidutinio lygio. Zhong (2020, p. 2) nurodo, kad, nors ir daugelyje tyrimų aprašytas akademinis studentų efektyvumo ir akademinų pasiekimų ryšys, tačiau santykis tarp akademinio efektyvumo ir kitų kintamųjų, pavyzdžiui, profesinio identiteto, socialinės paramos ir pan., buvo retai tiriamas, todėl reikėtų atlikti ir šių kintamųjų tyrimus. Atlikęs tyrimą, Zhong (2020, p. 6) patvirtino H1a „Socialinė parama teigiamai veikia profesinę tapatybę“ (Zhong, 2020, p. 4) hipotezę, nes kai besirengiantys tapti specialiaisiais pedagogais studentai suvokė didesnę kitų socialinę paramą, jie dažniau pranešė apie aukštesnę profesinės tapatybės lygį. Tyrimo metu išryškėjo „reikšminga teigiama koreliacija tarp socialinės paramos ir bendro profesinio identiteto balo, tai yra kuo didesnė socialinė parama, tuo aukštesnė profesinė tapatybė ir atvirkščiai.“ (Zhong, 2020, p. 5). Autorius nurodo, kad socialinė parama yra „fizinė ar psichologinė pagalba, kurią žmonės gauna per socialinius ryšius. Socialinė parama gali sumažinti psichologinį spaudimą, palengvinti įtampą ir pagerinti žmonių gebėjimą prisitaikyti prie visuomenės. Kuo didesnis suvokiamas socialinės aplinkos palaikymo lygis, tuo daugiau žmonės permąsto savo dabartines sunkias situacijas, tuo didesnis pasitikėjimas savimi ir tuo mažesnė emocinių reakcijų, tokių kaip nerimas ir baimė, grėsmė, todėl sukuriamos tinkamos įveikos strategijos.“ (Zhong, 2020, p. 2). Kinijos mokslininkas priėjo prie išvados, kad socialinė parama yra reikšmingai susijusi su būsimųjų specialiųjų pedagogų profesine tapatybe ir gali ją numatyti. „Priežastis, kodėl profesinė tapatybė yra labai svarbi, yra ta, kad daugelis žmonių Kinijoje neigiamai vertina specialiojo ugdymo mokytojus, manydami, kad jie yra prastesnių gebėjimų ir žemesnės socialinės padėties nei įprasti švietimo mokytojai“ (Guan ir kt., 2011; Hu ir kt. Dainavo, 2013, cit. pagal Zhong, 2020, p. 7). Jeigu visuomenė bus neigiamai nusiteikusi specialiųjų pedagogų atžvilgiu, tuomet nei jau dirbantys specialieji pedagogai, nei dar besimokantieji, neturės stipraus profesinio identiteto, neturės prasmės stengtis ir siekti rezultatų, nes suformuota tokia nuomonė, kad jie bet koku atveju negalės patenkinti aplinkinių lūkesčių.

Lietuvos kontekste taip pat buvo atliktas būsimųjų specialiųjų pedagogų profesinio identiteto tyrimas. Ateinant studijuoti, asmenys dažnai būna jau susidarę profesijos ir savęs, kaip profesijos atstovo, vaizdinį, studijos padeda jiems patvirtinti arba paneigti to vaizdinio tikslumą. „Pradėjus studijuoti universitete daugeliui studentų susiformuotas išankstinis idealaus specialiojo pedagogo vaizdinys pakito.“ (Bubnys & Židžiūnaitė, 2008, p. 75). Reflektuodami savo naujas patirtis, įgyjamas studijuojant, besimokantieji suformuoja *visuminį* „aš“ vaizdinį. Bubnys ir Židžiūnaitė (2008, p. 76) išnagrinėję studentų refleksijas teigia, kad „patekimas į naują aplinką, atsivėrusios galimybės iš arčiau pažinti savo būsimos veiklos sritį įgalino studentus pakoreguoti susiformuotą idealų būsimąjį specialisto vaizdinį, atrandant naujų išvalgų dėl atliekamos

veiklos, identifikuojant asmenybės bruožus, kuriais turėtų ir pasižymėti būsimi specialieji pedagogai.“ Taip pat tyrėjai nurodo (2008, p. 76), kad „praktikos metu stebėdami, kaip dirba specialieji pedagogai, studentai įsitikino, jog pasirinkimas studijuoti pasirinktą specialybę teisingas. Noras įgyti žinių asmeninio tobulėjimo poreikis buvo pagrindiniai veiksniai, motyvuojantys tęsti studijas. Aiškus profesinės veiklos ateities vizijos susiformavimas sustiprino norą tapti specialiuoju pedagogu.“ Motyvai, kurie nulėmė pasirinkimą tapti specialiuoju pedagogu (pagal Bubnys, 2009, p. 102-108, Bubnys & Židžiūnaitė, 2008, p. 76):

- Profesijos pažinimas ir perimamumas iš artimųjų (šeimoms narių), kurie jau dirba šį darbą;
- Atsidavimas, meilė vaikams ir noras su jais bendrauti, pažinti, padėti;
- Ankstesnė išgyventa patirtis: bendravimas su neįgaliais asmenimis;
- Nepasitenkinimas esamais specialistais, jų neprofesionalumas, inovacijų stoka profesinėje veikloje;
- Noras įgyti žinių ir asmeninio tobulėjimo poreikis;
- Savęs, kaip būsimos profesijos atstovo, pažinimas, gebėjimų ir asmeninių savybių, reikalingų darbe su specialiuųjų ugdymosi poreikių turinčiais asmenimis, įvertinimas;
- Specialistu autoritetas ir galimybė stebėti jų atliekamą veiklą;
- Mentorius (praktikos vadovas), lėmęs studento profesinį apsisprendimą;
- Aiškus profesinės veiklos ateities vizijos suformavimas.

Galima teigti, kad kai kurie motyvai susiformavo iki studijų pasirinkimo, kiti jau studijuojant pasirinktą specialybę. Taigi, Lietuvos konteksto tyrimas parodė, kad specialiosios pedagogikos studentai turi ankstesnę patirtį ar studijų metu patirtus išpūdžius, kurie padėjo apsispręsti rinktis specialiojo pedagogo profesiją, sustiprino profesinį tapatumą.

Pasak Maslow (2003, p. 34) žmogus nuolat formuojasi, gauna naują informaciją, įgyja naujos patirties ir sintetina ją savo darbe ir savo filosofijoje. „Be to, dėl sąveikos mokyklose ir platesnėse bendruomenėse gali atsirasti tolesnių tapatybės pokyčių per visą mokytojo karjerą. Vis dėlto tapatybės samprata yra sudėtinga, ir net literatūros tyrimas atskleidžia, kad reikia daug ką suprasti, norint įvertinti tapatybės svarbą mokytojų vystymuisi.“ (Beauchamp & Thomas, 2009, p. 175). Kartais kyla klausimas „ar baigęs pedagoginį universitetą, išlaikęs visus kvalifikacinius egzaminus, esi pedagogas, ar tik pakeliui? Neužmirškime identifikacijos. Gali baigti mokslus, įgyti kad ir labai kilnią profesiją, bet nesieti savo ateities su ja, šalintis jos. Taigi formaliai gali būti pedagogas, bet siela – turizmo vadovas. Žmogus subjektyviai nusistato užbaigtumo simbolių prioritetus“. (Suslavičius, 2006, p. 99). Ne visi studentai po studijų renkasi dirbti pagal įgytą specialybę dėl įvairių priežasčių. „Dalis studentų, nors ir įsivaizduoja save specialiuoju pedagogu, tačiau neketina dirbti šio darbo. Pastarieji save daugiau sieja ne su pedagogo profesija.“ (Bubnys & Židžiūnaitė, 2008, p. 81). Patirtis ne visuomet būna tik teigiama, realybėje susiduriama su

įvairiomis aplinkybėmis, kurios priverčia suabejoti tinkamu profesijos pasirinkimu. „Studentams buvo sunku identifikuoti save ir priimti mokytojo vaidmenį. Nenuspėjamas vaikų elgesys, mokytojų darbo ypatumai iš anksto nustato baimės padidėjimą ir didesnes abejonas dėl savo profesinio pasirinkimo.“ (Bubnys, 2007⁷). Neigiamos patirtys gali iš esmės pakeisti specialiųjų pedagogų profesinį tapatumą.

Kaip teigia Zhong (2020, p. 8), būsimųjų specialiųjų pedagogų profesinio identiteto ugdymas ir akademinio efektyvumo skatinimas turi būti įtrauktas į specialiojo pedagogo mokymąsi, kadangi tai būtų naudinga, nes geras mokymasis ir emocinis stabilumas leistų ateityje veiksmingai susidoroti su sudėtingu specialiojo ugdymo mokymo pobūdžiu. „Pedagogo koncepcijos plėtotė rodo, kad pedagoginės savimonės susiformavimas, edukacinei veiklai tinkamų asmenybės bruožų turėjimas yra ypač svarbūs pedagoginės sėkmės veiksniai. Dėl to pedagogo profesinės savimonės (atsidavimo savo profesinei veiklai, pedagoginio darbo prasmės suvokimo, pasitenkinimo savo darbu siekimo ir pan.) ugdymas yra tapęs šiuolaikinės švietimo sistemos norma.“ (Matonis, 2013, p. 63). Iš esmės, „mokytojo (pedagogo) profesinis identitetas – tai visuma skirtingų mokytojo raiškos reikšmių pedagoginės veiklos santykių sistemoje, kurioje jis mato save ir kitus ugdymo proceso dalyvius.“ (Daukila, Mičiulienė, Kovalčikienė, & Kasperičienė, 2017, p.7). Latvijos mokslininkai Lāce ir Vociša (2009, p. 24) teigia, kad mokytojo profesijos standartai daugiausia pabrėžia mokytojo kompetencijas, jo tiriamąją ir pažintinę veiklą, taip pat žinias ir įgūdžius, tačiau edukologijos mokslininkai didesnę reikšmę teikia mokytojo asmenybės ugdymui, pabrėždami esminį mokytojo profesinio identiteto vaidmenį jo profesiniam tobulėjimui, kuris prisideda prie mokytojo profesinės autonomijos plėtojimo. Latvijos mokslininkų (Lāce ir Vociša 2009, p. 24) teigimu, mokytojo profesinė tapatybė (profesinė savimonė) netgi laikoma centrine ašimi, apjungiančia visus kitus jo profesinės kompetencijos elementus, nuo sau priskirto identiteto priklauso, ar mokytojas save laiko naudingą, kompetentingą, stiprią savo srityje, ar priešingai – silpną. Pasak Lāce & Vociša (2009, p. 23), mokytojo tapatumas profesijai apjungia skirtingas pedagogines veiklas ar veiklos sistemas į natūralų kompleksinį, vientisą, holistinį elgesio modelį. Mokslininkų nuomone, akcentuojant mokytojo kompetencijos subjektyvųjį aspektą, individuali mokytojo profesinės veiklos dimensija, apimanti mokytojo profesinę tapatybę, saviugdą, darbo stilių, savo profesinės veiklos refleksiją, savirealizaciją, tai pat savo interesų ir poreikių realizavimas profesinėje srityje yra priežastys teigiamam požiūriui į savo profesiją, entuziazmui, pasitikėjimui savimi, savigarbai bei profesinei autonomijai, o taip pat ir supratimui apie savo profesijos reikšmę civilizacijos raidoje bei savo misijos suvokimui. Beauchamp ir Thomas (2009, p. 177) išnagrinėjo mokslininkų Beijaard, Meijer and Verloop (2004) 1998–2000 metais

⁷ Pustapiai straipsnyje nenurodomi

sistemiškai vykdytus pedagogų identiteto tyrimus. Pasak Beauchamp ir Thomas (2009, p. 177), šiais tyrimais mokslininkai nustatė, kad tapatinimasis yra nuolatinis procesas, todėl tapatumas yra dinamiškas, o ne stabilus, tai yra nuolat besikeičiantis reiškinys. Išnagrinėjus tęstinius tyrimus, nustatyta, kad tai apima kaip asmenį, taip ir kontekstą: kontekste mokytojai mokosi profesinių savybių, kurias žmonės suvokia individualiai. Tyrimai parodė, kad mokytojo profesinėje tapatybėje yra subidentitetai, kurie gali būti daugiau ar mažiau svarbūs bendrai tapatybei ir turi būti subalansuoti, kad būtų išvengta identitetų konfliktų. Kaip teigia Beauchamp ir Thomas (2009, p. 177), profesinis identitetas apima laisvos valios arba aktyvaus profesinio tobulinimosi ir mokymosi pagal mokytojo tikslus sampratą. Pasak Beauchamp ir Thomas (2009, p. 177), patys tyrimo autoriai nurodo probleminį įvairių suvokimų apie tapatumą pobūdį, ypač į identiteto ir savimonės santykį, taip pat į neryškų skirtumą tarp asmeninio ir profesinio identiteto. „Iš tiesų atrodo, kad aiškus tapatybės apibrėžimas nėra lengvai atrandamas, tačiau bendrai pripažįstamas jo daugialypis ir dinamiškas pobūdis.“ (Beauchamp & Thomas, 2009, p. 177). Vis dėlto, sėkmingam pedagogo vystymuisi ir darbui profesinis identitetas ir tapatinimasis su darbu turi nemažą reikšmę, kadangi padeda išlaikyti pusiausvyrą, norą toliau tęsti darbinę veiklą. Todėl profesinio tapatumo skatinimas ir palaikymas padėtų būsimiems ir esantiems specialiesiems pedagogams susieti save glaudžiais ryšiais su atliekamu darbu.

1.4. Specialiųjų pedagogų kompetencijos bei funkcijos

Pabaigus specialiosios pedagogikos studijas, absolventai turi plačias įsidarbinimo galimybes, kaip teigiama aikos.smm.lt studijų aprašyme: „Profesinės veiklos galimybės: įgyta kvalifikacija suteikia teisę dirbti specialiuoju pedagogu ir/ar logopedu ankstyvojo, ikimokyklinio ir mokyklinio bendrojo, specialiojo ugdymo ir kitose švietimo ir mokslo, sveikatos, socialinės apsaugos sistemoms priklausančiose įstaigose.“ Įteiktas diplomą suteikia specialiosios pedagogikos absolventams tam tikras darbu reikalingas kompetencijas. „Pedagogas gal panašiai kaip lakūnas ar galvos chirurgas turi pasižymėti specifiniais psichologiniais ypatumais ir turėti tinkamas kompetencijas, kurios lemia jų edukacinio darbo <...> sėkmę.“ (Matonis, 2013, p. 100). Kiekvienos profesijos atlikimui reikia išvystyti tam tikrus gebėjimus. „Kompetencija – asmens savita raiška jam sėkmingai atliekant įvairias veiklas.“ (Daukilas, Mičiulienė, Kovalčikienė, & Kasperiušienė, 2017, p.7). Taip pat „kompetentingumas – personifikuota kompetencija.“ (Daukilas, Mičiulienė, Kovalčikienė, & Kasperiušienė, 2017, p.7). Iš įgytų ir perleistų per savo individualius sugebėjimus žinių ir įgūdžių formuojasi kompetencijos. „<...> mokytojo profesija taip pat atitinka visus profesijai keliamus reikalavimus: mokytojas, įgijęs diplomą, gali legaliai užsiimti praktika, jo veikla instituciškai yra legituota ir net detalizuota kompetencijų aprašu.“

(Jatkauskienė, Andriekienė, & Juozaitis, 2011, p. 13). Reikalavimai, kurie taikomi bakalauro programą baigusiu specialiuju pedagogu kompetencijoms pateikiami 3 lentelėje.

3 lentelė

Kvalifikacijos pavadinimas: specialusis pedagogas, LTKS VI (Dėl švietimo sektoriaus ir bibliotekų veiklos profesinio standarto patvirtinimo, 2019)

Pagrindiniai kvalifikacijos vienetai	
1. Specialiuju ugdymosi poreikiu identifikavimas ir poreikiu tenkinimo situacijos vertinimas	1.1. Nustatyti specialiuju ugdymosi poreikiu lygi ir pobudi.
	1.2. Numatyti asmens specialiuju ugdymosi poreikiu tenkinimo kryptis ir priemones.
2. Asmens motyvavimas ir jo sociokultuwinės aplinkos vertinimas.	2.1. Vertinti asmens raida ir jo aplinka
	2.2. Stiprinti asmens mokymosi motyvacija.
3. Specialiojo ugdymo turinio kuirimas, valdymas ir igyvendinimas.	3.1. Organizuoti specialiojo ugdymosi ir specialiosios pedagoginės pagalbos procesa.
	3.2. Kurti specialiojo ugdymo turini ir priemones specialiajai pedagoginei pagalbai teikti.
	3.3. Kurti emociškai saugia, itraukiancia ir motyvuojancia ugdymui skirta aplinka.
	3.4. Vertinti asmens pasiekimus ir pazanga.
4. Profesinės veiklos taikomasis tyrimas.	4.1. Stebėti asmenu, turinčiu specialiuju ugdymosi poreikiu, ugdymasi ir vykdyti savo profesinės veiklos tyrimus.
	4.2. Reflektuoti savo patirti ir profesine veikla siekiant profesinio tobulėjimo.
5. Bendradarbiavimas profesinėje bendruomenėje.	5.1. Dalintis profesinėmis žiniomis ir informacija.
	5.2. Bendradarbiauti su asmens šeima.
	5.3. Konsultuoti ugdymo proceso dalyvius.
	5.4. Bendradarbiauti tarpdisciplininėje komandoje planuojant ir igyvendinant asmenu, turinčiu specialiuju ugdymosi poreikiu, ugdyma.
Specializacijos kvalifikacijos vienetai	
1. Specialioji pedagoginė pagalba asmenims, turintiems regos sutrikimu.	1.1. Vertinti asmenu specialiuosius poreikius, atsirandančius dėl regos sutrikimu
	1.2. Teikti specialiaja pedagogine pagalba asmenims, turintiems regos ir kompleksine negalia.
2. Specialioji pedagoginė pagalba asmenims, turintiems klausos sutrikimu.	2.1. Vertinti asmenu specialiuosius poreikius, atsirandančius dėl regos sutrikimu
	2.2. Teikti specialiaja pedagogine pagalba asmenims, turintiems klausos ir kompleksine negalia.
3. Specialioji pedagoginė pagalba asmenims, turintiems autizmo spektro ir elgesio sutrikimu.	3.1. Vertinti asmenu specialiuosius poreikius, atsirandančius dėl autizmo spektro ir (ar) elgesio sutrikimu
	3.2. Teikti specialiaja pedagogine pagalba asmenims, turintiems autizmo spektro sutrikimu.
	3.3. Teikti specialiaja pedagogine pagalba asmenims, turintiems emociju ir elgesio sutrikimu.

Remiantis 3 lentelės duomenimis, specialieji pedagogai turi pagrindinius kvalifikacijos vienetus ir specializacijos kvalifikacijos vienetus, kuriu reikia rezultatyviam pedagoginiam darbu. „Specialioji pedagogika – pedagogikos šaka, kurio poveikio (pavyzdžiui, specialiojo ugdymo) objektas yra specialiuju poreikiu asmenys – asmenys, turintys regos, klausos, intelekto, mokymosi, emociju ir elgesio, taip pat fiziniu sutrikimu“. (Bagdonas & Bliumas, 2019, p. 279). Specialiosios pedagogikos studiju absolventai turi galimybę padėti specialiuju ugdymosi poreikiu turintiems

asmenims pasiekti ko geresnio jų gebėjimų panaudojimo, negalios apėjimo būdų. Būtent šio vaidmens atlikimui reikalingos itin specifinės kompetencijos. Pagrindinės specialiojo pedagogo kompetencijos, kurias atskleidė būsimųjų specialiųjų pedagogų refleksijos duomenys bei Saulėnienė (cit. pagal Bubnys, 2009, p. 127) pavaizduotos 4 lentelėje.

4 lentelė

Kompetencijos

(pagal Bubnys, 2009, p. 127)

Specialiojo pedagogo kompetencijos	Bendrosios kompetencijos	Profesinės pedagoginės kompetencijos
<ul style="list-style-type: none"> Edukacinė (didaktinė) kompetencija (<i>individualių planų rengimas, mokymosi medžiagos perteikimas, mokymosi medžiagos išaiškinimas, mokinių dėmesio palaikymas, elgsenos kontroliavimas</i>); Vadybinė kompetencija (<i>vadovavimas, renginių organizavimas, laiko ir veiklos planavimas, bendradarbiavimas su tėvais</i>); Psichologinė kompetencija (<i>atsiribojimas nuo rūpesčių, pykčio valdymas</i>); Socialinė kompetencija (<i>pastabumas detalėms, nepasimetimas, greitas reagavimas</i>). 	<ul style="list-style-type: none"> Komunikacinė ir informacijos valdymo kompetencija; Bendravimo ir bendradarbiavimo kompetencija; Tiriamosios veiklos kompetencija; Reflektavimo kompetencija Mokymosi mokytis kompetencija. 	<ul style="list-style-type: none"> Ugdymosi aplinkų kūrimo kompetencija; Dalyko turinio planavimo ir tobulinimo kompetencija; Mokymo/mokymosi proceso valdymo kompetencija; Mokinių motyvavimo ir paramos kompetencija; Mokinio pažinimo ir mokinių pažangos pripažinimo kompetencija; Organizacijos tobulinimo bei pokyčių valdymo kompetencija; Mokinių pasiekimo ir pažangos vertinimo kompetencija; Profesinio tobulėjimo kompetencija.

Atsižvelgiant į 4 lentelės turinį, galima teigti, kad specialiajam pedagogui reikia įvairių – bendrųjų, profesinių pedagoginių ir specialiojo pedagogo – kompetencijų, kurios padeda dirbti su skirtingais asmenimis, turinčiais specialiųjų ugdymosi poreikių. Specialusis pedagogas, kaip ir „<...> ikimokyklinio ugdymo pedagogas turi būti ne tik vaiko ugdytojas, pagalbininkas, patarėjas, partneris, bet ir puikus savo profesijos žinovas. Akivaizdu, kad ikimokyklinio ugdymo įstaigos pedagogo veikla ir jo atliekamos funkcijos yra labai plačios ir daugialypės, reikalauja nuolatinės kaitos ir kompetencijų tobulinimo. Pedagogas privalo gebėti pažinti vaiką ir jo raidos ypatumus, tobulėti ir keistis, kūrybiškai reaguoti į šiuolaikinio pasaulio pokyčius, nuolat tobulinti ir plėtoti pedagogines kompetencijas, mokytis ir suvokti mokymosi svarbą.“ (Smilgienė, 2015, p. 57). Studijų metu įvaldytos profesinės žinios laikui bėgant gilinamos, plečiamos bei atnaujinamos įvairiais būdais.

Visos profesijos turi savo veiklos lauką, kuris apibrėžtas atliekamomis užduotimis bei funkcijomis. Tai padeda apibrėžti savo profesinį elgesį, atlikti būtent tai specialybei keliamus reikalavimus. „<...> Mokytojai pasižymi biurokratinio legitimuotu statusu, realizuojamomis

funkcijomis ir vaidmenimis, bendru profesiniu identitetu bei vertybėmis ir kt.“ (Jatkauskienė, Andriekienė & Juozaitis, 2011, p. 13). Lietuvoje specialiajam pedagogui skirtos funkcijos apibrėžiamos Lietuvos profesijų klasifikatoriuje (5 lentelė).

5 lentelė

Specialiojo pedagogo profesijos aprašas (Lietuvos profesijų klasifikatorius⁸)

Kodas	2352
Pavadinimas	Specialiųjų poreikių mokinių mokytojai
Aprašas:	<p>Specialiųjų poreikių mokinių mokytojai moko fizinę ar psichinę negalią turinčius vaikus, jaunuolius ar suaugusiuosius arba mokymosi sunkumų ar kitų specialiųjų poreikių turinčius asmenis. Jie skatina socialinę, emocinę, intelektinę ir fizinę mokinių vystymąsi.</p> <p><i>Atliekamos užduotys:</i></p> <p>(a) mokinių intelektinių, fizinių, socialinių ir emocinių gebėjimų ir jų ribų vertinimas, išskyrus išskirtinio intelekto mokinius ar kitas konkrečias problemas;</p> <p>(b) mokymo planų sudarymas ir keitimas, taip pat mokinių gebėjimams ir poreikiams pritaikytų programų, pamokų ir užduočių rengimas ir vykdymas;</p> <p>(c) individualus ar grupinis mokymas, naudojant specialius mokinių poreikiams pritaikytus metodus ar mokymo priemones;</p> <p>(d) specialiųjų ugdymo būdų ir metodų naudojimas, siekiant tobulinti pojūtinį ir suvokimo judėjimo įgūdžių, kalbos pažinimo ir atminties lavinimą;</p> <p>(e) elgesio taisyklių ir tvarkos klasėje nustatymas ir priežiūra;</p> <p>(f) mokomųjų bendrųjų dalykų dėstymas kurtiesiems ir neprigirdintiesiems, akliesiems ir silpnaregiams bei kitą negalią turintiems mokiniams, taip pat praktinių pagalbos sau įgūdžių lavinimas;</p> <p>(g) mokinių pasitikėjimo, interesų, gebėjimų, rankų įgūdžių ir koordinacijos skatinimas ir ugdymas;</p> <p>(h) konsultavimasis su kitais darbuotojais, planuojant specialiųjų poreikių turinčių mokinių pamokas ir sudarant jų tvarkaraščius;</p> <p>(i) duomenų apie mokinius ir kitos informacijos rengimas ir tvarkymas, taip pat ataskaitų teikimas;</p> <p>(j) įvairių vertinimo formų rengimas ir kiekvieno mokinio pažangos įvertinimas;</p> <p>(k) konsultavimasis su mokiniais, tėvais, vyriausiais mokytojais ir kitais mokinių priežiūros specialistais, sudarant individualius ugdymo planus, skirtus mokinių vystymuisi skatinti.</p>

Funkcijos, kurios nurodytos specialiesiems pedagogams 5 lentelėje yra bendros, kadangi nenurodyta, kokioje įstaigoje dirbančiam specialiajam pedagogui jos skiriamos. Specialusis pedagogas, baigęs studijas, gali rinktis kurioje įstaigoje gali dirbti ir kokias pareigas užimti. Nuo tų pareigų priklausys ir jo darbo pobūdis. Be abejo, darbas bendrojo ugdymo mokykloje ar ikimokyklinio ugdymo įstaigoje ženkliai skirsis. Todėl reikalingas tyrimas, kaip šias profesijų klasifikatoriuje nurodytas funkcijas atitinka įstaigų parengti specialiojo pedagogo pareigybės aprašymai.

Ikimokyklinio ugdymo įstaigose vaikams, turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių, padeda švietimo pagalbos specialistų komanda. „Švietimo pagalbos specialistai: logopedas, specialusis pedagogas, socialinis pedagogas, psichologas ir kt.“ (Švietimo ir mokslo ministerija, 2014, p. 4). Visa ši komanda dirba specialiųjų ugdymosi poreikių vaikų ugdymo labui. Kaip teigia Giuliani ir Pierangelo (2012, p. 5), specialistas, įtrauktas į specialųjį ugdymą šiandieninėje ugdymo įstaigoje,

⁸ Profesijos ir jų aprašai. Specialusis pedagogas. Prieiga: http://www.profesijuklasifikatorius.lt/?q=lt%2Fprofesijos_list&code=&title=specialusis+pedagogas&aprasymas=

vaidina labai svarbų vaidmenį ugdant įvairių negalių turinčius ugdytinius. Anot autorių, specialiojo pedagogo padėtis yra unikali tuo, kad jis gali atlikti daug skirtingų vaidmenų švietimo aplinkoje. Giuliani ir Pierangelo (2012, p. 5) nurodo, kad ir koks būtų jų vaidmuo, specialieji pedagogai susiduria su įvairiomis situacijomis, kurioms reikalingi praktiniai sprendimai ir atitinkami pasiūlymai. Jų nuomone, nesvarbu, kokio tipo specialistu tampate specialiojo ugdymo srityje, visada būtina pilnai suprasti vertinimo procesą ir mokėti aiškiai perduoti svarbią informaciją specialistams, tėvams, ugdytiniams.

1.5. Ikimokyklinio ugdymo įstaigų specialiųjų pedagogų vaidmuo

Vaikystė – palankiausias metas ugdyti gebėjimus, kadangi vaikai aktyviai kaupia žinias apie juos supantį pasaulį. „Lietuvos švietimo kaitos ir atsinaujinimo procesuose ypatingą reikšmę įgauna pirmasis žmogaus gyvenimo etapas – *vaikystė*. <.> Vienas iš svarbiausių kontekstų – vaikystės fenomeno prasmė ir į vaiką orientuoto ugdymo ypatybių supratimas, itin reikšmingas suvokiant vaiko (socialinio, kultūrinio, emocinio, intelektinio ir kt.) potencialo galimybių sklaidą.“ (Juodaitytė, et al., 2017, p. 51). Ikimokyklinio ugdymo srityje palaipsniui įvedami vis nauji pakeitimai, stengiamasi užtikrinti, kad visi vaikai gautų ugdymą ir reikiamą pagalbą. „Pastaruoju metu buvo priimta nemažai svarbių strateginių sprendimų, lėmusių esminius ir matomus ikimokyklinio sektoriaus pokyčius. Vienas iš galimų šių pokyčių vyksmo postūmių – Lietuvoje 2009 m. pradėtas įgyvendinti Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšomis finansuojamas projektas „Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo plėtra“. <...> Pagrindiniai projekto tikslai:

- „didinti ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo prieinamumą ir įvairovę, ypač kaimo gyvenamosiose vietovėse, mažinant socialinę atskirtį ir skirtumus tarp savivaldybių;
- užtikrinti lanksčias ir kokybiškas paslaugas, reikiamą švietimo pagalbą, atsižvelgiant į individualius vaikų ugdymosi poreikius“ (Apie projektą⁹, 2012, p. 1, cit. pagal Juodaitytė et al. 2017, p. 54).

Antrasis tikslas ypatingai reikšmingas, kadangi padidina specialistų, teikiančių švietimo pagalbą ikimokyklinio ugdymo įstaigoje, svarbą. Specialistai užtikrina tam tikrą pagalbą vaikams, turintiems sutrikimų. „Be to, visuomenės pastangos gerinti ikimokyklinio amžiaus asmenų švietimo lygį, turėtų būti laikomos prevencijos paslaugomis.“ (Marshall, Brown, Conroy, Knopf, 2011, p. 703). Taigi, ikimokyklinio ugdymo sistemos pokyčiai rodo, kad vaikystės periodas yra labai vertingas, o savalaikis sunkumų pastebėjimas leidžia pasiekti geresnių rezultatų tolimesnėje perspektyvoje.

⁹ IPUP <https://www.ikimokyklinis.lt/index.php/ipup-projektas/apie-projekta/11671>

Sutelkus dėmesį į ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus vaikų ugdymą, galima atskleisti visų vaikų gebėjimus ir padėti jiems juos vystyti. „Mokslininkas (S. Neifachas – aut. past.) siūlo ikimokyklinį ugdymą konstruoti kaip vaikams itin kokybiškai reikšmingą procesą.“ (Juodaitytė et al., 2017, p. 52). Kadangi kiekvienas vaikas turi savo vystymosi tempą, kaip teigia Dahlberg ir Lez Taguchi (cit. pagal Neifachas, 2008, p. 13) „ikimokyklinėse institucijose didžiausias dėmesys skiriamas individualiems kiekvieno vaiko poreikiams.“ Ikimokyklinio ugdymo metodinės rekomendacijos (2015, p. 2) nurodo, kad „<...> vienas iš aktualiausių uždavinių ikimokyklinio ugdymo auklėtojams ir kitiems pedagogams – suprasti vaikus, atpažinti jų poreikius, personalizuoti jų ugdymąsi, t. y. kurti kiekvieno vaiko individualumą atitinkančias ugdymo ir ugdymosi situacijas bei aplinkas.“. Ugdymo personalizavimas ir individualizavimas nėra lengva užduotis, tam reikia pasiruošti, turėti tam tikrų žinių ir gebėjimų. „Inkliuzinio ugdymo praktika grindžiama mintimi priimti kiekvieno atskiro mokinio individualumą, todėl ugdymas turėtų būti organizuojamas taip, kad būtų patenkinti kiekvieno vaiko specialieji poreikiai. Daugiausia dėmesio skiriama mokymosi proceso personalizavimui, individualios ugdymo programos rengimui.“ (Ковалев & Староверова, 2010, p. 27). Ne kiekvienas pedagogas turi žinių apie vaikų negalias, sutrikimus, apie vaikų, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, mokymosi ypatumus. „Didžiausias iššūkis pedagogams yra tinkamu metu suteikti tinkamą pagalbą vaikui vystytis teisingai.“ (Neifachas, 2008, p. 13). Vaiko žinios ir pasiekimai neturi būti lyginami su „normomis“, kadangi jis turi savo „normas“. Šioje situacijoje pedagogai gali susidurti su daugybe klausimų, į kuriuos gali atsakyti ne tik jie patys, tačiau gali pasikviesti į pagalbą specialiuosius pedagogus. „Rekomenduojamos specialiojo ugdymo gairės grindžiamos humanistine nuostata į vaiką, pripažįstant jo teisę būti savimi, augti ir ugdytis sau prieinamu lygiu ir tempu saugioje ugdymo aplinkoje. Todėl daug dėmesio turi būti skiriama pirminiam kiekvieno vaiko gebėjimų lygiui nustatyti bei ugdymui individualizuoti vaiko veikloje ir remiantis jo patyrimu.“ (Ivoškuvienė, Kaffemanienė, Baranauskienė, Burneckienė, Makarovienė, Varkalevičienė, 2003, p. 7). Vaiko gebėjimų nustatymas yra pirminis specialiojo pedagogo darbo uždavinys ikimokyklinio ugdymo įstaigoje.

Ikimokyklinio amžiaus vaikų raida turi būti laiku įvertinta, kad būtų laiku suteikta pagalba. Antroji užduotis, įvertinus vaiko gebėjimus ir poreikius – jų ugdymas. Bubnys (2009, p. 111), teigia, kad būsiami specialieji pedagogai praktikos metu įsitikino, kad sėkmingai vaiko socializacijai reikalingas ankstyvas ir savalaikis sutrikimų pastebėjimas ir įveikimas. Ambrukaitis (2005, p. 21) teigia, kad „sutrikusio vystymosi vaiko raidą labiausiai lemia tai, ar laiku (anksti) buvo pastebėtas ir atpažintas vystymosi sutrikimas.“ Jis tvirtina, kad kuo vėliau nustatomas sutrikimas ir pradamas ugdymas darbas, „tuo ryškesnė vadinamoji antrinė ir tolesnė vystymosi

sutrikimo simptomatika, tuo platesnis darosi „korekcijos¹⁰ laukas“. Vienos ar kitos psichikos funkcijos korekcija efektyviausia jos sensoryviu periodu.“ (Ambrukaitis 2005, p. 21). Vaikas pradeda ugdytis ir sąveikauti su pasauliu vos tik gimsta. Vaikystė yra toks tarpsnis, kai vaikas kaupia daugiausiai žinių. Taigi, pasak Ambrukaičio (2005, p. 21), „būtina tinkamai įvertinti amžiaus periodus, ypač palankius tam tikrai funkcijai plėtoti.“ Ypatingai daug gebėjimų vaikas įgauna dar prieš eidamas į mokyklą. „Ikimokykliniais metais vaikas turi (pagal Ivoškuvienė et al., 2003, 2003, p. 7):

- įgyti daug įvairių žinių apie aplinką,
- išsiugdyti elementarius pažintinės veiklos gebėjimus, įgūdžius,
- išmokti bendrauti,
- būti savarankiškas.“

Visi šie gebėjimai reikalingi vaikui ateityje, todėl labai svarbu, kad jam pavyktų kuo geriau įvaldyti tuos gebėjimus. Taigi, įvertinus vaiko raidą, ir laiku suteikus reikiamą pagalbą, galima pasiekti daug geresnių rezultatų.

Kai kurių gebėjimų ugdymui nepakanka vien tėvų ar grupės pedagogų darbo, todėl pasitelkiama specialistų, tarp kurių yra ir specialusis pedagogas, komanda. „Vaikui, turinčiam specialiųjų ugdymosi poreikių, sudaromos sąlygos ugdytis pagal jo gebėjimus ir galias; priešmokyklinio ugdymo pedagogas kartu su kitais mokytojais ir švietimo pagalbos specialistais, vaiko tėvais (globėjais), kitais artimaisiais teikia reikiamą pagalbą, stiprindami vaiko motyvaciją mokytis, tobulėti, plėtoti kompetencijas, sumažinti, įveikti arba kompensuoti ugdymo procese kylančius sunkumus.“ (Švietimo ir mokslo ministerija, 2014, p. 8-9). Pietų Karolinos ir Floridos universitetų mokslininkai (Marshall, Brown, Conroy, Knopf, 2011, p. 703) mano, kad ikimokyklinės paslaugos vaikams su specialiaisiais poreikiais ir be jų turėtų būti aukštos kokybės bendrojo ir specialiojo ugdymo paslaugų vaikams ir jų šeimoms pagrindas. Jų teigimu šis pagrindas ypatingai svarbus ikimokyklinio amžiaus vaikams:

- Kuriems nustatytas elgesio ir raidos sunkumus,
- Kurie gyvena skurde ir kurie turi didelę riziką patirti nesėkmę mokykloje,
- Besimokantiems valstybės, į kurią atvyko, kalbos.

Visų, sunkumų patiriančių vaikų, o taip pat ir „sutrikusios raidos vaikų ikimokyklinio ugdymo efektyvumą garantuoja racionalus ugdymo turinys.“ (Ivoškuvienė et al., 2003, p. 7). Kai kuriais atvejais tenka ieškoti pagalbos ir visiems kartu, bendradarbiaujant, padėti vaikui ugdytis. „Prireikus priešmokyklinio ugdymo pedagogas rekomenduoja vaiko tėvams (globėjams) konsultuotis su švietimo pagalbos specialistais (logopedu, specialiuoju pedagogu, psichologu,

¹⁰ Kalba netaisyta

socialiniu pedagogu ir kt.), kreiptis į įstaigos Vaiko gerovės komisiją ar pedagoginę psichologinę tarnybą dėl vaiko ugdymosi poreikių pedagoginiu, psichologiniu, medicininiu ir socialiniu pedagoginiu aspektais įvertinimo ir jo tolesnio ugdymosi rekomendacijų.“ (Švietimo ir mokslo ministerija, 2014, p. 7). Vaiko gerovės komisiją sudaro 5–9 nariai (pagal Strolaitė, 2003, p. 67-68, Ališauskas, 2003, p. 239):

- švietimo įstaigos vadovas ar vadovo pavaduotoja/-s ugdymui,
- psichologas,
- specialusis pedagogas,
- logopedas,
- socialinis pedagogas,
- sveikatos priežiūros darbuotojas,
- grupės auklėtojos.

Visa ši komanda veikia kartu tam, kad būtų pasiekti kuo geresni rezultatai ir užtikrinta vaiko gerovė. „<...> Komisijos paskirtis – atlikti asmens specialiųjų ugdymo(si) poreikių pradinį įvertinimą ir tinkamai organizuoti specialiųjų ugdymo(si) poreikių turinčių asmenų ugdymą, konsultuoti vaiko tėvus ir vaiką ugdančius pedagogus, teikti jiems rekomendacijas dėl vaiko ugdymo programų, būdų, tempo ir kt.“ (Ališauskas, 2003, p. 239-240). Tam, kad vaikui būtų skirta specialiojo pedagogo pagalba, reikia, kad jo gebėjimai ir sunkumai būtų įvertinti Pedagoginėje psichologinėje tarnyboje. „Kriterijai, pagal kuriuos ikimokyklinio amžiaus vaikai, turintys specialiųjų ugdymosi poreikių, priskiriami specialiųjų ugdymosi poreikių grupei, yra šie (Dėl mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, grupių nustatymo ir jų specialiųjų ugdymosi poreikių skirstymo į lygius tvarkos aprašo patvirtinimo, 2013):

1. Ugdymosi metodų ir būdų pritaikymas;
2. Ugdymosi priemonių (žaislų, daiktų ar mokomosios medžiagos, padedančios ugdyti reikalingus gebėjimus) parinkimas, pritaikymas, rengimas/kūrimas;
3. Ugdymosi vietos parinkimas ar/ir aplinkos pritaikymas;
4. Ugdymuisi skirtų techninės pagalbos priemonių reikmė;
5. **Specialiosios pedagoginės pagalbos reikmė;**
6. Specialiosios pagalbos reikmė;
7. Psichologinės pagalbos reikmė;
8. Socialinės pedagoginės pagalbos reikmė.“

Pedagoginės psichologinės tarnybos suteikiama pažyma patvirtina specialiojo pedagogo reikmę ir leidžia pagrįstai teikti pagalbą. Teikiant pagalbą vaikas darys pažangą, kurią turi stebėti ir fiksuotis specialusis pedagogas. „Niekada nereikėtų pamiršti pažangos įvertinimo svarbos. Specialiojo ugdymo srityje dirbsite su daugeliu skirtingų sričių specialistais. Jūs esate komandos, dažnai

kuriamos kaip daugialypė komanda, dalis, kuri bando nustatyti, ar ugdytinis turi negalią“ (Cohen ir Spenciner, 2011, cit. pagal Giuliani ir Pierangelo, 2012, p. 5). Kaip ir kiekvienas žmogus priima socialinius vaidmenis, specialusis pedagogas taip pat priima savo ir atlieka jam patikėtas užduotis. „Priklausomai nuo įstaigos, kurioje dirbate, jūsų vaidmuo gali skirtis nuo specialisto, atliekančio tas pačias pareigas, tačiau dirbančio kitoje įstaigoje (pvz. jūsų, kaip švietimo vertintojo, vaidmuo ir atsakomybė vienoje mokykloje gali skirtis nuo kito vertintojo kitoje mokykloje). Vienas iš daugiadisciplininės komandos narių yra specialusis pedagogas, kurio vaidmenys ir atsakomybės yra:

- konsultavimasis su tėvais ir mokytojais dėl išankstinių rekomendacijų;
- mokymosi ir suvokimo testų administravimas;
- vaiko stebėjimas, kaip jis reaguoja į įvairias aplinkas;
- negalią įtariamai turinčių ugdytinių atranka;
- individualaus pagalbos plano rašymas, įtraukint komandinius tikslus ir uždavinius (remiantis įvertintais poreikiais);
- intervencijos strategijų rekomendavimas mokytojams ir tėvams.“ (Giuliani ir Pierangelo, 2012, p. 109–110).

Taigi, atliekant specialiojo pedagogo vaidmenį, žmogui tenka pakankamai daug užduočių, funkcijų ir atsakomybių, kiek asmeninių, tiek komandinių.

Taigi, koks yra specialusis pedagogas ikimokyklinio ugdymo įstaigoje? Wang ir Mu (2014, cit. pagal Zhong, 2020, p. 7) teigia, kad specialusis ugdymas yra neatsiejama švietimo sistemos dalis ir dėl ugdytinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, specialiesiems pedagogams reikalinga aukštesnio lygio patirties ir įgūdžių nei įprastiems mokytojams. „Ypatingų poreikių vaikų mokymas ir auklėjimas – specifinė pedagoginė veikla, kurią kvalifikuotai atlikti gali tik specialųjį išsilavinimą įgiję mokytojai <...>.“ (Ambrukaitis, 2005, p. 23). Studijų procese įgytos kompetencijos leidžia specialistams kokybiškai atlikti jam pavestas funkcijas. „Pažindami šiandieninius vaikus, žinodami jų skirtingas gyvenimo ir ugdymosi sąlygas, mokslininkai (Dodge, Colker, Heroman, 2007) pabrėžia, jog ugdymosi procesas turi užtikrinti skirtingų vaikų, tarp jų ir turinčių specialiųjų poreikių bei gabių vaikų, kitakalbių bei dvikalbių vaikų poreikių tenkinimą.“ (Juodaitytė et al. 2017, p. 62). Specialieji pedagogai orientuoti į kiekvieno vaiko individualybės pažinimą ir ugdymo turinio pritaikymą jų poreikiams. „Šiandien vaikai, jų poreikiai ir patirtis yra kitokie, negu suaugusiųjų vaikystėje. Be to, visi vaikai yra skirtingi: vieni auga mieste, kiti kaime, vienų šeimoje kalbama viena, kitų – keliomis kalbomis, vieni auga gerovės, kiti nepritekliaus sąlygomis. Nėra dviejų tokių pačių, vienodai veiklose dalyvaujančių ir patirtį kaupiančių vaikų.“ (Ikimokyklinio ugdymo metodinės rekomendacijos, 2015, p. 1). „Didelė atsakomybė ugdymo tobulinimo procese tenka specialiajam pedagogui, kuris yra pagrindinis jo dalyvis ir

organizatorius, tiesiogiai sąveikaujantis su vaikais. Ugdymo procese specialusis pedagogas turi būti reiklus, pareigingas, gebėti planuoti laiką, derinti veiklą su vaiko poreikiais, lavinti savo bendravimo ir veiklos organizavimo įgūdžius.“ (Bubnys, 2009, p. 111). Pullen ir Hallahan (2011, p. 173) teigia, kad svarbiausia specialiųjų pedagogų darbe yra ne kategorizavimas pagal negalias ar sutrikimus, o ugdytinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, pažinimas, individualių ir unikalių charakteristikų atpažinimas, jų ypatumų ir poreikių suvokimas. Pasak juos, svarbiausia, kad specialusis pedagogas suprastų, kokie metodai ir mokymosi sąlygos labiausiai tiktų vaikų ugdymui. Taigi specialusis pedagogas yra ir panašus į kitus pedagogus, bet tuo pačiu ir išsiskiriantis savo darbo pobūdžiu, funkcijų specifika, bei reikalingomis kompetencijomis.

Apibendrinant identiteto sampratą, galima pastebėti, kad identitetą nagrinėja įvairios mokslo šakos: bendravimo psichologija, socialinė psichologija, taip pat antropologija. Psichologija nagrinėja identitetą iš asmenybės pusės: aprašomas asmens identitetas bei individo savęs priskyrimas socialinėms grupėms. Tuo tarpu antropologija daugiau dėmesio skiria socialinei identiteto pusei: jau suformuotų grupių bendram identitetui, tapatinimuisi tarpusavyje bei skirtumų nusistatymu. Iš žmogaus nusistatyto tapatumo susidaro savitas vaidmens atlikimas, kuriam turi įtakos ir žmogaus savimonė.

Profesinis identitetas susiformuoja daug vėliau, negu kiti identitetai, be to, jis yra nepastovus ir gali keistis tiek susipažįstant su profesija, tiek dirbant. Suaugęs žmogus identifikuoja save, kaip tapatų su tam tikra profesija. Tyrimai apie būsimųjų specialiųjų pedagogų profesinį identitetą parodė, kad vieniems pavyksta glaudžiai tapatintis su profesija, kiti studijų metais nesusitapatina su pedagogo vaidmenimi. Tai nutinka dėl skirtingų veiksnių. Jau dirbantiems specialiesiems pedagogams numatomi dideli kompetentingumo ir funkcijų atlikimo reikalavimai. Ikimokyklinėje ugdymo įstaigoje specialusis pedagogas yra labai reikalingas, jis atlieka svarbų vaidmenį laiku pastebint ir įveikiant vaikui kylančius sunkumus, padeda grupės pedagogams orientuoti vaiką į sėkmę bei glaudžiai dirba komandoje, kurios tikslas yra sukurti vaiko gerovę.

Pagal šiame tyrime nagrinėjamas problemas pavyko aptikti tik giminingus tyrimus, šis tyrimas yra svarbus, norint išnagrinėti kokias funkcijas turi atlikti specialieji pedagogai ikimokyklinio ugdymo įstaigoje, taip pat kaip specialiesiems pedagogams pavyksta kurti profesijos prasmę ir su ja tapatintis bei kaip formalumai ir socialinės sąveikos paveikia jų profesinį identitetą. Vieno bendro dokumento, nurodančio specialiojo pedagogo funkcijas nebuvimas leidžia įstaigoms pačioms kurti pareigybės aprašymus, todėl dokumentų palyginimas ypač reikalingas tyrimas, siekiant atskleisti specialiųjų pedagogų darbo pobūdį ikimokyklinio ugdymo įstaigoje. Šis ir kiti faktoriai gali daryti įtaką specialiųjų pedagogų profesiniam identitetui, todėl šis tyrimas yra reikšmingas, kadangi nėra aišku, kokį profesinį tapatumą turi ikimokyklinio ugdymo įstaigų specialieji pedagogai, kaip jis formavosi bei kaip ir kokius profesinio identiteto pokyčius lemia socialinės sąveikos, aplinka bei formalumai.

2 skyrius. TYRIMO METODOLOGIJA

2.1. Tyrimo metodologija

Temos atskleidimui pasirinktas kokybinis tyrimas. Kokybiniai – „taip vadinamieji tyrimo metu besiformuojantys metodai (angl. „emerging methods“). Naudojami atviri klausimai, nestruktūrizuoti instrumentariai. Tai – interviu, dokumentų, audio-vizualiniai duomenys, stebėjimų duomenys (remiamasi tekstų, garsų ir vaizdų analize). Tyrimo metu besiformuojančiais šie metodai vadinami todėl, kad tyrimo pradžioje tyrėjas žino tik tyrimo strategiją ir pasirinktus metodus, tačiau negali tiksliai nusakyti, kada, kaip tuos metodus pritaikys, kiek bus atrankinės visumos elementų, pagal kokius kriterijus jie bus renkami ar kaip bus analizuojami. Atskiros tyrimo technikos, metodų pritaikymo niuansai išaiškėja tik vykdant tyrimą.“ (Lidata.eu¹¹).

Specialiųjų pedagogų identiteto tyrime glaudžiai sąveikauja psichologijos, sociologijos ir antropologijos aspektai. Pasirinkti kokybinio tyrimo metodai atskleidžia temą, kadangi dokumentų analizė suteikia visus reikiamus funkcijų tyrimui duomenis, o respondentai, atsakydami į pateiktus klausimus suteikia visus profesinio identiteto tyrimui reikalingus duomenis.

Ikimokyklinio ugdymo įstaigose dirbančių specialiųjų pedagogų funkcijų tyrimui taikoma „duomenų analizės metodų trianguliacija. Kuomet tų pačių duomenų analizei taikomi keli duomenų analizės metodai“ (Lidata.eu¹²). Taikomi dokumentų analizės ir interviu metodai.

Ikimokyklinio ugdymo įstaigose dirbančių specialiųjų pedagogų profesinio identiteto tyrimui taikomas interviu metodas. Šis metodas pasirinktas todėl, kad padeda geriau suprasti problemas, situacijas. Pokalbio metu atsiskleidžia asmens patirtis, nuomonė, išgyvenimai.

Taikomi kokybiniai duomenų rinkimo ir duomenų apdorojimo metodai. Tyrimas nuoseklus: interviu ir dokumentų analizė, kuri papildo specialiųjų pedagogų identitetą išsamiau funkcijomis. Šio baigiamojo darbo tyrimo duomenų rinkimo metodai: specialiojo pedagogo pareigybės aprašų paieška, individualus interviu. Tyrimo duomenų apdorojimo metodai: analizuojant specialiojo pedagogo pareigybės aprašų ištraukas buvo taikomas aprašomojo pobūdžio lyginamasis metodas, duomenys grupuojami, ieškoma tarpusavio ryšių. Analizuojant interviu atsakymus buvo taikytas turinio analizės metodas.

Tokį metodų pasirinkimą lėmė tyrimo tema, kadangi ikimokyklinio ugdymo įstaigose dirbančių specialiųjų pedagogų funkcijų apibrėžimo nacionaliniu lygiu nėra, todėl nuspręsta palyginti dokumentuose įstaigų numatytas funkcijas, apibūdinti funkcijų aprašų panašumus ir

¹¹ Kompiuterizuota kokybinių duomenų analizė su nvivo ir text analysis suite. Prieiga: http://www.lidata.eu/index.php?file=files/mokymai/nvivo/nvivo.html&course_file=nvivo_III_3_2.html

¹² II dalis. Įvadinio kurso į kompiuterizuotą kokybinių duomenų analizę mokomoji medžiaga. Prieiga: http://www.lidata.eu/index.php?file=files/mokymai/NVivo/nvivo.html&course_file=nvivo_II_2_9.html

skirtumus. Kadangi profesinis identitetas kiekvienam žmogui susiformuoja skirtingai ir gali keistis atsižvelgiant į daugelį faktorių, kiekybiniai tyrimo metodai nebuvo taikyti, gautų duomenų nebūtų galima pritaikyti visai populiacijai. Tyrimo instrumentas buvo sudarytas remiantis literatūros šaltiniais, taikant teorinės analizės metodą.

Tyrimo dalyviams apklausti buvo pasirinktas interviu metodas, kuris leidžia atskleisti kiekvieno tyrimo dalyvio savęs pažinimo ir profesinio tapatumo raišką, pažinti pokalbio dalyvių identiteto ir funkcijų atlikimo sąsajas.

2.2. Tyrimo metodika ir organizavimas

✓ Tyrimo planavimas

Specialiųjų pedagogų ikimokyklinio ugdymo įstaigose atliekamų funkcijų tyrimui pasirinkti laisvoje prieigoje esantys specialiojo pedagogo pareigybės aprašymai. Visi tyrime nagrinėjami dokumentai buvo surinkti 2020-12-01.

2020-11-15 buvo atliktas pilotinis tyrimas su gretimos profesijos – logopedijos atstove, tam, kad parengti klausimai būtų aiškūs ir atskleistų specialiųjų pedagogų identitetą. Po žvalgomojo tyrimo klausimai buvo pergrupuoti, sukonkretinti, išskirti pagalbiniai klausimai. Parengtą interviu klausimyną (3 priedas) sudaro 12 klausimų su patikslinamaisiais klausimais arba pasirinkimų variantais. Klausimai buvo išskirti į 3 blokus. Profesinis specialiųjų pedagogų identitetas nagrinėjamas konstruktyvizmo teorijos rėmuose. Remiantis teorija, aktualu ištirti, kaip specialieji pedagogai kuria profesijos prasmę ir tapatinasi su profesija. Taigi, išskirti du blokai:

- Profesinio vaidmens suvokimas ir atlikimas.
- Profesinio identiteto pokyčiai nuo profesijos pasirinkimo iki dabar.

Remiantis kita – socialinio konstruktyvizmo teorija – siekiama išnagrinėti kaip socialinė sąveika, aplinka ir formalumai veikia specialiųjų pedagogų profesinį identitetą. Išskirtas vienas blokas:

- Socialinės sąveikos ir formalumų įtaka profesiniam identitetui.

✓ Tyrimo organizavimas

- Dokumentų analizė buvo atliekama remiantis Lietuvos profesijų klasifikatoriuje esančiais specialiojo pedagogo darbo uždaviniais. Specialiojo pedagogo funkcijų ikimokyklinio ugdymo įstaigoje tyrimui buvo sudarytos lentelės, į kurias buvo suskirstytas dokumentų turinys. Sugrupavus turinį pagal uždavinius, paaiškėjo, kad ne visos funkcijos atitinka Lietuvos profesijų klasifikatoriuje nurodomas užduotis, todėl buvo sukurtos papildomos lentelės, atsižvelgiant į funkcijos turinį. Taip pat atlikta lyginamoji analizė, tokią pačią funkciją apibūrinantys tekstai buvo paryškinti ta pačia spalva

- Interviu tyrimas buvo atliekamas po funkcijų tyrimo, todėl klausiant apie atliekamas funkcijas, buvo pasitikslinama apie papildomų funkcijų atlikimą. Prieš interviu duomenų rinkimą respondentai buvo supažindinti su klausimais. Pokalbio pradžioje tyrėja prisistatė, paklausė leidimo įrašyti pokalbį. Gautų duomenų transkripcija pateikiama prieduose (26-30 priedai) jį atliko tyrėja, paruošusi duomenis turinio analizei. Respondentų kalba netaisyta.

Interviu su pirmąja respondente vyko 2020-12-07 ir truko 32 min 21 s. Gavus respondentės leidimą įrašyti pokalbį, buvo įjungtas diktofonas. Šiam interviu naudota Viber programa, tyrėja ir respondentė buvo savo namuose. Pradžioje pokalbį sutrikdė namo renovacija, todėl respondentė perėjo į kitą kambarį.

Interviu su antrąja respondente vyko 2020-12-08 ir truko 28 min 36 s. Negavus respondentės leidimo įrašyti pokalbį, jos atsakymai buvo fiksuojami pokalbio metu, daromos trumpos pastabos, kurias po pokalbio tyrėja pasistengė kuo išsamiau atkurti ir transkribuoti į tekstą. Šiam interviu naudota messenger programa, respondentė pokalbio metu buvo savo darbe, o tyrėja namuose.

Interviu su trečiąja respondente vyko 2020-12-08 ir truko 31 min 12 s. Gavus respondentės sutikimą įrašyti pokalbį, buvo įjungtas diktofonas. Šiam interviu naudota messenger programa, abi pokalbio dalyvės prisijungė iš namų. Tyrimo dalyvė paminėjo mokyklą, kurioje mokėsi, tačiau dėl konfidencialumo šie duomenys nenurodomi.

Interviu su ketvirtąja respondente vyko 2020-12-11 ir truko 28 min 32 s. Gavus respondentės sutikimą įrašyti pokalbį, buvo įjungtas diktofonas. Šis interviu vyko susisiekus telefonu, dėl interneto trikdžių respondentės namuose. Abi tyrimo dalyvės buvo savo namuose.

Interviu su penktąja respondente vyko 2020-12-12 ir truko 29 min 23 s. Gavus respondentės sutikimą įrašyti pokalbį, buvo įjungtas diktofonas. Šis interviu vyko susisiekus telefonu. Abi tyrimo dalyvės buvo savo namuose.

2.2.1. Duomenų rinkimas

Specialiųjų pedagogų funkcijų ikimokyklinėse ugdymo įstaigose tyrimui buvo pasirinktas dokumentų rinkimo ir analizės metodas. Tyrimo duomenys surinkti iš laisvai prieinamų ikimokyklinių įstaigų parengti specialiojo pedagogo pareigybės aprašymų (pateikiami prieduose):

1. Šiaulių lopšelio-darželio „Rugiagėlė“ (4 priedas);
2. Šiaulių lopšelio-darželio „Bitė“ (5 priedas);
3. Alytaus lopšelio-darželio „Saulutė“ (6 priedas);
4. Šiaulių lopšelio-darželio „Auksinis raktelis“ (7 priedas);
5. Kretingos mokyklos-darželio „Žibutė“ (8 priedas);
6. Šiaulių lopšelis-darželis „Pasaka“ (9 priedas);

7. Šiaulių lopšelis-darželis „Berželis“ (10 priedas);
8. Akmenės gimnazijos ikimokyklinio ugdymo skyrius „Gintarėlis“ (11 priedas);
9. Telšių lopšelis-darželis „Nykštukas“ (12 priedas).

Dokumentų analizės tikslas – išnagrinėti ikimokyklinio ugdymo įstaigų specialiųjų pedagogų atliekamas funkcijas. Apdorojant surinktus duomenis apie specialiųjų pedagogų funkcijas, remiamasi Lietuvos profesijų klasifikatoriuje pateiktu specialiojo pedagogo užduočių aprašymu.

Interviu duomenų rinkimas – dėl epidemiologinės situacijos, duomenys renkami nuotoliniu būdu. Organizuojami individualūs pokalbiai su respondentais, užduodami iš anksto numatyti klausimai, pokalbio eigoje užduoti ir pagalbiniai klausimai, bei patikslinta klausimo formuluotė.

2.2.2. Duomenų apdorojimas/analizė

Apdorojant dokumentų analizės duomenis buvo pasirinktas lyginamasis metodas, duomenys sugrupuoti pagal Lietuvos profesijų klasifikatoriuje pateikiamą specialiojo pedagogo užduočių aprašymą. Duomenyse ieškoma tarpusavio ryšių. Sudarytose lentelėse visi vienodi teiginiai žymimi viena spalva, tuomet gauti duomenys aprašomi ir išanalizuojami. Jeigu funkcija paminėta mažiau, negu pusėje nagrinėtų dokumentų, funkcija ir jos aprašymai išanalizuojami be lentelės.

Apdorojant interviu metodu gautus duomenis, buvo pasirinkta turinio analizė. Atsižvelgiant į mokslinių šaltinių studijas ir gautų duomenų turinį, buvo parengtos lentelės. Jose išskirtos kategorijos ir subkategorijos, visas turinys suskirstytas pagal kontekstą ir tinkamumą į parengtas lenteles. Remiantis uždaviniais ir pasirinktomis konstruktyvizmo ir socialinio konstruktyvizmo teorijomis, turinio analizės metu išnagrinėta kaip specialieji pedagogai kuria profesijos prasmę, tapatinasi su profesija bei kaip socialinė sąveika ir formalumai veikia specialiųjų pedagogų profesinį identitetą.

2.2.3. Tyrimo procedūra

1. Mokslinių literatūros šaltinių analizė. Studijuojama ir analizuojama mokslinė literatūra: kas yra identitetas, kas jį sudaro, kas yra profesinis identitetas ir kas yra specialusis pedagogas ikimokyklinio ugdymo įstaigoje.
2. Nuoseklus empirinio tyrimo plano parengimas. Sudaromas tyrimo dizainas: suformuluojamas tyrimo tikslas, uždaviniai, objektas, keliami probleminiai klausimai.
3. Dokumentų analizės duomenų paieška. Buvo pasirinkti keli raktiniai žodžiai, kuriuos įvedus į google.lt, buvo rasti doc ir pdf formatu parengti specialiojo pedagogo pareigybės aprašai.

4. Dokumentų ištraukų analizavimas. Remiantis devynių dokumentų ištraukomis, nagrinėjamos specialybės apraše pateiktos funkcijos, jų turinys, ieškoma tarpusavio panašumų bei skirtumų.
5. Dokumentų lyginamojo metodo taikymas, duomenų grupavimas, tarpusavio ryšių atradimas. Tyrimo pabaigoje gauti duomenys apibendrinami
6. Interviu tyrimo instrumento kūrimas. Remiantis moksliniais literatūros šaltiniais sudaromas atviro ir pusiau atviro tipo klausimų interviu.
7. Interviu ėmimas. Apklaunami penki tyrimo dalyviai: specialieji pedagogai, dirbantys ikimokyklinio ugdymo įstaigose.
8. Tyrimo rezultatų įvertinimas ir analizė. Tyrimo pabaigoje kokybiškai apdorojami duomenys, gauti interviu metu.
9. Pateikiamos bendros išvados.

2.2.4. Tyrimo imtis

Generalinės aibės vienetai: žmonės, dokumentai.

Dokumentų analizei taikoma proginė imtis, panaudoti visi rasti laisvoje prieigoje esantys ikimokyklinio ugdymo įstaigų specialiojo pedagogo pareigybės aprašymai. Iš viso dokumentų analizei buvo surinktos 9 ikimokyklinių ugdymo įstaigų parengtų aprašymų ištraukos.

Interviu respondentų atrankos būdas: kriterinė imtis. Kitais žodžiais, tyrimui buvo ieškomi specialieji pedagogai, kurie dirba ikimokyklinio ugdymo įstaigoje. Kvietimas patalpintas į skirtingas socialinio tinklo „Facebook“ grupes, skirtas specialiesiems pedagogams ir logopedams, tačiau respondantai į skelbimą atsiliepė ne iš karto, todėl skelbimas buvo siunčiamas ikimokyklinio ugdymo įstaigoms, kurios savo internetinėje svetainėje nurodo, kad vaikams yra teikiama specialiojo pedagogo pagalba, tačiau nei viena įstaiga neatsiliepė.

2.2.5. Tyrimo kokybė

Tyrimo ribotumai – identitetas yra nepastovus, kintantis, jį gali paveikti daug įvairių faktorių, be to, kiekvieno žmogaus savęs suvokimas yra būdingas tik jam.

Identitetas yra nuolat formuojamas ir besikeičiantis, todėl surinkti duomenys neturi nei išorinio, nei vidinio validumo.

Tyrėjo įtaka. Dokumentų analizės metodo pranašumas – minimali tyrėjo įtaka renkant duomenis. Renkant duomenis turinio analizei pasireiškia subjektyvi interviuotojo įtaka, subjektyviai apdorojami duomenys.

Metodo trūkumai ir jų šalinimas – dokumentų analizei pavyko panaudoti tik laisvoje prieigoje esančius dokumentus, kurių buvo tik devyni, todėl dokumentų analizės metodo trūkumas – prieinamumo stoka. Norint surinkti didesnę kiekį dokumentų analizei, reikėtų kreiptis į įstaigas tiesiogiai. Interviu metodo trūkumas – tyrėja dirba ikimokyklinio ugdymo įstaigoje, tačiau ne specialiaja pedagoge, todėl rėmėsi tik literatūros bei dokumentų analizės studijomis, reikalingas tyrėjas, išmanantis tiriamą problemą. Sunku apdoroti duomenis, jie nėra mokliškai ar statistiškai reikšmingi, kadangi tai yra kiekvieno atskiro respondento nuomonės ir mintys. Tam, kad duomenys būtų statistiškai reikšmingi, reikėtų atlikti anketinę apklausą.

2.2.6. Tyrimo etika

Tyrimo tema yra tiesiogiai susijusi su pokalbio dalyviu, kadangi nagrinėjamas asmens profesinis identitetas, iš dalies tema yra jautri. Atliekant tyrimą, renkant ir apdorojant duomenis, laikomasi tyrimo etikos principų:

- ✓ Teorinė tyrimo problemiško ir naujumo analizė atlikta, laikantis visų etiško citavimo reikalavimų.
- ✓ Bendrųjų tyrimo etikos principų: visi tyrimo dalyviai buvo supažindinti su tyrimo tema, tikslais, uždaviniais, eiga, duomenų apsaugos metodika bei informuoti, kad bet kuriuo tyrimo metu turi teisę pasitraukti iš tyrimo.
- ✓ Etinių principų: sąžiningumo. Tyrėjas pateikia gautus duomenis nenuslėpdamas jų, nepagražindamas faktų.
- ✓ Teisinių principų: konfidencialumo. Kadangi tyrėjas tiesiogiai sąveikauja su tyrėju tokiaime tyrime neįmanoma suteikti anonimiškumo, tik konfidencialumą. Asmeniniai respondentų duomenys nenurodomi, darbovietė nenurodoma, visi duomenys užkoduojami. Tyrėjui pateikta informacija žinoma tik jam, šie duomenys neplatunami, neaptarinėjami

3 skyrius. IKIMOKYKLINIO UGDYMO ĮSTAIGOS SPECIALIŲJŲ PEDAGOGŲ IDENTITETO YPATUMAI BEI FUNKCIJOS

3.1.Specialiųjų pedagogų funkcijos ikimokyklinio ugdymo įstaigoje

Pirmiausia siekta išnagrinėti laisvoje prieigoje rastuose dokumentuose nurodytas funkcijas remiantis Lietuvos profesijų klasifikatoriuje įvardintais specialiojo pedagogo uždaviniais. Taip pat siekiama nustatyti aprašytos specialiojo pedagogo funkcijų aprašymo ikimokyklinių įstaigų dokumentuose panašumus bei skirtumus. Šis tyrimas atskleidžia vieną tyrimo objekto dalį – specialiojo pedagogo funkcijas ikimokyklinio ugdymo įstaigoje.

3.1.1. Specialiojo pedagogo funkcijos atitinkančios Lietuvos profesijos klasifikatorių

Šiame poskyryje nagrinėjamos funkcijos, sutampančios su specialiojo pedagogo uždaviniais pagal Lietuvos profesijos klasifikatorių. Dokumentų turinys grupuojamas, nustatoma kiek dokumentų turi specialiojo pedagogo uždavinio aprašymą bei palyginami dokumentuose pateikti funkcijų aprašymai.

Mokinių intelektualinių, fizinių, socialinių ir emocinių gebėjimų ir jų ribų vertinimas, išskyrus išskirtinio intelekto mokinius ar kitas konkrečias problemas. Atsižvelgiant į 13 priede pateiktos 3 lentelės turinį, 8 iš 9 rastų dokumentų numatyta ugdytinių vertinimo funkcija. Nagrinėtuose šaltiniuose nurodyta, kad specialusis pedagogas atlieka ugdytinių vertinimą ir įvertina vaikų pasiekimus (geltona spalva), tekstas juose suformuluotas skirtingai. Penkiuose iš nagrinėtų dokumentų patikslinama, kad atliekant vertinimą specialusis pedagogas turi remtis ugdymo programomis ir vaiko atitikimu joms (žydra spalva). Trijuose dokumentuose patikslinama, kad specialusis pedagogas dalyvauja kompleksiniuose tyrimuose (pilka spalva). Kokius gebėjimus turi vertinti specialusis pedagogas (pažintines funkcijas, emocijas, judesį ir padėtį, kalbėjimą, kalbos ir bendravimo lygį) nurodo tik vienas dokumentas (žalia spalva). Taigi šios funkcijos aprašyme kiekviename iš nagrinėtų dokumentų yra ir panašumų, ir skirtumų.

Mokymo planų sudarymas ir keitimas, taip pat mokinių gebėjimams ir poreikiams pritaikytų programų, pamokų ir užduočių rengimas ir vykdymas. Remiantis 4 lentelės, pateiktos 14 priede, turiniu, visuose devyniuose analizuojamuose dokumentuose pateikiamas panašumų turintis tekstas, žymintis pamokų vykdymą. Nurodoma, kad specialusis pedagogas ikimokyklinėje ugdymo įstaigoje turi padėti vaikams atsižvelgdamas į jų gebėjimus ir ypatumus (geltona spalva). Taip pat 6 dokumentuose iš 9 papildoma, kad specialusis pedagogas sudaro programas,

atsižvelgdamas į ugdytinių poreikius (žydra spalva), 2 iš jų patikslinama, kad teikia ir ugdymo rekomendacijas (žalia spalva). Šis punktas taip pat dokumentuose aprašytas tokiais pačiais žodžiais, vienur patikslinant, kitur paliekant be tikslesnių nurodymų. Be programų sudarymo, į specialiojo pedagogo funkcijas įeina ir tikslų ir uždavinių numatymas bei ugdymo metodų parinkimas (violetinė spalva). Ši funkcija paminėta 6 iš 9 dokumentų, visuose įdėtas labai panašus turinys. Iš esmės šios funkcijos aprašymas nagrinėjamuose dokumentuose yra pakankamai panašiai suformuluotas, pagrindinė mintis vykdyti mokymą specialiojo pedagogo kabinete (nurodyta visuose 9 dokumentuose) ar grupėje prieš tai parengus programas ir numčius tikslus, uždavinius bei jų įgyvendinimo metodus (nurodoma ne visuose dokumentuose).

Individualus ar grupinis mokymas, naudojant specialius mokinių poreikiams pritaikytus metodus ar mokymo priemones. 5 lentelėje (15 priedas) nurodoma individualių, pogrupinių ar grupinių pratybų organizavimo funkcija (geltona spalva) paminėta 5 dokumentuose iš 9: 2 dokumentuose ši funkcija aprašyta identiškai, kitų 3 dokumentų formuluotėse yra pokyčių. Remiantis 8 lentelės duomenimis, visuose 9 tyrimo metu apžvelgtuose dokumentuose yra paminėtos ugdymo priemonės ir jų naudojimas specialiojo pedagogo ugdymo procese (žydra spalva), be to, 3 iš devynių dokumentų pradedama nuo to, kad specialusis pedagogas turi ne tik naudoti, bet ir rengti ugdymo priemones (pilka spalva), panašiai galima interpretuoti ir trečiame dokumente nurodytą funkciją. Dar 1 punktas, priklausantis šiam specialiojo pedagogo uždaviniui, pažymėtas 3 dokumentuose – tai ugdymo metodų pasirinkimas (žalia spalva). Visuose 3 dokumentuose šis punktas suformuluotas skirtingai. Be to, 4 dokumentuose teigiama, kad specialusis pedagogas turi taikyti savo darbe naujoves, susijusias su specialiuoju ugdymu (violetinė spalva). Taigi, 7 dokumentuose iš 9 šis punktas aprašytas labai panašiai, 2 dokumentų formuluotės išskiria iš kitų, kadangi nėra panašios nei į kitas, nei viena į kitą.

Specialiųjų ugdymo būdų ir metodų naudojimas, siekiant tobulinti pojūčių ir suvokimo, judėjimo įgūdžių, kalbos pažinimo ir atminties lavinimą. Nei viename dokumente nebuvo aprašyta, kad specialusis pedagogas turi naudoti specialius ugdymo būdus bei metodus. Iš dalies, metodus ir būdus galima aptikti 5 lentelėje (15 priedas) (žalia spalva), tačiau nenurodoma, kad tuos būdus reikia naudoti siekiant tobulinti pojūčių ir suvokimo, judėjimo įgūdžių, kalbos pažinimo ir atminties lavinimą. Keliamą prielaidą, kad visa tai ikimokyklinio ugdymo įstaigoje lavina kiti specialistai: atmintį – psichologas, kalbos pažinimą – logopedas ir t.t. Kita prielaida – ši funkcija savaime suprantama, kadangi specialiojo pedagogo specialybei keliamas reikalavimas pabaigti specialiosios pedagogikos studijas, kur specialusis pedagogas įgyja žinių ir gebėjimų, taikant specialiuosius ugdymo būdus ir metodus.

Elgesio taisyklių ir tvarkos klasėje nustatymas ir priežiūra. Ši funkcija paminėta 2 iš 9 dokumentų. Antrame nagrinėjamame dokumente (5 priedas) nurodoma, kad specialusis pedagogas

„garantuoja vaikų fizinį ir psichologinį saugumą savo organizuojamos veiklos ir pratybų su jais metu“. Vadinasi specialusis pedagogas įpareigotas prižiūrėti tvarką, organizuodamas savo veiklą. Taip pat ši funkcija aprašyta ir trečiame dokumente (6 priedas), kur teigiama, kad specialusis pedagogas *„esant reikalui dalyvauja grupės veikloje, padeda specialiųjų poreikių vaikui adaptuotis grupėje, įsitraukti į bendrą grupės veiklą, skatina bendravimą su kitais vaikais“.* Ši funkcija labai reikalinga, ypač dirbant su autizmo spektro sutrikimų turinčiais vaikais, kurių socialinę sąveiką ir bendravimą reikia ugdyti ne individualių pratybų metu, o socialinėje aplinkoje. Galima daryti prielaidą, kad ši funkcija nenurodyta kituose ikimokyklinių ugdymo įstaigų specialiųjų pedagogų pareigybės apraše todėl, kad specialieji pedagogai dirba ne klasėse/grupėse, o teikia pagalbą specialiojo pedagogo kabinete. Taip pat ikimokyklinio ugdymo įstaigų grupėse elgesio taisyklės nusistato grupėse dirbantys pedagogai.

Mokomųjų bendrųjų dalykų dėstymas kurtiesiems ir neprisigirdintiesiems, akliesiems ir silpnaregiams bei kitą negalią turintiems mokiniams, taip pat praktinių pagalbos sau įgūdžių lavinimas. Šią funkciją aprašė 1 iš 9 ikimokyklinio ugdymo įstaigų. Trečiame iš analizuojamų dokumentų (6 priedas) teigiama, kad specialusis pedagogas įstaigoje *„teikia specialiąją pedagoginę pagalbą vaikams, turintiems intelekto sutrikimų, specialiųjų pažinimo sutrikimų, emocijų, elgesio ir socialinės raidos sutrikimų, lėtinių somatinių ir neurologinių sutrikimų, kompleksinių sutrikimų ir ribotą intelektą turintiems vaikams“.* Pažymėtina tai, kad dokumente, kuris buvo parengtas 2019 metais, yra nebevertotinių sutrikimų pavadinimų – „ribotas intelektas“, derėtų vartoti: „bendrieji mokymosi sutrikimai“, atsižvelgiant į pasikeitusią sutrikimų klasifikaciją. Kituose analizuojamuose dokumentuose šis uždavinys specialiajam pedagogui nenumatomas. Galima daryti prielaidą, kad šis uždavinys labiau tinka specialiesiems pedagogams, dirbantiems su mokyklinio amžiaus specialiųjų poreikių turinčiais vaikais, turint omeny, kad mokomieji bendrieji dalykai yra lietuviu kalbos, matematikos, ir kiti dalykai. Kita prielaida – ši funkcija tenka specialiajam pedagogui, kuris dirba specialiuosiuose ikimokyklinio ugdymo įstaigose ar specialiosiose grupėse auklėtojo pareigose.

Mokinių pasitikėjimo, interesų, gebėjimų, rankų įgūdžių ir koordinacijos skatinimas ir ugdymas. Pilnai šis specialiojo pedagogo uždavinys nėra atskleistas nei viename funkcijų apraše. 3 iš 9 ištraukose numatytas tik mokinių pasitikėjimo skatinimas. Antrame (5 priedas) ir šeštame (9 priedas) dokumente teigiama, kad specialusis pedagogas *„kuria /stimuliuojančią (9 priedas)/, funkcionalią, dinamišką, psichologiškai ir fiziškai saugią ugdymo(-si) aplinką“*, o devintame (12 priedas) pareigybės apraše, kad *„saugo ir stiprina vaikų sveikatą, garantuoja vaikų fizinį ir psichologinį saugumą specialiojo pedagogo kabinete, kitose įstaigos erdvėse ir kt.“.*

Konsultavimasis su kitais darbuotojais, planuojant specialiųjų poreikių turinčių mokinių pamokas ir sudarant jų tvarkaraščius. Apie šią funkciją rašė tik viename iš tyrimo metu nagrinėtų

specialiojo pedagogo pareigybės aprašymų. Aštuntame dokumente (11 priedas) nurodoma, kad „mokyklos V GK sprendimu pagalba specialiujų ugdymosi poreikių turintiems ugdytiniams teikia veiklą ir (arba) ne veiklą metu“. Galima kelti prielaidą, kad kitose įstaigose specialusis pedagogas gali pats sudaryti tvarkaraščius, berengdamas individualias, grupines ar pogrupines programas.

Duomenų apie mokinius ir kitos informacijos rengimas ir tvarkymas, taip pat ataskaitų teikimas. Atsižvelgiant į 6 lentelės (16 priedas) duomenis, išryškėja, kad 8 iš 9 tyrinėjamų dokumentų nurodomas dokumentų pildymas (geltona spalva). Funkcijos formuluotė beveik sutampa, pastebimi tik nedideli pokyčiai priklausomai nuo įstaigos. 7 iš 9 dokumentų paminėta metinio plano ir veiklos ataskaitos rengimo funkcija (žydra spalva). Šis uždavinys taip pat turi panašią konstrukciją, tik 3 iš šių 7 dokumentų papildyta, kad specialusis pedagogas atsiskaito Vaiko gerovės komisijai (mėlyna spalva). Keli dokumentai turi ir rečiau sutampančias funkcijas apie duomenų apsaugą (žalia spalva, formuluotės skirtingos), apie atsakingumą už patikėtus darbus (violetinė spalva, formuluotės vienodos), apie pagalbos gavėjų sąrašo sudarymą (pilka spalva, formuluotės skirtingos) bei tik viename dokumente paminėta apie dokumentų saugojimo bei archyvavimo funkcija (raudona spalva). Taigi, ši funkcija specialiojo pedagogo pareigybės aprašymuose turi nedidelių panašumų, tačiau turi ir daug skirtumų.

Įvairių vertinimo formų rengimas ir kiekvieno mokinio pažangos įvertinimas. Remiantis 7 lentelės (17 priedas) duomenimis, 6 iš 9 dokumentų nurodoma vaikų pažangos vertinimo funkcija (geltona spalva). Penktame dokumente (8 priedas) teigiama, kad specialusis pedagogas „vykdo tiriamąją veiklą“ (žydra spalva), bet net nenurodoma kokius tyrimus reikia atlikti, ką tyrinėti. Galima tik daryti prielaidą, kad tai susiję su vaikų vertinimu, testavimu ar kitokiu ugdytinių ir jų pasiekimų įvertinimu. Vaikų pažangos vertinimo funkcijos aprašymai yra iš esmės panašūs, skiriasi tik formulavimas.

Konsultavimasis su mokiniais, tėvais, vyriausiais mokytojais ir kitais mokinių priežiūros specialistais, sudarant individualius ugdymo planus, skirtus mokinių vystymuisi skatinti. 25 lentelėje (18 priedas) išnagrinėtas plačiausiai analizuojamuose dokumentuose aprašytas specialiojo pedagogo darbo uždavinys – bendradarbiavimas. Pirmoji funkcija, kuri pateikta 7 iš 9 nagrinėjamų dokumentų, yra specialiojo bendradarbiavimas su kolegomis, tėvais bei kitais ugdymo proceso dalyviais (geltona spalva). Iš esmės šios funkcijos apibrėžimas šiuose dokumentuose yra panašus, vienur aprašytas plačiau, kitur siauriau. Antroji funkcija – ugdymo proceso dalyvių konsultavimas (žydra spalva) – aptinkama 7 iš 9 dokumentų. Ši funkcija taip pat aprašyta su nedideliais skirtumais sakinių formuluotėje. Metodinės pagalbos teikimas (violetinė spalva) yra trečioji funkcija, kuri taip pat tinka būtent šiam specialiojo pedagogo uždaviniui, aptinkama 4 iš 9 dokumentų. Jos aprašymas dokumentuose beveik identiškas. Ketvirtoji funkcija, kuri taip pat atrandama 4 iš 9 dokumentų, yra pagalba pedagogams, dirbantiems su specialiuju

ugdymosi poreikių turinčiais vaikais, parenkant programas, metodus ir priemones (žalia spalva). Visuose keturiuose funkcijų aprašuose ši funkcija paminėta skirtingais žodžiais. Kitos funkcijos, tokios, kaip bendradarbiavimas už įstaigos ribų (mėlyna spalva), tėvų informavimas apie pasiekimus (raudona spalva), aptinkamos tyrime analizuojamuose dokumentuose, nurodomos po 2 kartus, todėl nėra tikslingas jų lyginimas. Pažymėtina, kad šioje lentelėje yra nevartotinas terminas „korekcija“, pavartotas 2018 metais sudarytame dokumente (8 priedas), vietoje jo derėtų sakyti: „sutrikimo įveikimas“.

3.1.2. Reikalavimai ikimokyklinio ugdymo įstaigos specialiajam pedagogui nurodyti Lietuvos profesijų klasifikatoriuje

Šiame skyriuje nagrinėjamos ikimokyklinio ugdymo įstaigų specialiųjų pedagogų aprašų ištraukose paminėtos funkcijos, kurių nėra tarp Lietuvos profesijų klasifikatoriuje paminėtų specialiojo pedagogo atliekamų užduočių.

Vaiko gerovės užtikrinimas. Remiantis 9 lentelės (19 priedas) duomenimis, 7 iš 9 dokumentų numato specialiojo pedagogo dalyvavimą Vaiko gerovės komisijoje (geltona spalva). Keturiuose dokumentuose ši funkcija nurodoma beveik identišškai. Kituose trijuose dokumentuose ta pati funkcija pateikiama kitais žodžiais, tačiau juose tekstas taip pat yra panašus. 3 dokumentuose iš 9 taip pat nurodoma, kad specialusis pedagogas gali kreiptis ir konsultuotis su VGK ir tėvais dėl pagalbos jam arba vaikui (žydra spalva), formuluotės skirtingos.

Darbas įstaigos labui, renginių, projektų organizavimas. Išnagrinėjus 10 lentelės (20 priedas) duomenis, galima teigti, kad 7 iš 9 ikimokyklinio ugdymo įstaigų iškėlė specialiesiems pedagogams užduotį dalyvauti įvairiose darbo grupėse ir vykdyti skirtingus darbus įstaigos gerovės užtikrinimui (geltona spalva). Visuose septyniuose dokumentuose nurodytas skirtingas kiekis pareigų, aprašymai taip pat skiriasi, vienuose pateikiamas platus spektras veiklų įstaigos labui, kituose tik keliais žodžiais paminėta ši funkcija.

Ugdytinių problemų, sunkumų pastebėjimas, pranešimas apie situaciją. Pagal 11 lentelėje (21 priedas) pateiktus duomenis, 7 iš 9 dokumentų specialiajam pedagogui priskirta patyčių, smurto ir kt. prevencija bei skubus administracijos informavimas dėl šių veiksmų (geltona spalva). Dviejuose iš šių dokumentų tekstas yra identiškas, kituose ši užduotis aprašyta vis kitais žodžiais. Aštuntame dokumente (11 priedas), tarp funkcijų nėra šio uždavinio, tačiau pareigybės apraše yra numatytas visas skyrius, susijęs su smurto, patyčių ir sveikatos sutrikdymu.

Kvalifikacijos tobulinimas. Taip pat, remiantis 12 lentelėje (22 priedas) esančiu turiniu, 7 iš 9 dokumentų aptinkama ir specialiojo pedagogo kvalifikacijos kėlimo funkcija (geltona spalva),

kuri visuose dokumentuose aprašyta iš esmės panašiai, viename iš dokumentų nurodytas dienų skaičius. Taip pat 2 iš 9 dokumentų paminėta, kad darbuotojas tobulina ir kitų specialiųjų pedagogų kvalifikaciją, vykdydamas pedagoginės patirties sklaidą, vedamas atviras veiklas (žydra spalva). Ši funkcija dokumentuose nurodoma skirtingai.

Skleidžia teigiamą informaciją apie specialiųjų ugdymosi poreikių turinčius vaikus. Remiantis 13 lentelės (23 priedas) duomenimis, 6 iš 9 įstaigų suteikia specialiajam pedagogui užduotį šviesti bendruomenę specialiųjų ugdymosi poreikių temomis (geltona spalva). Šios funkcijos formuluotė nesutampa, nors išsaugota ta pati užduotis, tačiau dokumentuose nėra identiškų šios funkcijos aprašymų. Šios funkcijos aprašyme yra medicininį požiūrį atspindinti formuluotė „į specialiųjų /ugdymosi/ poreikių vaikus/ mokinius/ ugdytinius“. Pagal biopsichosocialinį modelį tinkamesnė formuluotė „į specialiųjų /ugdymosi/ poreikių turinčius vaikus/ mokinius/ ugdytinius“.

Vadovaujasi dokumentais ir pedagoginės etikos normomis. Atsižvelgiant į 14 lentelės (24 priedas) turinį, 4 dokumentuose iš 9 nurodoma, kad specialusis pedagogas turi laikytis pedagoginės etikos normų (geltona spalva), trijuose iš jų tekstas yra identiškas. Taip pat 2 iš 9 dokumentų nurodoma, kad specialusis pedagogas vykdo savo darbą vadovaudamasis tam tikrais dokumentais (žydra spalva). Abiejuose dokumentuose šis reikalavimas pateikiamas visiškai skirtingai. 4 dokumentuose iš 9 ši funkcija iš viso nėra aprašyta.

Atlieka kitas administracijos pavedamas užduotis. Daugiausia klausimų kelia paskutinė 15 lentelėje (25 priedas) nurodyta funkcija – vykdyti kitus darbdavio pavedimus (geltona spalva). Ši funkcija aptinkama 8 iš 9 nagrinėjamų dokumentų. Antrame (5 priedas) dokumente nurodoma, kad vykdomos su logopedo pareigomis susijusios (raudona spalva) papildomos užduotys, galima kelti prielaidą, kad toje įstaigoje specialusis pedagogas turi vykdyti ir logopedo funkcijas arba dokumentas buvo rengiamas pagal logopedo pareigybės aprašymo šabloną ir rengėjai nepastebėjo klaidos. Kituose dokumentuose papildomos užduotys siejamos su specialiojo pedagogo pareigomis arba darbuotojo turimomis kompetencijomis. Ketvirtame dokumente (7 priedas) tarp specialiojo pedagogo teisių pažymima, kad specialusis pedagogas gali atsisakyti vykdyti papildomus pavedimus (žydra spalva). Taigi, nors ši funkcija aptinkama visuose nagrinėtuose dokumentuose, ji aprašyta skirtingais žodžiais, esmė sutampa, o formuluotė kiekvienos įstaigos skirtinga.

Tik viename iš devynių dokumentų – ketvirtame dokumente (7 priedas) – prie funkcijų buvo išskirtos specialiojo pedagogo teisės. Kai kurios teisės atitinka funkcijas, tačiau yra keletas teisių, kurios neturi atitikmenų nei pačiame dokumente, nei sutampa su kitų dokumentų turiniu. Specialusis pedagogas turi teisę:

- dirbti savitarpio pagarba grįstoje, psichologiškai, dvasiškai ir fiziškai saugioje aplinkoje;

- turėti saugias ir higienos reikalavimus atitinkančias darbo sąlygas;
- būti atestuotas ir įgyti kvalifikacinę kategoriją švietimo, mokslo ir sporto ministro nustatyta tvarka;
- gauti specialiojo pedagogo veiklai reikalingą informaciją iš įstaigos vadovo, kitų institucijų;
- turėti tinkamai darbo ir mokymo priemonėmis aprūpintą darbo vietą;
- gauti kvalifikacinę kategoriją atitinkančią pareiginę algą, atostogas ir kitas socialines garantijas įstatymais nustatyta tvarka.

Apibendrinant, galima teigti, kad nagrinėjamuose dokumentuose funkcijos pateikiamos pakankamai skirtingai. Kai kuriuos formuluotės sutampa, tačiau vienuose dokumentuose jos atskleistos siauriau, kituose plačiau, arba išskaidoma į kelias funkcijas. Palyginimas atskleidė, kad specialiojo pedagogo pareigybės aprašymuose nurodomos nevienodos funkcijos, galima daryti prielaidą, kad įstaigos nesivadovauja Lietuvos profesijų klasifikatoriuje nurodytais specialiojo pedagogo uždaviniais. Kai kurie aprašai neatnaujinti atsižvelgiant į pasikeitusią sutrikimų klasifikaciją, taip pat yra nebevertinami žodžių ir medicininių požiūrį atspindinčių formuluočių. Šias formuluotes reiktų keisti bei įrašyti naujus vartojamus terminus bei sutrikimų pavadinimus į funkcijų aprašymus.

Galima teigti, kad nacionaliniu lygiu parengto ikimokyklinio ugdymo įstaigose dirbančio specialiojo pedagogo pareigybės aprašymo nėra. Kai kurios funkcijos būna atkartotos keliuose dokumentuose, tačiau įstaigos įneša savo interpretacijas ir papildo arba sutrumpina funkcijos formuluotę. Be to, specialiųjų pedagogų funkcijas skirtingai formuoja kiekviena ugdymo įstaiga, kadangi sugrupavus funkcijas ne visuose dokumentuose buvo nurodomos vienos ar kitos funkcijos. Įstaigų parengti specialiojo pedagogo pareigybės aprašai tik iš dalies sutampa su specialiojo pedagogo Lietuvos profesijų klasifikatoriuje nurodytais uždaviniais, vienas iš uždavinių nenurodytas nei viename iš nagrinėtų dokumentų, keli uždaviniai aprašyti tik 2-3 dokumentuose. Atrandamos ir nepaminėtos klasifikatoriuje funkcijos, tokios, kaip darbas Vaiko gerovės komisijoje ir kituose darbo grupėse, kvalifikacijos tobulinimas ir pan. Visuose nagrinėtuose dokumentuose minima, kad pedagogas atlieka ir kitas pavedamas užduotis.

3.2. Ikimokyklinio ugdymo įstaigų specialiųjų pedagogų profesinis identitetas

Šiame skyriuje analizuojamas specialiųjų pedagogų, dirbančių ikimokyklinio ugdymo įstaigose, profesinis identitetas. Šiame skyriuje esančiose lentelėse pateikiami iliustruojantys teiginiai, pilnos lentelės pateikiamos prieduose.

3.2.1. Profesinio vaidmens suvokimas ir profesinio identiteto pokyčiai

Pirmame poskyryje analizuojamas specialiųjų pedagogų profesinis identitetas remiantis konstruktyvizmo teorija.

6 lentelė

Specialiojo pedagogo individualūs vaidmenys

Kategorija	Subkategorija	Iliustruojantys teiginiai	N
Vaidmuo	Specialusis pedagogas-individualios pagalbos teikėjas	„Aš esu specialusis pedagogas.“ [R1]; „<...> kaip specialioji pedagogė esu individualios pagalbos teikėja, kuri atskleidžia specialiųjų poreikių turinčių ugdytinių privalumus ir padeda spręsti ugdymosi sunkumus ir problemas.“ [R2]; „Specialioji pedagogė. <...> esu specialioji pedagogė, kuri turi patirties numatyti, jeigu vaikui reikia kažkokios pagalbos <...>“ [R4]; „<...> o šiuo metu esu kaip specialusis pedagogas.“ [R4].	4
	Specialusis pedagogas-logopedas	„Esu specialioji pedagogė ir logopedė <...>.“ [R2]; „Aš dirbu specialiaja pedagoge ir logopede, neatskiriu šių dviejų specialybių“ [R3]; „Darželyje dirbu ne tik specialiaja pedagoge, bet ir logopede. Šiuos du darbus sėkmingai pavyksta suderinti <...>.“ [R3]; „Aš esu ir specialioji pedagogė, ir logopedė tame pačiame darželyje. <...>.“ [R5].	4
	Draugas	„<...> tačiau aš esu jo draugė, kadangi mūsų darbas visas vyksta žaidimo formoj, tai negaliu pasakyti, kad tai yra tau pamoka <...>.“ [R1]; Bet kartu norim būti ir draugu, ne tik tas, kuris griežtai, bet norisi per gerumą.“ [R5]; <...> draugą, kuris padeda įveikti tai, kas yra sunku. [R5].	3

Klausimas „Kas aš esu?“, užduotas kalbant apie profesiją, paskatino respondentus apmąstyti savo profesinį identitetą. Remiantis 6 lentelės duomenimis (pilna lentelė pateikiama 31 priede), ikimokyklinio ugdymo įstaigose dirbantys specialieji pedagogai, kurie dalyvavo tyrime, tapatinasi su savo specialiojo pedagogo pareigomis (4 teiginiai), teigdami, kad jie yra individualios pagalbos teikėjai. Neretai specialiojo pedagogo pareigos yra bendros su logopedo pareigomis, todėl respondentų, dirbančių abejose pareigose, profesinis identitetas pasiskirsto abiem profesijoms (4 teiginiai). Taip pat respondentai savo vaidmenį apibūdina kaip specialisto (2 teiginiai), kas rodo santykį su kitais ugdymo proceso dalyviais (tėvais, ikimokyklinio ir/ar priešmokyklinio ugdymo mokytojais), draugo (3 teiginiai), pagalbininko (2 teiginiai) ir mokytojo

(1 teiginys), kas rodo specialiųjų pedagogų santykį su vaikais. Taigi, specialieji pedagogai suvokia savo profesinį vaidmenį, išreiškia savo tapatumą jam.

7 lentelė

Specialiojo pedagogo komandiniai vaidmenys

Kategorija	Subkategorija	Iliustruojantys teiginiai	N
Komandiniai vaidmenys	Koordinatorius	<p>„<...> kitu – iniciatorius.“ [R1];</p> <p>„Kai ugdytinio sunkumai yra iš mano srities tai esu komandos koordinatorius, nes tokiu atveju turiu daugiausia žinių ir gerai išmanau kokia pagalba reikalinga mano ugdytiniui.“ [R2];</p> <p>„Esu jos pirmininkė.“ [R3];</p> <p>„Nuo sausio būsiu pirmininkas Vaiko gerovės <...>, o dabar būsiu pirmininkas.“ [R5].</p>	4

Bendruomenėje, ypač teikiant kompleksinę pagalbą vaikams, dažnai tenka atlikti ne tik individualius, bet ir komandinius vaidmenis. Atsižvelgiant į 7 lentelės duomenis (pilna lentelė pateikiama 32 priede), dažniausiai respondentai, dirbantys ikimokyklinio ugdymo įstaigoje specialiaisiais pedagogais, priima koordinatoriaus vaidmenį komandoje (4 teiginiai). Rečiau tenka atlikti patarėjo vertintojo (2 teiginiai), vykdytojo (1 teiginys), konsultanto (1 teiginys) vaidmenis, kaip teigia vienas respondentas, vaidmenys gali skirtis priklausomai nuo situacijos. Taigi, galima pastebėti, kad skirtingose situacijose tas pats asmuo priima skirtingus vaidmenis.

8 lentelė

Profesinio vaidmens atlikimo skirtumai ir panašumai

Kategorija	Subkategorija	Iliustruojantys teiginiai	N
Panašumai	Kitų specialybių tarpe	<p>„<...> o panašumai, kad bet kuriuo atveju nu liekam kaip mokytojai tam vaikui, kad padėt geriau įsisavint jam žinias. [R1];</p> <p>„Tiesiog, tuom ir panašūs, kad mes visi tą patį darome, visi teikiame pagalbą.“ [R4];</p> <p>„Kaip specialusis pedagogas aš lygiai taip pat lavinu ir kalbą, ir jeigu nėra darželyje kitokių specialistų, dirbu kaip ir logopedas, kaip ir surdopedagogas ar tiflopedagogas, aš privalau vaikui suteikti pagalbą.“ [R4];</p> <p>„<...> panašūs tuom, kad tikriausiai visi, kas dirba šioje srityje, tokią specialybę pasirinkę, visi norim padėti.“ [R5].</p>	5
	Specialiųjų pedagogų tarpe	<p>„Įstaigoj konkrečiai tai niekuo neišsiskiriu <...>.“ [R1];</p> <p>„Panašumas su kitais tuo kad turime tą patį išsilavinimą ir dirbame su specialiųjų poreikių turinčiais ugdytiniais.“ [R2];</p> <p>„Esu panaši į kitus specialiuosius pedagogus savo darbo specifika.“ [R3].</p>	3
Skirtumai	Specialiųjų pedagogų tarpe	<p>„Kontekste kitų įstaigų tai vėl skirtumas yra, kokio tipo mokykla <...>. Dar priklauso nuo to, kokių sunkumų vaikai yra ir kokios pagalbos to specialiojo pedagogo reikia <...>.“ [R1];</p> <p>„Skiriuosi savo darbo patirtimi, nes per darbo laikotarpį sukaupiau daug žinių apie ugdymo specifika darželyje ir atradau kokie darbo būdai geriausiai veikia.“ [R2];</p> <p>„Sunku pasakyti, kuo išsiskiriu jų tarpe. <...> Bet manau, kad išsiskiriu specialiųjų pedagogų tarpe tuo, kad gebu su specialiųjų poreikių vaikais susitarti ar net pajuokauti su jais.“ [R3];</p> <p>„Kiekvienas gal esam skirtingas, <...> Gal tuo skiriuosi, nežinau, kaip kiti, bet aš stengiuosi daugiau per draugystę <...>.“ [R5].</p>	4

Kitų specialybių tarpe	„O kuo išskirtinis, tai aš tiesiog lavinu vaikų sutrikusias funkcijas. <...>“ [R4].	1
------------------------	---	---

Grupinis identitetas ir socialinė savimonė, leidžia žmogui tapatintis su tam tikra grupe ir išvelgti savo skirtumus nuo kitų giminingų profesijų atstovų. Atsižvelgiant į 8 lentelės duomenis (pilna lentelė pateikiama 33 priede), specialieji pedagogai, kurie dalyvavo tyrime, išvelgia daugiau panašumų (5 teiginiai) su mokytojais, ir su logopedais, tarpusavio panašumus tyrimo dalyviai nurodė matantys darbo pobūdyje (3 teiginiai), o ieškodami skirtumų (4 teiginiai), lygina save su mokyklų specialiaisiais pedagogais, arba pagrindžia savo išskirtinumą turima patirtimi, darbo specifiškumu (1 teiginys). Respondentai taip pat nurodo, kad jie negali savęs lyginti su kitais specialistais, nes nežino kaip dirba kiti, todėl galima kelti prielaidą, kad tarp ikimokyklinio ugdymo įstaigų specialiųjų pedagogų nėra glaudaus bendradarbiavimo, nepaisant to, kad jų nėra daug.

9 lentelė

Asmens savimonė

Kategorija	Subkategorija	Iliustruojantys teiginiai	N
Asmenybės faktoriai, padedantys dirbti specialiojo pedagogo darbą	Būdo bruožai	„<...> lengvai randu kalbą su vaikais. Nepriklausomai nuo jų sutrikimo, nuo jų negalių, tikrai gerai užmezgu kontaktą su vaikais ir tas man tikrai palengvina, nes jie mane priima, kaip draugę <...>.“ [R1]; „Labiausiai būti specialiuoju pedagogu man padeda empatiškumas, kantrybė, lankstumas, tolerancija <...>.“ [R2]; „Dirbti specialiojo pedagogo darbą man padeda pasitikėjimas savimi.<...> Kantrybė ir ramus kalbėjimo tonas.“ [R3]; „Empatija. Neturiu teisės verstti ir savotiškai prievartauti ugdytinio, jei jis ko nors nenori. <...>“ [R3]; „Tai va, reikia to užsispyrimo, kad nenusvirtų rankos <...>.“ [R4]; „<...> nebijojimas nusileisti į vaikų lygį, ir paguosti <...>“ [R5].	6
	Patirtis	„<...> patirtis dar yra auginama, pastebiu, kad jos indėlis didėja, dirbant specialiuoju pedagogu.“ [R1]; „Ilgalaikė patirtis <...>.“ [R2]; „<...> bet teko dirbti visose <...> (pareigose – surdopedagogo, logopedo, specialiojo pedagogo – aut. past.).“ [R4]; „Stengiuosi naudoti per savo patirtį, gal netgi ir per savo asmeninių vaikų tą patirtį.<...>“ [R5].	5
	Individualūs sugebėjimai	„<...> gebėjimas pasižiūrėti į kiekvieno ugdytinio individualius sugebėjimus ir jais pasiremti.“ [R2]; „Prie to pačio, svarbus pastabumas ir subtilumas, gebėjimas pastebėti vaikų darbingumą tą dieną. [R3]; „Taip pat, svarbu bendravimas. Žinojimas, kada gali su vaikais pajuokauti, pabendrauti laisviau, o kada reikia būti griežtesnei ir su vaikais kalbėti rimčiau.“ [R3]; „<...> kiekvienam reikia atrasti tą priėjimą prie to vaiko ir tą būdą, kaip jį galima ugdyti.“ [R4].	4
	Vertybės	„Kaip vertybę, išskirčiau norą padėti kitiems <...>.“ [R1]; „Norėjimas padėti, palengvinti vaikui, gal taip tikriausiai, nes ta vertybė tokia, norisi, kad vaikui būtų lengviau, taip, tarkim, specialiųjų poreikių vaikai, kuriems reikalingas specialusis pedagogas, taip jie yra tikrai sunkesni.“ [R5].	2

	Santykiai	„<...> ir komandinis pedagogų darbas taip pat padeda dirbant specialiuoju pedagogu.“ [R2]. „Aš gyvenu tomis problemomis, nes aplink mane ne tik darbe yra daug tokių vaikų.“ [R2];	2
--	-----------	---	---

Asmens savimonė taip pat svarbi, kaip ir socialinė, individualių savybių dėka žmonėms lengviau sekasi atlikti jiems patikėtus darbus. Kaip nurodyta 9 lentelėje (pilna lentelė pateikiama 34 priede), respondentams labiausiai praverčia jų asmeniniai būdo bruožai (6 teiginiai), tokie, kaip lengvas kontakto užmezgimas, pasitikėjimas savimi, savo jėgomis, kantrybė, empatija ir pan. Urnėžienė & Budrytė (2014, p. 138) taip pat tyrimo metu pastebėjo, kad specialiesiems pedagogams darbe didelę reikšmę turi pedagogo asmenybė: „kategorijoje „Asmeninės savybės“ išskiriamos 8 subkategorijos:

- kantrybė (6 pasisakymai);
- tolerancija (2 pasisakymai);
- lankstumas (6 pasisakymai);
- kūrybiškumas (2 pasisakymai);
- humaniškumas (2 pasisakymai);
- žmogiškumas (2 pasisakymai);
- visapusiškumas (2 pasisakymai);
- nuoseklumas (2 pasisakymai).“

Šie duomenys pagrindžia, kad asmeniniai būdo bruožai tikrai atlieka svarbų vaidmenį specialiojo pedagogo darbe ir padeda konstruoti profesionalų elgesį. Taip pat tyrimo dalyviams padeda turima patirtis (5 teiginiai), vieni įgauna jos dirbdami savo darbą, kitiems asmeniniame gyvenime tenka susidurti su specialiųjų poreikių turinčiais žmonėmis, kas irgi prisideda prie geresnio specialiojo pedagogo vaidmens atlikimo. Respondentai įvardina ir individualius sugebėjimus (4 teiginiai), vertybes (2 teiginiai) bei asmeninius santykius (2 teiginiai), kurių dėka jie tampa geresniais savo profesijos atstovais.

10 lentelė

Profesinio identiteto raida

Kategorija	Subkategorija	Iliustruojantys teiginiai	N
Tapatumas specialiojo pedagogo profesija	su Profesijos pasirinkimo laikotarpiu	„Pirmiausiai, niekad neturėjau kažkokių bendro suvokimo, kol mokiausi mokykloje kas yra tas specialusis pedagogas, ką jisai daro <...>.“ [R1]; „Mano mama dirbo su spec. poreikių vaikais ir aš visada žinojau, kad norėsiu dirbti tą patį darbą.“ [R2]; „Logopediją – specialiąją pedagogiką norėjau studijuoti jau nuo šešiolikos metų. <...>“ [R3]; „Po nemažai laiko, specialiąją pedagogiką susidomėjau tada, kai antro vaikelio susilaukusi, mano vaikelis nekalbėjo iki trijų metų. <...>“ [R4];	9

		„Profesijos pasirinkimas tai buvo labai greitas, dvyliktoj klasėj šovė mintis, kad aš noriu būti logopedu ir pavyko įgyvendinti iš karto šitą dalyką.“ [R5].	
Studijose		„Tikrai nesiejau savo darbo nei su spec. pedagogu iš pradžių, nei su logopedu <...>.“ [R1]; „Studijų metu gavome labai mažai specialiosios pedagogikos žinių, daugiau buvo akcentuojama logopedija. Nenorėjau būti logopedu, man labiau patiko specialioji pedagogika <...>“ [R2]; „<...> Tos praktikos, kurias atlikinėjau, mane tik dar labiau paskatino ir užtvirtino norą būti specialistu, gebančiu dirbti su logopediniais ir specialiųjų poreikių vaikais.“ [R3]; „Ir įstojau mokytis iš pradžių vien dėl savo darbo, bet kai aš ten atsidūriau, tai aš taip užsidegiau, nes tas darbas, jis yra... Vau kažkas buvo: „Aš galiu padėti! Aš galiu rasti būdą.“ [R4]; „O kadangi logopedijos, kaip atskiros šakos nebuvo, buvo tik kartu su specialiaja pedagogika, tai vat ir gavosi dviguba specialybė.“ [R5].	6
Įsidarbinus		„Ir ir, mano studijų pabaigoje man atsirado tiesiog pasiūlymas, kad aš pabandyčiau dirbti būtent mokykloj-daržely būtent logopedu-specialiuoju pedagogu. <...>“ [R1]; „<...> Kai pradėjau dirbti, man reikėjo dirbti už du: ir už logopedą, ir už specialųjį pedagogą, bet labiau save tapatinau su specialiojo pedagogo darbu, nes jis įvairiapusiškas, nemonotoniškas.“ [R2]; „Pradėjusi dirbti darželyje tiek su logopediniais, tiek su specialiųjų poreikių vaikais, jaučiu malonumą. <...>“ [R3]; „<...> Tiesiog taip gavosi, kad atsirado darbo vieta darželyje ir pateikiau į ją prašymą įsidarbinti pagal savo profesiją.“ [R3]; „Pradėjus dirbti mane domino logopedija daugiau, po to eigoje taip pagalvojau, kad šiaip turiu patirties ir darželyje, ir mokykloje. <...>“ [R5].	6
Dirbant		„Suvokiu save kaip specialųjį pedagogą, ši profesija ir jos funkcijos puikiai atliepia mano siekius.“ [R1]; „Esu labai patenkinta pasirinkusi specialiojo pedagogo profesiją. <...>“ [R2]; „Būdama specialiaja pedagoge darželyje jaučiuosi gerai.“ [R3]; „Tačiau, jei tektų keisti darbo vietą, noriu toliau tęsti savo darbo veiklą ikimokyklinio darbo įstaigoje, bet ne bendrojo lavinimo mokykloje.“ [R3]; „Visiškai jau tapatinuosi, aš nesigailiu, kad pasirinkau šią specialybę, aš džiaugiuosi savo darbu, aš tiesiog įsimylėjusi savo darbą.“ [R4]; „Specialiaja pedagoge darželyje dirbu nuo rugsėjo šių metų. Tai dar tik tai keli mėnesiai, nes prieš tai dirbau mokykloje specialiaja pedagoge. Jaučiuosi gerai, savo vietoj. Aišku, darbas yra kitoks, nei mokykloje <...>“ [R5].	15

Profesinis identitetas nėra pastovus, jis pereina daug etapų, nuo profesijos pasirinkimo iki pat dabartinio momento, kiekviena diena, kiekvienas įvykis, artima aplinka turi tam tikrą reikšmę žmogaus profesiniam tapatumui, kartais keičiant jį iš esmės, o kartais vis labiau įtvirtinant nuomonę, kad pasirinkta profesija ir darbas yra dalis tavęs.

Profesijos pasirinkimo etapas nebūtinai būna mokykloje, ir 10 lentelės (pilna lentelė pateikiama 35 priede) duomenys rodo, kad respondentų profesijos pasirinkimo patirtys buvo skirtingos (9 teiginiai): 3 iš 5 tyrimo dalyvių buvo tvirtai nusprendę siekti specialiojo pedagogo-logopedo išsilavinimo iškart po mokyklos, 2 iš 5 nežinojo apie specialiojo pedagogo profesiją ir

po mokyklos rinkosi kitas kryptis. Tačiau, respondentų, kurie nežinojo apie šią profesiją, aplinka paskatino juos vėliau pasirinkti šias studijas ir persikvalifikuoti į specialiuosius pedagogus (6 teiginiai), taigi tai nebuvo jų pirmoji profesija.

Turinio analizė rodo, kad studijose tyrimo dalyvių, kaip būsimųjų specialiųjų pedagogų profesinis identitetas buvo labai skirtingas (6 teiginiai). Vieni respondentai jau tuomet tapatinosi su pasirinkta profesija, kiti vis dar neturėjo susiformavusio profesinio identiteto. Ne tik studijuojant, bet ir įsidarbinus (6 teiginiai) keletą respondentų profesinis identitetas svyravo, jie nežinojo kaip turi dirbti ir ką turi daryti specialius pedagogas. Panašius rezultatus parodė ir ankstesni tyrimai: „Mažesnę darbo stažą turinčių pedagogų (iki 5 m.) profesinė motyvacija yra gerokai menkesnė nei vidutinės trukmės darbo stažą turinčių pedagogų (nuo 16 iki 30 m.). Tai sąlygoja, ko gero, profesinės adaptacijos sunkumai, maža ką tik baigusio studijas ir bepradedančio dirbti pedagogo patirtis.“ (Ruškus, 2000, p. 93). Profesinės patirties kaupimas padeda įgyti daugiau motyvacijos dirbti tą darbą, kas taip pat turi įtakos ir profesiniam tapatumui.

Dabartinio profesinio identiteto analizė parodė, kad tarp tyrimo dalyvių neišryškėjo abejojančių savo profesijos pasirinkimu (15 teiginių). Visi respondentai teigia, kad jaučiasi savo vietoje, jiems patinka tai, ką daro, kas rodo, jog jų profesinis identitetas šiuo metu yra visiško tapatumo būsenoje.

11 lentelė

Tapsmas profesionalu

Kategorija	Subkategorija	Iliustruojantys teiginiai	N
Struktūrinis	Profesiniai reikalavimai	„<...> reikėjo labai gerai suprasti būtent kontekstą ikimokyklinės ugdymo įstaigos, todėl, kad pirmiausia reikia pažinti to amžiaus vaikų raidos specifiką. <...> turėjau pasidomėti ir kokia gi yra ikimokyklinio priešmokyklinio ugdymo programa <...>.“ [R1]; „<...> man reikėjo patobulinti žinias apie ikimokyklinio amžiaus vaikų raidą. Pagilinti žinias specialiojoje pedagogikoje, pabandyti atskirti specialiojo pedagogo darbo uždavinius nuo logopedo.“ [R2]; „Pasiruošimo iš tikrųjų daug. Daug priemonių, daug įvairiausių visokių žinių iš tikrųjų, na, daug reikia visko.“ [R4];	4
	formalaus išsilavinimo reikalavimai	<...> turintis reikiamas žinias, norint dirbti su specialiųjų poreikių vaikais, žinantis savo darbo specifiką ir gebantis dirbti su vaikais.“ [R3]; „Na iš tikrųjų, tikriausiai diplomai jau reikalingas, viena iš svarbiausių kompetencijų <...>“ [R4].	2
Nuostatų	pašaukimas	„<...> tiesiog buvo labai didelis noras padėti. Padėti tam vaikui ugdytis.“ [R4]; „<...> noras padėti, meilė vaikams <...>“ [R5].	4
	profesinis interesas	„<...> o antra vertus tai mano pačios žingeidumas. <...>“ [R1]; „<...> ir noras ieškoti įvairių darbo būdų, noras į kiekvieną vaiką atsižvelgti <...>“ [R5]; „Norėjimas tobulėti, norėjimas ieškoti <...>.“ [R5].	3

11 lentelėje (pilna lentelė pateikiama 36 priede) parodomi duomenys, kurie susiję su specialiųjų pedagogų profesionalumo tapsmu. Respondentams labiausiai reikėjo papildomai

pasisemti įvairių žinių ir gebėjimų, kad jie galėtų dirbti specialiaisiais pedagogais (2 teiginiai) bei tinkamai atlikti specialiojo pedagogo funkcijas ikimokyklinio ugdymo įstaigoje (4 teiginiai). Taip pat tyrimo dalyviai nurodo, kad norint tapti profesionalais, jiems reikėjo suprasti nuostatas į savo pasirinktą profesiją: pašaukimo (4 teiginiai) bei profesinio intereso (3 teiginiai). „Specialiojo pedagogo profesinės veiklos sėkmė priklauso ne tiek nuo jo dalykinio pasirengimo, kiek nuo jo profesinės motyvacijos. Tyrimo rezultatai rodo, kad profesinė motyvacija, įtraukiant ją į socialinės nuostatos fenomeno struktūrą, yra svarbiausioji specialiojo pedagogo nuostatos dalis. <...> Ne veltui mokslinėje literatūroje keliama hipotezė, kad būtent motyvacija lemia nuostatos poveikį elgesiui ir santykiams su kitais žmonėmis. Tik motyvuoti, suvokiantys savo darbo prasmę bei neįgaliojo asmens vertę pedagogai gali tapti, kalbant L.Vygotski'o terminais, tarpininkais tarp neįgaliųjų ir visuomenės.“ (Ruškus, 2000, p. 93-94). Ši ankstesnio tyrimo įžvalga pagrindžia tai, kad specialieji pedagogai turi tapatintis su savo profesija, kad labai svarbu atsižvelgti į pašaukimo ir profesinio intereso dalis. Jos padeda išlikti motyvuotais ir skatina profesinį identitetą.

3.2.2. Socialinės sąveikos ir formalumų reikšmė profesiniam identitetui

Antrame poskyryje nagrinėjamas specialiųjų pedagogų profesinis identitetas, remiantis socialinio konstruktyvizmo teorija.

12 lentelė

Specialiojo pedagogo funkcijos ikimokyklinio ugdymo įstaigoje (1/2)

Kategorija	Subkategorija	Iliustruojantys teiginiai	N
Lietuvos profesijų klasifikatoriuje pažymėtos funkcijos	Mokymo planų sudarymas ir keitimas, taip pat mokinių gebėjimams ir poreikiams pritaiktų programų, pamokų ir užduočių rengimas ir vykdymas	„<...> parengti programą, ką iš tikrųjų, kokias sritis turėčiau tobulinti, lavinti su tuo vaiku kartu.“ [R1]; „<...>. Dabar esu atsirūšdavusi užduotis, nes turiu tiek ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus vaikams, tiek pradinukams.“ [R3]; „Tai va, palei kiekvieno vaiko poreikį tiesiog derinam tas programas, ką mes su juo veikiam.“ [R4]; „<...> tai juk kiekvienas skirtingas ir net kiekvienam nepriderinsi to paties, gali tą pačią užduotį parinkti, bet darbo būdas ir užduoties pateikimas vis tiek jisai kitoks bus.“ [R5].	9
	Individualus ar grupinis mokymas, naudojant specialius mokinių poreikiams pritaikytus metodus ar mokymo priemones	„Vaikams darželyje specialusis pedagogas gali padėti įvairiai: vesdamas individualius užsiėmimus, grupinius, padėdamas vaikui grupėje.“ [R1]; „<...> ir padėti jam individualiai net arba grupės veikloje. Tiesiog jam papildomai.“ [R4]. „Aišku kiekvienas vaikas yra skirtingas ir taip, ir priemonės, <...> reikia gamintis pačiam ar prisiderint.“ [R5].	8
	Specialiųjų ugdymo būdų ir metodų naudojimas, siekiant tobulinti pojūtinį ir suvokimo, judėjimo įgūdžių, kalbos	„<...> aš padėdu vaikams lavinti jų pažintinius gebėjimus, pasitelkiant žaidybinius ugdymo metodus.“ [R1]; „<...> bei efektyviau pašalinti sutrikimus. Per individualius ir grupinius užsiėmimus ugdyti ugdytinių pažintinę raidą.“ [R2]; „<...> lavinu vaikų pažintinius procesus, jų kalbinius įgūdžius, sensoriką. Taip pat, lavinu bendravimo, savitvarkos įgūdžius ir	5

	pažinimo ir atminties lavinimą	<i>kitus dalykus, esančius individualiose ugdymo(si) programose.“ [R3];</i>	
	Konsultavimasis su mokiniais, tėvais, vyriausiais mokytojais ir kitais mokinių priežiūros specialistais, sudarant individualius ugdymo planus, skirtus mokinių vystymuisi skatinti	<i>„Specialusis pedagogas svarbus tuo, kad atsižvelgdamas į vaiko gebėjimus ir poreikius, gali teikti rekomendacijas kitiems mokytojams, dirbantiems su vaiku, kuriam skirta specialiojo pedagogo pagalba.“ [R1]; „Nuolatos bendrauju ir konsultuoju darželio auklėtojas. <...> Bet stengiuosi reguliariai, mažiausiai vieną kartą į mėnesį, paklausti auklėtojų, ar turi kokių klausimų. Deja, bet labai retas tėvas kreipiasi į mane konsultacijos.“ [R3]; „<...> ir suteikti konsultacijas.“ [R5].</i>	5
	Mokinių intelektinių, fizinių, socialinių ir emocinių gebėjimų ir jų ribų vertinimas, išskyrus išskirtinio intelekto mokinius ar kitas konkrečias problemas	<i>„<...> identifikuoti vaiko specialiuosius poreikius, nustatyti jo gebėjimus, jo įgūdžių lygį <...>.“ [R1]; „Man reikia kuo anksčiau ir tiksliau diagnozuoti <...>.“ [R2]; „Mes numatom tiesiog, galim atpažinti vaiką, ar ne, pastebėti ta vaiką, kuriam reikia tos pagalbos <...>.“ [R4]; „<...>, įvertinti ugdytinių specialiuosius poreikius, įvertinti gebėjimus ir jeigu matom, kad reikalinga pagalba, tai svarbu laiku juos pastebėti <...>“ [R5].</i>	4
	Įvairių vertinimo formų rengimas ir kiekvieno mokinio pažangos įvertinimas	<i>„<...> vertinimą pažangos turi išmanyti, kad po to galėtume gauti kažkokį tai rezultatą, kaip sekėsi pasiekti ar nepasiekėm tos pažangos savo, kurios siekėme.“ [R1]; „<...> svarbus pasiekimų įvertinimas, sugrįžimas prie to, kas buvo, tam patikrinimui. Kaip buvo, tarkim, prieš du mėnesius, ir kaip dabar yra.“ [R5].</i>	3

Turinio analizės duomenys koreliuoja su dokumentų analizės tyrimu, pateiktu 3.1.1. punkte, kuriame atsispindi specialiųjų pedagogų funkcijos. 12 lentelėje (pilna lentelė pateikiama 37 priede) pateikiami duomenys, kokias funkcijas tyrimo dalyviai atlieka savo įstaigose, lyginant su Lietuvos profesijų klasifikatoriumi. Respondentai išvardino 9 funkcijas: planų, programų, užduočių rengimo (9 teiginiai), individualių ar grupinių užsiėmimų vedimo, priemonių pritaikymo (8 teiginiai), specialiųjų metodų taikymo pažintinių gebėjimų ugdymui (5 teiginiai), konsultavimosi su visais ugdymo proceso dalyviais (5 teiginiai), vaikų gebėjimų vertinimo (4 teiginiai), pažangos vertinimo (3 teiginiai), smulkiosios motorikos lavinimo (1 teiginys), ugdymo turinio derinimo (1 teiginys), dokumentų pildymo (1 teiginys). Pagrindine funkcija respondentai laiko vaikų gebėjimų pažinimo funkciją, taip pat pabrėžia komandinio darbo, padedant vaikams, svarbą. Galima kelti prielaidą, kad šią funkciją specialieji pedagogai, dalyvavę tyrime, paminėjo, kaip svarbiausią todėl, kad nuo jos pradamas darbas su vaiku. Tinkamai atpažinus ir įvertinus vaiko gebėjimus, galima kelti tolimesnius tikslus. Tačiau daugiausia respondentai kalbėjo apie planų, programų ir užduočių rengimo funkciją, galima kelti prielaidą, kad tai yra antra pagal svarbą funkcija, kadangi nuo jos atlikimo priklauso ir tolimesnis darbas su vaiku.

Specialiojo pedagogo funkcijos ikimokyklinio ugdymo įstaigoje (2/2)

Kategorija	Subkategorija	Iliustruojantys teiginiai	N
Ikimokyklinio ugdymo įstaigų specialiojo pedagogo pareigybės aprašuose išskirtos funkcijos	Darbas Vaiko gerovės komisijoje	„Darželyje dalyvauju vaiko gerovės komisijos veikloje.“ [R3]; „Komandoje tai mes kaip specialistai dalyvaujame gerovės komisijoje <...>.“ [R4]; „Tikriausiai, kaip ir visi švietimo pagalbos specialistai, tai esame Vaiko gerovės komisijoje <...>.“ [R5].	4
	Kvalifikacijos tobulinimas	„Pastoviai keldami kompetencijas pritaikome vis naujesnius metodus, būdus, sistemas šalinant sutrikimus.“ [R2]; „Bet seminarų yra labai mažai, dar logopedui gal yra daugiau, bet specialiajam pedagogui beveik nerandu.“ [R2]; „<...> o atnaujinti žinias reikia visuomet. <...>“ [R5].	4
	Darbas įstaigos labui, renginių, projektų organizavimas	„Projektuose dalyvaujam visokiausiuose tiesiog, va, visur.“ [R4]; „<...> įsipina ir projektai ir tada, gaunasi pajvairinimas. Bet tie projektai susisieja su ugdomuoju procesu.“ [R5]; „Dar vienoj grupėj darbo esu įstaigoje, dėl atestacijos komisijoje.“ [R5].	3
	Atlieka kitas administracijos pavedamas užduotis	„Neoficialiai galima sakyti, kad būna veikla ir nesusijusi su specialiojo pedagogo funkcijomis. <...> tarkim kai reikia pagalbos grupėje. <...> eini kartais padėti keletai valandų į grupę pabūt auklėtojo vaidmeny. <...>“ [R1]; „<...> Tenka visokias funkcijas atlikti įstaigos neturi galimybės turėti visus specialistus.“ [R4]; „Tenka pavaduoti ir auklėtojas, vieną kartą teko, bet tai buvo pandemijos pasekoje <...>.“ [R5].	3

Turinio analizės duomenys koreliuoja su dokumentų analizės tyrimu, pateiktu 3.1.2. punkte, kuriame atsispindi specialiųjų pedagogų funkcijos. 13 lentelėje (pilna lentelė pateikiama 38 priede) pateikiami duomenys, kokias funkcijas respondantai atlieka savo įstaigoje. Išryškėjo 5 nenurodytos Lietuvos profesijų klasifikatoriuje funkcijos: darbo Vaiko gerovės komisijoje (4 teiginiai), kvalifikacijos tobulinimo (4 teiginiai), darbas įstaigos labui (3 teiginiai), kito administracijos pavedamos funkcijos (3 teiginiai), ugdytinių sunkumų pastebėjimas (1 teiginys). Dėl kitų administracijos pavedamų funkcijų respondantai išsakė labai prieštaringas nuomones, kadangi tų funkcijų atlikimo pobūdis ir joms skiriamas laikas skirtingas. Dažniausiai tyrimo dalyviams tenka pavaduoti grupių mokytojas, taip pat tenka atlikti ir kitų specialistų darbą, jeigu šias pareigas atliekančių specialistų nėra.

Specialiojo pedagogo kompetencijos ikimokyklinio ugdymo įstaigoje

Kategorija	Subkategorija	Iliustruojantys teiginiai	N
Specialiojo pedagogo kompetencijos	Socialinė kompetencija	„<...> Žinau, kas jiems tinka, kas yra veiksminga per mano užsiėmimus ir kas gali sukelti nemalonumą, stresą ir nenorą bendrauti bei dirbti užsiėmimų metu. Turėdama šias žinias, galiu pastebėti tuometinę vaikų emocinę būseną, jų nusiteikimą darbui. <...>“ [R3].	4
	Edukacinė (didaktinė) kompetencija	„<...> naujų metodų paieškos būdai.“ [R1]; „Ir didaktinės, todėl, kad mes, kaip specialistai turim žinoti ir tuos metodų kokių galim pasinaudoti, pasiremti organizuojant tam vaikui ugdymą.“ [R1]; „<...> programas.“ [R4].	3
Bendrosios kompetencijos	Komunikacinė ir informacijos valdymo kompetencija	„<...> naujų technologijų taikymą <...>.“ [R1]; „Reikalingas kompiuterinis raštingumas. Būna, kad sugalvoji kokią įdomesnę užduotį ir tenka ją maketuoti per tam skirtas programas. Kai tenka kompiuterį naudoti kiekvieną dieną, tai labai dažnai atrandi visokių naujų ir įdomių dalykų, kuriuos gali pritaikyti darbe.“ [R3].	2
Profesinės pedagoginės kompetencijos	Dalykinė kompetencija	„<...> dalykinės žinios tos kompetencijos <...>.“ [R1]; „Jis yra svarbus, nes turi žinių ir supranta kaip tenkinti individualius specialiuosius ugdymosi poreikius.“ [R2]; „Turiu reikiamas žinias apie specialiųjų poreikių vaikus.“ [R3]; „Profesinės žinios <...>.“ [R5].	5
	Profesinio tobulėjimo kompetencija	„Reikia nuolatos gilinti savo žinias apie specialiųjų poreikių vaikus. <...>“ [R3].	3
	Mokinio pažinimo ir mokinių pažangos pripažinimo kompetencija	„<...> bet svarbiausias yra spec. poreikių atpažinimas, vertinimas <...>.“ [R2]. „Visuomet galiu anksčiau ar vėliau pastebėti, kad vaikams mano mokymas ir dedamos pastangos yra veiksmingos ir daro įtaką patiems vaikams. Dar labiau džiugu išgirsti iš pačių auklėtojų, kad mano užsiėmimai turi įtakos ir įdirbis yra pastebimas ne tik man.“ [R3];	2
Kompetencijų įvairovė	Visos	„Aš pabrėšiu, kad kompetencijos pedagogo profesijos yra reikalingos visos.“ [R1]; „Tai visos tos žinios, pasikartosiu, kad tikrai, visos tos kompetencijos yra tikslingos ir reikalingos <...>.“ [R1]; „Kompetencijų reikia visų <...>.“ [R2].	3

14 lentelėje (pilna lentelė pateikiama 39 priede) pateikiamos tyrimo dalyvių išvardintos kompetencijos, kurios, jų nuomone, reikalingos dirbant specialiuoju pedagogu ikimokyklinio ugdymo įstaigoje. Daugiausia teiginių tenka dalykinei kompetencijai (5 teiginiai), socialinei kompetencijai (4 teiginiai), edukacinei kompetencijai (3 teiginiai), profesinio tobulėjimo kompetencijai (3 teiginiai), taip pat respondentai pabrėžė tai, kad visos kompetencijos yra svarbios (3 teiginiai). Kitos kompetencijos tyrimo dalyvių buvo paminėtos rečiau, joms teko tik po 1-2 teiginius. Buvo atliktas panašaus pobūdžio tyrimas – bendrojo ugdymo mokyklų specialiųjų pedagogų požiūrio į kompetencijas. Šio tyrimo metu atlikta turinio analizė parodė, kad „kategorijoje „Kompetencijos“ išskiriamos 7 subkategorijos:

- mokinio pažinimo ir jo pripažinimo kompetencija (56 pasisakymai),
- bendravimo ir bendradarbiavimo (28 pasisakymai),

- mokinių motyvavimo ir paramos jiems (22 pasisakymai),
- mokymo(si) proceso valdymo (18 pasisakymų),
- organizacijų tobulinimo bei pokyčių valdymo (8 pasisakymai),
- komunikacinė ir informacijos valdymo (2 pasisakymai).

Ne vienas specialistas mano, kad svarbios turi būti visos kompetencijos, minimos Mokytojo profesijos kompetencijos apraše („visos labai svarbios, nes yra vienos susiję su kitomis“, „svarbios visos kompetencijos, nes dirbame su ypatingais vaikais“).“ (Urnėžienė & Budrytė, 2014, p. 140-141). Rezultatai iš dalies sutampa su šio tyrimo gautais rezultatais, parodytais 35 lentelėje, ypatingai, nepriklausomai nuo darbo vietos, sutampa specialistų nuomonė, kad specialiajam pedagogui reikalingos visos kompetencijos.

15 lentelė

Profesinį identitetą veikiančios veiksniai (1/6)

Kategorija	Subkategorija	Teiginiai	N
Asmens santykiai su darbdaviais ir kitais organizacijos nariais	Teigiamą poveikį turintys veiksniai	<p>„Savo kolegų atveju, tai aš sakyčiau, kad identifikuojau save, kaip specialųjį pedagogą ganėtinai pozityviai ir gerai, todėl, kad kolegoms tarpusavyje mes palaikome labai tokius profesinius ryšius, dalinamės tas savo sakykim išvalgomis ugdant tuos vaikus <...>.“ [R1];</p> <p>„Dirbant komandoje, esant teigiamam mikroklimatui pasiekiami geresni darbo rezultatai. Man gerai dirbti, nes valdžia skaitosi su nuomone, tai motyvuoja.“ [R2];</p> <p>„Mano esami santykiai su darbdaviu yra tiek profesiniai, tiek paprasti. <...> Su kolegomis irgi yra taip pat. <...> Jaučiuosi vertinga ir kaip žmogus, ir kaip specialistė.“ [R3];</p> <p>„Santykiai yra glaudūs todėl, kad turim labai bendradarbiauti su kolegomis. <...> Pastovus yra bendradarbiavimas su kolegomis. Geri santykiai yra mūsų, glaudūs. Aš džiaugiuosi, kad yra toks ryšys, kad galim bendradarbiaudamos pasiekti daugiau.“ [R4];</p> <p>„Atrodo mane vertina, bent jau taip jaučiuosi, vertina mano profesionalumą, pastangas tas, kurias rodau, kol kas teigiamai vertinu.“ [R5].</p>	5
	Pokyčių nelemiantys veiksniai	<p>„Iš vadovo pozicijos, vadovas daugiau santykiuose kaip administratorius <...>. Bet bet kuriuo atveju šiuo metu vadovas yra pozityviai santykiuose, jeigu yra poreikis kalbėtis apie grynai darbą, apie funkcijas, apie specifiką, kaip iš specialiojo pedagogo pareigų, tai tikrai visą laiką gaunu konkretų tiesų atsakymą.“ [R1].</p>	1

15 lentelės (pilna lentelė pateikiama 40 priede) duomenys rodo, kad tyrimo dalyvių santykiai su darbdaviais ir kitais ikimokyklinio ugdymo įstaigos nariais teigiamai paveikia jų profesinį identitetą (5 teiginiai) arba neturi poveikio (1 teiginys). Galima teigti, kad draugiški ryšiai su aplinkiniais padeda specialiesiems pedagogams jaustis tvirtai ir užtikrintai savo darbe, o glaudūs santykiai su darbdaviu ir kitais motyvuoja ir palaiko specialiųjų pedagogų profesinį identitetą. Taip pat galima kelti prielaidą, kad blogi santykiai neigiamai veiktų ir verstų specialistus abejoti savo profesijos pasirinkimu, ką taip pat liudija ir panašaus pobūdžio tyrimas. „Tyrimo rezultatai buvo nevienareikšmiai: teigiamas profesines nuostatas turintys pedagogai jaučiasi labiau patenkinti savo

profesija, mano esą tinkami jai, mažiau patiria stresų bei mano, kad santykiai su kolegomis yra geri. Priešingai, neigiamas nuostatas turintys pedagogai nėra patenkinti savo profesija, nesijaučia jai tinkami, patiria daug streso ir mano, kad santykiai su kolegomis nėra geri.“ (Ruškus, 2000, p. 92). Šio tyrimo dalyvių atsakymai liudija, kad geri santykiai darbovietėje lemia teigiamą poveikį profesiniam identitetui.

16 lentelė

Profesinį identitetą veikiančios veiksniai (2/6)

Kategorija	Subkategorija	Teiginiai	N
Organizacijos parama ir išteklių	Teigiamą poveikį turintys veiksniai	<p>„Aš manau, kad vadinasi mano tasai profesija yra vertinama, nes tikrai atsižvelgia įstaiga į poreikius organizuojant ugdymą vaikų <...> Tikrai į tai atsižvelgiama, netgi yra skatinama, nes įstaigos vadovė yra labai žingeidi, taip pat taikyti naujoves, taikyti naujus metodus, tikrai nejaučiu stygiaus, nestokuju dėmesio, ir jaučiu, kad tas identitetas tikrai auga.“ [R1];</p> <p>„Smagu, kai specialiajam pedagogui pasiūlo įsigyti naujų priemonių, nes jų gausa kelia ne tik mano, bet ir ugdytinių motyvaciją. Labai patinka ir kai apmoka įvairius seminarus, leidžia keltis kvalifikaciją.“ [R2];</p> <p>„Įstaigoje yra užtikrinta, kad visuomet turėtum reikiamus išteklius dirbant su specialiuųjų poreikių vaikais. <...> Toks rūpinimasis mano darbo poreikiais verčia mane dar labiau džiaugtis, kad pasirinkau specialiojo pedagogo profesiją.“ [R3];</p> <p>„<...> o šiaip, tai su priemonėmis, kadangi buvo prieš tai kaupia, tai tų priemonių yra metodinių, stengiasi vis po truputį atnaujinti pagal galimybes. Kiek žinau ir skirdavo kažkokias lėšas, tam tikrą sumą kiekvienais metais. Va dabar ir relaksacijos vieta ruošama yra, tų priemonių dabar vėl atnaujinama. Nu, kol kas palankiai, po truputį.“ [R5].</p>	4
	Neigiamą poveikį turintys veiksniai	<p>„Čia jau yra įvairi tokia situacija, todėl, kad šiuo metu, šiaip, mes esame trys švietimo pagalbos specialistai, o turim tik du kabinetus. Tai va toje situacijoje, tai yra darbo vietos atžvilgiu sunkus reikalas, nes turime derintis viena prie kitos. Viskas gerai, viskas komandiškai mes tikrai gerai veikiame, bet va nu tokia situacija <...>.“ [R5].</p>	1
	Pokyčių nelemiantys veiksniai	<p>„Yra šiek tiek, skiria mums ir tas priemonės kažkiek, bet iš esmės mes turim viską patys pasidaryti, nes tam vaikui viena priemonė labai greitai nusibosta <...> bet valdžia mus palaiko, jeigu kažkokios naujienos, jeigu yra galimybių iš karto padeda mums ir knygas užsisakyti, kartais apmoko, ir seminarus mums palei galimybes. Bet manęs, kaip specialisto tai neveikia, aš pasijungiu kūrybiškumą ir priderinu priemones vaikų poreikiams, pasigaminu jiems įdomesnes.“ [R4].</p>	1

Ikimokyklinio ugdymo įstaigų suteikiami išteklių, kaip galima pastebėti 16 lentelėje (pilna lentelė pateikiama 41 priede), labai nevienodai veikia tyrime dalyvavusių specialiųjų pedagogų profesinį identitetą. Dažniausiai respondentai nurodo, kad juos teigiamai veikia suteikiami išteklių (4 teiginiai), tačiau yra ir neigiamo poveikio (1 teiginys), kai darbuotojui nesuteikiama pastovi darbo vieta. Taip pat, galima kelti prielaidą, kad, jeigu specialiojo pedagogo profesinis identitetas yra labai didelis, išteklių trūkumas nesukels profesinio tapatumo pokyčių (1 teiginys), kadangi

motyvuotas specialusis pedagogas pats pasigamina sau reikiamų priemonių. Taigi, turinio analizės duomenimis, suteikiami ištekliai turi skirtingą poveikį respondentų profesiniam tapatumui.

17 lentelė

Profesinį identitetą veikiantys veiksniai (3/6)

Kategorija	Subkategorija	Iliustruojantys teiginiai	N
Darbuotojui keliami reikalavimai ir jo atžvilgiu puoselėjami lūkesčiai	Pokyčių nelemiantys veiksniai	„Kartais, auklėtojos, į kurios grupę tėvai atneša PPT išvadas tikisi, kad aš imsiu ir iš karto pradėsiu teikti specialiojo pedagogo pagalbą. <...> Bet tokie lūkesčiai neturi įtakos mano profesiniam identitetui, jis vis tiek išlieka stiprus, nesigailiu pasirinkusi specialiojo pedagogo profesijos.“ [R3]; „Kadangi dirbam labai stipriai komandoje, tai tie lūkesčiai mūsų, kaip ir bendri yra, tai nėra tokių, kad asmeniškų kažkokių lūkesčių. <...> Lūkesčiai tokie tampa tokie bendri. <...> Iš esmės tai manęs nekeičia, man patinka tai, ką aš darau.“ [R4]; „Gal atsiskaitymas už veiklą, už savo veiklos plano įgyvendinimą, gal taip pasakysiu, tai administracija tikrai yra palanki ir taip, kontrolė, jinai yra, ir tikrai galima tobulėti, galima iš ko pasimokyti, kai kuriose vietose atrodo per griežtai, bet šiaip visai naudinga tai yra. Jeigu būtų per daug darbų papildomų užkrautų, tai tada veiktų, bet dabar, kadangi ir su specialiujų poreikių vaikais turim nemažai šiai dienai, situacijų ir reikalų, ir bandom spręsti operatyviai, tai gal labai stipriai neveikia.“ [R5].	3
	Teigiamą poveikį turintys veiksniai	„Keliami reikalavimai ir lūkesčiai mano profesinį identitetą veikia pozityviai, jaučiu, kad mano profesinė veikla įstaigoje yra naudinga ir tai tik labiau motyvuoja dirbti. Jeigu imant grynai įstaigos lūkesčius, tai tas profesinis identitetas taip pat yra formuojamas ganėtinai palankiai ir gana suprantamai, <...>“ [R1]; „Man saugu dirbti, kai administracija kelia realius reikalavimus, neužkelia didelių ir nepasiekiamų tikslų.“ [R2].	2
	Neigiamą poveikį turintys veiksniai	„Auklėtojos irgi nori, kad, pasiėmus vaiką, grąžinčiau jau pilnai ištaisytą, be sutrikimų. Mane tai veikia neigiamai.“ [R2];	1

17 lentelė (pilna lentelė pateikiama 42 priede) iliustruoja, kad specialiajam pedagogui keliami reikalavimai ir jo atžvilgiu puoselėjami lūkesčiai taip pat labai skirtingai paveikia tyrime dalyvavusių specialiųjų pedagogų profesinį tapatumą. Respondentų profesinis identitetas yra stiprus, todėl keliami lūkesčiai dažniausiu atveju arba neveikia jų profesinio tapatumo (3 teiginiai), arba veikia teigiamai (2 teiginiai). Tik vienam respondentui bendradarbiai kelia pernelyg didelius reikalavimus, todėl šis veiksnys profesiniam identitetui daro neigiamą poveikį (1 teiginys). Galima kelti prielaidą, kad ikimokyklinio ugdymo įstaigose dirbantys žmonės iš esmės supranta specialiojo pedagogo darbo specifiką bei tai, kad sunkumų įveikimui reikalingas ilgalaikis darbas, reikalaujantis daug specialisto pastangų bei komandinio darbo, tačiau taip yra ne visuose ugdymo įstaigose, ką parodo ir vieno iš tyrimo dalyvių pasisakymas apie lūkesčių neigiamą poveikį profesiniam identitetui.

Profesinį identitetą veikiančios veiksniai (4/6)

Kategorija	Subkategorija	Iliustruojantys teiginiai	N
Visuomenės/ bendruomenės lūkesčiai ir reikalavimai profesijai	Neigiamą poveikį turintys veiksniai	<p>„O kas liestų tėvus, tai čia man labai kelia daug visokių abejonių, ir kiek mažai kartais turi tėvai suvokimo aplamai kas yra tas specialusis pedagogas. <...> Šiuo atveju tai veikia negatyviai, nes aš jaučiuos kaip ir neidentifikuota visiškai, nežino žmonės kas aš esu ir ką aš veikiu, ir dar pasiimu jų vaiką. Tai iš tikrųjų tas identitetas šioj vietoj formuojamas negatyviai.“ [R1];</p> <p>„Aplinkiniai tikisi greito ir visiško sutrikimų pašalinimo. Tėvai nori čia ir dabar, kad turėčiau burtų lazdelę.“ [R2];</p> <p>„Na, visuomenės kartais požiūris tėvelių būna labai įdomus. Pavyzdžiui, kas liečia rekomendacijas, PPT teikia rekomendacijas ne tik mums, pedagogams, teikia ir tėvams. Labai sunku, jeigu tėvai atsisako taip pat tom rekomendacijom vadovautis. Tai kartais požiūris būna labai įdomus. <...>. Visą mūsų komandą liūdina, kai mes stengiamės, kviečiamės, stengiamės ne tai, kad tuos tėvelius išgąsdinti, bet tiesiog pasitarti. <...> tai iš tikrųjų liūdina, kai dedi visas pastangas, nori tam vaikui padėti, o tėvai atsisako. [R4];</p> <p>„Visuomenės lūkesčiai visada yra labai aukšti, norima, kad specialistai būtų vien tik atsakingi už rezultatus, bet mes visi žinom, kad norint pasiekti geriausių rezultatų turi dirbti ne tik viena pusė, o turi dirbti visos trys pusės. <...> Bet tarsi įrodyti reikia, kodėl to reikia, ir, o kodėl nereiktų muleisti rankų toj vietoj, vis tiek nu tu turi atsižvelgti, bet įdirbis bus, nes jeigu įsidirba, vis tiek, vienais metais reikalauji, kitais.. Prašai gal, ne tai, kad reikalauji, atkreipti dėmesį ir tada natūraliai jau gaunasi.“ [R5].</p>	4
	Teigiamą poveikį turintys veiksniai	<p>„Dalis žmonių, kurie sužino, kad aš esu logopedė – specialioji pedagogė, labai nustemba ir jiems būna įdomu sužinoti, kokia yra mano darbo specifika, kaip vyksta pats darbas su logopediniais ir specialiuųjų poreikių vaikais. <...> Visuomenės lūkesčiai ir pats požiūris yra mano profesiją yra įvairūs, man patinka su jais dalintis žiniomis apie savo darbą, tai leidžia man jausti pareigą savo profesijai, džiaugtis, kad esu jos atstovė.“ [R3].</p>	1

Atsižvelgiant į 18 lentelėje (pilna lentelė pateikiama 43 priede) pateiktą informaciją, galima teigti, kad respondentų profesinis identitetas dėl visuomenės/bendruomenės lūkesčių ir keliamų reikalavimų veikiamas neigiamai (4 teiginiai). Tyrimo dalyviai nurodo labai skirtingas priežastis: vienu atveju apie specialųjį pedagogą net nėra žinoma, kitu atveju specialiojo pedagogo galimybės pervertinamos, o dar kitu atveju siekiant įveikti sunkumus, kuriuos patiria vaikas, visas darbas paliekamas specialiajam pedagogui. Viena, iš tyrimo dalyvių visuomenės lūkesčiai ir reikalavimai profesijai kelia teigiamą emociją (1 teiginys), leidžia pasijusti reikšmingu ir pareigingu specialiuoju pedagogu, kas teigiamai veikia profesinį identitetą. Galima kelti prielaidą, kad supažindinus visuomenę su specialiojo pedagogo darbu, jo specifika, funkcijomis, pasidalinus atsakomybėmis už vaikų pasiekimus, būtų kitaip žvelgiama į specialiuosius pedagogus ir tai neveiktų jų profesinio tapatumo neigiamai.

Profesinį identitetą veikiančys veiksniai (5/6)

Kategorija	Subkategorija	Iliustruojantys teiginiai	N
Valstybės teisinė aplinka	Neigiamą poveikį turintys veiksniai	<p>„Kas liečia visą laiką politiką ir valdžią tai tik blogai veikia, nes nėra vertinama. <...> žiūrint į teises aktus, daugiau formuojama visi reglamentai būtent logopedo darbui ir mažiau specialiajam pedagogui.“ [R1];</p> <p>„Valstybė yra mus užmiršusi, kitiems pedagogams kelis kartus jau kėlė atlyginimą, o mūsų jau seniai stovi vietoje. Labai nesaugu, nes neseniai psichologus nuėmė, nežinai kada ir specialiųjų pedagogų neberekės. Pastaruoju metu nekreipiamas joks dėmesys į specialistus, neaiškus reikalavimai, nestabili.“ [R2];</p> <p>„<...> Ta specialybė, kaip aš visada sakau, niekada jinai nebuvo labai gerai apmokama, ir tikrai žmonės neturėtų rinktis specialybės dėl apmokėjimo, dėl atlyginimo. Tai tiesiog iš pašaukimo. Aišku, liūdina, kad mus taip mažai įvertina, nes nelabai ir supranta tą darbą mūsų, kas su tuom nėra susiję ir liūdina truputėlį, bet tiesiog nekreipi dėmesio ir dirbi kas reikia. Norisi to paskatinimo, kaip ir vaikui. <...> Tai ir mes, nesvarbu, kad suaugę, mes irgi norim, reikia to paskatinimo. Šiuo metu esame pamiršti.“ [R4];</p> <p>„<...> tik norisi dar ir kitokių dar papildomų dalykų, kurie dabar sprendžiami ministerijoje. Nes tarsi mus vertina, bet iki galo neįvertina. Toksai nusivylimas, taip pasakysiu, ne kiek krizė, bet nusivylimas. Atrodo vertina vertina, ir tikrai prestižinė profesija buvo, specialybė, mūsų tos pagalbos tikrai reikia ir visi šneka, kad jos reikia, kaip jos trūksta, bet pasirodo, kad kažkaip tai kuo toliau, tai... tai priedai atimami, tai.. nu viskas.. Tai tikriausia opi problema šių dienų yra ir skaudi tokia.“ [R5];</p> <p>„Neigiamai veikia dabar, atstumia. Nes tada atrodo, kam tada mes išviso mokėmės, kam mes tada teikiame pagalbą, jeigu iš mūsų reikalavimai milžiniški, o bet jie nėra vertinami. <...> Kova už būti tokia šiuo metu gaunasi.“ [R5].</p>	5
	Pokyčių nelemiantys veiksniai	<p>„<...> Norėtūsi, kad į specialiuosius pedagogus ir logopedus ikimokyklinėse įstaigose kreiptų daugiau dėmesio, bet iš esmės tai nekeičia mano identiteto, aš vis tiek dėliaugiuosi dirbdama su specialiųjų ugdymosi poreikių turinčiais vaikais.“ [R3].</p>	1

19 lentelės (pilna lentelė pateikiama 44 priede) duomenys parodo, kad valstybės teisinė aplinka neigiamai veikia 4 iš 5 tyrimo dalyvių (5 teiginiai). Vienas iš respondentų nurodė, kad norėtūsi kitokio požiūrio į specialiuosius pedagogus, tačiau profesinio tapatumo tai nepaveikia (1 teiginys). Tyrimo dalyvių nuomone, valstybės teisinė aplinka paskutiniu metu keitėsi tik į blogąją pusę, tačiau šiuo metu vyksta specialistų bandymai pagerinti savo darbo sąlygas. Galima kelti prielaidą, kad pagerinus specialistų darbo sąlygas ir darbo užmokestį, pradėjus juos daugiau vertinti, jų profesinis identitetas ženkliai pagerėtų ir šio veiksnio poveikis būtų jeigu ne teigiamas, tai bent neturintis įtakos jų profesiniam tapatumui, nenuvertinantis jų darbo ir svarbos. Šią prielaidą atspindi panaši bendrojo ugdymo mokyklų specialiųjų pedagogų tyrimo išvada: „specialiųjų pedagogų manymu, darbo sąlygų keitimas – darbo krūvio mažinimas, finansavimo didinimas, darbo vietos atnaujinimas, administracijos palaikymas, aprūpinimas metodinėmis priemonėmis, bendradarbiavimas ir švietimo pokyčiai – lemia aukščiausių profesinių kompetencijų siekimą.“ (Urnėžienė & Budrytė, 2014, p. 143). Taip ir šiuo atveju, visi pokyčiai galėtų lemti teigiamą poveikį specialiųjų pedagogų, dirbančių ikimokyklinio ugdymo įstaigoje, profesiniam identitetui.

Profesinį identitetą veikiančys veiksniai (6/6)

Kategorija	Subkategorija	Iliustruojantys teiginiai	N
Profesijos institucionalizacija	Neigiamą poveikį turintys veiksniai	<p>„Aš per savo darbo praktiką kiek metų dirbu, tai man dažnai visada kyla klausimai toks neapibrėžtumas ir neišskirtinumas dviejų skirtingų specialybių. Nes dėl to tikriausiai ir yra tas visuomenės neidentifikavimas, kaip specialiojo pedagogo, nes jis yra dažnai tapatinamas su logopedo darbu, ką jisai daro. O kas liečia bendrai teisės aktų reglamentų mane pavyzdžiui visada ne tai, kad pykdo, bet labiau neramina, kai kalbama tarkim apie specialiosios pedagoginės pagalbos poreikį vaikams, ir yra nurodomas dviejų skirtingų pareigybių darbas į vieną eilutę ir tu gali interpretuoti kaip tu nori <...>. Tai vadinasi jo identifikacija nėra išgryninta ir tikrai iš valstybinių organų trūksta pakankamai teisinės informacijos šiai sričiai.“ [R1];</p> <p>„Aš pati, asmeniškai, turiu ketvirtį tik specialiojo pedagogo, bet, pavyzdžiui, kai vertinimui reikia, vis tiek tu turi kiekvieną vaiką pasižiūrėti, ir nesvarbu, kad tau už krūvį priklauso tiek, bet peržvelgti turi vis tiek visus, ar jos logopedas, tarkim, vertina, bet logopedas, tarkim, jam 30, man turėtų 7-8 vaikai būti, bet vis tiek tu juos visus vertinti turi. Tai toksai gal kitą kartą ir dažnai būna tos specialybės dokumentacijos daug.“ [R5];</p> <p>„Na, funkcijos yra tikslios, tikrai jos tiesiogiai su darbu susijusios, va, tarkim, tiek, kad kaip ir kalbėjom, tas „Atlikti kitus darbus, paskirtus vadovo“, nu tai toks neapibrėžtumas nu, jisai, manau, kad neturėtų būti. Nes tada jau ne darbuotojo naudai ir ne profesionalumui dėmesys.“ [R5].</p>	4
	Teigiamą poveikį turintys veiksniai	<p>„Šiek tiek aiškumo įneša veiklos reglamentavimas, anksčiau buvo sunku atskirti ką turi daryti specialusis pedagogas, ką logopedas, turėjai dirbti už abi specialybes. Dabar galiu atlikti tik specialiojo pedagogo funkcijas ir mėgautis savo darbu.“ [R2];</p> <p>„Dokumentuose yra labai išsamiai ir aiškiai išdėstytos specialiojo pedagogo pareigybės ir teisės. Tu turi saugoti ir nesidalinti turima informacija apie vaikus su tuo nesusijusiais žmonėmis. Visos vertinimo, sutikimų formos pateikiamos suprantamai ir jos yra lengvai pasiekiamos. <...> Kai dirbi darbą su vaikais, yra labai svarbu laikytis visų nurodymų, man gerai pavyksta tai daryti, todėl jaučiuosi tinkama šiai profesijai.“ [R3];</p> <p>„Specialiojo pedagogo darbas yra šiek tiek laisvesnis, laisviau gali pasirinkti kaip dirbti <...>.“ [R5].</p>	3
	Pokyčių nelemiantys veiksniai	<p>„Labai asmeniškai jis neveikia. Yra tos specialiojo pedagogo funkcijos, veiklos aprašus turim, o jau atlikinėti to kito darbus, tiesiog žmogiškumo reikalas <...>. Specialioji pedagogika mums leidžia biški plačiau apimti visas savo funkcijas.“ [R4].</p>	1

Profesijos institucionalizacija sulaukė labai prieštaringo vertinimo. Kaip matoma 20 lentelėje (pilna lentelė pateikiama 45 priede), ji turi tiek neigiamą (4 teiginiai), tiek teigiamą (3 teiginiai) poveikį tyrime dalyvavusių specialiųjų pedagogų profesiniam tapatumui. Taip pat vieno iš tyrime dalyvavusio specialiojo pedagogo profesiniam identitetui šis veiksnys neturi įtakos (1 teiginys). Respondentų teigimu, nors įstaigų parengti specialiųjų pedagogų pareigybės aprašymai iš esmės apibrėžia specialiojo pedagogo funkcijas, tačiau visi tiek trūksta aiškumo ir pareigybės atskyrimo nuo kitų specialistų pareigybių, taip pat abejonių kelia ir funkcijų aprašymuose pateikiamas kitų administracijos funkcijų vykdymo nurodymas. Tyrimo dalyviai teigė norintys aiškumo veiklos

reglamentavime, kad neliktų interpretavimo galimybių ir jie galėtų tiksliai vykdyti būtent jiems patikėtas funkcijas. Teigiamas poveikis, respondentų teigimu yra dėl specialiesiems pedagogams suteikiamos laisvės, renkantis ugdymo būdus ir metodus, kadangi specialiojo pedagogo pareigybė ikimokyklinio ugdymo įstaigoje yra pakankamai nauja ir ją apsibrėžti gali tik patys specialieji pedagogai. Galima iškelti prielaidą, kad sukūrus visiems ikimokyklinio ugdymo įstaigose dirbantiems specialiesiems pedagogams bendras jų darbą apibrėžiančias gaires, tai labai teigiamai paveiktų jų profesinį tapatumą.

Apibendrinant tyrimo duomenis, galima teigti, kad respondentų, dirbančių specialiaisiais pedagogais ikimokyklinio ugdymo įstaigoje, profesinis tapatumas formavosi gana skirtingai, tačiau dabar jų profesinis identitetas yra stiprus. Tyrimo dalyviai nurodo, kad jiems patinka atlikti specialiojo pedagogo ar specialiojo pedagogo-logopedo vaidmenį, tačiau dažniausiai jie nėra tikri kuo yra panašūs į kitus specialiuosius pedagogus bei kuo skiriasi nuo jų, kadangi neturi savo aplinkoje pavyzdžio. Dirbdami komandoje tyrime dalyvavę specialistai dažniausiai prisiima koordinatoriaus vaidmenį. Respondentų teigimu, kasdieniame darbe jiems labiausiai padeda jų individualūs būdo bruožai, o tapti profesionalais padėjo domėjimasis vaikų raida, profesinis pašaukimas. Specialieji pedagogai tyrimo metu pavadino daugumą funkcijų, kurios analizuojamos 3.1 skyriuje, bei teigė, kad dirbant šį darbą reikalingos visos kompetencijos bei formalus išsilavinimas. Respondentai teigiamai vertino savo santykių su darbdaviu ir kolegomis bei ikimokyklinio ugdymo įstaigų jiems suteikiamų išteklių poveikį profesiniam identitetui, o jiems, kaip darbuotojams keliamus lūkesčius ir reikalavimus kaip jų profesinio tapatumo veiksnį įvertino neutraliai. Neigiamą poveikį tyrime dalyvavusių specialiųjų pedagogų identitetui daro visuomenės lūkesčiai bei valstybės teisinė aplinka, o profesijos institucionalizacija buvo įvertinta labai prieštarinčiai.

DISKUISJA

Rengiantis empiriniams tyrimams, buvo iškelti probleminiai klausimai bei ginamieji teiginiai. Dokumentų lyginamoji analizė atsakė į klausimą, kokias funkcijas atlieka specialusis pedagogas ikimokyklinio ugdymo įstaigoje. Nagrinėtuose dokumentuose nurodomos funkcijos tik iš dalies atitiko teorinės analizės metu atskleistus specialiajam pedagogui keliamus uždavinius. Dokumentų analizės tyrimo metu gauti rezultatai gali būti panaudoti rengiant naujus specialiojo pedagogo funkcijų aprašymus, tačiau prieš tai galėtų būti atliktas išsamesnis tyrimas, kuriame būtų didesnė nagrinėjamų dokumentų imtis. Taip pat, dokumentų analizė bei interviu turinio analizė parodė, kad specialiojo pedagogo funkcijos dažnai painiojamos su logopedo funkcijomis, be to, į Lietuvos profesijų klasifikatoriaus paieškos lauką įvedus „logopedas“, rezultatai parodė tuos pačius uždavinius. Todėl tyrimą galima būtų plėtoti kiek imties pagrindu, tiek specialiojo pedagogo ir logopedo specialybių funkcijų palyginimo pagrindu.

Tyrimo metu išryškėjo, kad analizuotų dokumentų specialiųjų pedagogų funkcijų aprašymuose yra kitų administracijos pavedamų užduočių vykdymo funkcija. Kaip parodė respondentų nuomonė, tokia funkcija gali būti skirtingai interpretuojama kiekvieno darbdavio. Tai atveria labai plačias galimybes tyrimams ir kelia daug probleminių klausimų:

- Kaip šią specialiojo pedagogo specialybės aprašyme pateikiamą funkciją vertina ikimokyklinio ugdymo įstaigų administracijos atstovai?
- Kaip šią funkciją interpretuoja ikimokyklinio ugdymo įstaigų administracijos atstovai?
- Kaip dažnai specialistams tenka vykdyti kitas funkcijas?
- Kokia būna specialistų pasaugų kokybė, jeigu dažnai tenka atlikti kitas administracijos pavedamas funkcijas?
- Kokių ikimokyklinio ugdymo įstaigų specialistų pareigybės aprašymuose taip pat yra nurodoma ši funkcija? Ir pan.

Duomenų gavimui galima naudoti tiek kiekybinius, tiek kokybinius tyrimo metodus.

Turinio analizė parodė, kad respondentai, dirbantys specialiaisiais pedagogais ikimokyklinio ugdymo įstaigoje, turi labai stiprų profesinį identitetą. Nepaisant to, kad tyrimo dalyvių profesinis tapatumas turėjo labai skirtingus tapsmo kelius, tačiau šiuo metu respondentai labai glaudžiai sieja savo asmeninį ir profesinį identitetą, jiems patinka jų atliekamas vaidmuo, kadangi jie turi reikiamas asmenines savybes bei kompetencijas, reikalingas darbui. Duomenys apie studijų laikus galima lyginti su teorinėje analizėje nagrinėtais tyrimais apie studentų profesinį tapatumą. Zhong (2020) minėjo, kad socialinė parama gali padėti stiprėti profesiniam identitetui, ką taip pat pavyko atskleisti ir šiuo tyrimu. Taip pat šiame tyrime iš dalies išryškėjo specialiųjų pedagogų profesijos

pasirinkimo motyvai, kas siejasi su Bubnio (2009), Bubnio ir Židžiūnaitės (2008) studentų refleksijose atskleistuose profesijos pasirinkimo motyvais.

Antropologinio identiteto aspekto išnagrinėti nepavyko, kadangi specialieji pedagogai, dirbantys ikimokyklinėje ugdymo įstaigoje, negalėjo išvardinti kuo jie yra panašūs ir kuo skiriasi nuo kitų, kėlė prielaidas.

Kompetencijų ir jų kėlimo klausimo nagrinėjimas taipogi galėtų būti tolimesnė tyrinėjimo kryptis, kadangi vienas iš respondentų nurodė, kad trūksta seminarų specialiesiems pedagogams. Naudinga būtų atlikti seminarų pasiūlos analizę, taip pat sužinoti specialiųjų pedagogų, dirbančių ikimokyklinio ugdymo įstaigoje, požiūrį į dabartinį seminarų skaičių, išnagrinėti kokios temos aktualios specialiojo pedagogo profesiniam tobulėjimui. Galima būtų tirti ne tik specialiųjų pedagogų, bet ir logopedų požiūrį į seminarus bei iširti jų poreikį bei specialistų dominančių temų lūkesčius.

Išryškėjo valstybės teisinės aplinkos neigiamas poveikis specialiųjų pedagogų profesiniam identitetui. Šiuo metu vyksta aktyvios diskusijos ir rengiami pokyčiai šioje srityje, todėl aktualu bus pakartoti tyrimą tuomet, kai pokyčiai jau bus įgyvendinti. Galbūt specialiųjų pedagogų požiūris į šį jų profesinį identitetą veikiančią veiksnį pasikeis. Dar vienas veiksnys, kuris veikia ne teigiamai – aplinkinių arba visuomenės lūkesčiai iš specialiojo pedagogo. Šis veiksnys turi du kraštutinius: arba tikimasi, kad specialusis pedagogas pasieks rezultatų akimirksniu net neįtraukdamas kitų, arba išvis apie specialųjį pedagogą net nežinoma. Specialiojo pedagogo funkcijose nurodomas bendradarbiavimas su kitais ugdymo proceso dalyviais, pvz., tėvais, tačiau abipusio įsitraukimo į vaiko ugdymą neretai nebūna, kas irgi neigiamai veikia specialiojo pedagogo profesinį identitetą. Aktualus tyrimo laukas – specialiojo pedagogo pagalbos gavėjų tėvai. Nagrinėjant, galima būtų kelti klausimus:

- Kokią specialiojo pedagogo pagalbą gauna vaikas?
- Kaip pasidalina atsakomybėmis specialieji pedagogai ir tėvai?
- Koks tėvų požiūris į įsitraukimą, teikiant pagalbą vaikui? Ir pan.

Be to, buvo pastebėtos panašios tyrimo įžvalgos ir išvados, koreliuojančios su šiuo darbe atskleistais duomenimis. Pirma, lyginant su 9, 11 bei 14 lentelėse (prieduose 19, 21 bei 24) pateikiamais duomenimis apie asmeniui padedančius dirbti būdo bruožus, pašaukimo dirbti šį darbą bei specialiajam pedagogui reikalingas kompetencijas, buvo pateikiama tokia išvada apie pedagogus, dirbančius bendrojo ugdymo mokyklose: „atskleista, kad specialiajam pedagogui, dirbančiam su mokiniais, turinčiais SUP, svarbiausia yra turėti teigiamas asmenines savybes (kantrybę, toleranciją, žmogiškumą, visapusiškumą, nuoseklumą ir kt.) ir visas profesines kompetencijas, ypač bendravimo ir bendradarbiavimo, mokinio pažinimo ir jo pripažinimo, mokinių motyvavimo ir paramos jiems, profesinio tobulėjimo. Taip pat svarbi yra pedagogo

asmeninė motyvacija: noras padėti, mylėti savo darbą, pozityvumas, tobulėjimas.“ (Urnėžienė & Budrytė, 2014, p. 143). Antra, lyginant su kitu tyrimu, galima pastebėti profesinio tapatumo svarbą: „analizė aiškiai parodė, jog profesinė motyvacija atlieka integruojantį ir reguliuojantį vaidmenį specialiojo pedagogo profesinėje veikloje.“ (Ruškus, 2000, p. 93). Panašias išvadas galima būtų daryti kaip apie specialiųjų pedagogų profesinę motyvaciją, taip ir apie profesinį identitetą. Visiškai besitapatinantys su savo profesija pedagogai, nepaiso neigiamų socialinės aplinkos ir formalumų įtakos, jie toliau dirba, padeda vaikams, bendruomenei, be abejo, tikėdamiesi geresnio įvertinimo iš visuomenės ir valstybės.

Remiantis šiame darbe atliktu tyrimu, pateikiamos rekomendacijos.

IŠVADOS

1. Išnagrinėjus identiteto sampratą, pastebėtas jų ryšys su psichologijos ir antropologijos mokslais, kur identitetas suprantamas kaip asmens socialinių vaidmenų suvokimas ir individualiai, ir grupėje. Taip pat pastebimas savimonės ir kitų žmogaus asmeninių savybių poveikis vaidmens atlikimui. Viena iš identiteto rūšių – profesinis identitetas – susiformuoja vėliau, tai nėra pastovi identiteto rūšis, ji gali keistis dėl įvairių išorinių ir vidinių faktorių. Pasirengimui dirbti specialiuoju pedagogu reikia pabaigti studijas, kurių metu įgaunamos kompetencijos, padedančios vykdyti funkcijas. Specialiojo pedagogo darbas ikimokyklinėje ugdymo įstaigoje yra reikšmingas, kadangi šis specialistas užtikrina, kad būtų pastebėta ir laiku suteikta visa vaikui reikalinga pagalba.
2. Atlikta dokumentų analizė parodė, kad specialiojo pedagogo pareigybės aprašuose nurodomose funkcijose yra ir panašumų, ir skirtumų. Išanalizavus dokumentų turinį, išskirtos Lietuvos profesijų klasifikatoriuje nurodytus uždavinius atitinkančios ir neatitinkančios funkcijos. Grupavimo metodu pavyko nustatyti, kad ne visuose dokumentuose yra paminėtos vienos ar kitos funkcijos. Dažniausiai dokumentuose paminėtos funkcijos yra: vaikų gebėjimų vertinimo; individualios, pogrupinės arba grupinės pagalbos specialiojo pedagogo kabinete arba grupėje teikimas; mokymo priemonių bei metodų, skirtų darbui su SUP turinčiais vaikais, taikymas; dokumentų tvarkymas; pažangos vertinimas; bendradarbiavimas su kolegomis bei vaiko tėvais, taip pat visų ugdymo proceso dalyvių konsultavimas; darbas VGK; teigiamo bendruomenės požiūrio į SUP turinčius vaikus formavimas; dalyvavimas įstaigos veikloje, kvalifikacijos tobulinimas bei kitų įstaigos administracijos pavedimų vykdymas pagal susitarimą. Rečiausiai buvo nurodomos tokios funkcijos: elgesio taisyklių nustatymas klasėje ir jų priežiūra; mokomųjų bendrųjų dalykų dėstymas bei konsultavimasis su kitais darbuotojais, planuojant pamokas ir sudarant tvarkaraščius. Lyginimo metodas parodė, kad funkcijų aprašymai ir jų formulavimas dažniausiai skirtingi. Patvirtintas ginamasis teiginys – specialiųjų pedagogų funkcijos dėl nepakankamai aiškaus reglamentavimo nacionaliniu lygiu skirtingose įstaigose apibrėžiamos nevienodai.
3. Atlikta turinio analizė parodė, kad dirbančių ikimokyklinėje įstaigoje specialiųjų pedagogų individualus vaidmuo yra tiek „specialusis pedagogas-individualios pagalbos teikėjas“, tiek „specialusis pedagogas-logopedas“, o komandiniai vaidmenys neretai pasirenkami pagal situaciją, tačiau pagrindinis yra komandos telkėjo vaidmuo. Specialieji pedagogai turi panašumų su kitais specialistais, kadangi turi vieną tikslą, o išsiskiria savo darbo specifika. Labiausiai specialiųjų pedagogų darbe padeda asmeniniai būdo bruožai tokie, kaip empatija, kantrybė ir lengvas kontakto užmezgimas su vaikais. Tyrimo dalyvių profesinė raida buvo

labai skirtinga, tačiau šiuo metu visų profesinis identitetas yra stiprus, kas patvirtina iškeltą ginamąjį teiginį. Tapti profesionalais jiems padėjo studijos bei domėjimasis vaikų raida, taip pat pašaukimas ugdyti vaikus, jiems padėti ir profesinio tobulėjimo siekis.

4. Nustatyta, kad tiek socialinė sąveika, tiek formalumai turi įtakos specialiųjų pedagogų profesiniam identitetui. Tyrime dalyvavusių specialiųjų pedagogų santykiai su darbdaviu ir kolegomis turi teigiamą poveikį, o jiems, kaip darbuotojams, keliami lūkesčiai ir reikalavimai nepaveikia jų profesinio identiteto. Visuomenės lūkesčius respondentai įvertino, kaip turinčius neigiamą poveikį jų profesiniam identitetui. Formalumai taip pat daro skirtingą poveikį tyrimo dalyvių profesiniam identitetui: ikimokyklinio ugdymo įstaigų suteikiami išteklių daro teigiamą poveikį, o valstybės teisinė aplinka turi neigiamą poveikį, tačiau labiausiai respondentų nuomonės išsiskyrė kalbant apie profesijos institucionalizacijos poveikį jų profesiniam identitetui, kadangi neretai tenka atlikti ne tik specialiojo pedagogo, bet ir gretutines funkcijas. Iš specialiojo pedagogo atliekamų funkcijų specialieji pedagogai svarbiausiomis laiko vaikų pažinimo ir įvertinimo bei planų sudarymo, taip pat dalyvavimo VGK veikloje funkcijas. Tam, kad galėtų tinkamai atlikti jiems pavestas funkcijas, respondentų nuomone labai svarbu turėti tinkamas kompetencijas ir jas nuolat kelti.

REKOMENDACIJOS

1. Parengti visoms ikimokyklinėms ugdymo įstaigoms bendrą specialiojo pedagogo pareigybės aprašymą.
2. Rengiant pareigybės aprašymus, naudoti naujas sąvokas, remtis nauja sutrikimų klasifikacija, vengti nevertotinų žodžių, pažyminių medicininių požiūrių į specialiųjų ugdymosi poreikių turinčius vaikus.
3. Atskirti logopedo ir specialiojo pedagogo funkcijas. Specialusis pedagogas neturi vykdyti logopedo funkcijų, jeigu dirba tik specialiojo pedagogo pareigose, logopedas neturi vykdyti specialiojo pedagogo funkcijų, jeigu dirba tik logopedo pareigose.
4. Apibrėžti, kokias kitas pavedamas funkcijas turės vykdyti specialusis pedagogas, kaip dažnai bei kaip bus papildomai už tai skatinamas.
5. Supažindinti visuomenę ir bendruomenę su specialiojo pedagogo uždaviniais, funkcijomis bei darbo specifika.
6. Parengti tėvams medžiagą apie teigiamą jų įsitraukimo į vaiko ugdymą poveikį, kad jie aktyviau įsitrauktų į vaiko ugdymą bei pasidalintų atsakomybėmis su specialistais.

LITERATŪRA

1. Ališauskas, A. (2003). Vaikų raidos ypatingumų ir specialiųjų ugdymo(si) poreikių pažinimas ir įvertinimas In Ambrukaitis, J. *Specialiojo ugdymo pagrindai*. Šiauliai. P. 239, 239-240.
2. Antinienė, D. (2005). Gyvenime kaip scenoje In Almonaitienė, J. (2005). *Bendravimo psichologija*. Kaunas. P. 49, 50, 53.
3. Bagdonas, A., Bliumas, R. (2019). *Aiškinamasis psichologijos terminų žodynas*. Vilnius. P. 235, 279, 293.
4. Bakanovienė, T., Grajauskas, L., Kazlauskienė, A., Masiliauskas, D., Šilėnienė, B., Vilkonis, R. (2015). *Baigiamųjų (bakalauro, magistrantūros studijų) darbų rengimo metodiniai reikalavimai*. Prieiga: <http://su.lt/bylos/fakultetai/ef/PDF/Studentams/bd%20metodiniai%20nurodymai.pdf>
5. Beauchamp, C. & Thomas, L. (2009). Understanding teacher identity: An overview of issues in the literature and implications for teacher education. *Cambridge Journal of Education*, 39(2), 175–189. Prieiga: https://www.researchgate.net/profile/Anrie_Roos/publication/340262428_Teacher_ID_Final_year_prjoect/links/5e8078d5458515efa0b53431/Teacher-ID-Final-year-prjoect.pdf
6. Borisevičienė, T. (2007). Bendrojo lavinimo mokyklos specialiojo pedagogo veiklos struktūra ir turinys. *Specialusis ugdymas. Priedas*, 16-22. Prieiga: <https://etalpykla.lituanistikadb.lt/object/LT-LDB-0001:J.04~2007~1532692370394/J.04~2007~1532692370394.pdf>
7. Bubnys, R. & Žydžiūnaitė, V. (2008). Reflektuojančio būsimo specialiojo pedagogo profesinio apsisprendimo patirtys. Experiences of professional self-determination by reflective intended special pedagogue. *Mokytojų ugdymas*, (11), 71-84. Prieiga: <https://etalpykla.lituanistikadb.lt/object/LT-LDB-0001:J.04~2008~1367166585077/J.04~2008~1367166585077.pdf>
8. Bubnys, R. (2007). Constructing the Professional "I" through Practical Experience and Reflecting on in Higher Education. *Education-Line*, 1-12. Prieiga: <http://www.leeds.ac.uk/educol/documents/167147.htm>
9. Bubnys, R. (2009). *Reflektyvus mokymasis kaip edukacinis fenomenas ugdant specialiuosius pedagogus aukštojoje mokykloje*. (Doctoral dissertation, Daktaro disertacija. Šiaulių universitetas). P. 102-108, 111, 127.
10. Čiubrinskas, V. (2011). Identitetas ir identiteto politika: antropologinės dimensijos tiriant nacionalinį ir transnacionalinį saistymąsi. *Lietuviškasis identitetas šiuolaikinės emigracijos kontekstuose*, 13-28.

11. Daukilas, S., Mičiulienė, R., Kovalčikienė, K., & Kasperiūnienė, J. (2017). *Profesijos pedagogų veiklos turinys. Profesinis tobulėjimas, identitetas, ugdymo turinio metodologija ir kokybė*. P. 7. Prieiga: http://dspace.lzuu.lt/bitstream/1/6658/1/Daukilas_monografija_A51.pdf
12. *Dėl švietimo sektoriaus ir bibliotekų veiklos profesinio standarto patvirtinimo*. Įsakymas. 2019 m. liepos 19, Nr. V1-143. Prieiga: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/c7161630ad1611e98451fa7b5933515d>
13. Giuliani, G. A., Pierangelo, R. (2012). *Assessment in a special education: a practical approach*. P. 5, 109-110.
14. Grinienė, E., Bliumbergienė V. (2004). Specialiųjų poreikių vaikų ir moksleivių integracijos Kauno miesto ugdymo įstaigose pasiekimai ir problemos. P. 28. In *Specialiųjų poreikių vaikų pažinimas ir ugdymas. Mokslinės konferencijos „Specialiosios pedagoginės pagalbos teikimas bendrojo ugdymo įstaigose“ medžiaga* (Vol. 12, No. 22, p. 2005).
15. II dalis. Įvadinio kurso į kompiuterizuotą kokybinių duomenų analizę mokomoji medžiaga. Prieiga: http://www.lidata.eu/index.php?file=files/mokymai/NVivo/nvivo.html&course_file=nvivo_II_2_9.html
16. Ivoškuvienė, R., Kaffemanienė, I., Baranauskienė, V., Burneckienė, I., Makarovienė, M., Varkalevičienė, A. (2003). *Sutrikusios raidos vaikų ikimokyklinio ugdymo gairės. Adaptacijos laikotarpis. Pirmieji ir antrieji ugdymo metai*. Šiauliai. P. 7.
17. Jatkauskienė, B., Andriekienė, R. M., & Juozaitis, A. M. (2011). Kas tu esi, andragoge, profesionalizacijos, deprofesionalizacijos kontekste?. *Andragogika*, (1), 7-18. Prieiga: <https://etalpykla.lituanistikadb.lt/object/LT-LDB-0001:J.04~2011~1367178462831/J.04~2011~1367178462831.pdf>
18. Jazukevičiūtė, J., Lamsodienė, E. (2007). *Specialistų komandos darbas. Mokomoji knyga*. Kaunas. P. 41-43.
19. Juodaitytė, A., Malinauskienė, D., Musneckienė, E., Bražienė, N., Lenkauskaitė, J. (2017). *Šiuolaikinė vaikystė ir vaikų ugdymas: socialiniai-kultūriniai kontekstai*. Šiauliai. P. 51, 52, 54, 62. 229.
20. Kaffemanienė, I. (2006). *Negalės ir socialinės gerovės tyrimų metodologiniai aspektai. Metodinė priemonė bakalaurantams ir magistrantams*. Šiauliai.
21. Keinys, S. (red.) (2012). *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas. Septintas leidimas*. Vilnius. P. 623
22. Kinderys, A. (red.). (2005). *Tarptautinių žodžių žodynas. Ketvirtasis leidimas*. Vilnius. P.256, 310.

23. *Kompiuterizuota kokybinių duomenų analizė su NVIVO ir Text analysis suite*. Prieiga: http://www.lidata.eu/index.php?File=files/mokymai/nvivo/nvivo.html&course_file=nvivo_II_I_3_2.html
24. Lāce, I., & Vociša, R. (2009). Correlation of pedagogues' self-evaluation and professional development. *Mokytojų rengimas XXI amžiuje*, 22. P. 23, 24. Prieiga: <http://www.etmc.su.lt/naujienu%20medziaga/MUkonf2009.pdf#page=22>
25. Legkauskas, V. (2009). *Savimonė psichologo požiūriu: monografija*. Vilnius. P. 172-174, 182-203, 295.
26. Legkauskas, V. (2012). *Socialinė psichologija*. Vilnius. P. 71, 74-75, 75, 76, 78.
27. Lekavičienė, L., Vasiliauskaitė, Z., Antinienė, D., Almonaitienė, J. (2010). *Bendravimo psichologija šiuolaikiškai*. Vilnius. P. 69, 70, 71, 72, 73, 74-75.
28. Lietuvos profesijų klasifikatorius. Profesijos ir jų aprašai. Specialusis pedagogas. Prieiga: http://www.profesijuklasifikatorius.lt/?q=lt%2Fprofesijos_list&code=&title=specialusis+pedagogas&aprasymas=
29. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija. (2015). *Ikimokyklinio ugdymo metodinės rekomendacijos*. P. 1, 2. Prieiga: https://www.smm.lt/uploads/documents/tevams_ugdymo_planai/knyga%20%20rekomendacijos.pdf
30. Marshall, K. J., Brown, W. H., Conroy, M. A., Knopf, H. (2011). Early intervention prevention of disability In Kauffman, J. M., Hallahan, D. P. (eds.). *Handbook of special education*. New York and London. P. 703.
31. Matonis, V. (2013). *Meno dalykų pedagogo profesinės tapatybės kismas: (sociokultūrinių ir psichokultūrinių prielaidų analizė): metodinė priemonė*. Vilnius. P. 63, 100.
32. Monginaitė, L. (2010). *Bendravimo psichologija*. Vilnius. P. 67, 68.
33. Neifachas, S. (2008). *Vaikų ugdymas darželyje: dabartis ir ateities perspektyva*. Vilnius. P. 13.
34. Pullen, P. C., Hallahan, D. P. (2011). Special education categories In Kauffman, J. M., Hallahan, D. P. (eds.). *Handbook of special education*. New York and London. P. 173.
35. Ruškus, J. (2000). Socialinis-psichologinis specialiojo pedagogo portretas nuostatų aspektu. *Specialusis ugdymas*, (3), 87-96. Prieiga: <https://etalpykla.lituanistikadb.lt/object/LT-LDB-0001:J.04~2000~1367184683548/J.04~2000~1367184683548.pdf>
36. Smilgienė, J. (2015). *Ikimokyklinių įstaigų pedagogų mokymo (si) organizacijoje patirčių reikšmingumas ugdymo (si) kokybei* (Doctoral dissertation, Daktaro disertacija. Šiaulių universitetas). P. 57.

37. Specialioji pedagogika ir logopedija (anglų k. – Special Education and Speech Therapy).
Prieiga:
https://www.aikos.smm.lt/studijuoti/_layouts/15/Asw.Aikos.RegisterSearch/ObjectFormResuIt.aspx?o=LO&f=MokGal&key=6533_2020&pt=of&ctx_sr=8Gzz1EUgIeKfy0cWNVrrVdABKo0%3d
38. Stanevičienė, V. (2015). *Socialinio pedagogo reflektyvios praktikos ir profesinio identiteto tarpusavio sąsajos* (Doctoral dissertation, Šiaulių universitetas). P. 18. Prieiga:
<https://gs.elaba.lt/object/elaba:8928254/>
39. Stanišauskienė, V., Urbonienė, A. (2017). Informacinių technologijų studentų profesinio identiteto raiška lyčių aspektu. *Informacijos mokslai*, (80), 90-104.
40. Strolaitė, S. (2003). Specialiojo ugdymo teisinis reglamentavimas In Ambrukaitis, J. (sud.). *Specialiojo ugdymo pagrindai*. Šiauliai. P. 67-68.
41. Suslavičius, A. (2006). *Socialinė psichologija. Studentams ir ne tik jiems*. Vilnius. p. 98, 99.
42. Švietimo aprūpinimo centras. (2019). *Švietimo būklės apžvalga 2019*. Vilnius. P. 55. Prieiga:
<http://www.nmva.smm.lt/wp-content/uploads/2019/10/Svietimo-bukles-apzvalga-2019-web.pdf>
43. Švietimo ir mokslo ministerija. (2014). *Priešmokyklinio ugdymo bendroji programa*. Vilnius. P. 4, 7, 8-9. Prieiga:
[https://www.smm.lt/uploads/documents/Prie%C5%A1mokyklinio%20ugdymo%20bendroji%20programa\(3\).pdf](https://www.smm.lt/uploads/documents/Prie%C5%A1mokyklinio%20ugdymo%20bendroji%20programa(3).pdf)
44. Trinkunienė, J., & Giedrienė, R. (2008). Specialiojo pedagogo funkcijos bendrojo lavinimo mokykloje. *Edukacinės studijos*, 239-248. Prieiga:
<https://etalpykla.lituanistikadb.lt/object/LT-LDB-0001:J.04~2008~1510580227807/J.04~2008~1510580227807.pdf>
45. Urbonienė, A. (2008). Prielaidos merginų profesinio identiteto vystymuisi technologijos ir fizinių mokslų studijose. *Lyčių studijos ir tyrimai*. 5(5), p. 84–90.
46. Urnėžienė, E., & Budrytė, K. (2014). Specialiojo pedagogo kompetencijos ir jų tobulinimo galimybės, pedagogų požiūriu. *Pedagogika*, 135-146. Prieiga:
<https://etalpykla.lituanistikadb.lt/object/LT-LDB-0001:J.04~2014~1462547438849/J.04~2014~1462547438849.pdf>
47. Vilniaus pedagoginis universitetas. (2008). *Projektas „Vaiko gerovės specialistų, dirbančių su socialinės atskirties vaikais, profesinių-pedagoginių kompetencijų tobulinimo modulių sukūrimas ir įgyvendinimas“*. *Mokymų metodinė medžiaga. 2 knyga*. Vilnius. P. 77, 78-80.
48. Visuotinė lietuvių enciklopedija. Institucionalizacija. Prieiga:
<https://www.vle.lt/Straipsnis/institucionalizacija-32265>

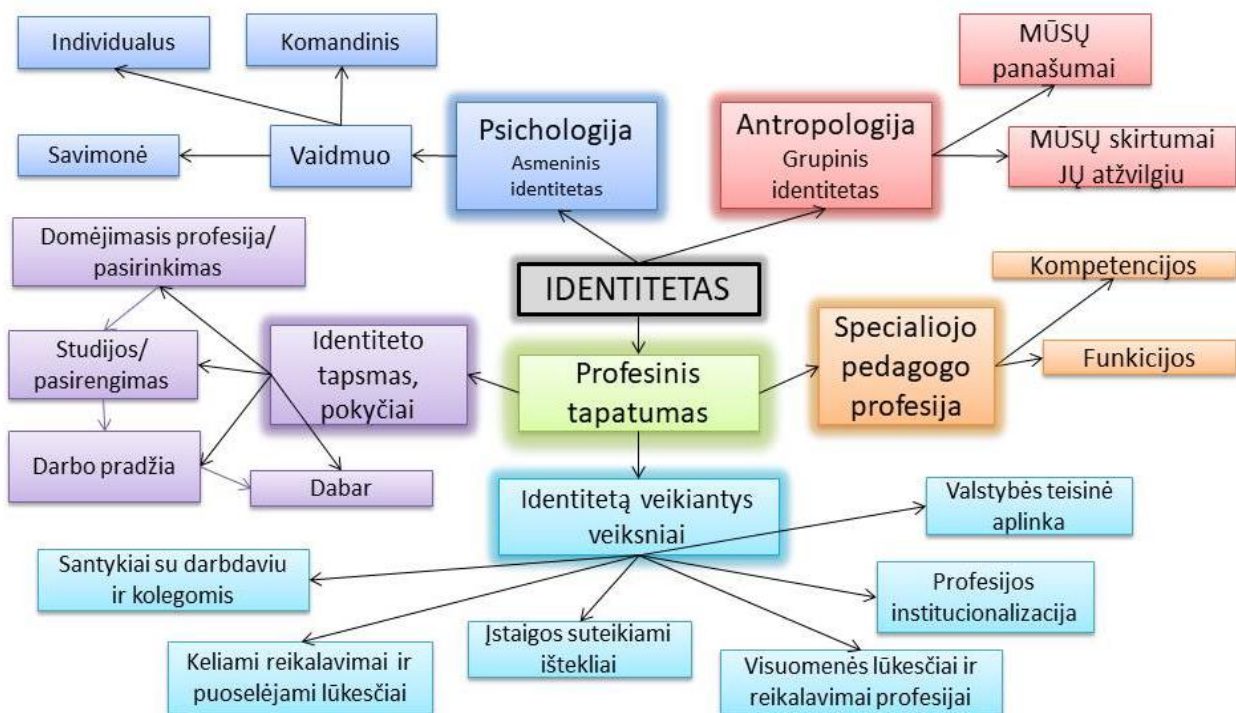
49. Zhong, J. (2020). Academic Self-Efficacy, Social Support, and Professional Identity Among Preservice Special Education Teachers in China. *Frontiers in Psychology, 11*, 374. Prieiga: <file:///C:/Users/user/Downloads/fpsyg-11-00374.pdf>
50. Žydžiūnaitė, V. (2011). *Baigiamojo darbo rengimo metodologija*. (P. 9-53). Prieiga: http://www.esparama.lt/es_parama_pletra/failai/ESFproduktai/2012_Baigiamojo_darbo_metodologija.pdf
51. Žydžiūnaitė, V., & Crisafulli, S. (2011). Universiteto studentų profesinį tapatumą lemiantys veiksniai. *Profesinis rengimas: tyrimai ir realijos*, (20), 168-179. Prieiga: <https://etalpykla.lituanistikadb.lt/object/LT-LDB-0001:J.04~2011~1367180033856/J.04~2011~1367180033856.pdf>
52. Ковалев, Е. В. & Староверова, М. С. (2010). Образовательная интеграция (инклюзия) как закономерный этап развития системы образования. *Инклюзивное образование*, (1), 26-36. Prieiga: <http://edu-open.ru/Portals/0/Documents/spec/%D0%98%D0%9E%E2%84%961.PDF#page=26>
53. Кукк, А., Туйск, М. *Роль социокультурного идентитета в постмодернистском обществе*. Таллинн. Prieiga: <https://refdb.ru/look/2760848-pall.html>
54. Маслоу, А. (2003). *О менеджменте. Самоактуализация. Просвещенный менеджмент. Организационная теория: пер. с англ./А. Маслоу. СПб.: Питер*. P. 28, 34, 42.

PRIEDAI

Tyrimo dizainas

Tema: IKIMOKYKLINIO UGDYMO ĮSTAIGOS SPECIALIOJO PEDAGOGO IDENTITETAS			
Esminės sąvokos: identitetas, vaidmuo, profesija, profesinis identitetas, funkcijos, specialusis pedagogas.			
Mokslinis naujumas: Specialiojo pedagogo veiklos sritis ikimokyklinio ugdymo įstaigoje nėra plačiai ištyrinėta. Jeigu įstaigoje nėra specialiojo pedagogo, jo funkcijas perima logopedas, tačiau jeigu įstaigose būtų abu specialistai, kaip jie turėtų dalintis funkcijomis, nėra labai aišku. Be to, specialiojo pedagogo ir logopedo identiteto konstrukto ikimokyklinio ugdymo įstaigoje tyrimų Lietuvoje nėra atlikta.			
Objektas: specialiojo pedagogo identitetas ir funkcijos ikimokyklinio ugdymo įstaigoje.			
Tyrimo tikslas – iširti specialiojo pedagogo identitetą ir funkcijas ikimokyklinio ugdymo įstaigoje.			
Probleminiai klausimai			
	Kokias funkcijas atlieka specialusis pedagogas ikimokyklinio ugdymo įstaigoje?	Kaip ikimokyklinio ugdymo įstaigoje save identifikuoja specialusis pedagogas?	Kaip įvairūs veiksniai veikia specialiojo pedagogo profesinį identitetą?
Ginamieji teiginiai			
	Specialiųjų pedagogų funkcijos dėl nepakankamai aiškaus reglamentavimo nacionaliniu lygiu skirtingose įstaigose apibrėžiamos nevienodai.	Ikimokyklinio ugdymo įstaigų specialiųjų pedagogų profesinis identitetas yra stiprus.	
Uždaviniai			
Išanalizuoti teorinę profesinio identiteto sampratą, specialiųjų pedagogų pasirengimo ir darbo ikimokyklinėje ugdymo įstaigoje specifiką.	Išnagrinėti specialiojo pedagogo pareigybės aprašyme nurodytas funkcijas, jų tarpusavio panašumus ir skirtumus bei atitikimą Lietuvos profesijų klasifikatoriuje pateiktiems uždaviniams.	Apibūdinti specialiųjų pedagogų profesinio vaidmens suvokimą ir vaidmens atlikimą bei profesinio tapatumo pokyčius.	Nustatyti socialinės sąveikos ir formalumų įtaka specialiųjų pedagogų profesiniam identitetui.
Metodologija			
Tyrimo etapai			
Operacionalizacija	Kokybinių tyrimo metodų trianguliacija		
Teorinė analizė			
Tyrimo instrumentų kūrimas =>	Metodas: dokumentų analizė (n = 9)		
	Grupavimas, lyginamoji turinio analizė	Metodas: interviu (n = 5)	
		Turinio analizė	
Rezultatai			
Išvados			

Operacionalizacija

Kaip specialieji pedagogai kuria profesijos prasmę ir tapatinasi su profesija? (konstruktyvizmas)		Kaip socialinė sąveika, aplinka ir formalumai veikia specialiųjų pedagogų profesinį identitetą? (socialinis konstruktyvizmas)
1 blokas Profesinio vaidmens suvokimas ir atlikimas	2 blokas Profesinio tapatumo pokyčiai	3 blokas Socialinės sąveikos ir formalumų įtaka profesiniam identitetui
<p>1. Kaip jaučiatės būdami specialiuoju pedagogu darželyje?</p> <p>2. Atsakykite į klausimą „Kas aš esu?“ iš profesinės pusės. Kaip Jūs apibūdintumėte save, kaip specialųjį pedagogą dirbantį su ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus vaikais?</p> <p>3. Kuo Jūs panašus/-i į kitus specialiuosius pedagogus ir kuo išsiskiriate jų tarpe?</p> <p>4. Kaip specialusis pedagogas gali padėti vaikams darželyje? Kuo jis svarbus?</p> <p>5. Ko Jums reikėjo pasiruošimui dirbti specialiuoju pedagogu būtent ikimokyklinio ugdymo įstaigoje?</p> <p>6. Kokius komandinius vaidmenis Jūs atliekate? Kas Jūs esate toje komandoje?</p> <p>7. Kokie individualūs sugebėjimai, būdo bruožai, poreikiai, vertybės, patirtis ir santykiai padeda Jums būti specialiuoju pedagogu?</p>	<p>8. Kaip formavosi ir keitėsi Jūsų profesinis tapatumas mokyklos laikotarpiu renkantis profesiją, studijų metu, darbo pradžioje bei dabar? Pagalbiniai klausimai:</p> <p>1. Kas lėmė specialiojo pedagogo profesijos pasirinkimą?</p> <p>2. Kodėl pasirinkote darbą ikimokyklinio ugdymo įstaigoje?</p> <p>9. Koks dabar yra Jūsų profesinis tapatumas? Kodėl jis toks?</p> <p>✓ Esate sumaišties būsenoje, nenorite būti šioje profesijoje;</p> <p>✓ Esate toks, kokį Jus nori matyti aplinkiniai, perėmėte tapatumą iš kito žmogaus;</p> <p>✓ Esate identiškumo krizėje, svarstote kas Jūs tokie, ar teisingą profesiją pasirinkote;</p> <p>✓ Esate susivokimo būsenoje, Jus visiškai tapatinatės su savo profesija ir funkcijomis.</p>	<p>10. Kokios kompetencijos reikalingos dirbant specialiuoju pedagogu ikimokyklinio ugdymo įstaigoje? Kaip dažnai jas keliate?</p> <p>11. Kokios Jums paskirtos funkcijos ir kaip Jūs jas atliekate?</p> <p>12. Kaip Jūsų profesinį identitetą veikia:</p> <p>a) santykiai su darbdaviu ir kolegomis?</p> <p>b) įstaigos suteikiami išteklių?</p> <p>c) keliami reikalavimai ir puoselėjami lūkesčiai?</p> <p>d) visuomenės lūkesčiai ir reikalavimai profesijai?</p> <p>e) valstybės teisinė aplinka?</p> <p>f) profesijos institucionalizacija (darbinės veiklos reglamentavimas, juridinis legalizavimas)?</p>

PATVIRTINTA
Šiaulių lopšelio-darželio „Rugiagėlė“
direktoriaus 2016 m. balandžio 12 d.
įsakymu Nr. V-39

**ŠIAULIŲ LOPŠELIO-DARŽELIO „RUGIAGĖLĖ“
SPECIALIOJO PEDAGOGO PAREIGYBĖS APRAŠYMAS**

**I SKYRIUS
PAREIGYBĖS CHARAKTERISTIKA**

1. Šiaulių lopšelio-darželio „Rugiagėlė“ (toliau – lopšelis-darželis) specialusis pedagogas (toliau – pedagogas) yra darbuotojas dirbantis pagal darbo sutartį.

**II SKYRIUS
PAREIGYBĖS PASKIRTIS**

2. Specialiojo pedagogo pareigybė reikalinga specialiosios pedagoginės pagalbos teikimui ankstyvojo, ikimokyklinio, priešmokyklinio ugdymo vaikams, turintiems intelekto sutrikimų, specifinių pažinimo sutrikimų (neišlavėjimų), emocijų, elgesio ir socialinės raidos sutrikimų, judesio ir padėties sutrikimų, lėtinių somatinių ir neurologinių sutrikimų, kompleksinių sutrikimų ir ribotą intelektą, taip pat kochlearinių implantų naudotojams (toliau – vaikai, turintys specialiųjų poreikių).

**III SKYRIUS
SPECIALIEJI KVALIFIKACINIAI REIKALAVIMAI PEDAGOGUI**

3. Darbuotojas, einantis šias pareigas, turi atitikti šiuos specialiuosius reikalavimus:

3.1. turėti aukštąjį universitetinį išsilavinimą ir specialiojo pedagogo (oligofrenopedagogo) profesinę kvalifikaciją;

3.2. žinoti Lietuvos Respublikos įstatymus, Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimus, Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos teisės aktus ir kitus ikimokyklinio amžiaus vaikų, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, ugdymą reglamentuojančius dokumentus ir gebėti juos taikyti praktiškai;

3.3. išmanyti ikimokyklinio, priešmokyklinio ir pritaikytų ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programų rengimo principus;

3.4. išmanyti pedagoginio vertinimo metodikas, gebėti atlikti pedagoginę ugdytinių vertinimą, nustatyti jų žinių, mokėjimų, įgūdžių, gebėjimų lygį ir jų atitikimą ugdymo programoms bei specialiuosius ugdymosi poreikius, įvertinti pažangą;

3.5. išmanyti specialiosios pedagoginės pagalbos teikimo metodus ir gebėti juos taikyti padedant vaikams, turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių įsisavinti ugdomąją medžiagą ir lavinant jų sutrikusias funkcijas;

3.6. gebėti bendrauti ir bendradarbiauti su vaikais, turinčiais specialiųjų ugdymosi poreikių, bei bendradarbiauti su pedagogais, kitais asmenimis, tiesiogiai dalyvaujančiais ugdymo procese, vaikų tėvais (globėjais, rūpintojais), pedagoginės psichologinės tarnybos, sveikatos priežiūros, švietimo ir kitų įstaigų darbuotojais;

3.7. mokėti dirbti kompiuteriu.

**IV SKYRIUS
PEDAGOGO FUNKCIJOS**

4. Šias pareigas einantis pedagogas vykdo šias funkcijas:

4.1. padeda vaikams, turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių įsisavinti ugdymo turinį (specialiojo pedagogo kabinete ar grupėje) ir lavina jų sutrikusias funkcijas, atsižvelgdamas į kiekvieno vaiko gebėjimus, ugdymosi galimybes, mokymosi ypatumus;

4.2. priklausomai nuo vaikų individualių savybių, organizuoja ir veda sutrikusių funkcijų lavinimo individualias, pogrupines, grupines, pratybas;

4.3. atlieka pedagoginių ugdytinių vertinimą ir įvertina vaikų pasiekimus;

4.4. bendradarbiaudamas su kitais pedagogais, vaikų, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, tėvais (globėjais, rūpintojais), kitais asmenimis, tiesiogiai dalyvaujančiais ugdymo procese, pedagoginės psichologinės tarnybos specialistais, numato specialiosios pedagoginės pagalbos teikimo tikslus ir uždavinius, jų pasiekimo būdus ir metodus, atitinkančius specialiuosius vaikų poreikius bei galimybes, ir juos taiko;

4.5. bendradarbiauja su kitais lopšelyje-darželyje dirbančiais darbuotojais bei tėvais (globėjais, rūpintojais) planuojant ugdomąją veiklą, sudarant pritaikytas ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programas;

4.6. esant problemų dėl vaikų raidos sutrikimų ir ugdymo, kreipiasi į lopšelio-darželio Vaiko gerovės komisiją, į Pedagoginę psichologinę tarnybą;

4.7. konsultuoja pedagogus, vaiko tėvus (globėjus, rūpintojus) vaikų, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, ugdymo klausimais;

4.8. rengia ir naudoja ugdymo priemones, skirtas vaikų, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, sutrikimų lavinimui;

4.9. informuoja įstaigos administraciją apie vaiko turimas socialines ar sveikatos problemas, pastebėtą ar įtariamą vaiko teisių pažeidimą;

4.10. inicijuoja ir/ar dalyvauja bendruose įstaigos renginiuose, projektuose ir kitose veiklose;

4.11. tvarko ir pildo savo dokumentus;

4.12. dalyvauja lopšelio-darželio įsivertinimo veikloje;

4.13. atsiskaito lopšelio-darželio Vaiko gerovės komisijai už savo veiklą;

4.14. vykdo kitus lopšelio-darželio direktoriaus pavedimus, susijusius su specialiojo pedagogo pareigomis, ir atlieka kitus darbus, kuriuos įsakymu nustato lopšelio-darželio direktorius.

V. ATSAKOMYBĖ IR ATSKAITOMYBĖ

5. Pedagogas yra atskaitingas lopšelio-darželio direktoriui ir tiesiogiai pavaldus direktoriaus pavaduotojui ugdymui.

6. Pedagogas atsako teisės aktų nustatyta tvarka :

6.1. už Lietuvos Respublikos įstatymų, Vyriausybės nutarimų, Savivaldybės tarybos sprendimų, kitų norminių dokumentų, reglamentuojančių ugdymą, lopšelio-darželio veiklą reglamentuojančių dokumentų ir lopšelio-darželio direktoriaus įsakymų vykdymą;

6.2. už Švietimo įstatyme nurodytų mokytojo teisių ir pareigų vykdymą;

6.3. už tikslų ir teisingą dokumentų rengimą bei išsaugojimą, asmeniškai rengiamų dokumentų atitikimą raštvedybos reikalavimams;

6.4. už korektišką gautų duomenų panaudojimą, turimos informacijos konfidencialumą;

6.5. už vaikų saugumą, sveikatą ir gyvybę savo darbo metu;

6.6. už darbo drausmės pažeidimus;

6.7. už tinkamą ir tikslų specialiojo pedagogo pareigybės aprašyme nurodytų funkcijų vykdymą.

SUDERINTA

Šiaulių lopšelio-darželio „Rugiagėlė“

Įstaigos tarybos 2016-02-18

protokolu Nr. TRP-1

PATVIRTINTA
Šiaulių lopšelio-darželio „Bitė“ direktoriaus
2020 m. liepos 28 d.
įsakymu Nr. V3-117 (1.6.)

ŠIAULIŲ LOPŠELIO-DARŽELIO „BITĖ“ SPECIALIOJO PEDAGOGO PAREIGYBĖS APRAŠYMAS

I SKYRIUS PAREIGYBĖ

1. Pareigybės pavadinimas – specialusis pedagogas.
2. Pareigybės lygis - A2.
3. Pareigybės paskirtis – reikalinga specialiosios pedagoginės pagalbos teikimui Šiaulių lopšelio-darželio „Bitė“ (toliau – lopšelis-darželis) ikimokyklinio, priešmokyklinio ugdymo vaikams, turintiems intelekto sutrikimų, specifinių pažinimo sutrikimų (neišlavėjimų), emocijų, elgesio ir socialinės raidos sutrikimų, judesio ir padėties sutrikimų, lėtinių somatinių ir neurologinių sutrikimų, kompleksinių sutrikimų ir ribotą intelektą, taip pat kochlearinių implantų naudotojams (toliau – vaikai, turintys specialiųjų poreikių).
4. Pareigybės pavaldumas – tiesiogiai pavaldus direktoriaus pavaduotojui ugdymui (jam nesant, lopšelio-darželio direktoriui).

II SKYRIUS

SPECIALŪS REIKALAVIMAI ŠIAS PAREIGAS EINANČIAM PEDAGOGUI

5. Pedagogas, einantis šias pareigas, turi atitikti šiuos specialiuosius reikalavimus:
 - 5.1. turėti aukštąjį universitetinį išsilavinimą ir specialiojo pedagogo (oligofrenopedagogo) profesinę kvalifikaciją;
 - 5.2. išmanyti specialiosios pedagoginės pagalbos teikimo metodus ir juos taikyti šalinant vaikų raidos sutrikimus;
 - 5.3. būti išklauses profesijai ar veiklos sričiai privalomus mokymus teisės aktų nustatyta tvarka ir turėti tai patvirtinančius dokumentus;
 - 5.4. mokėti gerai naudotis informacinėmis komunikacinėmis technologijomis;
 - 5.5. mokėti lietuvių kalbą, jos mokėjimo lygis turi atitikti teisės aktais nustatytą valstybinės kalbos mokėjimo kategorijų reikalavimus;
 - 5.6. žinoti Lietuvos Respublikos įstatymus, Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimus, Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos teisės aktus bei kitus ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus vaikų, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, ugdymą reglamentuojančius dokumentus ir gebėti juos taikyti praktikoje.

III SKYRIUS

ŠIAS PAREIGAS EINANČIO PEDAGOGO FUNKCIJOS

6. Šias pareigas einantis pedagogas vykdo šias funkcijas:
 - 6.1. padeda vaikams, turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių įsisavinti ugdymo turinį (specialiojo pedagogo kabinete ar grupėje) ir lavina jų sutrikusias funkcijas, atsižvelgdamas į kiekvieno vaiko gebėjimus, ugdymosi galimybes, mokymosi ypatumus;
 - 6.2. priklausomai nuo vaikų individualių savybių, organizuoja ir veda sutrikusių funkcijų lavinimo individualias, pogrupines, grupines, pratybas;
 - 6.3. sistemingai stebi ir vertina vaiko gebėjimus, įvairiais būdais fiksuoja vaiko pasiekimus ir pažangą, apie vaiko pasiekimus informuoja tėvus (teisėtus vaiko atstovus), pedagogus;
 - 6.4. bendradarbiauja su kitais lopšelyje-darželyje dirbančiais darbuotojais bei tėvais (globėjais, rūpintojais) planuojant ugdomąją veiklą, sudarant pritaikytas ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programas, pagalbos vaikui planus;

- 6.5. kuria funkcionalią, dinamišką, psichologiškai ir fiziškai saugią ugdymo(si) aplinką;
- 6.6. bendradarbiauja su vietos bendruomene, socialiniais partneriais;
- 6.7. garantuoja vaikų fizinį ir psichologinį saugumą savo organizuojamos veiklos ir pratybų su jais metu;
- 6.8. nedelsdamas informuoja lopšelio-darželio administraciją apie vaiko turimas socialines ir/ar sveikatos problemas, pastebėtą ar įtariamą smurtą, prievartą, seksualinio išnaudojimo apraiškas, kitą vaiko teisių pažeidimą;
- 6.9. konsultuoja pedagogus, vaiko tėvus (globėjus, rūpintojus) vaikų, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, ugdymo klausimais;
- 6.10. rengia ir naudoja ugdymo priemones, skirtas vaikų, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, sutrikimų lavinimui;
- 6.11. atsiskaito lopšelio-darželio Vaiko gerovės komisijai už savo veiklą;
- 6.12. dalyvauja lopšelio-darželio organizuojamuose posėdžiuose, pasitarimuose, darbo grupių veikloje, renginiuose, projektuose ir kitose veiklose;
- 6.13. dalyvauja lopšelio-darželio įsivertinimo veikloje;
- 6.14. vykdo lopšelio-darželio veiklą reglamentuojančių dokumentų reikalavimus ir nuostatas;
- 6.15. nuolat tobulina savo kvalifikaciją;
- 6.16. vykdo kitus lopšelio-darželio direktoriaus ar jo pavaduotojo ugdymui pavedimus, susijusius su logopedo pareigomis.

IV SKYRIUS

ŠIAS PAREIGAS EINANČIO PEDAGOGO TEISĖS

- 7. Pedagogas turi teisę:
 - 7.1. siūlyti savo individualias programas; pasirinkti pedagoginės veiklos būdus ir formas;
 - 7.2. ne mažiau kaip 5 dienas per metus dalyvauti kvalifikacijos tobulinimo renginiuose;
 - 7.3. būti atestuotas ir įgyti kvalifikacinę kategoriją švietimo ir mokslo ministro nustatyta tvarka;
 - 7.4. dirbti savitarpio pagarba grįstoje, psichologiškai, dvasiškai ir fiziškai saugioje aplinkoje, būti apsaugotam nuo bet kokio smurto, turėti higienos reikalavimus atitinkančią ir tinkamai aprūpintą darbo vietą, gauti informacinę, ekspertinę, konsultacinę ir psichologinę pagalbą pedagoginėje psichologinėje tarnyboje arba iš psichologinės pagalbos teikėjo, su kuriuo savivaldybės vykdomoji institucija yra sudariusi sutartį dėl psichologinės pagalbos teikimo;
 - 7.5. dalyvauti įstaigos savivaldoje;
 - 7.6. gauti informaciją, reikalingą pareigybės aprašyme nurodytų funkcijų vykdymui.

V SKYRIUS

ŠIAS PAREIGAS EINANČIO PEDAGOGO ATSAKOMYBĖ

- 8. Pedagogas atsako už:
 - 8.1. funkcijų, išvardintų šiame pareigybės aprašyme, kokybišką vykdymą;
 - 8.2. korektišką gautų duomenų panaudojimą ir informacijos konfidencialumą;
 - 8.3. vaikų saugumą ir sveikatą savo darbo metu;
 - 8.4. tikslų ir teisingą dokumentų rengimą bei išsaugojimą, rengiamų dokumentų atitikimą raštvedybos reikalavimams;
 - 8.5. tinkamą inventoriaus naudojimą ir priežiūrą;
 - 8.6. darbo drausmės pažeidimus, dėl jo kaltės padarytą žalą.

Susipažinau ir sutinku:

(vardas, pavardė, parašas, data)

<https://www.saulute-alytus.lt/wp-content/uploads/2019/09/Spec.-pedagogas.pdf>

PATVIRTINTA

Alytaus lopšelio-darželio „Saulutė“

direktoriaus 2019 m. rugsėjo 5 d.

įsakymu Nr. V- 41

ALYTAUS LOPŠELIO-DARŽELIO „SAULUTĖ“ SPECIALIOJO PEDAGOGO PAREIGYBĖS APRAŠYMAS

I SKYRIUS

PAREIGYBĖS CHARAKTERISTIKA IR PASKIRTIS

1. Alytaus lopšelio-darželio „Saulutė“ specialiojo pedagogo pareigybė yra priskiriama specialistų grupei. Pareigybės lygis – A2.
2. Pareigybės paskirtis - teikti pedagoginę pagalbą vaikams, turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių.
3. Specialųjį pedagogą skiria pareigoms ir atleidžia iš jų lopšelio-darželio „Saulutė“ direktorius.
4. Specialiojo pedagogo veiklą koordinuoja ir prižiūri Alytaus lopšelio-darželio „Saulutė“ direktoriaus pavaduotojas ugdymui.
5. Specialusis pedagogas pavaldus Alytaus lopšelio-darželio „Saulutė“ direktoriui.

II SKYRIUS

SPECIALŪS REIKALAVIMAI ŠIAS PAREIGAS EINANČIAM DARBUOTOJUI

6. Šias pareigas einantis darbuotojas turi atitikti šiuos specialiuosius kvalifikacinius reikalavimus:
 - 6.1. turėti ne žemesnį kaip aukštąjį universitetinį išsilavinimą ar jam prilygintą išsilavinimą ir specialiojo pedagogo profesinę kvalifikaciją;
 - 6.2. būti išklausius profesijai ar veiklos sričiai privalomus mokymus teisės aktų nustatyta tvarka ir turėti tai patvirtinančius dokumentus;
 - 6.3. išmanyti Lietuvos Respublikos įstatymus, Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimus ir kitus teisės aktus, reglamentuojančius ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus specialiųjų poreikių vaikų ugdymą;
 - 6.4. gebėti naudotis informacinėmis technologijomis; 6.5. gebėti savarankiškai planuoti, rengti ataskaitas, bendrauti ir bendradarbiauti, sklandžiai ir argumentuotai dėstyti mintis žodžiu ir raštu.

III SKYRIUS

ŠIAS PAREIGAS EINANČIO DARBUOTOJO FUNKCIJOS

7. Teikia specialiąją pedagoginę pagalbą vaikams, turintiems intelekto sutrikimų, specialiųjų pažinimo sutrikimų, emocijų, elgesio ir socialinės raidos sutrikimų, lėtinių somatinių ir neurologinių sutrikimų, kompleksinių sutrikimų ir ribotą intelektą turintiems vaikams.
8. Atlieka pedagoginį vaiko vertinimą, nustato vaikų žinių, mokėjimų, įgūdžių, gebėjimų lygį ir jų atitikimą ugdymo programoms.
9. Rengia sutrikusių funkcijų lavinimo individualiąsias, pogrupines ir grupines programas, ugdymo rekomendacijas.
10. Padeda specialiųjų poreikių vaikams įsisavinti ugdymo turinį (specialiojo pedagogo kabinete ar grupėje), lavina sutrikusias jų funkcijas atsižvelgdamas į kiekvieno specialiųjų poreikių vaiko gebėjimus ir ugdymo galimybes.
11. Esant reikalui dalyvauja grupės veikloje, padeda specialiųjų poreikių vaikui adaptuotis grupėje, įsitraukti į bendrą grupės veiklą, skatina bendravimą su kitais vaikais.

12. Konsultuoja pedagogus, kaip pritaikyti specialiųjų poreikių vaikams mokomąją medžiagą ir mokymo priemones, parinkti tinkamus ugdymo būdus ir metodus, pritaikyti ir/ar individualizuoti ugdymo programas.

13. Teikia metodinę pagalbą specialiųjų ugdymosi poreikių vaikų tėvams (globėjams, rūpintojams) ir kitiems asmenims, tiesiogiai dalyvaujantiems ugdymo procese, juos konsultuoja specialiųjų poreikių vaikų ugdymo klausimais.

14. Dalyvauja vaiko kompleksiniame tyrime, padeda nustatyti sutrikimo pobūdį, vaikų specifinius, individualius poreikius; prirėikus nukreipia pas kitus specialistus.

15. Sistemingai informuoja specialiųjų poreikių vaikų tėvus (globėjus) apie vaiko pasiekimus, ugdymo(-si) poreikius ar iškilusias problemas.

16. Bendradarbiauja su pedagogais, specialiųjų poreikių vaikų tėvais, kitais asmenimis, tiesiogiai dalyvaujančiais ugdymo procese, Alytaus pedagoginės psichologinės tarnybos specialistais.

17. Dalyvauja lopšelio-darželio Vaiko gerovės komisijos veikloje.

18. Formuoja lopšelio-darželio ir visuomenės teigiamą požiūrį į specialiųjų ugdymosi poreikių vaikus.

19. Rengia ataskaitas, raštus, įsakymų projektus ir kitų vidaus dokumentų projektus, susijusius su specialiojo pedagogo veikla, tvarko ir pildo savo darbo dokumentus.

20. Pagal patvirtintą lopšelio-darželio dokumentacijos planą kaupia, sistemina ir saugo dokumentus, susijusius su šios pareigybės funkcijų vykdymu, iki jų perdavimo į lopšelio-darželio archyvą.

21. Dalyvauja bendrose lopšelio-darželio veiklose: posėdžiuose, pasitarimuose, vidaus įsivertinimo vykdyme, strateginiame planavime, įvairiuose renginiuose, projektuose ir kitose veiklose.

22. Dalyvauja direktoriaus įsakymu sudarytų nuolatinių ir laikinųjų komisijų darbe, teikia reikalingą informaciją bei pasiūlymus.

23. Taiko savo darbe specialiosios pedagogikos naujoves, sistemingai ir tikslingai tobulina savo kvalifikaciją.

24. Reaguoja į smurtas ir patyčias, nedelsiant apie tai informuoti lopšelio-darželio direktorių ar direktoriaus pavaduotoją ugdymui.

25. Puoselėja vidinę ir išorinę lopšelio-darželio aplinką, rūpinasi lopšelio-darželio įvaizdžio ir kultūros formavimu.

26. Rūpinasi specialiojo ugdymo priemonėmis, savo darbo kabineto priežiūra ir atnaujinimu.

27. Vykdo lopšelio-darželio direktoriaus teisėtus vienkartinio pobūdžio pavedimus.

IV SKYRIUS

ŠIAS PAREIGAS EINANČIO DARBUOTOJO ATSAKOMYBĖ

28. Specialusis pedagogas atsako už:

28.1. vaikų saugumą;

28.2. savo darbo kokybę ir tinkamą pareigybės aprašyme nustatytų funkcijų vykdymą;

28.3. turimos informacijos konfidencialumą, korektišką gautų duomenų panaudojimą;

28.4. lopšelio-darželio darbo tvarkos taisyklių, darbų saugos ir sveikatos, priešgaisrinės saugos, higienos reikalavimų vykdymą, darbuotojų etikos normų laikymąsi.

29. Lopšelio-darželio specialusis pedagogas už savo pareigų nevykdymą ar netinkamą vykdymą atsako Lietuvos Respublikos įstatymų nustatyta tvarka.

https://www.auksinisraktelisld.lt/wp-content/uploads/2020/09/Specialiojo_pedagoog_pareigybes_aprasas.pdf

PATVIRTINTA

Šiaulių lopšelio-darželio „Auksinis raktelis“
direktoriaus 2019 m. gruodžio 4 d.
įsakymu Nr. V-115 (1.3)

ŠIAULIŲ LOPŠELIO-DARŽELIO „AUKSINIS RAKTELIS“ SPECIALIOJO PEDAGOGO PAREIGYBĖS APRAŠYMAS

I SKYRIUS

BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Lopšelio-darželio „Auksinis raktelis“ specialiojo pedagogo (kodas pagal klasifikatorių 235201) pareigybė priskiriama III grupei.
2. Specialiojo pedagogo pareigybė yra priskiriama pareigybių, kurioms būtinas ne žemesnis kaip aukštasis išsilavinimas, grupei - A lygiui. Pareigų pavadinimas pagal klasifikatorių – specialusis pedagogas.
3. Pareigybės paskirtis – teikti specialią pedagoginę pagalbą ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus vaikams, turintiems įvairių sutrikimų ir mokymosi sunkumų.
4. Pareigybės pavaldumas – specialusis pedagogas pavaldus lopšelio-darželio direktoriaus pavaduotojui ugdymui.
5. Specialusis pedagogas yra darbuotojas, dirbantis pagal darbo sutartį.

II SKYRIUS

SPECIALIEJI REIKALAVIMAI ŠIAS PAREIGAS EINANČIAM DARBUOTOJUI

6. Specialusis pedagogas privalo turėti aukštąjį išsilavinimą ir specialiojo pedagogo kvalifikaciją.
7. Specialusis pedagogas priimamas dirbti atrankos būdu (pokalbis), į pareigas skiriamas ir atleidžiamas teisės aktų nustatyta tvarka.
8. Specialiojo pedagogo kvalifikacijai keliami reikalavimai:
 - 8.1. pedagoginio vertinimo metodikų išmanymas, gebėjimas atlikti pedagoginių ugdytinių vertinimą, nustatyti jų gebėjimų lygį, atitikimą ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programas bei įvertinti specialiuosius ugdymosi poreikius;
 - 8.2. specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių ugdytinių ugdymo metodų išmanymas, gebėjimas juos taikyti padedant vaikams išmokti mokomąją medžiagą ir lavinant jų sutrikusias funkcijas;
 - 8.3. gebėjimas bendrauti ir bendradarbiauti su ugdymosi sutrikimų, sunkumų turinčiais ugdytiniais, jų auklėtojais, tėvais (kitais teisėtais vaiko atstovais), pedagoginių psichologinių tarnybų, sveikatos priežiūros, švietimo ir kitų įstaigų darbuotojais;
 - 8.4. gebėjimas tinkamai naudotis informacinėmis technologijomis;
 - 8.5. geras lietuvių kalbos mokėjimas, jos mokėjimo lygio atitikimas teisės aktais nustatytiems valstybinės kalbos mokėjimo reikalavimams;
 - 8.6. gebėjimas rengti įstaigos dokumentus, laikantis bendrųjų dokumentų rengimo reikalavimų;
 - 8.7. mokėjimas savarankiškai planuoti ir organizuoti savo veiklą, spręsti iškilusias problemas ir konfliktus, dirbti komandoje;
 - 8.8. mokėjimas kaupti, sisteminti, apibendrinti informaciją, rengti išvadas, jas pristatyti auditorijai.
9. Specialusis pedagogas turi išmanyti:
 - 9.1. specialiųjų poreikių vaikų ugdymosi programas;
 - 9.2. jo darbą reglamentuojančius teisės aktus.

10. Specialusis pedagogas savo darbe privalo vadovautis Lietuvos Respublikos Švietimo įstatymu, tarptautiniais vaikų teises ir interesus reglamentuojančiais dokumentais, Lietuvos Respublikos Konstitucija, kitais įstatymais ir poįstatyminiais aktais, Vyriausybės nutarimais, teisės aktais, reglamentuojančiais ugdymą, lopšelio-darželio nuostatais, darbo tvarkos taisyklėmis, šiuo pareigybės aprašymu.

11. Specialusis pedagogas savo darbe privalo laikytis konfidencialumo principo, asmens duomenų apsaugą reglamentuojančių teisės aktų, neviešinti su asmens duomenimis susijusios informacijos, su kuria susipažino vykdydamas savo pareigas.

III SKYRIUS

SPECIALIOJO PEDAGOGO PAREIGAS EINANČIO DARBUOTOJO FUNKCIJOS

12. Lopšelio-darželio specialiojo pedagogo funkcijos:

12.1. dalyvauja atliekant pedagoginį ugdytinių vertinimą, nustatant žinių, gebėjimų lygį ir jų atitikimą ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programoms bei vertinant vaiko ugdymosi pažangą;

12.2. bendradarbiaudamas su auklėtojais, specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių ugdytinių tėvais (kitais teisėtais vaiko atstovais), kitais asmenimis, tiesiogiai dalyvaujančiais ugdymo procese, pedagoginės psichologinės tarnybos specialistais, numato pagalbos teikimo tikslus ir uždavinius, jų pasiekimo būdus ir metodus ir juos taiko;

12.3. padeda specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems ugdytiniams įsisavinti ugdymo turinį ir lavina jų sutrikusias funkcijas, atsižvelgdamas į kiekvieno ugdytinio gebėjimus, galias, ugdymosi galimybes, mokymo ypatumus ir sunkumus;

12.4. konsultuoja, pataria auklėtojams, kaip pritaikyti specialiųjų ugdymosi poreikių ugdytiniams mokomąją medžiagą ir parinkti mokymo priemones, ugdymo programas, rengti pritaikytą ar individualizuotą ugdymo programą;

12.5. teikia metodinę pagalbą auklėtojams, specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių ugdytinių tėvams (kitiems teisėtiems vaiko atstovams) ir kitiems asmenims, tiesiogiai dalyvaujantiems ugdymo procese, juos konsultuoja šių mokinių ugdymo klausimais;

12.6. naudoja ugdymo procese mokymo priemones, atsižvelgdamas į specialiųjų ugdymosi poreikių vaikų amžių, specialiuosius ugdymosi poreikius, individualius gebėjimus ir ugdymo turinį;

12.7. tvarko ir pildo savo veiklos dokumentus;

12.8. dalyvauja lopšelio-darželio Vaiko gerovės komisijos darbe, direktoriaus sudarytų darbo grupių ir komisijų veikloje;

12.9. savo darbe taiko specialiosios pedagogikos naujoves;

12.10. informuoja, konsultuoja, šviečia lopšelio-darželio bendruomenę aktualiais specialiųjų ugdymosi poreikių mokinių ugdymo, specialiosios pedagoginės pagalbos teikimo klausimais, formuoja lopšelio-darželio bendruomenės ir visuomenės teigiamą požiūrį į specialiųjų ugdymosi poreikių mokinius;

12.11. laikosi pedagoginės etikos normų;

12.12. pagal kompetenciją vykdo kitus teisės aktų nustatytus ar lopšelio-darželio direktoriaus priskirtus nenuolatinio pobūdžio pavedimus.

13. Specialusis pedagogas turi teisę:

13.1. laisvai rinktis specialiosios pedagoginės pagalbos teikimo formas, metodus ir būdus, atsižvelgdamas į mokymosi sunkumų ir sutrikimų priežastis ir struktūrą;

13.2. tobulinti kvalifikaciją šalyje ir užsienyje ne mažiau kaip 5 dienas per metus;

13.3. būti atestuotas ir įgyti kvalifikacinę kategoriją švietimo, mokslo ir sporto ministro nustatyta tvarka;

13.4. teikti siūlymus dėl įstaigos veiklos tobulinimo, dalyvauti savivaldos institucijų veikloje;

13.5. dirbti savitarpio pagarba grįstoje, psichologiškai, dvasiškai ir fiziškai saugioje aplinkoje;

- 13.6. turėti saugias ir higienos reikalavimus atitinkančias darbo sąlygas;
- 13.7. turėti tinkamai darbo ir mokymo priemonėmis aprūpintą darbo vietą;
- 13.8. gauti kvalifikacinę kategoriją atitinkančią pareiginę algą, atostogas ir kitas socialines garantijas įstatymais nustatyta tvarka;
- 13.9. gauti specialiojo pedagogo veiklai reikalingą informaciją iš įstaigos vadovo, kitų institucijų;
- 13.10. dalyvauti įstaigos pedagogų ir savo miesto specialiųjų pedagogų metodinių grupių veiklose, įstaigos renginių organizavime, projektų, programų rengime, įstaigos veiklos kokybės įsivertinime;
- 13.11. nevykdyti užduočių ar pavedimų, jei šie prieštarauja Lietuvos Respublikos įstatymams ir įstaigos darbo tvarkos taisyklėms bei šiam pareigybės aprašui;
- 13.12. kreiptis ir gauti informacinę, konsultacinę ir kitą pagalbą iš kitų lopšelio-darželio pedagogų, administracijos, Vaiko gerovės komisijos narių, Vaiko teisių apsaugos tarnybos, Pedagoginės psichologinės tarnybos.

IV SKYRIUS

ŠIAS PAREIGAS EINANČIO DARBUOTOJO ATSAKOMYBĖ

14. Specialusis pedagogas atsako teisės aktų nustatyta tvarka:
 - 14.1. už Lietuvos Respublikos įstatymų, Vyriausybės nutarimų, Švietimo, mokslo ir sporto ministro įsakymų, kitų norminių dokumentų, miesto Tarybos sprendimų, mero potvarkių, administracijos direktoriaus, Švietimo skyriaus vedėjo ir lopšelio-darželio direktoriaus įsakymų vykdymą;
 - 14.2. už kokybišką savo funkcijų atlikimą;
 - 14.3. už korektišką gautų duomenų panaudojimą, turimos informacijos konfidencialumą;
 - 14.4. už specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių vaikų saugumą, sveikatą ir gyvybę savo organizuojamoje ugdymo veikloje.
15. Specialiojo pedagogo darbo užmokestis skiriamas teisės aktų nustatyta tvarka.

SUDERINTA

Šiaulių lopšelio-darželio „Auksinis raktelis“

Įstaigos tarybos 2019-12-03

posėdžio protokolu Nr. IP-5

https://www.zibute.kretinga.lm.lt/sites/default/files/media/doc/2019/spec_pedagogo_pareigybes_aprasymas_2018.pdf

PATVIRTINTA
Kretingos mokyklos-darželio „Žibutė“
direktoriaus 2018 m. rugpjūčio 31 d.
įsakymu Nr. V1-92

KRETINGOS MOKYKLOS-DARŽELIO „ŽIBUTĖ“ SPECIALIOJO PEDAGOGO PAREIGYBĖS APRAŠYMAS

I SKYRIUS PAREIGYBĖ

1. Kretingos mokyklos-darželio „Žibutė“ (toliau – Mokyklos) specialiojo pedagogo pareigybė yra priskiriama specialistų grupei.
2. Pareigybės lygis – A2.
3. Pareigybės paskirtis- teikti specialiąją pedagoginę pagalbą ikimokyklinio, priešmokyklinio amžiaus vaikams ir pradinių klasių mokiniams, turintiems intelekto sutrikimų, mokymosi sutrikimų, mokymosi sunkumų, elgesio ar / ir emocijų sutrikimų, specifinių, judesio ir padėties sutrikimų, lėtinių somatinių ir neurologinių sutrikimų, kompleksinių sutrikimų, taip pat kochlearinių implantų naudotojams;
4. Pareigybės pavaldumas – specialusis pedagogas tiesiogiai pavaldus Mokyklos direktoriui.

II. SPECIALŪS REIKALAVIMAI ŠIAS PAREIGAS EINANČIAM DARBUOTOJUI

5. Mokyklos specialiuoju pedagogu gali dirbti asmuo turintis ne žemesnį kaip aukštąjį universitetinį išsilavinimą su bakalauru kvalifikaciniu laipsniu ar jam prilygtu išsilavinimu, įgijęs specialiosios pedagogikos ir logopedijos specialybę.

III. ŠIAS PAREIGAS EINANČIO DARBUOTOJO FUNKCIJOS

6. Specialusis pedagogas atlieka šias funkcijas:
 - 6.1. atlieka pedagoginį mokinių vertinimą, nustato mokinių žinių, mokėjimų, įgūdžių, gebėjimų, kalbos raidos ypatumus, komunikacijos sutrikimus ir jų atitikimą ugdymo programoms bei įvertina pažangą mokykloje ar, esant žymiai ribotam mokinio mobilumui dėl ligos ar patologinės būklės, – mokinio namuose, taip pat dalyvauja kompleksiniuose tyrimuose, siekiant nustatyti sutrikimo pobūdį, vaikų specifinius individualius poreikius;
 - 6.2. rengia sutrikusių funkcijų lavinimo individualias, pogrupines ir grupines programas (esant poreikiui), ugdymosi rekomendacijas;
 - 6.3. dirba Mokyklos Vaiko gerovės komisijos darbe ir renka bei teikia duomenis apie mokymosi sunkumų turinčių mokinių akademinį pasiekimą;
 - 6.4. numato ugdymo tikslus ir uždavinius bei jų pasiekimo būdus ir metodus, atitinkančius specialiųjų poreikių mokinių poreikius bei galimybes, ir juos taiko;
 - 6.5. organizuoja sutrikusių funkcijų lavinimo individualias, pogrupines ir grupines pratybas;
 - 6.6. padeda specialiųjų poreikių mokiniams įsisavinti ugdymo turinį (specialiojo pedagogo kabinete ar grupėje/klasėje) ir lavina jų sutrikusias funkcijas, atsižvelgdamas į kiekvieno specialiųjų poreikių mokinio gebėjimus, ugdymosi galimybes, mokymosi ypatumus;
 - 6.7. naudoja ugdymo procese mokymo priemones atsižvelgdamas į specialiųjų poreikių mokinių amžių, specialiuosius ugdymosi poreikius, individualius gebėjimus ir ugdymo turinį;
 - 6.8. pataria mokytojams, kaip pritaikyti ir individualizuoti specialiųjų poreikių mokiniams mokomąją medžiagą ir mokymo priemones, rengti ugdymo programas (dirbantis mokykloje,

vykdančioje ikimokyklinio, priešmokyklinio ugdymo programos), pritaikyti bendrąsias programas, atsižvelgiant į mokinio realų žinių lygį, sutrikusios funkcijos korekciją;

6.9. teikia metodinę pagalbą mokytojams, specialiųjų poreikių mokinių tėvams (globėjams, rūpintojams) ir kitiems asmenims, tiesiogiai dalyvaujantiems ugdymo procese, ir juos konsultuoja specialiųjų poreikių mokinių ugdymo klausimais; 6.10. šviečia mokyklos bendruomenę specialiųjų poreikių mokinių ugdymo, specialiosios pedagoginės pagalbos teikimo klausimais, formuoja mokyklos bendruomenės ir visuomenės teigiamą požiūrį į specialiųjų poreikių mokinius;

6.11. pildo savo darbo dokumentus, elektroninį dienyną;

6.12. parengia metinį veiklos planą ir metinę darbo ataskaitą;

6.13. sistemingai tobulina savo kvalifikaciją, vykdo pedagoginės patirties sklaidą;

6.14. rengia pranešimus, lankstinukus, kitą metodinę medžiagą;

6.15. vykdo tiriamąją veiklą; 6.16. dalyvauja mokyklos savivaldos institucijų veikloje, kitų darbo grupių veikloje;

6.17. tiesiogiai atsako už jam patikėtus darbus;

6.18. laikosi pedagoginės etikos normų;

6.19. puoselėja pozityvias vertybes ir bendruomeniškumą (mandagumą, paslaugumą, rūpinimąsi kitais, pagarbą, pasitikėjimą, solidarumą, lygiateisiškumą ir kt.), emociškai saugią ugdymo(si) aplinką, reaguoja į smurtą ir patyčias pagal Mokykloje nustatytą tvarką;

6.20. esant reikalui, šalių susitarimu, atlieka kitus darbus, vykdo kitus Mokyklos direktoriaus pavedimus, nenumatytus sutartyje, neviršijant darbo laiko ir neprieštaraujant Lietuvos Respublikos Darbo kodeksui.

<https://pasaka.mir.lt/wp-content/uploads/2018/02/Specialiojo-pedagogo-2017.pdf>

PATVIRTINTA

Šiaulių lopšelio-darželio „Pasaka“
direktorius 2017 m. rugsėjo 18 d.
įsakymu Nr. VE-75

ŠIAULIŲ LOPŠELIO-DARŽELIO „PASAKA“ SPECIALIOJO PEDAGOGO PAREIGYBĖS APRAŠYMAS

I SKYRIUS PAREIGYBĖ

1. Lopšelio – darželio „Pasaka“ specialusis pedagogas yra darbuotojas, dirbantis pagal darbo sutartį. Pareigybės grupė – 3. Pareigybė priskiriama specialistų grupei.
2. Pareigybės lygis: A.

II SKYRIUS SPECIALŪS REIKALAVIMAI ŠIAS PAREIGAS EINANČIAM DARBUOTOJUI

3. Šiaulių lopšelio – darželio „Pasaka“ darbuotojas, einantis šias pareigas, turi atitikti šiuos specialius reikalavimus:

3.1. turėti aukštąjį universitetinį arba jam prilyginamą socialinių mokslų studijų srities, edukologijos krypties bakalauro kvalifikacinį laipsnį, būti įgijęs specialiojo pedagogo (oligofrenopedagogo) profesinę kvalifikaciją, būti išklauses pirmos pagalbos teikimo, HN 75 ir privalomus higienos įgūdžių mokymus pagal Sveikatos apsaugos ministro reikalavimus atitinkančias kvalifikacijos tobulinimo programas;

3.2. turi būti susipažinęs su Lietuvos Respublikos Konstitucija, Darbo kodeksu, Lietuvos Respublikos Švietimo įstatymu, Vaiko teisių konvencija, Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimais bei Švietimo ir mokslo ministerijos teisės aktais, reglamentuojančiais priešmokyklinio ir ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymą, specialiosios pagalbos teikimą ir gebėti juos taikyti praktikoje;

3.3. žinoti įstaigos darbo tvarkos, saugos darbe, gaisro saugos, civilinės saugos, pirmos pagalbos teikimo taisykles ir reikalavimus, kitus lokalius dokumentus (įsakymus, tvarkos aprašus, taisykles ir pan.);

3.4. žinoti pedagoginio vertinimo metodikas, gebėti atlikti pedagoginį ugdytinių vertinimą, nustatyti jų žinių, mokėjimų, įgūdžių, gebėjimų lygį ir jų atitikimą ugdymo programoms bei specialiuosius ugdymosi poreikius, įvertinti pažangą;

3.5. žinoti specialiųjų poreikių vaikų ugdymo metodus, gebėti juos taikyti padedant specialiųjų ugdymosi poreikių vaikams įsisavinti mokomąją medžiagą ir lavinant jų sutrikusias funkcijas;

3.6. žinoti pagrindinius ugdymo principus, ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus vaikų raidos ypatumus, ugdymo(si) formas, metodus ir priemones, ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programas, gebėti taikyti žinias praktikoje;

3.7. mokėti ir gebėti naudotis kompiuterio technine, programine įranga ir interneto paslaugomis ugdymo procese, rengiant tekstinę ir vaizdinę medžiagą;

3.8. mokėti lietuvių kalbą, jos mokėjimo lygis turi atitikti teisės aktais nustatytą valstybinės kalbos mokėjimo 3 kategorijos reikalavimus;

3.9. mokėti bent vieną iš trijų Europos Sąjungos darbo kalbų (anglų, prancūzų, vokiečių) ne žemesniu kaip B1 kalbos mokėjimo lygiu;

3.10. gebėti:

3.10.1. planuoti ir organizuoti savo veiklą, ugdomąjį procesą, reflektuoti, spręsti iškilusias problemas; 2

3.10.2. įvertinti kalbos raidos ypatumus, kalbos ir kitus komunikacijos sutrikimus, vaikų specialiuosius poreikius;

3.10.3. bendrauti ir bendradarbiauti su vaikais, turinčiais specialiųjų ugdymosi poreikių, ir bendradarbiauti su pedagogais, kitais asmenimis, tiesiogiai dalyvaujančiais ugdymo procese, vaikų tėvais (globėjais, rūpintojais), pedagoginių psichologinių tarnybų, sveikatos priežiūros, švietimo ir kitų įstaigų darbuotojais;

3.10.4. gebėti apibendrinti informaciją, kaupti, sisteminti, atlikti tiriamąsias veiklas ir rengti išvadas, teikti pasiūlymus dėl organizacijos tobulinimo bei pokyčių valdymo.

III SKYRIUS

ŠIAS PAREIGAS EINANČIO DARBUOTOJO FUNKCIJOS

4. Šias pareigas einantis darbuotojas vykdo šias funkcijas:

4.1. atsižvelgdamas į individualius vaiko poreikius organizuoja ir vykdo specialiosios pagalbos teikimą, lavina specialiųjų ugdymosi poreikių vaikų sutrikusias funkcijas;

4.2. vertina vaikų pažintines funkcijas, emocijas, judesį ir padėtį, kalbėjimą, kalbos ir bendravimo lygį, seka ugdymosi pokyčius ir juos fiksuoja;

4.3. sąrašą vaikų, kuriems numato teikti specialiąją pedagoginę pagalbą, suderina su įstaigą aptarnaujančia pedagogine psichologine tarnyba ir teikia tvirtinti mokyklos vadovui, o jam šį sąrašą patvirtinus, pateikia lopšelio-darželio vaiko gerovės komisijai;

4.4. bendradarbiauja su pedagogais, specialiųjų poreikių mokinių tėvais (globėjais, rūpintojais), kitais specialistais, tiesiogiai dalyvaujančiais ugdymo procese, Šiaulių pedagoginės psichologinės tarnybos specialistais, numato specialiosios pedagoginės pagalbos teikimo tikslus ir uždavinius, jų pasiekimo būdus ir metodus, atitinkančius specialiuosius vaikų poreikius bei galimybes, ir juos taiko;

4.5. sudaro individualiąsias specialiųjų poreikių vaiko/vaikų ugdymo programas, jas taiko, planuoja ir organizuoja individualius, grupinius užsiėmimus pagal sudarytą ir įstaigos vadovo patvirtintą tvarkaraštį, rengia metinį veiklos planą rengia savo veiklos ataskaitą;

4.6. padeda pedagogams pritaikyti vaikams, kuriems paskirta specialioji pedagoginė pagalba, ugdomąją medžiagą ir ugdymo priemones;

4.7. konsultuoja pedagogus, specialiųjų poreikių vaikų tėvus (globėjus, rūpintojus) ir kitus asmenis, tiesiogiai dalyvaujančius ugdymo procese specialiosios pedagoginės pagalbos vaikams teikimo klausimais;

4.8. ugdymo procese naudoja ugdymo priemones atsižvelgdamas į ugdytinių amžių, specialiuosius ugdymosi poreikius, individualius gebėjimus ir ugdymo turinį;

4.9. tvarko ir pildo savo darbo dokumentus;

4.10. dalyvauja lopšelio-darželio vaiko gerovės komisijos veikloje;

4.11. taiko savo darbe švietimo ir specialiosios pedagogikos naujoves;

4.12. šviečia įstaigos bendruomenę aktualiais specialiųjų ugdymosi poreikių vaikų ugdymo, specialiosios pedagoginės pagalbos teikimo klausimais, formuoja lopšelio-darželio bendruomenės ir visuomenės teigiamą požiūrį į specialiųjų poreikių vaikus;

4.13. skleidžia gerąją darbo patirtį organizuojant atvirąsias veiklas kitiems miesto ikimokyklinių įstaigų specialistams pedagogams, Šiaulių universiteto studentams, socialiniams partneriams;

4.14. sistemingai stebi ir vertina vaiko gebėjimus, įvairiais būdais fiksuoja vaiko pasiekimus;

4.15. kuria stimuliuojančią, funkcionalią, dinamišką, psichologiškai ir fiziškai saugią ugdymo(-si) aplinką;

4.16. užtikrina asmens duomenų apsaugą teisės aktų nustatyta tvarka: korektišką gautų duomenų panaudojimą, turimos informacijos konfidencialumą, vaikų saugumą teikiant specialiąją pedagoginę pagalbą;

4.17. vykdo vaiko teisių pažeidimų prevenciją; pastebėjus ar įtarus smurtą, prievartos, seksualinio išnaudojimo apraiškas, vadovaujasi lopšelio-darželio „Pasaka“ Smurto ir patyčių

prevencijos, intervencijos aprašo nuostatomis ir imasi priemonių, kad laiku būtų suteikta pagalba vaikui;

4.18. dalyvauja įstaigos savivaldoje, kitose įstaigos veiklose: posėdžiuose, pasitarimuose, susirinkimuose, darbo grupių veikloje;

4.19. inicijuoja ir/ar dalyvauja bendruose lopšelio – darželio renginiuose, projektuose, kitose veiklose;

4.20. vykdo įstaigos vadovo, jo įgalioto asmens trumpalaikius pavedimus ir užduotis susijusias su specialiojo pedagogo pareigomis ir atlieka kitus darbus, kuriuos įsakymu nustato lopšelio – darželio direktorius;

4.21. tobulina savo kvalifikaciją.

<https://berzelis.tavodarzelis.lt/wp-content/uploads/2013/09/Specialiojo-pedagogo-pareigybes-aprasymas.pdf>

PATVIRTINTA
Šiaulių lopšelio-darželio „Berželis“
direktoriaus 2011-10-04
įsakymu Nr. IV-24 (1.2)

ŠIAULIŲ LOPŠELIO-DARŽELIO „BERŽELIS“ SPECIALIOJO PEDAGOGO PAREIGYBĖS APRAŠYMAS

I. BENDRIEJI REIKALAVIMAI

- 1.1. Specialusis pedagogas yra darbuotojas, dirbantis pagal sutartį.
- 1.2. Specialusis pedagogas teikia specialiąją pedagoginę pagalbą ankstyvojo, ikimokyklinio, priešmokyklinio ugdymo vaikams, turintiems intelekto sutrikimų, specifinių pažinimo sutrikimų (neišlavėjimų), emocijų, elgesio ir socialinės raidos sutrikimų, judesio ir padėties sutrikimų, lėtinių somatinių ir neurologinių sutrikimų, kompleksinių sutrikimų ir ribotą intelektą, taip pat kochlearinių implantų naudotojams (toliau – specialiųjų poreikių vaikai).
- 1.3. Nustatyta tvarka pasitikrina sveikatą.
- 1.4. Darbo vietoje turi savo darbo pažymėjimą.
- 1.5. Žinoti darbo saugos, priešgaisrinės saugos instrukcijas, darbo tvarkos taisykles.

II. SPECIALIEJI KVALIFIKACINIAI REIKALAVIMAI

- 2.1. Aukštasis išsilavinimas ir specialiojo pedagogo (oligofrenopedagogo) profesinė kvalifikacija.
- 2.2. Išmanymas individualių programų rengimo principų, ankstyvojo, ikimokyklinio, priešmokyklinio ugdymo.
- 2.3. Išmanymas pedagoginio vertinimo metodikų, gebėjimas atlikti pedagoginį ugdytinių vertinimą, nustatyti jų žinių, mokėjimų, įgūdžių, gebėjimų lygį ir jų atlikimą ugdymo programoms bei specialiuosius ugdymosi poreikius, įvertinti pažangą.
- 2.4. Išmanymas specialiųjų poreikių vaikų ugdymo metodų, gebėjimas juos taikyti padedant specialiųjų poreikių vaikams įsisavinti ugdomąją medžiagą ir lavinant jų sutrikusias funkcijas.
- 2.5. Gebėjimas bendrauti su specialiųjų poreikių vaikais ir bendradarbiauti su pedagogais, kitais asmenimis, tiesiogiai dalyvaujančiais ugdymo procese, specialiųjų poreikių vaikų tėvais (globėjais), pedagoginių psichologinių tarnybų, sveikatos priežiūros, švietimo ir kitų įstaigų darbuotojais.
- 2.6. Specialusis pedagogas dirba vadovaudamasis Lietuvos Respublikos įstatymais, Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimais, Lietuvos Respublikos Švietimo ir Mokslo ministerijos teisės aktais, kitais specialųjų ugdymą reglamentuojančiais teisės aktais, lopšelio-darželio nuostatais, įstaigos darbo tvarkos taisyklėmis bei pareigybės aprašymu.

III. FUNKCIJOS

- 3.1. Specialiojo pedagogo funkcijos:
 - 3.1.1. atlieka pedagoginį ugdytinių vertinimą, nustato ugdytinių žinių, mokėjimų, įgūdžių, gebėjimų lygį ir jų atitiktumą ugdymo programoms bei įvertina pažangą lopšelyje-darželyje;
 - 3.1.2. bendradarbiaudamas su pedagogais, specialiųjų poreikių ugdytinių tėvais (globėjais), kitais asmenimis, tiesiogiai dalyvaujančiais ugdymo procese, įstaigą aptarnaujančios pedagoginės psichologinės tarnybos specialistais, numato ugdymo tikslus ir uždavinius bei jų pasiekimo būdus ir metodus, atitinkančius specialiųjų poreikių vaikų poreikius bei galimybes ir juos taiko;

3.1.3. rengia sutrikusių funkcijų lavinimo individualiąsias, pogrupines ir grupines programas, veiklos ataskaitą;

3.1.4. padeda specialiųjų poreikių vaikams įsisavinti ugdymo turinį (specialiojo pedagogo kabinete ar grupėje) ir lavina jų sutrikusias funkcijas, atsižvelgdamas į kiekvieno specialiųjų poreikių vaiko gebėjimus, ugdymosi galimybes, mokymosi ypatumus;

3.1.5. dalyvaudamas individualių programų rengimo procese, pataria pedagogams kaip pritaikyti specialiųjų poreikių vaikams mokomąją medžiagą ir mokymo priemones;

3.1.6. teikia metodinę pagalbą pedagogams, specialiųjų poreikių vaikų tėvams (globėjams) ir kitiems asmenims, tiesiogiai dalyvaujantiems ugdymo procese, ir juos konsultuoja specialiųjų poreikių vaikų ugdymo klausimais;

3.1.7. naudoja ugdymo procese mokymo priemones atsižvelgdamas į specialiųjų poreikių vaikų amžių, specialiuosius ugdymosi poreikius, individualius gebėjimus ir ugdymo turinį;

3.1.8. tvarko ir pildo savo darbo dokumentus;

3.1.9. dalyvauja įstaigos specialiojo ugdymo komisijos veikloje;

3.1.10. savo darbe taiko specialiosios pedagogikos naujoves;

3.1.11. šviečia įstaigos bendruomenę specialiųjų poreikių vaikų ugdymo, specialiosios pedagoginės pagalbos teikimo klausimais, formuoja įstaigos bendruomenės ir visuomenės teigiamą požiūrį į specialiųjų poreikių vaikus;

3.1.12. vykdo kitus įstaigos vadovo pavedimus, susijusius su specialiojo pedagogo pareigomis ir atlieka kitus netiesioginius su vaikais darbus, kuriuos įsakymu nustato lopšelio-darželio direktorius, suderinęs su specialiuoju pedagogu.

IV. TEISĖS

4.1. Specialusis pedagogas turi teisę:

4.1.1. teikti pasiūlymus lopšelio-darželio direktoriui dėl veiklos tobulinimo;

4.1.2. gauti reikalingą informaciją iš įstaigos vadovų;

4.1.3. ne mažiau kaip penkias dienas per metus dalyvauti kvalifikacijos tobulinimo renginiuose;

4.1.4. būti atestuotas ir įgyti kvalifikacinę kategoriją Švietimo ir Mokslo ministro nustatyta tvarka;

4.1.5. dirbti savitarpio pagarba grįstoje, psichologiškai, dvasiškai ir fiziškai saugioje aplinkoje, turėti higienos reikalavimus atitinkančią ir tinkamai aprūpintą darbo vietą;

4.1.6. dalyvauti lopšelio-darželio savivaldoje;

4.1.7. gauti darbo užmokestį, atostogas ir kitas pedagoginiams darbuotojams teisės aktų nustatytas garantijas.

V. ATSAKOMYBĖ IR ATSKAITOMYBĖ

5.1. Specialusis pedagogas atsako už kokybišką savo specialiojo pedagogo pareigybės aprašyme nurodytų funkcijų vykdymą, korektišką gautų duomenų panaudojimą, turimos informacijos konfidencialumą ir specialiųjų poreikių vaikų saugumą, sveikatą ir gyvybę savo darbo metu.

5.2. Už šio pareigybės aprašymo, reikalavimų ir norminių aktų pažeidimus, dėl kurių įvyko arba galėjo įvykti nelaimingas atsitikimas, įvyko arba galėjo įvykti avarija, įvyko gaisras arba užsidegimas, taikoma Lietuvos Respublikos įstatymų nustatyta drausminė, materialinė ir baudžiamoji atsakomybė.

SUDERINTA
Šiaulių lopšelis-darželis „Berželis“
įstaigos tarybos 2011-10-04
posėdžio protokolu Nr. ĮT-1 3

SUDERINTA
lopšelio-darželio „Berželis“
profsajungos pirmininku

Pareigybės aprašymą perskaičiau ir su turiniu sutinku:

PATVIRTINTA
Akmenės rajono Akmenės
gimnazijos direktoriaus
2018 m. sausio 9 d.
įsakymu Nr.V-5

AKMENĖS RAJONO AKMENĖS GIMNAZIJA (190447774)

**AKMENĖS RAJONO AKMENĖS GIMNAZIJOS IKIMOKYKLINIO UGDYMO
SKYRIUS „GINTARĖLIS“
SPECIALIOJO PEDAGOGO PAREIGYBĖS APRAŠYMAS**

**I SKYRIUS
PAREIGYBĖ**

1. Akmenės rajono Akmenės gimnazijos ikimokyklinio ugdymo skyrius „Gintarėlis“ (toliau – Ikimokyklinio ugdymo skyrius „Gintarėlis“) specialiojo pedagogo pareigybė yra priskiriama pareigybių, kurioms būtinas ne žemesnis kaip aukštasis išsilavinimas, grupei.
2. Pareigybės lygis - A2.
3. Pareigybės paskirtis: padėti vaikams, turintiems specialiųjų poreikių, geriau adaptuotis visuomenėje, bendruomenėje, mokykloje, racionaliau išnaudoti visas teikiamas galimybes lavintis, mokytis ir augti savarankiškais piliečiais.
4. Pavaldumas: specialusis pedagogas pavaldus ir atskaitingas Ikimokyklinio ugdymo skyriaus „Gintarėlis“ vedėjui, Akmenės gimnazijos direktoriaus pavaduotojui ugdymui.

**II SKYRIUS
SPECIALŪS REIKALAVIMAI ŠIAS PAREIGAS EINANČIAM DARBUOTOJUI**

5. Specialiojo pedagogo kvalifikacijai keliami reikalavimai:
 - 5.1. įgytas specialusis pedagoginis aukštasis išsilavinimas;
 - 5.2. ne mažesnė kaip dvejų metų darbo su specialiųjų poreikių vaikais patirtis;
6. Vienu etatu dirbantis:
 - 6.1 specialusis pedagogas teikia pagalbą ne daugiau kaip 27 specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems mokiniams, ugdomiems pagal priešmokyklinio, pradinio, pagrindinio ir / ar vidurinio ugdymo programas, kuriems reikalinga specialiojo pedagogo pagalba.
7. Specialusis pedagogas turi žinoti ir išmanyti:
 - 7.1. specialiųjų poreikių vaikų mokymosi programas;
 - 7.2. jo darbą reglamentuojančius teisės aktus.
8. Specialusis pedagogas privalo vadovautis:
 - 8.1. Tarptautiniais vaikų teises ir interesus reglamentuojančiais dokumentais;
 - 8.2. Lietuvos Respublikos Konstitucija,
 - 8.3. Lietuvos Respublikos įstatymais ir poįstatyminiais aktais;
 - 8.4. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimais,
 - 8.5. darbo tvarkos taisyklėmis;
 - 8.6. darbo sutartimi;
 - 8.7. šiuo pareigybės aprašymu;
 - 8.8. kitais Ikimokyklinio ugdymo skyriaus „Gintarėlis“, Akmenės gimnazijos lokaliniais dokumentais (įsakymais, potvarkiais, nurodymais, taisyklėmis ir pan.).

**III SKYRIUS
ŠIAS PAREIGAS EINANČIO DARBUOTOJO FUNKCIJOS**

9. Specialusis pedagogas atlieka šias funkcijas:

- 9.1. organizuoja individualias, pogrupines ir grupines pratybas, taikydamas specialius darbo būdus ir metodus;
- 9.2. numato artimuosius ir tolimuosius darbo su jais tikslus;
- 9.3. dirba gimnazijos Vaiko gerovės komisijos darbe ir renka duomenis apie mokymosi sunkumų turinčių ugdytinių ugdymosi pasiekimus;
- 9.4. parengia metinį darbo planą ir metinę darbo ataskaitą;
- 9.5. sistemingai tobulina savo kvalifikaciją;
- 9.6. tiesiogiai atsako už jam patikėtus darbus;
- 9.7. sudaro užsiėmimų programas;
- 9.8. sudaro pagalbos gavėjų sąrašą;
- 9.9. konsultuoja mokytojus sudarant pritaikytas programas, pritaikant ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programas, atsižvelgia į ugdytinių realų gebėjimų lygį į Akmenės rajono PPT specialistų išvadas apie specialiuosius ugdymosi poreikius;
- 9.10. mokyklos VGK sprendimu pagalba specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems ugdytiniams teikia veiklą ir (arba) ne veiklą metu;
- 9.11. kaupia ir sistemina vaizdinę ir padalomąją medžiagą;
- 9.12. atsako už darbe naudojamų metodų pasirinkimą ir korektišką jų panaudojimą, atsako už duomenų apie vaiką konfidencialumą;
- 9.13. konsultuojasi su kolegomis, auklėtojomis, tėvais (globėjais, rūpintojais) teikia pasiūlymus VGK dėl papildomo vaiko ištyrimo;
- 9.14. tvarko ir pildo savo darbo dokumentus;
- 9.15. laikosi pedagoginės etikos normų;
- 9.16. bendradarbiauja su PPT, prareikus, kitų įstaigų, kurių veikla susijusi su vaiko sveikatos stiprinimu ir vaiko gerovės kūrimu, specialistais;
- 9.17. specialusis pedagogas padeda specialiųjų poreikių vaikams įsisavinti ugdymo turinį ir lavina jų sutrikusias funkcijas, atsižvelgdamas į kiekvieno specialiųjų poreikių ugdytinio gebėjimus.

IV SKYRIUS

MOKINIŲ SAUGUMO UŽTIKRINIMAS

10. Specialusis pedagogas įtaręs ar pastebėjęs žodines, fizines, socialines patyčias, smurtą:
 - 10.1. nedelsdamas įsikiša ir nutraukia bet kokius tokį įtarimą keliančius veiksmus;
 - 10.2. primena ugdytiniui, kuris tyčiojasi, smurtauja ar yra įtariamasis tyčiojimuisi ugdytinio elgesio susitarimą;
 - 10.3. raštu informuoja patyrusio patyčias, smurtą ugdytinio grupės auklėtoją apie įtariamą ar įvykusias patyčias;
 - 10.4. esant grėsmei ugdytinio sveikatai ar gyvybei, nedelsiant kreipiasi į pagalbą galinčius suteikti asmenis (tėvus (globėjus, rūpintojus) ir/ar mokyklos darbuotojus ir/ar institucijas (pvz.: policiją, greitąją pagalbą ir kt.).
11. Specialusis pedagogas, įtaręs ar pastebėjęs patyčias kibernetinėje erdvėje arba gavęs apie jas pranešimą:
 - 11.1. esant galimybei išsaugo vykstančių patyčių kibernetinėje erdvėje įrodymus ir nedelsdamas imasi reikiamų priemonių patyčioms kibernetinėje erdvėje sustabdyti;
 - 11.2. įvertina grėsmę ugdytiniui ir esant poreikiui kreipiasi į pagalbą galinčius suteikti asmenis (tėvus (globėjus rūpintojus) ir/ar mokyklos darbuotojus) ar institucijas (policiją);
 - 11.3. pagal galimybes surenka informaciją apie besityčiojančių asmenų tapatybę, dalyvių skaičių ir kitus galimai svarbius faktus;
 - 11.4. raštu informuoja patyčias patyrusio ugdytinio grupės auklėtoją apie patyčias kibernetinėje erdvėje ir pateikia įrodymus (išsaugotą informaciją);
 - 11.5. turi teisę apie patyčias kibernetinėje erdvėje pranešti Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnybai pateikdamas pranešimą interneto svetainėje adresu www.draugiskasinternetas.lt.

V SKYRIUS ATSAKOMYBĖ

12. Specialusis pedagogas atsako už:
- 12.1. specialiųjų poreikių mokinių saugumą, sveikatą ir gyvybę;
 - 12.2. kitų specialistų, vykdančių specialiųjų poreikių mokinių ugdymo programas, veiklos koordinavimą;
 - 12.3. emociškai saugios ugdymo(si) aplinkos puoselėjimą, pareigą reaguoti į smurtą ir patyčias pagal nustatytą tvarką;
 - 12.4. Lietuvos Respublikos įstatymų, kitų teisės aktų, Akmenės gimnazijos nuostatų, darbo tvarkos taisyklių, mokytojo etikos normų laikymąsi;
 - 12.5. tinkamą priskirtų funkcijų atlikimą;
 - 12.6. asmens duomenų apsaugą teisės aktų nustatyta tvarka.
13. Specialusis pedagogas už savo pareigų netinkamą vykdymą atsako darbo tvarkos taisyklių ir Lietuvos Respublikos įstatymų nustatyta tvarka.
14. Specialusis pedagogas už darbo drausmės pažeidimus gali būti traukiamas drausminėn atsakomybėn. Drausminę nuobaudą skiria Akmenės gimnazijos direktorius.

Parengė
Direktoriaus pavaduotoja ugdymui,
laikintai einanti direktoriaus pareigas
Judita Ulmienė

Susipažinau ir sutinku

(Vardas ir pavardė)

(Parašas)

(Data)

Telšių lopšelio-darželio „Nykštukas“ specialiojo pedagogo pareigybės aprašas
<http://ldnykstukas.lt/wp-content/uploads/2019/09/specialiojo-pedagogo.pdf>

SPECIALŪS REIKALAVIMAI ŠIAS PAREIGAS EINANČIAM SPECIALIAJAM PEDAGOGUI

1. Specialusis pedagogas, einantis šias pareigas, turi atitikti šiuos specialius reikalavimus:
 - 1.1. privalo turėti aukštąjį išsilavinimą, būti baigęs specialiosios pedagogikos ugdymo studijų programą ir turėti specialiojo pedagogo profesinę kvalifikaciją;
 - 1.2. privalo mokėti lietuvių kalbą, jos mokėjimo lygis turi atitikti Valstybinės kalbos mokėjimo kategorijų, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. gruodžio 24 d. nutarimu Nr. 1688 „Dėl Valstybinės kalbos mokėjimo kategorijų patvirtinimo ir įgyvendinimo“, reikalavimus;
 - 1.3. per metus nuo darbo pradžios turi būti išklausęs lietuvių kalbos kultūros kursus pagal Mokytojų, mokyklų vadovų, jų pavaduotojų ugdymui bei skyrių vedėjų lietuvių kalbos kultūros mokymo programą arba išklausęs ne mažesnės apimties (22 valandų arba 1 studijų kredito) dalyko studijų metu;
 - 1.4. privalo būti įgijęs kompetencijas, numatytas Reikalavimuose mokytojų kompiuterinio raštingumo programoms, patvirtintoms Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2007 m. kovo 29 d. įsakymu Nr. ISAK-555 „Dėl reikalavimų mokytojų kompiuterinio raštingumo programoms patvirtinimo“;
 - 1.5. turi žinoti ir išmanyti specialiųjų poreikių vaikų mokymosi programas, ikimokyklinio, priešmokyklinio ugdymo, bendrųjų, specialiųjų programų ir išsilavinimo standartus, bendruosius ugdymo planus;
 - 1.6. turi išmanyti pedagoginio vertinimo metodikas, gebėti atlikti pedagoginį mokinių vertinimą, nustatyti jų žinių, mokėjimų, įgūdžių, gebėjimų lygį ir jų atitikimą ugdymo programoms, kalbos raidos ypatumus, kalbos ir kitus komunikacijos sutrikimus bei įvertinti specialiuosius ugdymosi poreikius;
 - 1.7. turi žinoti ir išmanyti specialiųjų poreikių mokinių ugdymo metodus, gebėti juos taikyti, padedant specialiųjų poreikių mokiniams įsisavinti mokomąją medžiagą ir lavinant jų sutrikusias funkcijas;
 - 1.8. turi išmanyti bendravimo su specialiųjų poreikių ar kalbos sutrikimų turinčiais mokiniais, jų tėvais (globėjais, rūpintojais) specifiką, padedant specialiųjų poreikių mokiniams išreikšti jų poreikius ir įgyvendinti teises.
 - 1.9. gebėti savarankiškai planuoti, rengti ataskaitas, bendrauti ir bendradarbiauti, sklandžiai ir argumentuotai dėstyti mintis žodžiu ir raštu;

ŠIAS PAREIGAS EINANČIO SPECIALIOJO PEDAGOGO FUNKCIJOS

2. Šias pareigas einantis specialusis pedagogas vykdo šias funkcijas:
 - 2.1. dirba vadovaudamasis Lietuvos Respublikos švietimo įstatymu, Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija, ratifikuota 1995 m. liepos 3 d. Lietuvos Respublikos įstatymu Nr. I -983, Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimais, Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos teisės aktais, reglamentuojančiais ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus vaikų ugdymą, bendrosios ir pedagoginės etikos normomis, įstaigos nuostatais, darbo tvarkos taisyklėmis, įstaigos veiklos dokumentais bei šiuo specialiojo pedagogo pareigybės aprašymu;
 - 2.2. atlieka pedagoginį mokinių vertinimą, nustato mokinių žinių, mokėjimų, įgūdžių, gebėjimų, kalbos raidos ypatumus, komunikacijos sutrikimus ir jų atitikimą ugdymo programoms bei įvertina pažangą mokykloje ar, esant žymiai ribotam mokinio mobilumui dėl ligos ar patologinės būklės, – mokinio namuose, taip pat dalyvauja kompleksiniuose tyrimuose, siekiant nustatyti sutrikimo pobūdį, vaikų specifinius individualius poreikius;
 - 2.3. siūlo skirti specialiąją pedagoginę pagalbą ugdytiniams, turintiems specialiuosius ugdymosi poreikius: sąrašą ugdytinių, kuriems numato teikti specialiąją pedagoginę pagalbą,

suderina su lopšelio-darželio Vaiko gerovės komisija, suderina su įstaigą aptarnaujančia pedagogine psichologine tarnyba ir teikia tvirtinti įstaigos direktoriui, o jam šį sąrašą patvirtinus, pateikia įstaigos Vaiko gerovės komisijai;

2.4. bendradarbiauja su pedagogais, specialiųjų poreikių mokinių tėvais (globėjais, rūpintojais), kitais asmenimis, tiesiogiai dalyvaujančiais ugdymo procese, įstaigą aptarnaujančios pedagoginės psichologinės tarnybos specialistais, numato specialiosios pedagoginės pagalbos teikimo tikslus ir uždavinius, jų pasiekimo būdus ir metodus, atitinkančius specialiuosius ugdytinių poreikius bei galimybes, ir juos taiko;

2.5. sudaro individualią, pogruginę ir grupinę specialiųjų poreikių ugdytinių ugdymo programą, ją taiko, rengia savo veiklos ataskaitą;

2.6. padeda specialiųjų poreikių mokiniams įsisavinti ugdymo turinį (specialiojo pedagogo kabinete ar grupėje) ir lavina jų sutrikusias funkcijas, atsižvelgdamas į kiekvieno specialiųjų poreikių mokinio gebėjimus, ugdymosi galimybes, mokymosi ypatumus;

2.7. padeda pedagogams pritaikyti ugdytiniams, kuriems paskirta specialioji pedagoginė pagalba, mokomąją medžiagą ir mokymo priemones, rengti ugdymo programas;

2.8. konsultuoja pedagogus, specialiųjų poreikių ugdytinių tėvus (globėjus, rūpintojus) ir kitus asmenis, tiesiogiai dalyvaujančius ugdymo procese specialiosios pedagoginės pagalbos ugdytinių teikimo klausimais;

2.9. rengia ir naudoja specialiosios pedagoginės pagalbos teikimo procese specialiąsias mokymo priemones, skirtas specialiųjų poreikių ugdytinių sutrikimų lavinimui, atsižvelgdamas į specialiųjų poreikių mokinių amžių, specialiuosius ugdymosi poreikius, individualius gebėjimus ir ugdymo turinį;

2.10. užtikrina savo darbo kokybę, darbe taiko specialiojo ugdymo naujoves;

2.11. laiku tvarko ir pildo darbo dokumentus;

2.12. sistemingai tobulina savo kvalifikaciją;

2.13. šviečia įstaigos bendruomenę aktualiais specialiosios pedagoginės pagalbos teikimo klausimais, formuoja bendruomenės ir visuomenės teigiamą požiūrį į specialiųjų poreikių ugdytinius;

2.14. saugo ir stiprina vaikų sveikatą, garantuoja vaikų fizinį ir psichologinį saugumą specialiojo pedagogo kabinete, kitose įstaigos erdvėse ir kt.;

2.15. dalyvauja bendroje įstaigos veiklose: posėdžiuose, pasitarimuose, įstaigos Ikimokyklinio ugdymo programos rengime, veiklos įsivertinimo vykdyme ir kt.;

2.16. dirba Telšių lopšelio-darželio „Nykštukas“ Vaiko gerovės komisijos darbe ir renka duomenis apie mokymosi sunkumų turinčių mokinių akademinis pasiekimus;

2.17. informuoja lopšelio-darželio administraciją apie vaiko turimas socialines ar sveikatos problemas, pastebėtą ar įtariamą vaiko teisių pažeidimą;

2.18. vykdo kitus lopšelio-darželio direktoriaus ir direktoriaus pavaduotojų pavedimus, susijusius su specialiojo pedagogo pareigomis, ir atlieka kitus netiesioginius su mokiniais darbus, kuriuos įsakymu nustato mokyklos direktorius, suderinęs su mokytojų taryba ir specialiuoju pedagogu.

13 PRIEDAS

3 lentelė

1	2	3	4	5	6	7	8	9
4 priedas	5 priedas	6 priedas	7 priedas	8 priedas	9 priedas	10 priedas	11 priedas	12 priedas
atlieka pedagoginį ugdytinių vertinimą ir įvertina vaikų pasiekimus.	sistemiškai stebi ir vertina vaiko gebėjimus.	atlieka pedagoginį vaiko vertinimą, nustato žinių, mokėjimų, įgūdžių, gebėjimų lygį ir jų atitikimą ugdymo programoms dalyvauja vaiko kompleksiniame tyrime, padeda nustatyti sutrikimo pobūdį, vaikų specifinius, individualius poreikius; prirėikus nukreipia pas kitus specialistus.	dalyvauja atliekant pedagoginį ugdytinių vertinimą, nustatant žinių, gebėjimų lygį ir jų atitikimą ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programoms.	atlieka pedagoginį mokinių vertinimą, nustato mokinių žinių, mokėjimų, įgūdžių, gebėjimų, kalbos raidos ypatumus, komunikacijos sutrikimus ir jų atitikimą ugdymo programoms taip pat dalyvauja kompleksiniuose tyrimuose, siekiant nustatyti sutrikimo pobūdį, vaikų specifinius individualius poreikius.	vertina vaikų pažintines funkcijas, emocijas, judesį ir padėtį, kalbėjimą, kalbos ir bendravimo lygį, seka ugdomosi pokyčius ir juos fiksuoja.	atlieka pedagoginį ugdytinių vertinimą, nustato ugdytinių žinių, mokėjimų, įgūdžių, gebėjimų lygį ir jų atitikimą ugdymo programoms	-	atlieka pedagoginį mokinių vertinimą, nustato mokinių žinių, mokėjimų, įgūdžių, gebėjimų, kalbos raidos ypatumus, komunikacijos sutrikimus ir jų atitikimą ugdymo programoms taip pat dalyvauja kompleksiniuose tyrimuose, siekiant nustatyti sutrikimo pobūdį, vaikų specifinius individualius poreikius.

14 PRIEDAS

4 lentelė

1	2	3	4	5	6	7	8	9
4 priedas	5 priedas	6 priedas	7 priedas	8 priedas	9 priedas	10 priedas	11 priedas	12 priedas
padeda vaikams, turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių išsivinti ugdymo turinį (specialiojo pedagogo kabinete ar grupėje) ir lavina jų sutrikusias funkcijas, atsižvelgdamas į kiekvieno vaiko gebėjimus, ugdomosi galimybes, mokymosi ypatumus, numato specialiosios pedagoginės pagalbos teikimo tikslus ir uždavinius, jų pasiekimo būdus ir metodus, atitinkančius specialiųjų vaikų poreikius bei galimybes, ir juos taiko.	padeda vaikams, turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių išsivinti ugdymo turinį (specialiojo pedagogo kabinete ar grupėje) ir lavina jų sutrikusias funkcijas, atsižvelgdamas į kiekvieno vaiko gebėjimus, ugdomosi galimybes, mokymosi ypatumus.	padeda specialiųjų poreikių vaikams išsivinti ugdymo turinį (specialiojo pedagogo kabinete ar grupėje), lavina sutrikusias jų funkcijas, atsižvelgdamas į kiekvieno specialiųjų poreikių vaiko gebėjimus ir ugdomosi galimybes, rengia sutrikusių funkcijų lavinimo individualiąsias, pogrupines ir grupines programas, ugdymo rekomendacijas.	padeda specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems ugdytiniams išsivinti ugdymo turinį ir lavina jų sutrikusias funkcijas, atsižvelgdamas į kiekvieno ugdytinio gebėjimus, galias, ugdomosi galimybes, mokymo ypatumus ir sunkumus. numato pagalbos teikimo tikslus ir uždavinius, jų pasiekimo būdus ir metodus ir juos taiko.	padeda specialiųjų poreikių mokiniams išsivinti ugdymo turinį (specialiojo pedagogo kabinete ar grupėje/klasėje) ir lavina jų sutrikusias funkcijas, atsižvelgdamas į kiekvieno specialiųjų poreikių mokinio gebėjimus, ugdomosi galimybes, mokymosi ypatumus; rengia sutrikusių funkcijų lavinimo individualiąsias, pogrupines ir grupines programas (esant poreikiui), ugdomosi rekomendacijas.	atsižvelgdamas į individualius vaiko poreikius organizuoja ir vykdo specialiosios pagalbos teikimą, lavina specialiųjų ugdymosi poreikių vaikų sutrikusias funkcijas; sudaro individualiąsias specialiųjų poreikių vaiko/vaikų ugdymo programas, jas taiko. numato specialiosios pedagoginės pagalbos teikimo tikslus ir uždavinius, jų pasiekimo būdus ir metodus, atitinkančius specialiųjų vaikų poreikius bei galimybes, ir juos taiko.	padeda specialiųjų poreikių vaikams išsivinti ugdymo turinį (specialiojo pedagogo kabinete ar grupėje) ir lavina jų sutrikusias funkcijas, atsižvelgdamas į kiekvieno specialiųjų poreikių vaiko gebėjimus, ugdomosi galimybes, mokymosi ypatumus; rengia sutrikusių funkcijų lavinimo individualiąsias, pogrupines ir grupines programas, numato ugdymo tikslus ir uždavinius bei jų pasiekimo būdus ir metodus, atitinkančius specialiųjų vaikų poreikius bei galimybes ir juos taiko.	specialusis pedagogas padeda specialiųjų poreikių vaikams išsivinti ugdymo turinį (specialiojo pedagogo kabinete ar grupėje) ir lavina jų sutrikusias funkcijas, atsižvelgdamas į kiekvieno specialiųjų poreikių vaiko gebėjimus, ugdomosi galimybes, mokymosi ypatumus; sudaro individualią, pogrupinę ir grupinę specialiųjų poreikių ugdytinių ugdymo programą, ją taiko. numato specialiosios pedagoginės pagalbos teikimo tikslus ir uždavinius, jų pasiekimo būdus ir metodus, atitinkančius specialiųjų ugdytinių poreikius bei galimybes, ir juos taiko.	padeda specialiųjų poreikių mokiniams išsivinti ugdymo turinį (specialiojo pedagogo kabinete ar grupėje) ir lavina jų sutrikusias funkcijas, atsižvelgdamas į kiekvieno specialiųjų poreikių mokinio gebėjimus, ugdomosi galimybes, mokymosi ypatumus; sudaro individualią, pogrupinę ir grupinę specialiųjų poreikių ugdytinių ugdymo programą, ją taiko. numato specialiosios pedagoginės pagalbos teikimo tikslus ir uždavinius, jų pasiekimo būdus ir metodus, atitinkančius specialiųjų ugdytinių poreikius bei galimybes, ir juos taiko.

15 PRIEDAS

5 lentelė

1	2	3	4	5	6	7	8	9
4 priedas	5 priedas	6 priedas	7 priedas	8 priedas	9 priedas	10 priedas	11 priedas	12 priedas
priklausomai nuo vaikų individualių savybių, organizuoja ir veda sutrikusių funkcijų lavinimo individualias, pogrupines, grupines, pratybas; rengia ir naudoja ugdymo priemones, skirtas vaikų turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių sutrikimų lavinimui.	priklausomai nuo vaikų individualių savybių, organizuoja ir veda sutrikusių funkcijų lavinimo individualias, pogrupines, grupines, pratybas; rengia ir naudoja ugdymo priemones, skirtas vaikų turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių sutrikimų lavinimui.	rūpinasi specialiojo ugdymo priemonėmis, savo darbo kabineto priežiūra ir atnaujinimu. taiko savo specialiosios pedagogikos naujoves.	naudoja ugdymo procese mokymo priemones, atsižvelgdamas į specialiųjų ugdymosi poreikių vaikų amžių, specialiuosius ugdymosi poreikius, individualius gebėjimus ir ugdymo turinį; turi teisę laisvai rinktis specialiosios pedagoginės pagalbos teikimo formas, metodus ir atsižvelgdamas į mokymosi sunkumų ir sutrikimų priežastis ir struktūrą.	organizuoja sutrikusių funkcijų lavinimo individualias, pogrupines ir grupines pratybas naudoja ugdymo procese mokymo priemones atsižvelgdamas į specialiųjų poreikių mokinių amžių, specialiuosius ugdymosi poreikius, individualius gebėjimus ir ugdymo turinį; numato ugdymo tikslus ir uždavinius bei jų pasiekimo būdus ir metodus, atitinkančius specialiųjų poreikių mokinių poreikius bei galimybes, ir juos taiko.	planuoja ir organizuoja individualius, grupinius užsiėmimus pagal sudarytą ir įstaigos vadovo patvirtintą tvarkaraštį, ugdymo procese naudoja ugdymo priemones atsižvelgdamas į ugdytinių amžių, specialiuosius ugdymosi poreikius, individualius gebėjimus ir ugdymo turinį. taiko savo darbe švietimo ir specialiosios pedagogikos naujoves.	naudoja ugdymo procese mokymo priemones atsižvelgdamas į specialiųjų poreikių vaikų amžių, specialiuosius ugdymosi poreikius, individualius gebėjimus ir ugdymo turinį. savo darbe taiko specialiosios pedagogikos naujoves.	organizuoja individualias, pogrupines ir grupines pratybas, taikydamas specialius darbo būdus ir metodus; kaupia ir sistemina vaizdinę ir padalomąją medžiagą; atsako už darbe naudojamų metodų pasirinkimą ir korektišką jų panaudojimą.	rengia ir naudoja specialiosios pedagoginės pagalbos teikimo procese specialiasias mokymo priemones, skirtas specialiųjų poreikių ugdytinių sutrikimų lavinimui, atsižvelgdamas į specialiųjų poreikių mokinių amžių, specialiuosius ugdymosi poreikius, individualius gebėjimus ir ugdymo turinį. užtikrina savo darbo kokybę, darbe taiko specialiojo ugdymo naujoves.

16 PRIEDAS

6 lentelė

1	2	3	4	5	6	7	8	9
4 priedas	5 priedas	6 priedas	7 priedas	8 priedas	9 priedas	10 priedas	11 priedas	12 priedas
tvarko ir pildo savo dokumentus; atsiskaito lopšelio-darželio Vaiko gerovės komisijai už savo veiklą.	-	rengia ataskaitas, raštus, įsakymų projektus ir kitų vidaus dokumentų projektus, susijusius su specialiojo pedagogo veikla, tvarko ir pildo savo darbo dokumentus. atsiskaito lopšelio-darželio Vaiko gerovės komisijai už savo veiklą; pagal patvirtintą lopšelio-darželio dokumentacijos planą kaupia, sistemina ir saugo dokumentus, susijusius su šios pareigybės funkcijų vykdymu, iki jų perdavimo į lopšelio-darželio archyvą.	tvarko ir pildo savo veiklos dokumentus.	pildo savo darbo dokumentus, elektroninį dienyną; parengia metinį veiklos planą ir metinę darbo ataskaitą; tiesiogiai atsako už jam patikėtus darbus.	tvarko ir pildo savo darbo dokumentus; rengia metinį veiklos planą rengia savo veiklos ataskaitą; užtikrina asmens duomenų apsaugą teisės aktų nustatyta tvarka: korektišką gautų duomenų panaudojimą, turimos informacijos konfidencialumą, vaikų saugumą teikiant specialiąją pedagoginę pagalbą; sąrašą vaikų, kuriems numato teikti specialiąją pedagoginę pagalbą, suderina su įstaiga aptarnaujančia pedagogine psichologine tarnyba ir teikia tvirtinti mokyklos vadovui, o jam šį sąrašą patvirtinus, pateikia lopšelio-darželio vaiko gerovės komisijai.	tvarko ir pildo savo darbo dokumentus. Rengia veiklos ataskaitą.	tvarko ir pildo savo darbo dokumentus; parengia metinį darbo planą ir metinę darbo ataskaitą; tiesiogiai atsako už jam patikėtus darbus; atsako už duomenų apie vaiką konfidencialumą; sudaro pagalbos gavėjų sąrašą.	laiku tvarko ir pildo darbo dokumentus; rengia savo veiklos ataskaitą; siūlo skirti specialiąją pedagoginę pagalbą ugdytiniams, turintiems specialiųjų ugdymosi poreikius: sąrašą ugdytinių, kuriems numato teikti specialiąją pedagoginę pagalbą, suderina su lopšelio-darželio Vaiko gerovės komisija, suderina su įstaiga aptarnaujančia pedagogine psichologine tarnyba ir teikia tvirtinti įstaigos direktoriui, o jam šį sąrašą patvirtinus, pateikia įstaigos Vaiko gerovės komisijai.

17 PRIEDAS

7 lentelė

1	2	3	4	5	6	7	8	9
4 priedas	5 priedas	6 priedas	7 priedas	8 priedas	9 priedas	10 priedas	11 priedas	12 priedas
	įvairiais būdais fiksuoja vaiko pasiekimus ir pažangą.		dalyvauja vertinant vaiko ugdymosi pažangą.	bei įvertina pažangą mokykloje ar, esant žymiai ribotam mokinio mobilumui dėl ligos ar patologinės būklės, – mokinio namuose. vykdo tiriamąją veiklą.	sistemiškai stebi ir vertina vaiko gebėjimus, įvairiais būdais fiksuoja vaiko pasiekimus	bei įvertina pažangą lopšelyje-darželyje.		bei įvertina pažangą mokykloje ar, esant žymiai ribotam mokinio mobilumui dėl ligos ar patologinės būklės, – mokinio namuose.

18 PRIEDAS

8 lentelė

1	2	3	4	5	6	7	8	9
4 priedas	5 priedas	6 priedas	7 priedas	8 priedas	9 priedas	10 priedas	11 priedas	12 priedas
bendradarbiaudama su kitais pedagogais, vaikų, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, tėvais (globėjais, rūpintojais), kitais asmenimis, tiesiogiai dalyvaujančiais ugdymo procese, pedagoginės, psichologinės tarnybos specialistais, bendradarbiauja su kitais lopšelyje-darželyje dirbančiais darbuotojais bei tėvais (globėjais, rūpintojais) planuojant ugdomąją veiklą, sudarant pritaikytas ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programas; konsultuoja pedagogus, vaiko tėvus (globėjus, rūpintojus) vaikų, turinčių specialiųjų	bendradarbiauja su kitais lopšelyje-darželyje dirbančiais darbuotojais bei tėvais (globėjais, rūpintojais) planuojant ugdomąją veiklą, sudarant pritaikytas ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programas, pagalbos vaikui planus; konsultuoja pedagogus, vaiko tėvus (globėjus, rūpintojus) vaikų, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, ugdymo klausimais; bendradarbiauja su vietos bendruomene,	bendradarbiauja su pedagogais, specialiųjų poreikių vaikų tėvais, kitais asmenimis, tiesiogiai dalyvaujančiais ugdymo procese, Alytaus pedagoginės psichologinės tarnybos specialistais, konsultuoja pedagogus, kaip pritaikyti specialiųjų poreikių vaikams mokomąją medžiagą ir priemones, parinkti tinkamus ugdymo būdus ir metodus, pritaikyti ir/ar individualizuoti ugdymo programas.	bendradarbiaudama su auklėtojais, specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių ugdytinių tėvais (kitais teisėtais vaiko atstovais), kitais asmenimis, tiesiogiai dalyvaujančiais ugdymo procese, pedagoginės psichologinės tarnybos specialistais, konsultuoja, pataria auklėtojams, kaip pritaikyti specialiųjų ugdymosi poreikių ugdytiniams mokomąją medžiagą ir parinkti mokymo priemones, ugdymo programas, rengti pritaikytą ar individualizuotą ugdymo programą; teikia metodinę pagalbą auklėtojams, specialiųjų	pataria mokytojams, kaip pritaikyti ir individualizuoti specialiųjų poreikių mokiniams mokomąją medžiagą ir priemones, rengti ugdymo programas (dirbantį mokykloje, vykdančioje ikimokyklinio priešmokyklinio ugdymo programas), pritaikyti bendrąsias programas, atsižvelgiant į mokinio realų žinių lygį, sutrikusios funkcijos korekcija; teikia metodinę pagalbą mokytojams, specialiųjų	bendradarbiauja su pedagogais, specialiųjų poreikių mokinių tėvais (globėjais, rūpintojais), kitais specialistais, tiesiogiai dalyvaujančiais ugdymo procese, Šiaulių pedagoginės psichologinės tarnybos specialistais, konsultuoja pedagogus, specialiųjų poreikių vaikų tėvus (globėjus, rūpintojus) ir kitus asmenis, tiesiogiai dalyvaujančius ugdymo procese specialiosios pedagoginės pagalbos vaikams	bendradarbiaudama su pedagogais, specialiųjų poreikių tėvais (globėjais), kitais asmenimis, tiesiogiai dalyvaujančiais ugdymo procese, įstaigą aptarnaujančios pedagoginės psichologinės tarnybos specialistais, dalyvaujantis individualių programų rengimo procese, pataria pedagogams kaip pritaikyti specialiųjų poreikių vaikams mokomąją medžiagą ir mokymo priemones teikia metodinę pagalbą pedagogams, specialiųjų poreikių vaikų tėvams (globėjams) ir kitiems asmenims, tiesiogiai	konsultuoja mokytojus sudarant pritaikytas programas, pritaikant ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programas, atsižvelgiant į ugdytinių realių gebėjimų lygį Akmenės rajono PPT specialistų išvadas apie specialiuosius ugdymosi poreikius; bendradarbiauja su PPT, prireikus, kitų įstaigų, kurių veikla susijusi su vaiko sveikatos stiprinimu ir vaiko gerovės kūrimu, specialistais;	bendradarbiauja su pedagogais, specialiųjų poreikių mokinių tėvais (globėjais, rūpintojais), kitais asmenimis, tiesiogiai dalyvaujančiais ugdymo procese, įstaigą aptarnaujančios pedagoginės psichologinės tarnybos specialistais, konsultuoja pedagogus, specialiųjų poreikių ugdytinių tėvus (globėjus, rūpintojus) ir kitus asmenis, tiesiogiai dalyvaujančius ugdymo procese specialiosios pedagoginės

<p>ugdymosi poreikių, ugdymo klausimais.</p>	<p>socialiniais partneriais, apie vaiko pasiekimus informuoja tėvus (teisėtus vaiko atstovus), pedagogus.</p>	<p>teikia metodinę pagalbą specialiųjų ugdymosi poreikių vaikų tėvams (globėjams, rūpintojams) ir kitiems asmenims, tiesiogiai dalyvaujantiems s ugdymo procese, juos konsultuoja šiu specialiųjų poreikių vaikų ugdymo klausimais. sistemingai informuoja specialiųjų poreikių vaikų tėvus (globėjus) apie vaiko pasiekimus, ugdymo(-si) poreikius ar iškilusias problemas.</p>	<p>ugdymosi poreikių turinčių ugdytinių tėvams (kitiems teisėtiems vaiko atstovams) ir kitiems asmenims, tiesiogiai dalyvaujantiems ugdymo procese, juos konsultuoja šių mokinių ugdymo klausimais.</p>	<p>poreikių mokinių tėvams (globėjams, rūpintojams) ir kitiems asmenims, tiesiogiai dalyvaujantiems s ugdymo procese, ir juos konsultuoja specialiųjų poreikių mokinių ugdymo klausimais.</p>	<p>teikimo klausimais; padeda pedagogams pritaikyti vaikams, kuriems paskirta specialioji pedagoginė pagalba, ugdomąją medžiagą ir priemones.</p>	<p>dalyvaujantiems ugdymo procese, ir juos konsultuoja specialiųjų poreikių vaikų ugdymo klausimais.</p>	<p>pagalbos ugdytinių teikimo klausimais; padeda pedagogams pritaikyti ugdytiniams, kuriems paskirta specialioji pedagoginė pagalba, mokomąją medžiagą ir mokymo priemones, rengti ugdymo programas.</p>
--	---	--	---	---	---	--	--

19 PRIEDAS

9 lentelė

1	2	3	4	5	6	7	8	9
4 priedas	5 priedas	6 priedas	7 priedas	8 priedas	9 priedas	10 priedas	11 priedas	12 priedas
esant problemų dėl vaikų raidos sutrikimų ir ugdymo, kreipiasi į lopšelio-darželio Vaiko gerovės komisiją, į Pedagoginę psichologinę tarnybą.	-	dalyvauja lopšelio-darželio Vaiko gerovės komisijos veikloje.	dalyvauja lopšelio-darželio Vaiko gerovės komisijos darbe, direktoriaus sudarytų darbo grupių ir komisijų veikloje; turi teisę kreiptis ir gauti informacinę, konsultacinę ir kitą pagalbą iš kitų lopšelio-darželio pedagogų, administracijos, Vaiko gerovės komisijos narių, Vaiko teisių apsaugos tarnybos, Pedagoginės psichologinės tarnybos.	dirba Mokyklos Vaiko gerovės komisijos darbe ir renka bei teikia duomenis apie mokymosi sunkumų turinčių mokinių akademinius pasiekimus.	dalyvauja lopšelio-darželio vaiko gerovės komisijos veikloje.	dalyvauja įstaigos specialiojo ugdymo komisijos ¹³ veikloje.	dirba gimnazijos Vaiko gerovės komisijos darbe ir renka duomenis apie mokymosi sunkumų turinčių ugdytinių ugdymosi pasiekimus, konsultuojasi su kolegomis, auklėtojais, tėvais (globėjais, rūpintojais), teikia pasiūlymus VGK dėl papildomo vaiko ištyrimo.	dirba Telšių lopšelio-darželio „Nykštukas“ Vaiko gerovės komisijos darbe ir renka duomenis apie mokymosi sunkumų turinčių mokinių akademinius pasiekimus

¹³ Ankstesnis Vaiko gerovės komisijos pavadinimas. Dokumentas paruoštas 2011 metais.

20 PRIEDAS

10 lentelė

1	2	3	4	5	6	7	8	9
4 priedas	5 priedas	6 priedas	7 priedas	8 priedas	9 priedas	10 priedas	11 priedas	12 priedas
inicijuoja ir/ar dalyvauja bendruose įstaigos renginiuose, projektuose ir kitose veiklose; dalyvauja lopšelio-darželio įsivertinimo veikloje.	dalyvauja lopšelio-darželio organizuojamuose posėdžiuose, pasitarimuose, darbo grupių veikloje, renginiuose, projektuose ir kitose veiklose, dalyvauja lopšelio-darželio įsivertinimo veikloje.	dalyvauja bendrose lopšelio-darželio veiklose: posėdžiuose, pasitarimuose, vidaus įsivertinimo vykdyme, strateginiame planavime, įvairiuose renginiuose, projektuose ir kitose veiklose, dalyvauja direktoriaus įsakymu sudarytų nuolatinių ir laikinųjų komisijų darbe, teikia reikalingą informaciją bei pasiūlymus. Puoselėja vidinę ir išorinę lopšelio-darželio aplinką, rūpinasi lopšelio-darželio įvaizdžio ir kultūros formavimu.	turi teisę teikti siūlymus dėl įstaigos veiklos tobulinimo, dalyvauti savivaldos institucijų veikloje; turi teisę dalyvauti įstaigos pedagogų ir savo miesto specialiųjų pedagogų metodinių grupių veiklose, įstaigos renginių organizavime, projektų, programų rengime, įstaigos veiklos kokybės įsivertinime.	dalyvauja mokyklos savivaldos institucijų veikloje, kitų darbo grupių veikloje.	dalyvauja įstaigos savivaldoje, kitose įstaigos veiklose: posėdžiuose, pasitarimuose, susirinkimuose, darbo grupių veikloje; inicijuoja ir/ar dalyvauja bendruose lopšelio – darželio renginiuose, projektuose, kitose veiklose;	-	-	dalyvauja bendrose įstaigos veiklose: posėdžiuose, pasitarimuose, įstaigos ikimokyklinio ugdymo programos rengime, veiklos įsivertinimo vykdyme ir kt.

21 PRIEDAS

11 lentelė

1	2	3	4	5	6	7	8	9
4 priedas	5 priedas	6 priedas	7 priedas	8 priedas	9 priedas	10 priedas	11 priedas	12 priedas
informuoja įstaigos administraciją apie vaiko turimas socialines ar sveikatos problemas, pastebėtą ar įtariamą vaiko teisių pažeidimą.	nedelsdamas informuoja lopšelio-darželio administraciją apie vaiko turimas socialines ir/ar sveikatos problemas, pastebėtą ar įtariamą smurtą, prievartą, seksualinio išnaudojimo apraiškas, kitą vaiko teisių pažeidimą.	reaguoja į smurtas ir patyčias, nedelsiant apie tai informuoti lopšelio-darželio direktorių ar direktoriaus pavaduotoją ugdymui.	-	puoselėja pozityvias vertybes ir bendruomeniškumą (mandagumą, paslaugumą, rūpinimąsi kitais, pagarbą, pasitikėjimą, solidarumą, lygiateisiškumą ir kt.), emociškai saugią ugdymo(si) aplinką, reaguoja į smurtą ir patyčias pagal Mokykloje nustatytą tvarką.	vykdo vaiko teisių pažeidimų prevenciją; pastebėjus ar įtarus smurtą, prievartos, seksualinio išnaudojimo apraiškas, vadovaujasi lopšelio-darželio „Pasaka“ Smurto ir patyčių prevencijos, intervencijos aprašo priemonių, kad laiku būtų suteikta pagalba vaikui.	-	nurodyta V skyriuje, kuris vadinasi „Atsakomybė“, ne prie funkcijų.	informuoja lopšelio-darželio administraciją apie vaiko turimas socialines ar sveikatos problemas, pastebėtą ar įtariamą vaiko teisių pažeidimą.

22 PRIEDAS

12 lentelė

1	2	3	4	5	6	7	8	9
4 priedas	5 priedas	6 priedas	7 priedas	8 priedas	9 priedas	10 priedas	11 priedas	12 priedas
-	nuolat tobulina savo kvalifikaciją.	sistemiškai tikslingai tobulina savo kvalifikaciją.	turi teisę tobulinti kvalifikaciją šalyje ir užsienyje ne mažiau kaip 5 dienas per metus.	sistemiškai tobulina savo kvalifikaciją, vykdo pedagoginės patirties sklaidą.	tobulina savo kvalifikaciją, skleidžia gerą darbo patirtį organizuojant atvirąsias veiklas kitiems miesto ikimokyklinių įstaigų specialistams, pedagogams, Šiaulių universiteto studentams, socialiniams partneriams.	-	sistemiškai tobulina savo kvalifikaciją.	sistemiškai tobulina savo kvalifikaciją;

23 PRIEDAS

13 lentelė

1	2	3	4	5	6	7	8	9
4 priedas	5 priedas	6 priedas	7 priedas	8 priedas	9 priedas	10 priedas	11 priedas	12 priedas
-	-	formuoja lopšelio-darželio ir visuomenės teigiamą požiūrį į specialiųjų ugdymosi poreikių vaikus.	informuoja, konsultuoja, šviečia lopšelio-darželio bendruomenę aktualiais specialiųjų ugdymosi poreikių mokinių ugdymo, specialiosios pedagoginės pagalbos teikimo klausimais, formuoja lopšelio-darželio bendruomenės ir visuomenės teigiamą požiūrį į specialiųjų ugdymosi poreikių mokinius.	šviečia mokyklos bendruomenę specialiųjų poreikių mokinių ugdymo, specialiosios pedagoginės pagalbos teikimo klausimais, formuoja mokyklos bendruomenės ir visuomenės teigiamą požiūrį į specialiųjų poreikių mokinius; rengia pranešimus, lankstinukus, kitą metodinę medžiagą.	šviečia įstaigos bendruomenę aktualiais specialiųjų ugdymosi poreikių vaikų ugdymo, specialiosios pedagoginės pagalbos teikimo klausimais, formuoja lopšelio-darželio bendruomenės ir visuomenės teigiamą požiūrį į specialiųjų poreikių vaikus.	šviečia įstaigos bendruomenę specialiųjų poreikių vaikų ugdymo, specialiosios pedagoginės pagalbos teikimo klausimais, formuoja įstaigos bendruomenės ir visuomenės teigiamą požiūrį į specialiųjų poreikių vaikus.	-	šviečia įstaigos bendruomenę aktualiais specialiosios pedagoginės pagalbos teikimo klausimais, formuoja bendruomenės ir visuomenės teigiamą požiūrį į specialiųjų poreikių ugdytinius.

24 PRIEDAS

14 lentelė

1	2	3	4	5	6	7	8	9
4 priedas	5 priedas	6 priedas	7 priedas	8 priedas	9 priedas	10 priedas	11 priedas	12 priedas
-	vykdo lopšelio-darželio veiklą reglamentuojančių dokumentų reikalavimus ir nuostatas.	-	laikosi pedagoginės etikos normų.	laikosi pedagoginės etikos normų.	-	-	laikosi pedagoginės etikos normų.	dirba vadovaudamasis Lietuvos Respublikos švietimo įstatymu, Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija, ratifikuota 1995 m. liepos 3 d. Lietuvos Respublikos įstatymu Nr. I -983, Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimais, Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos teisės aktais, reglamentuojančiais ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus vaikų ugdymą, bendrosios ir pedagoginės etikos normomis, įstaigos nuostatais, darbo tvarkos taisyklėmis, įstaigos veiklos dokumentais bei šiuo specialiojo pedagogo pareigybės aprašymu.

25 PRIEDAS

15 lentelė

1	2	3	4	5	6	7	8	9
4 priedas	5 priedas	6 priedas	7 priedas	8 priedas	9 priedas	10 priedas	11 priedas	12 priedas
vykdo kitus lopšelio-darželio direktoriaus pavedimus, susijusius su specialiojo pedagogo pareigomis, ir atlieka kitus darbus, kuriuos įsakymu nustato lopšelio-darželio direktorius.	vykdo kitus lopšelio-darželio direktoriaus ar jo pavaduotojo ugdymui pavedimus, susijusius su logopedo pareigomis.	vykdo lopšelio-darželio direktoriaus teisėtus vienkartinio pobūdžio pavedimus.	pagal kompetenciją vykdo kitus teisės aktų nustatytus ar lopšelio-darželio direktoriaus priskirtus nenuolatinio pobūdžio pavedimus. turi teisę nevykdyti užduočių ar pavedimų, jei šie prieštarauja Lietuvos Respublikos įstatymams ir įstaigos darbo tvarkos taisyklėms bei šiam pareigybės aprašui.	esant reikalui, šalių susitarimu, atlieka kitus darbus, vykdo kitus Mokyklos direktoriaus pavedimus, nenumatytus sutartyje, neviršijant darbo laiko ir neprieštaraujant Lietuvos Respublikos Darbo kodeksui.	vykdo įstaigos vadovo, jo įgalioto asmens trumpalaikius pavedimus ir užduotis susijusias su specialiojo pedagogo pareigomis ir atlieka kitus darbus, kuriuos įsakymu nustato lopšelio – darželio direktorius;	vykdo kitus įstaigos vadovo pavedimus, susijusius su specialiojo pedagogo pareigomis ir atlieka kitus netiesioginius su vaikais darbus, kuriuos įsakymu nustato lopšelio-darželio direktorius, suderinęs su specialiuoju pedagogu.	-	vykdo kitus lopšelio-darželio direktoriaus ir direktoriaus pavaduotojų pavedimus, susijusius su specialiojo pedagogo pareigomis, ir atlieka kitus netiesioginius su mokiniais darbus, kuriuos įsakymu nustato mokyklos direktorius, suderinęs su mokytojų taryba ir specialiuoju pedagogu.

1 respondentas [R1]

1. Mano savijauta gera yra, kartais neapibrėžta, kelianti klausimą: ką specialusis pedagogas turi veikti darželyje? Darželis mūsų yra specialusis, mes turim daug specialiojo ugdymo vaikų ir specialiojo pedagogo yra net keli etatai. (respondentei dėl namo renovacijos teko pakeisti pokalbio vietą – pereiti į kitą kambarį ir toliau tęsti pokalbį). Žodžiu, žinokit aš iš tikrųjų darželyje, tame, kuriame dirbu, kaip spec. pedagogas jaučiuos gerai, nes realiai mūsų darželis turi net keletą specialiojo pedagogo etatų, mes tą darbą atliekame aiškiai ir tikslingai pagal savo reikalavimus, kokius mums kelia, sakykim įstaigos pareiginiai nuostatai sukurti mūsų profesijai, ar dar kažkokie kiti reikalavimai. Tai manyčiau, kad ikimokyklinio ugdymo įstaigoje labai vietoj jaučiuosi.
2. Aš esu specialusis pedagogas. Šiems vaikams (ikimokyklinio ir priešmokyklinio – aut. past.) tai manyčiau, kad esu kaip mokytojas, kuris padeda tiesiog vaikui geriau atskleisti jo pažintinius gebėjimus, nes tų vaikų specialieji poreikiai iš tiesų yra dideli ir jiems pagalba yra visapusiškai reikalinga. Tai, kas liestų pačius.. pačius... dabar kas čia dar, pamečiau mintį savo.. Tai va būtent tuo principu ir gal ir reiktų papildyti, kad iš tikrųjų esu mokytojas tam vaikui, tačiau aš esu jo draugė, kadangi mūsų darbas visas vyksta žaidimo formoj, tai negaliu pasakyti, kad tai yra tau pamoka, aš turiu rasti būdų, metodų, kad tas vaikas priimtų mane, kad galėtume mes tą tikslinę veiklą paversti žaidimu, kad jam tas būtų įsisavinama lengviau. Žodžiu, esmė tokia, kad aš padedu vaikams lavinti jų pažintinius gebėjimus, pasitelkiant žaidybinius ugdymo metodus.
3. Įstaigoj konkrečiai tai niekuo neišsiskiriu, nes mes sakykim įstaigoj esam keli specialieji pedagogai, tai mūsų funkcijos visos vienodos ir tos pačios, mes atliekam tą patį darbą. Kontekste kitų įstaigų tai vėl skirtumas yra, kokio tipo mokykla, nes galima drąsiai teigti, kad skirtingai specialusis pedagogas dirbs mokykloje su tikrai vyresnio amžiaus vaikais ir visai skirtingai dirbs ikimokyklinio ugdymo įstaigoje. Dar priklauso nuo to, kokių sunkumų vaikai yra ir kokios pagalbos to specialiojo pedagogo reikia, kokiai sričiai, sakykim, tobulinti reikalingos žinios, tai tame išvelgčiau tuos skirtumus, o panašumai, kad bet kuriuo atveju nu liekam kaip mokytojai tam vaikui, kad padėt geriau įsisavint jam žinias. Asmeniškai pati kai savo veiklai, sakykim, darbui su vaikais, tai man visada įdomu yra pritaikyti kuo daugiau įdomesnių tų žaidybinių formų, tam vaikui, kad jisai nepriimtų, kaip pamoką, nepriimtų, kaip kažkokią tai veiklą specialiai, bet tai būtų žaidimas, kartu su juo individualiai, tai labiau tą individualizavimą kiekvienam vaikui.
4. Vaikams darželyje specialusis pedagogas gali padėti įvairiai: vesdamas individualius užsiėmimus, grupinius, padėdamas vaikui grupėje. Specialusis pedagogas svarbus tuo, kad atsižvelgdamas į vaiko gebėjimus ir poreikius, gali teikti rekomendacijas kitiems mokytojams, dirbantiems su vaiku, kuriam skirta specialiojo pedagogo pagalba.
5. Aš manau, kad vienas iš tokių esminių dalykų, tai reikėjo labai gerai suprasti būtent kontekstą ikimokyklinės ugdymo įstaigos, todėl, kad pirmiausia reikia pažinti to amžiaus vaikų raidos specifiką, kurioj vietoj turėtų būti tobulintinos sritys, kokie turėtų būti, sakykim, standartai to vaiko žinių, koks turėtų būti, nes pagal tai aš galiu orientuotis į užduočių parengimą, į lūkesčius to vaiko gebėjimų, kokių turėtume pasiekti. Ir antra vertus, tikrai turėjau pasidomėti ir kokias gi yra ikimokyklinio priešmokyklinio ugdymo programa, todėl, kad mano ugdymas neturi būti atsiejamas nuo bendros įstaigos krypties, kokias yra sakykim parengta programa ugdymo to amžiaus vaikams.
6. Kalbant apie įstaigos, kurioje dirbu, komandą, dažniausiai ją sudaro grupės pedagogas, logopedas, specialusis pedagogas ir kartais psichologas. Vaidmenų pobūdis komandoje priklauso, kas turi poreikį spręsti problemines situacijas, vienu atveju galiu būti konsultantas, kitu – iniciatorius.

7. Gal sakykim aš vieną iš tokių išskirčiau, kad lengvai randu kalbą su vaikais. Nepriklausomai nuo jų sutrikimo, nuo jų negaliu, tikrai gerai užmezgu kontaktą su vaikais ir tas man tikrai palengvina, nes jie mane priima, kaip draugę, jie nori pas mane eit į kabinetą, kada mes vedamės individualiai veiklai. Tai tikrai galime mes veiklą pasidaryt įdomią mums abiem su bet kuriuo vaiku vesčiau, tai aš manyčiau, kad tai vienas iš tokių vat asmeninių savybių, kurios paskatina tą mano darbą specialiuoju pedagogu, o antra vertus tai mano pačios žingeidumas. Man visada įdomu yra kaip pasidomēt kuo įdomiau galėčiau tą veiklą padaryti tam vaikui, kad ji turēt naudą ne tik man, bet ir vaikui labiausiai, kad būtų įdomu, kad mes pasiektume bendro rezultato ko mes siekiam. Kaip vertybę, išskirčiau norą padėti kitiems; patirtis dar yra auginama, pastebiu, kad jos indėlis didėja, dirbant specialiuoju pedagogu.
8. Pirmiausiai, niekad neturėjau kažkokio bendro suvokimo, kol mokiausi mokykloje kas yra tas specialusis pedagogas, ką jisai daro. Įstaigoj, kurioj mokiausi tokio etato tikrai nebuvo ir.. ir tikrai savo profesiniam kely nemačiau aplamai mokytojo darbo. Besimokydama rinkausi medicinos profesiją ir išdirbus daugiau, negu 10 metų medicinoje atsirado daug iš mano kolegijų-medikių, kurios pradėjo mokyti Šiaulių universitete, būtent įgyjant naujas specialybes. Viena iš tokių gal labiau buvo man priimtina, kaip socialinis pedagogas, bet atsitiktinumo, visai atsitiktinumo tvarka, pakliuvau būtent į specialiosios pedagogikos grupę. Tikrai nesiejau savo darbo nei su spec. pedagogu iš pradžių, nei su logopedu, o pradėjus mokyti artimesnė sritis man buvo gal logopedija, aš save mačiau labiau kaip logopedę ir praktika, kurią atlikinėjau, buvo artimesnė logopedui, o kaip specialiojo pedagogo ta praktika buvo tokia minimali būtent specialiojoj mokykloj ir aš specialųj pedagogą įsivaizdavau, kaip mokytoją būtent specialiojoj mokykloj, bet daugiau tikrai neturėjau jokių va tokių va artimų kažkokių sąsajų, ką jis veikia, ką jis galēt veikti darželyje arba šiaip bendrojo lavinimo mokykloje. Ir ir, mano studijų pabaigoje man atsirado tiesiog pasiūlymas, kad aš pabandyčiau dirbti būtent mokykloj-daržely būtent logopedu-specialiuoju pedagogu. Bet ir ten darbas buvo daugiau orientuotas į logopediją, nes tų specialiųjų poreikių vaikų ir specialiojo pedagogo pagalba pirmaisiais mano darbo metais ir niekam nereikėjo, tai nė kiek mano patyrimas tuo ne ne neužaugo, nei kiek ta patirtis nepapildėjo.
9. Dabar šiai dienai, aš dabar vat specialiuoju pedagogu dirbu ketvirtus metus, TIK specialiuoju pedagogu ir savo tapatumą su šia profesija aš sieju labai pozityviai, man iš tikrųjų patinka dirbt tą darbą. Aš matau tame vaidmenyje save, aš ... mm.. man patinka tą veiklą organizuoti būtent vaikams ir ir kaip aš ja organizuoju, aš realiai net nelabai savęs kitam kontekste ir matau šiuo atveju. O kas liečia ankstesnį mano patyrimą, tai to specialiojo pedagogo tikrai buvo minimalus įsivaizdavimas, ką jis turēt daryti. O geriau įsivaizduoti padėjo ko gero kolegų bendradarbiavimas, nes su savo buvusiom kurso grupės narēm kontaktavau, klausiau, kokią pagalbą jos galēt man teikti, nes man tų žinių reikėjo tikrai daugiau, ir viskas praktikoje, o per praktiką tos žinios gilinamos ir ta patirtis tikrai didėja. Suvokiu save kaip specialųj pedagogą, ši profesija ir jos funkcijos puikiai atliepia mano siekius.
10. Aš pabrėšiu, kad kompetencijos pedagogo profesijos yra reikalingos visos. Pirmiausia, nuo tų bendrųjų kompetencijų, nes viskas, darbas siejamas kolektyve ir yra ir bendradarbiavimas su kitais įstaigos specialistais, bendradarbiavimas su tėvais, ir yra bendradarbiavimas su kitom institucijom, kuriomis mes bendradarbiaujam ugdydami tą vaiką, kuris turi specialiųjų poreikių. Be abejo labai ypatingai svarbu yra dalykinės žinios tos kompetencijos, kurios nori nenori jos artimos tavo darbui, tu turi žinot pagrindimą savo žinių, naujų technologijų taikymą, naujų metodų paieškos būdą. Tai visos tos žinios, pasikartosiu, kad tikrai, visos tos kompetencijos yra tikslingos ir reikalingos. Ir didaktinės, todėl, kad mes, kaip specialistai turim žinoti ir tuos metodu kokių galim pasinaudoti, pasiremti organizuojant tam vaikui ugdymą. O kaip aš individualiai tas savo kompetencijas keliu, tai orientuojuos į tas sritis, kurios man yra labiau artimos, aktualios. O dažnis tų

kompetencijų priklauso nuo mano pačios noro, kiek aš norėsiu. Įstaiga iš tikrųjų visada yra atvira leisti kelti mums tas kompetencijas, ji taip pat atsižvelgia į savo strateginius tikslus, ar tikslinga, ar netikslinga šitoj srity, bet vadovas labai pozityviai žiūri į žingeidumą mūsų, į tobulėjimą, tai nematau tame kažkokios tai didelės reikšmės, tik noro turėt.

11. Pagrindinė funkcija tai yra pažintinius gebėjimus vaiko lavinti. Pirmiausiai, kaip viena iš tokių pagrindinių, kad aš, kaip specialusis pedagogas, turiu gebėti identifikuoti vaiko specialiuosius poreikius, nustatyti jo gebėjimus, jo įgūdžių lygį ir atitinkamai tam parengti programą, ką iš tikrųjų, kokias sritis turėčiau tobulinti, lavinti su tuo vaiku kartu. Ir dar antras dalykas, kad ir vertinimą pažangos turi išmanyti, kad po to galėtume gauti kažkokį tai rezultatą, kaip sekėsi pasiekti ar nepasiekėm tos pažangos savo, kurios siekėme. Neoficialiai galima sakyti, kad būna veikla ir nesusijusi su specialiojo pedagogo funkcijomis. Ji yra nerašytinė, bet susitariminė, tai tarkim kai reikia pagalbos grupėje. Darželis yra tokia maža bendruomenė, sakyčiau, ir kada atsitinka kažkoks tai netikėtumas ir trūkstant personalo eini kartais padėti keletai valandų į grupę pabūt auklėtojo vaidmeny. Tai sakykim yra tokia nu nerašytinė ir ta funkcija, kuri yra pridėtinė. Bet ji nėra tokia dažna, nes vadovas taip pat atsižvelgia į tai, kad yra pirmąją funkcija, tai atlikt savo tiesiogines pareigas, bet tiktais bėdos reikale atliekam tą pridėtinę.

12. Savo kolegų atveju, tai aš sakyčiau, kad identifikuojau save, kaip specialųjį pedagogą ganėtinai pozityviai ir gerai, todėl, kad kolegos tarpusavyje mes palaikom labai tokius profesinius ryšius, dalinamės tas savo sakykim įžvalgomis ugdant tuos vaikus, todėl, kad labai mums tas svarbu, komandinis darbas, todėl, kad su vienu vaiku dirba net keli specialistai ir tarpusavio bendradarbiavimas skatina tą mūsų profesinį tobulėjimą, galima sakyti, tai aš, kaip specialusis pedagogas irgi įnešu didelį indėlį į tą mūsų bendrą darbą. Iš vadovo pozicijos, vadovas daugiau santykiuose kaip administratorius, jisai įžvelgia, kad aš esu specialusis pedagogas, aš kiek turiu teikti tos pagalbos, kokių dažniu, tačiau kokia ta būtų mano pagalba jau ta tikslinė, vadovas negali daug išsamiai pakomentuoti, nes jisai tiesiog asmeniškai neturi tokių žinių ir kitą kartą gal klausia jau asmeniškai kiekvieno specialisto, kaip jisai mato vieną arba kitą spęstiną kažkokį tai reikalą. Bet bet kuriuo atveju šiuo metu vadovas yra pozityviai santykiuose, jeigu yra poreikis kalbėtis apie grynai darbą, apie funkcijas, apie specifiką, kaip iš specialiojo pedagogo pareigų, tai tikrai visą laiką gaunu konkretų tiesų atsakymą.

Aš manau, kad vadinasi mano tasai profesija yra vertinama, nes tikrai atsižvelgia įstaiga į poreikius organizuojant ugdymą vaikų, tikrai turim pakankamą bazę materialinę, kas liečia priemones ar kabinetą parengtą, arba jeigu yra kažkokių papildomų pageidavimų, kad norėčiau patobulinti metodus prašyčiau man ką nors iš išmaniųjų įrenginių. Tikrai į tai atsižvelgiama, netgi yra skatinama, nes įstaigos vadovė yra labai žingeidi, taip pat taikyti naujoves, taikyti naujus metodus, tikrai nejaučiu stygiaus, nestokuju dėmesio, ir jaučiu, kad tas identitetas tikrai auga.

Keliami reikalavimai ir lūkesčiai mano profesinį identitetą veikia pozityviai, jaučiu, kad mano profesinė veikla įstaigoje yra naudinga ir tai tik labiau motyvuoja dirbti. Jeigu imant grynai įstaigos lūkesčius, tai tas profesinis identitetas taip pat yra formuojamas ganėtinai palankiai ir gana suprantamai, todėl, kad visi įstaigoje dirbantys supranta specialiojo pedagogo naudą, ta nauda ji neatėjo taip iš kažkur tai iš debesies, jinai ateina su patyrimu ir su įdirbiu, ir ta matoma pažanga, o sakykim bendraujant su kolegomis, irgi lūkesčiai yra keliami todėl, kad mes tarpusavy bendradarbiaujant vienos kitos klausiamės kaip galėčiau čia patobulinti arba kurioj kitoj daly, tai labai tas konsultanto vaidmuo yra labai reikalingas ir vertingas, turint omeny ne vien tikrai kaip specialistų bendradarbiavime, bet sakykim su grupių auklėtojais, kurie būtent tuos vaikus ugdo ir ta konsultavimo pagalba labai reikalinga atvejui taikant būtent ugdymo procesą organizuojant grupę.

O kas liestų tėvus, tai čia man labai kelia daug visokių abejonių, ir kiek mažai kartais turi tėvai suvokimo aplamai kas yra tas specialusis pedagogas. Nes labai dažnai pasitaiko tokių atvejų, kad „pasigaunu“ tėvų grupėje ir prisistatau, kad aš esu toks ir toks, ir dirbu su jūsų vaiku, tai tėvams akys ant kaktos ir „nežinau, o kas tas yra, o ką jūs darot, ooo, kaip įdomu, o nežinojau!“. Tai va ties čia ir pasidaro tokia .. tiesiog suvokimas toks, kad tėvai mažai supranta, tai kokius lūkesčius jie gali kelti, jeigu jie nežino kam juos reikėtų kelti. Šiuo atveju tai veikia negatyviai, nes aš jaučiuos kaip ir neidentifikuota visiškai, nežino žmonės kas aš esu ir ką aš veikiu, ir dar pasiimu jų vaiką. Tai iš tikrųjų tas identitetas šioj vietoj formuojamas negatyviai.

Kas liečia visą laiką politiką ir valdžią tai tik blogai veikia, nes nėra vertinama. Ne iš dalies, iš tikrųjų tai dažnai pakalbama ir kolegų tarpe, kad tarkim, kada mokėmės studijų metu, buvo grynai programa specialioji pedagogika, o gretutinė eina specializacija logopedija, bet žiūrint į teisės aktus, daugiau formuojama visi reglamentai būtent logopedo darbui ir mažiau specialiajam pedagogui. Aš per savo darbo praktiką kiek metų dirbu, tai man dažnai visada kyla klausimai toks neapibrėžtumas ir neišskirtinumas dviejų skirtingų specialybių. Nes dėl to tikriausiai ir yra tas visuomenės neidentifikavimas, kaip specialiojo pedagogo, nes jis yra dažnai tapatinamas su logopedo darbu, ką jisai daro. O kas liečia bendrai teisės aktų reglamentų mane pavyzdžiui visada ne tai, kad pykdo, bet labiau neramina, kai kalbama tarkim apie specialiosios pedagoginės pagalbos poreikį vaikams, ir yra nurodomas dviejų skirtingų pareigybių darbas į vieną eilutę ir tu gali interpretuoti kaip tu nori, tas irgi negerai, todėl, kad vadovai tada irgi interpretuoja savanoriškai kiek tų vaikų turėtų būti pagalba teikiama ir kokius krūvius galima dėtis tam specialistui, o tarkim kaip logopedui tas yra labiau reglamentuota ir lengviau yra nuklysti į ribas kažkokias tai. O specialiojo pedagogo atveju tai tikrai yra daug terpės interpretacijai ir tas apsunkina darbo.. to specialisto darbą. Tai vadinasi jo identifikacija nėra išgryninta ir tikrai iš valstybinių organų trūksta pakankamai teisinės informacijos šiai sričiai.

Teisės aktų reglamentavimo tikslinio, kas apibrėžtų specialiojo pedagogo funkcijas ir pareigas, ir atsakomybes, ko gero yra per mažai, kad galėtume išskirti, kaip atskirą profesiją. Nes visuose teisės aktuose greta eina logopedas ir specialusis pedagogas, kaip du viename. Mes įstaigoje pasidarėme savo darbo aprašą, mes jį kūrėmės daugiau iš asmeninių kažkokių patyrimų, todėl ir sakau įstaigos turi terpę interpretuoti savaip ir susikurti, ir sakykim kitų įstaigų specialistų darbe atsiranda skirtumai ir vadinasi kaip tada galima palyginti kas yra tas specialusis pedagogas, klausimas tada apie suvienodinimą, apibendrinimą tikslinį tokį, tai iš tikrųjų aš matau stygių šioj srity ir reikėtų tą klausimą kelti aukščiau ir viešiau, kad būtų atskiriama. Nes vis tiek yra visai kita pareigybė.

2 respondentas [R2]

1. Jaučiuosi gerai, nes dirbu mylimą darbą, turiu galimybę padėti vaikams pilnavertiškai įsitraukti į ugdomąją veiklą. Man įdomu su tokio amžiaus vaikais ir aš ryškiau pastebiu pažangą, matau, kad mano pagalba yra efektyvi.
2. Esu specialioji pedagogė ir logopedė, kaip specialioji pedagogė esu individualios pagalbos teikėja, kuri atskleidžia specialiųjų poreikių turinčių ugdytinių privalumus ir padeda spręsti ugdymosi sunkumus ir problemas.
3. Panašumas su kitais tuo kad turime tą patį išsilavinimą ir dirbame su specialiųjų poreikių turinčiais ugdytiniais. Skiriuosi savo darbo patirtimi, nes per darbo laikotarpį sukaupiau daug žinių apie ugdymo specifiką darželyje ir atradau kokius darbo būdai geriausiai veikia.
4. Manau, kad specialusis pedagogas ikimokyklinėje įstaigoje gali padėti spec. poreikių ugdytiniais įsitraukti į grupės veiklas ir ugdymosi procesą. Jis yra svarbus, nes turi žinių ir supranta kaip tenkinti individualius specialiuosius ugdymosi poreikius.
5. Tam, kad pradėčiau dirbti darželyje, man reikėjo patobulinti žinias apie ikimokyklinio amžiaus vaikų raidą. Pagilinti žinias specialiojoje pedagogikoje, pabandyti atskirti specialiojo pedagogo darbo uždavinius nuo logopedo.
6. Kai ugdytinio sunkumai yra iš mano srities tai esu komandos koordinatorius, nes tokiu atveju turiu daugiausia žinių ir gerai išmanau kokia pagalba reikalinga mano ugdytiniui.
7. Labiausiai būti specialiuoju pedagogu man padeda empatiškumas, kantrybė, lankstumas, tolerancija, gebėjimas pasižiūrėti į kiekvieno ugdytinio individualius sugebėjimus ir jais pasiremti. Ilgalaikė patirtis ir komandinis pedagogų darbas taip pat padeda dirbant specialiuoju pedagogu.
8. Mano mama dirbo su spec. poreikių vaikais ir aš visada žinojau, kad norėsiu dirbti tą patį darbą. Studijų metu gavome labai mažai specialiosios pedagogikos žinių, daugiau buvo akcentuojama logopedija. Nenorėjau būti logopedu, man labiau patiko specialioji pedagogika, bet su ja susidūriau tik pradėjusi dirbti. Kai pradėjau dirbti, man reikėjo dirbti už du: ir už logopedą, ir už specialųjį pedagogą, bet labiau save tapatinau su specialiojo pedagogo darbu, nes jis įvairiapusiškas, nemonotoniškas.
9. Esu labai patenkinta pasirinkusi specialiojo pedagogo profesiją. Aš gyvenu tomis problemomis, nes aplink mane ne tik darbe yra daug tokių vaikų. Nors mano mama dirbo su specialiųjų poreikių turinčiais vaikais, aš šią profesiją pasirinkau savo noru.
10. Kompetencijų reikia visų, bet svarbiausios yra spec. poreikių atpažinimas, vertinimas, korekcija. Pastoviai keldami kompetencijas pritaikome vis naujesnius metodus, būdus, sistemas šalinant sutrikimus.
11. Man reikia kuo anksčiau ir tiksliau diagnozuoti bei efektyviau pašalinti sutrikimus. Per individualius ir grupinius užsiėmimus ugdyti ugdytinių pažintinę raidą.
12. Dirbant komandoje, esant teigiamam mikroklimatui pasiekiami geresni darbo rezultatai. Man gerai dirbti, nes valdžia skaitosi su nuomone, tai motyvuoja. Smagu, kai specialiajam pedagogui pasiūlo įsigyti naujų priemonių, nes jų gausa kelia ne tik mano, bet ir ugdytinių motyvaciją. Labai patinka ir kai apmoka įvairius seminarus, leidžia keltis kvalifikaciją. Bet seminarų yra labai mažai, dar logopedui gal yra daugiau, bet specialiajam pedagogui beveik nerandu. Man saugu dirbti, kai administracija kelia realius reikalavimus, nekelia didelių ir nepasiekiamų tikslų.

Aplinkiniai tikisi greito ir visiško sutrikimų pašalinimo. Tėvai nori čia ir dabar, kad turėčiau burtų lazdele.

Auklėtojos irgi nori, kad, pasiėmus vaiką, gražinčiau jai pilnai ištaisytą, be sutrikimų. Mane tai veikia neigiamai.

Valstybė yra mus užmiršusi, kitiems pedagogams kelis kartus jau kėlė atlyginimą, o mūsų jau seniai stovi vietoje. Labai nesaugu, nes neseniai psichologus nuėmė, nežinai kada ir specialiųjų pedagogų nebereikės.

Pastaruoju metu nekreipiamas joks dėmesys į specialistus, neiškus reikalavimai, nestabilu.

Šiek tiek aiškumo įneša veiklos reglamentavimas, anksčiau buvo sunku atskirti ką turi daryti specialusis pedagogas, ką logopedas, turėjai dirbti už abi specialybes. Dabar galiu atlikti tik specialiojo pedagogo funkcijas ir mėgautis savo darbu.

3 respondentas [R3]

1. Būdama specialiaja pedagoge darželyje jaučiuosi gerai. Turiu reikiamas žinias apie specialiųjų poreikių vaikus. Svarbiausia, kad pažįstu vaikus, su kuriais dirbu. Žinau, kas jiems tinka, kas yra veiksminga per mano užsiėmimus ir kas gali sukelti nemalonumą, stresą ir nenorą bendrauti bei dirbti užsiėmimų metu. Turėdama šias žinias, galiu pastebėti tuometinę vaikų emocinę būseną, jų nusiteikimą darbui. Dėl to, nejaučiu streso. Todėl tikrai galiu sakyti, kad jaučiuosi gerai dirbdama šį darbą.
2. Aš dirbu specialiaja pedagoge ir logopede, neatskiriū šių dviejų specialybių. Kalbant apie darbą, esu specialistas, turintis reikiamas žinias, norint dirbti su specialiųjų poreikių vaikais, žinantis savo darbo specifiką ir gebantis dirbti su vaikais. Taip pat, esu specialistas, į kurį visuomet kreipiasi, konsultuojasi grupelių auklėtojos, kurių grupėje yra specialiųjų poreikių vaikas.
3. Esu panaši į kitus specialiuosius pedagogus savo darbo specifiką – lavinu vaikų pažintinius procesus, jų kalbinius įgūdžius, sensoriką. Taip pat, lavinu bendravimo, savitvarkos įgūdžius ir kitus dalykus, esančius individualiose ugdymo(si) programose. Sunku pasakyti, kuo išsiskiriu jų tarpe. Nors ir pažįstu kelis specialiuosius pedagogus, nežinau kaip jie tiksliai dirba savo darbą. Bet manau, kad išsiskiriu specialiųjų pedagogų tarpe tuo, kad gebu su specialiųjų poreikių vaikais susitarti ar net pajuokauti su jais. Būna dienų, kai ugdytiniai tą dieną yra irzlūs. Man atėjus, pačios auklėtojos iš karto praneša, kad vaikas nelabai noriai bendrauja, yra irzlus. Bet kai darželinuką pasikviečiu eiti su savimi, jis visuomet noriai eina pas mane į kabinetą. Ir taip yra su visais specialiųjų poreikių vaikais, kuriuos turiu. Per užsiėmimus irgi pamatau ar vaikas nori tą dieną atlikti užduotį, ar ne. Tokiu būdu orientuojuosi ar daugiau kalbėti, pasakoti ir rodyti apie mokomą dalyką man, ar skatinti vaiką atsakinėti ar daryti užduotį savarankiškai, padedant man.
4. Manau, kad specialusis pedagogas darželyje yra labai svarbus. Nesvarbu ar bendrojo lavinimo, ar specialiųjų poreikių turintis vaikas, visuomet geriausia pradėti teikti pagalbą ir ugdyti nuo mažų dienų. Grupelėse, kiekvieną dieną būna „Ryto rateliai“, kurių metu visa grupelė kalbasi, diskutuoja, mokosi tikslingai vieną temą. Viena tema dažniausiai būna plėtojama vieną savaitę. Aš, kaip specialusis pedagogas, derinu metinį planą su tos grupelės auklėtoja, kad daugmaž atitiktų mūsų savaitinės temos. Grupelėje yra nemažai vaikų. Todėl, specialiųjų poreikių turintis vaikas „Ryto ratelio“ metu labai blaškosi ir jam sunku sukaupti dėmesį ir suprasti apie mokomą temą. Todėl, specialusis pedagogas vedasi ugdytinį į kabinetą individualiai ar po du (priklausomai ar grupelėje yra daugiau nei vienas specialiųjų poreikių vaikas) ir jam temą gali paaiškinti asmeniškai, be išorinių trukdžių. Specialiųjų poreikių turintis vaikas gali labiau sukonzentruoti dėmesį. O jei ugdytiniai sunku sukaupti dėmesį, specialusis pedagogas gali greitai pastebėti ir iš karto atkreipti jo dėmesį.
5. Kai pradėjau dirbti specialiuoju pedagogu darželyje, reikėjo tikslingai pasirinkti tinkamas užduotis. Dabar esu atsirūšėjęs užduotis, nes turiu tiek ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus vaikams, tiek pradinukams.
6. Darželyje dalyvauju vaiko gerovės komisijos veikloje. Esu jos pirmininkė. Esant būtinybe, organizuoju posėdžius, kuriuose svarstome aktualius klausimus. Kol nebuvo pandemijos, dalyvavau organizuojamose veiklose, šventėse. Padėdavau joms ruošti.
7. Dirbti specialiojo pedagogo darbą man padeda pasitikėjimas savimi. Vaikai labai greitai pastebi, pajunta, jei pats nepasitiki savo gebėjimais. Tą pastebėjau, kai tik pradėjau dirbti darželyje ir neturėjau pakankamai patirties. Kantrybė ir ramus kalbėjimo tonas. Būna dienų, kai vaikai būna labai išsiblaškę, reikia dažnai atkreipti į save dėmesį. Ir jei tokia diena būna, beveik visi specialiųjų poreikių vaikai būna išsiblaškę. Ir jei per dieną turi kokius tris ar keturis užsiėmimus, kurių metu tu nuolatos stengiesi sukonzentruoti jų dėmesį, pats

labai pavargsti. Prie to pačio, svarbus pastabumas ir subtilumas, gebėjimas pastebėti vaikų darbingumą tą dieną. Jei pastebiu, kad ugdytinis nenori atlikti užduoties, bendrauti, tai daugiau atliekam motorikos lavinimo užduotis. Visą užsiėmimą dėliojame kažką ar paįsومه.

Empatija. Neturiu teisės versti ir savotiškai prievartauti ugdytinio, jei jis ko nors nenori. Man taip pat būna dienų, kai sunku eiti ir į darbą, dirbti su darželinukais nuo ryto iki vakaro. Tad puikiai suprantu, kad ir vaikai gali jaustis taip pat. Mano darbe svarbu šis bruožas ne tik dirbant specialiąją pedagogę, bet ir logopedę. Taip pat, svarbu bendravimas. Žinojimas, kada gali su vaikais pajuokauti, pabendrauti laisviau, o kada reikia būti griežtesnei ir su vaikais kalbėti rimčiau.

8. Logopediją – specialiąją pedagogiką norėjau studijuoti jau nuo šešiolikos metų. Mokykloje, kurioje mokiausi, buvo sudarytos klasės, kuriose mokėsi specialiųjų poreikių turintys mokiniai. Jie kiekvienos pertraukos metu vaikščiodavo tarp bendrojo lavinimo mokinių. Ir tai buvo įprasta visiems mokiniams, nebūdavo jokių patyčių iš tų vaikų, jie nebūdavo užkabinėjami. Ne vieną kartą man pačiai, būnant paaugle, teko trumpai pabendrauti su specialiųjų poreikių vaiku, kuris priedavo ir užkalbindavo. Kai kiti klasiokai, pastebėdavau, jausdavosi nejaukiai, man nebūdavo nejauku su jais bendrauti. Kai pradėjau studijuoti Šiaulių universitete logopediją – specialiąją pedagogiką, turėdavome kiekvieną pusmetį ar stebimąją, ar praktinę praktiką. Tos praktikos, kurias atlikinėčiau, mane tik dar labiau paskatino ir užtvirtino norą būti specialistu, gebančiu dirbti su logopediniais ir specialiųjų poreikių vaikais. Pradėjusi dirbti darželyje tiek su logopediniais, tiek su specialiųjų poreikių vaikais, jaučiu malonumą. Nors ir būna dienų, kai tikrai per dieną pavargstu, bet tas nuovargis būna malonus. Čia prieš mėnesį buvau apsigusi ir turėjau pasiimti dviem savaitėms biuletėnį. Ir kai grįžau vėl į darbą, taip džiaugiausi, galėdama bendrauti, aiškinti, mokinti atlikinėti užduotis su specialiųjų poreikių vaikais. Todėl, tikrai žinau, kad esu savose „vėžiose“ ir pasirinkau tinkamą specialybę, kuri man teikia malonumą visame kame. Kai ieškojausi darbo, nebuvo taip, kad žinočiau, kur tiksliai noriu dirbti: ar ikimokyklinio ugdymo įstaigoje, ar mokykloje. Tiesiog taip gavosi, kad atsirado darbo vieta darželyje ir pateikiau į ją prašymą įsidarbinti pagal savo profesiją. Tačiau, jei tektų keisti darbo vietą, noriu toliau tęsti savo darbo veiklą ikimokyklinio darbo įstaigoje, bet ne bendrojo lavinimo mokykloje.

9. Visiškai tapatinuosi su savo profesija. Kaip ir buvau minėjusi praeituose klausimuose, jaučiuosi gerai dirbdama savo darbą tiek su logopediniais, tiek su specialiųjų poreikių vaikais. Nors ir būna sunku rytais keltis į darbą, niekada nepagalvoju „ech, vėl reikės dirbti su vaikais visą dieną...“. Ir nesvarbu, kaip būčiau pavargusi dieną, nesigailiu, kad vaikai kartais būna išsiblaškę ir su jais sunkiau susišnekėti. Visuomet galiu anksčiau ar vėliau pastebėti, kad vaikams mano mokymas ir dedamos pastangos yra veiksmingos ir daro įtaką patiems vaikams. Dar labiau džiugu išgirsti iš pačių auklėtojų, kad mano užsiėmimai turi įtakos ir įdirbis yra pastebimas ne tik man.

10. Reikalingas kompiuterinis raštingumas. Būna, kad sugalvoji kokią įdomesnę užduotį ir tenka ją maketuoti per tam skirtas programas. Kai tenka kompiuterį naudoti kiekvieną dieną, tai labai dažnai atrandi visokių naujų ir įdomių dalykų, kuriuos gali pritaikyti darbe. Reikia nuolatos gilinti savo žinias apie specialiųjų poreikių vaikus. Ieškai kokių paskaitų, seminarų, aktualių tavo darbui. Laikas nuo laiko panaršai visokiuose tinklapiuose, kuriuose gali atrasti įvairių straipsnių, arba skaitai literatūrą tikslingai.

11. Aš, kaip specialusis pedagogas, padedu ugdytiniais įsisavinti mokomąją medžiagą užsiėmimų metu. Savaitinės, mėnesinės temos derinamos su grupės auklėtoja. O specialiojo pedagogo užsiėmimus, kiekvienam specialiųjų poreikių turinčiam vaikui teikiu du kartus per savaitę. Jei pastebiu vaiko pažangą, visuomet auklėtojai pagiriu vaiką. Jei pastebiu, kad darželinukas elgiasi neįprastai taip pat informuoju auklėtoja. Nesvarbu, ar ji jau yra atkreipusi į vaiko elgsenos pokyčius ar ne. Nuolatos bendrauju ir konsultuoju darželio

auklėtojas. Būna, kad jos pačios ateina ir klausia manęs apie specialiųjų poreikių vaiką, kurį turi grupelėje. Bet stengiuosi reguliariai, mažiausiai vieną kartą į mėnesį, paklausti auklėtojų, ar turi kokių klausimų. Deja, bet labai retas tėvas kreipiasi į mane konsultacijos. Darželyje dirbu ne tik specialiąja pedagoge, bet ir logopedė. Šiuos du darbus sėkmingai pavyksta suderinti. Ypač, kai vaikai, turintys specialiųjų poreikių, eina pas mane ir į logopedinius užsiėmimus. Todėl, savaitinę temą su ugdytiniais galiu plėtoti daug išsamiau, paskirstyti užduotis tikslingiau, kad kuo geriau būtų įsimenama ar išmokstama mokoma tema.

12. Mano esami santykiai su darbdaviu yra tiek profesiniai, tiek paprasti. Direktorei visuomet svarbu ne tik sužinoti, kaip man sekasi dirbti su darželinukais, bet ir mano savijauta darbo vietoje. Būna pasiteirauja ir apie mano asmeninę šeimą. Su kolegomis irgi yra taip pat. Jei jiems kyla klausimų susijusių su specialiųjų poreikių vaikais, jie visuomet kreipiasi, bet būna, kad laikas nuo laiko mes sustojame ir trumpam pabendraujame. Aišku, dabar, esant pandemijai, negalime sustoti ir pabendrauti kaip anksčiau, bet visuomet greitai persimetam vienu kitu žodžiu prasilenkdami. Jaučiuosi vertinga ir kaip žmogus, ir kaip specialistė. Įstaigoje yra užtikrinta, kad visuomet turėtum reikiamus išteklius dirbant su specialiųjų poreikių vaikais. Jei prireikia kanceliarinių priemonių, jas labai greitai gauni. Taip pat, jei randi ugdomąją priemonę, kuri padėtų tiek logopediniame, tiek specialiojo pedagogo darbe ugdant vaikus, jei yra galimybė, būna užsakoma ta priemonė. Toks rūpinimasis mano darbo poreikiais verčia mane dar labiau džiaugtis, kad pasirinkau specialiojo pedagogo profesiją.

Kartais, auklėtojos, į kurios grupę tėvai atneša PPT išvadas tikisi, kad aš imsiu ir iš karto pradėsiu teikti specialiojo pedagogo pagalbą. Tačiau, ne visuomet gali pradėti teikti pagalbą vaikui tuoj pat, ypač, jei jis nėra sąrašuose ir tuo metu yra įpusėję mokslo metai, bet dar nėra pakartotinių vaikų vertinimų ir naujų sąrašų sudarymu. Bet tokie lūkesčiai neturi įtakos mano profesiniam identitetui, jis vis tiek išlieka stiprus, nesigailiu pasirinkusi specialiojo pedagogo profesijos.

Dalis žmonių, kurie sužino, kad aš esu logopedė – specialioji pedagogė, labai nustemba ir jiems būna įdomu sužinoti, kokia yra mano darbo specifiška, kaip vyksta pats darbas su logopediniais ir specialiųjų poreikių vaikais. Bet būna ir tokių žmonių, kurie sužinoję mano profesiją, pasijaučia nemalonai ir jiems yra nesuvokiama, kaip tu gali dirbti su specialiųjų poreikių turinčiais ugdytiniais. Visuomenės lūkesčiai ir pats požiūris yra mano profesiją yra įvairūs, man patinka su jais dalintis žiniomis apie savo darbą, tai leidžia man jausti pareigą savo profesijai, džiaugtis, kad esu jos atstovė.

Valstybinė teisinė aplinka daug įtakoja profesiją. Norėtusi, kad į specialiuosius pedagogus ir logopedus ikimokyklinėse įstaigose kreiptų daugiau dėmesio, bet iš esmės tai nekeičia mano identiteto, aš vis tiek džiaugiuosi dirbdama su specialiųjų ugdymosi poreikių turinčiais vaikais.

Dokumentuose yra labai išsamiai ir aiškiai išdėstytos specialiojo pedagogo pareigybės ir teisės. Tu turi saugoti ir nesidalinti turima informacija apie vaikus su tuo nesusijusiais žmonėmis. Visos vertinimo, sutikimų formos pateikiamos suprantamai ir jos yra lengvai pasiekiamos. Privalai gauti reikiamus sutikimus iš tėvų, kad galėtum teikti vaikui pagalbą. Kai dirbi darbą su vaikais, yra labai svarbu laikytis visų nurodymų, man gerai pavyksta tai daryti, todėl jaučiuosi tinkama šiai profesijai.

4 respondentas [R4]

1. Gerai jaučiuosi iš tikrųjų. Taip, specialiųjų pedagogų darželyje nėra daug iš tikrųjų. Aš rinkausi šią specialybę, todėl aš myliu savo darbą ir aš džiaugiuos, kad jį dirbu. Tai aš jaučiuosi labai gerai.
2. Specialioji pedagogė. Tėvams taip ir prisistatau, kad esu specialioji pedagogė, kuri turi patirties numatyti, jeigu vaikui reikia kažkokios pagalbos ir tiesiog tėvelių prašau, pakalbu su tėveliais ir prašau, kad va, sutiktų, tiesiog, ar sutinka jie, kad teiktumėm tą pagalbą. Tai va ir prisistatau, kad esu specialusis pedagogas. Iš tikrųjų jiems ta sąvoka nėra svetima, jie žino kas tai yra. Matot, aš esu baigusi specialiąją pedagogiką su surdo pedagogika, ne su logopedija, bet teko dirbti visose, o šiuo metu esu kaip specialusis pedagogas.
3. Panašumai tai yra tai, kad, sakykim, tiflopedagogais, surdopedagogais, su logopedais, mes visi turime tą patį tikslą – vaikui padėti. Tą pagalbą vaikui, motyvaciją skatinti, aplinkas jam sudaryti tokią, kad jis galėtų mokytis, programas. Tiesiog, tuom ir panašūs, kad mes visi tą patį darome, visi teikiame pagalbą. O kuo išskirtinis, tai aš tiesiog lavinu vaikų sutrikusias funkcijas. Išskirtinumo tokio, kaip ir sakykim, tokio kaip ir nėra tarp šitų visų, tarp specialistų, kadangi tai yra kaip ir vienas mokslas ir išsiskiria po to šakos, mes tikrai labiau paskiau pasigiliname į tas šakas. Kaip specialusis pedagogas aš lygiai taip pat lavinu ir kalbą, ir jeigu nėra darželyje kitokių specialistų, dirbu kaip ir logopedas, kaip ir surdopedagogas ar tiflopedagogas, aš privalau vaikui suteikti pagalbą. Tai va, palei kiekvieno vaiko poreikį tiesiog derinam tas programas, ką mes su juo veikiam.
4. Mes numatom tiesiog, galim atpažinti vaiką, ar ne, pastebėti ta vaiką, kuriam reikia tos pagalbos ir padėti jam individualiai net arba grupės veikloje. Tiesiog jam papildomai. Šiaip vaikai, kurie turi sutrikimų, sunkumų mokymosi, ar ne, negalių tenais, visokių poreikių ugdymosi, tai juos reikėtų kuo anksčiau pradėti ugdyti, tuo yra pažangesnis mūsų tas darbas. Gal nuo gimimo iš tikrųjų reikia pradėti.
5. Pasiruošimo iš tikrųjų daug. Daug priemonių, daug įvairiausių visokių žinių iš tikrųjų, na, daug reikia visko. Ir ir ir kiekvienam vaikui individualiai tu turi pritaikyti, išvelgti kokie jiems ten sutrikimai ir pritaikyti tuos metodus. Vaikai yra skirtingi, su skirtingais sutrikimais, yra paprasčiausiai tokie, kuriems yra pedagoginis apleistumas, kai reikia padėti, pagelbėti ir vaikas pats imlus yra, iki didelių poreikių, kur reikalinga išsistinė pagalba. Tai visiems skirtingai yra, tai negaliu taip išskirti, iš tikrųjų kiekvieną dieną darausi priemonės kiekvienam vaikui vos ne atskirai. Priemonės, planai ir metodika skiriasi palei poreikius. Iš tikrųjų labai sudėtingas darbas, reikalaujantis daug kūrybos ir pastoviai reikalaujantis savo žinias atnaujinti. (Profesinio tobulėjimo kompetencija). Kartais pasirenki vieną metodiką ir matai, kad nevyksta, tada reikia pakeisti, tiesiog stebėti tą vaiką, kaip jam sekasi. Tai va, reikia to užsispyrimo, kad nenusvirtų rankos, (Būdo bruožai) kiekvienam reikia atrasti tą priėjimą prie to vaiko ir tą būdą, kaip jį galima ugdyti. (Individualūs gebėjimai)
6. Komandoje tai mes kaip specialistai dalyvaujame gerovės komisijoje, tiesiog vertiname visi kartu komandiškai, savo išvalgas pateikiam ir sprendžiam kaip galim padėti, ieškom būdų, rašom planus, tiesiog auklėtojom patariu kaip joms priėti. Komandinis darbas šitam darbe yra labai svarbus. Ne tik su pedagogais, bet ir su tėvais kartu, kaip įgyvendinti, kaip tą vaiką motyvuoti ir kaip pasiekti tų rezultatų, tai viskas priklauso nuo komandos. Aš atsakinga už vaiko pažintinius visus gebėjimus, už jo motyvaciją mokytis.
7. Iš tikrųjų, pasirinkdama šią specialybę, nesitikėjau nei kažkokio didelio atlyginimo, nes ne į tai buvo pirmiausia, tiesiog buvo labai didelis noras padėti. Padėti tam vaikui ugdyti. Aš, kadangi esu baigusi dar pradinių klasių, esu mokytoja, tai dirbau daug metų kaip mokytoja tik tai. Ir kai ateina vis silpnesnių vaikų ir kai klasėse integruojami vaikai su poreikiais, tada labai iškyla didelis klausimas kaip jiems padėti. Va, ir iš

tikrųjų labai dideliu noru užsidegiau, stojau dar kartelį mokyti ir labai tuo džiaugiuos. (profesinės veiklos pakeitimas).

8. Na žinot, nežinau kaip iš tikrųjų visą laiką vaikystėje žinojau, kad būsiu mokytoja. Ir baigusi mokyklą ir pasirinkau šią specialybę, gal šiek tiek įtakoją ir artimųjų aplinka, nes mama yra pedagogė. Kažkaip man buvo labai artima, pažįstama visa tai ir aš norėjau šitos specialybės. Po nemažai laiko, specialiaja pedagogika susidomėjau tada, kai antro vaikelio susilaukusi, mano vaikelis nekalbėjo iki trijų metų. Aš ieškojau būdų kaip jam reikia padėti. Ir įstojau mokyti iš pradžių vien dėl savo vaiko, bet kai aš ten atsidūriau, tai aš taip užsidegiau, nes tas darbas, jis yra... Vau kažkas buvo: „Aš galiu padėti! Aš galiu rasti būdų.“ Ir visą laiką ieškau nenuilsdama kiekvieną dieną, darbas nesibaigia darbo valandomis, visą laiką, ir šeštadienį, ir sekmadienį ieškai būdų, visada pajungtas, pergyveni jeigu nesiseka, visada kažką nori pakeisti, patobulinti. Toks tas darbas yra. Kas lėmė.. iš tikrųjų aš dirbu per du darbus. Aš dirbu ir mokykloje, ir darželyje, dirbu ir kaip mokytoja, ir kaip spec. pedagogas. Tai va, o kas lėmė, tai, kad klasėje aš turėjau vieną integruotą vaiką, kuris dirbo palei trišalę sutartį, kuris turėjo didelius poreikius labai. Eidavau aš pas jį į darželį mokyti ir tiesiog pamačiau, kad darželyje labai daug vaikų yra tokių su dideliais poreikiais, kuriems reikia pagalbos, nes į mokyklą atėjus, kuo vėlesnį laiką uždelsi, vis yra sunkiau. Tai nuo to mažo ugdyti pradėti reikia.

9. Visiškai jau tapatinuosi, aš nesigailiu, kad pasirinkau šią specialybę, aš džiaugiuosi savo darbu, aš tiesiog įsimylėjusi savo darbą.

10. Na iš tikrųjų, tikriausiai diplomas jau reikalingas, viena iš svarbiausių kompetencijų, (formalaus išsilavinimo reikalavimai).

o žinias keliu aš na, seminarų įvairiausių ir knygų skaitau labai daug. Tai per mėnesį kokius du-tris seminarus išklausau. (dalykinė kompetencija) *Projektuose dalyvaujam visokiausiuose tiesiog, va, visur*

11. Funkcijos ir yra, kad dirbu aš, kaip spec. pedagogas, teikiu pagalbą vaikams, tiems vaikams, kurie turi poreikių, kurių PPT nustatė poreikius ir palei jų rekomendacijas teikiu vaikams pagalbą. Vaikai dažniausiai didelius poreikius turintys, jiems ne tik yra sutrikę pažintiniai gebėjimai, jiems būna ir regėjimas sutrikęs, esu turėjusi vaikų per savo darbo metus ir su kochleariniais implantais, tai esu turėjusi ir su VCP visiškai kur praktiškai slauga vyksta vaikams. Tenka visokias funkcijas atlikti įstaigos neturi galimybės turėti visus specialistus.

12. Santykiai yra glaudūs todėl, kad turim labai bendradarbiauti su kolegomis. Kartu su pedagogais statom ir programas, atsižvelgiam į jų programas einančias, derinam metodus visus, priemones, patariam kaip. Pastovus yra bendradarbiavimas su kolegomis. Geri santykiai yra mūsų, glaudūs. Aš džiaugiuosi, kad yra toks ryšys, kad galim bendradarbiaudamos pasiekti daugiau.

Yra šiek tiek, skiria mums ir tas priemonės kažkiek, bet iš esmės mes turim viską patys pasidaryti, nes tam vaikui viena priemonė labai greitai nusibosta, dabar tas amžius kompiuterinis, internetinis, ta metodika, kuria mes dirbome, sakykim, prieš 10 metų, mes nebegalim, mes turim keistis, turim naujinti viską, iš tikro daug pastangų reikia tam įdėti, daug lėšų, ir savo lėšų ir laiko, bet valdžia mus palaiko, jeigu kažkokios naujienos, jeigu yra galimybių iš karto padeda mums ir knygas užsisakyti, kartais apmoko, ir seminarus mums palei galimybes. Bet manęs, kaip specialisto tai neveikia, aš pasijungiu kūrybiškumą ir priderinu priemones vaikų poreikiams, pasigaminu jiems įdomesnes.

Kadangi dirbam labai stipriai komandoje, tai tie lūkesčiai mūsų, kaip ir bendri yra, tai nėra tokių, kad asmeniškų kažkokių lūkesčių. Viena kitai padedam, jeigu kažką randam naujoviškesnio, dalinamės tom priemonėm, patariam kaip padaryti, kaip geriau žiūrim visada. Lūkesčiai tokie tampa tokie bendri. *Yra šiek tiek dokumentų pildymas, kur liečia tik mane, aš privalau juos laiku sutvarkyti.* Iš esmės tai manęs nekeičia, man patinka tai, ką aš darau.

Na, visuomenės kartais požiūris tėvelių būna labai įdomus. Pavyzdžiui, kas liečia rekomendacijas, PPT teikia rekomendacijas ne tik mums, pedagogams, teikia ir tėvams. Labai sunku, jeigu tėvai atsisako taip pat tom rekomendacijom vadovautis. Tai kartais požiūris būna labai įdomus. Bet džiaugiamės, kad nėra labai daug tokių tėvelių, kad sugebam juos įtraukti į savo darbą ir tą tęstinumą, namuose, kad darytų vaikams, nes didelių poreikių vaikams ugdymas turi vykti nuo ryto iki vakaro. Visą mūsų komanda liūdina, kai mes stengiamės, kviečiamės, stengiamės ne tai, kad tuos tėvelius išgąsdinti, bet tiesiog pasitarti. Mes vis tiek matom tą vaiką, kaip spec. pedagogai, žymiai mažiau, negu tėvai namuose, arba auklėtoja, tai va užtai ir renkamės, tiesiog, kad pastebėti kažką, kaip sekasi, kad nepraleisti, jeigu kažkas nepavyksta, arba pakartoti, arba įtvirtinti tas žinias, tai iš tikrųjų liūdina, kai dedi visas pastangas, nori tam vaikui padėti, o tėvai atsisako.

Na, kaip aš sakau, pedagogais gimstama, ne šiaip tampama, tikriausiai. Ta specialybė, kaip aš visada sakau, niekada jinai nebuvo labai gerai apmokama, ir tikrai žmonės neturėtų rinktis specialybės dėl apmokėjimo, dėl atlyginimo. Tai tiesiog iš pašaukimo. Aišku, liūdina, kad mus taip mažai įvertina, nes nelabai ir supranta tą darbą mūsų, kas su tuom nėra susiję ir liūdina truputėlį, bet tiesiog nekreipi dėmesio ir dirbi kas reikia. Norisi to paskatinimo, kaip ir vaikui. Jeigu skatini, motyvuoji, eini gyri, džiaugiesi, tai jo ir sėkmė yra kitokia. Tai ir mes, nesvarbu, kad suaugę, mes irgi norim, reikia to paskatinimo. Šiuo metu esame pamiršti.

Labai asmeniškai jis neveikia. Yra tos specialiojo pedagogo funkcijos, veiklos aprašus turim, o jau atlikinėti to kito darbus, tiesiog žmogiškumo reikalas, kitiems turim kartais ir padėti. Kaip specialusis pedagogas susijęs su visais pedagogais, nes tai yra viena specialybė, kuri turi skirtingas šakas. Mes esame tokie platesnio profilio, ne vien kad, kaip yra dabar visokių studijų, kur vien tiktais tą šaką mokosi, studijuoja. Specialioji pedagogika mums leidžia biški plačiau apimti visas savo funkcijas.

5 respondentas [R5]

1. Specialiaja pedagoge darželyje dirbu nuo rugsėjo šių metų. Tai dar tikrai keli mėnesiai, nes prieš tai dirbau mokykloje specialiaja pedagoge. Jaučiuosi gerai, savo vietoj. Aišku, darbas yra kitoks, nei mokykloje, bet aš save laikau pagalbininku, gal, vaikams ir esu tam, kad jiems padėti.
2. **Apibūdinau save, kaip pagalbininką vaikui, draugą, kuris padeda įveikti tai, kas yra sunku.** Aš esu ir specialioji pedagogė, ir logopedė tame pačiame darželyje. Kai esi du viename toje pačioje įstaigoje, labai atsiranda daug papildomų dalykų. Ir popierizmo, dokumentacijos, tikrai labai daug prisideda, tai gal jos iš tikrųjų ir nereikėtų tiek daug, aišku geriau ir paprasčiau yra vienu asmeniu viena pareigybė būti, gali turėti didesnę krūvį, bet kaip vienos specialybės, kai yra atrodo tie krūviai nėra dideli, bet kai atsiranda vis tiek, nu tu atsakingas vis tiek už visus. Aš pati, asmeniškai, turiu ketvirtį tik specialiojo pedagogo, bet, pavyzdžiui, kai vertinimui reikia, vis tiek tu turi kiekvieną vaiką pasižiūrėti, ir nesvarbu, kad tau už krūvį priklauso tiek, bet peržvelgti turi vis tiek visus, ar jos logopedas, tarkim, vertina, bet logopedas, tarkim, jam 30, man turėtų 7-8 vaikai būti, bet vis tiek tu juos visus vertinti turi. Tai toksai gal kitą kartą ir dažnai būna tos specialybės dokumentacijos daug.
3. **Kiekvienas gal esam skirtingas,** panašūs tuom, kad tikriausiai visi, kas dirba šioje srityje, tokią specialybę pasirinkę, visi norim padėti. Bet kartu norim būti ir draugu, ne tik tas, kuris griežtai, bet norisi per gerumą. Gal tu skiriuosi, nežinau, kaip kiti, bet aš stengiuosi daugiau per draugystę, kad atrastų, kad nebijotų, kad išprašyti, būti tam griežtesniam, bet kartu, kad tas vaikas nebijotų paprašyti pagalbos, tam, kad ir pas mane nebijotų paprašyti pagalbos, kai tarkim vienas prie vieno esame, bet kartu, kad jisai mokėtų ir galėtų parašyti ir grupėje auklėtojo pagalbos. Tada tikriausiai ir lengviau šiaip toliau vaikui socializuotis. Stengiuosi naudoti per savo patirtį, gal netgi ir per savo asmeninių vaikų tą patirtį, tokią kaip sekasi, kadangi vaikai irgi vienas mažametis, kitas pradinukas, tai dabar stengiuosi kaip ir dirbu ikimokyklinėje įstaigoje, tai atrodo, kaip vienas yra lengviau, ką pasiekia, stengiuosi ir savo įstaigoje vaikams per tą patį pasiūlyti. Bandyti, atrasti. Aišku kiekvienas vaikas yra skirtingas ir taip, ir priemonės, ko darželyje tikriausiai mažai, čia tikriausiai ne kiek mano įstaigoje, bet, na, visumoj, specialiųjų priemonių, tarkim ir specialiajam pedagogui, nėra jų tiek daug, kiek įvairių gal netgi reikia gamintis pačiam ar prisiderint. *Vat ką įtraukiu, stengiuosi va, yra tikrai irgi vykdomi ir projektai, tai va kartais, ne tik tai, kad tas sutrikusias funkcijas lavinti, bet įsipina ir projektai ir tada, gaunasi pajvairinimas. Bet tie projektai susisieja su ugdomuoju procesu.*
4. **Meilės vaikams, tikriausiai šitas, nes taip tai dirbu vis tiek, nu specialioji pedagogika, tai vis tiek ne tik specialusis pedagogas, bet ir logopedas, o logopedu jau dirbau, specialiuoju pedagogu mokykloje dirbau, tai tiek, kad na, sumažinti, paprastinti tą viską, iš tikrųjų yra kitaip, negu mokykloj, mokyloj gal daugiau netgi konkrečiau, gal netgi į temą tą mokyklinę, dalykinę orientuojusi, o čia jau tas sutrikusias funkcijas lavinama. Programas pasižiūrėti, apie amžiaus atitikimą, apie vaikų gebėjimus pagal amžių, va šito va gal reikėjo.**
5. **Norėjimas padėti, palengvinti vaikui, gal taip tikriausiai, nes ta vertybė tokia, norisi, kad vaikui būtų lengviau, taip, tarkim, specialiųjų poreikių vaikai, kuriems reikalingas specialusis pedagogas, taip jie yra tikrai sunkesni.** Ir kadangi daugiau specialistų yra tam vaikui skiriama, tai natūralu, kad tie žingsniukai, jie yra, ir jie vyksta, tik kad tie laipteliai yra tokie mažyčiai, ir mažiau pastebimi, bet dėl to, tas toksai dar svarbus pasiekimų įvertinimas, sugrįžimas prie to, kas buvo, tam pasitikrinimui. Kaip buvo, tarkim, prieš du mėnesius, ir kaip dabar yra.

6. Kad padėtų atrasti kaip padėti sau ir kaip pasirinkti tinkamą būdą, tinkamą metodą, atlikti tam tikrą užduotį, susitvarkyti, kad aplenkti tuos sunkumus ir išnaudoti stipriąsias savo savybes tam.
7. **Tikriausiai, kaip ir visi švietimo pagalbos specialistai, tai esame Vaiko gerovės komisijoje, o tenai be komandiškumo tikriausiai sunkiai būtų pasiekiami teigiami dalykai.** Esu vienas iš tų narių, kuris stengiasi, viena iš tos sudedamosios dalies, kuri stengiamės, kad visas tas procesas vyktų sklandžiai. **Nuo sausio būsiu pirmininkas Vaiko gerovės,** dabar kol kas narys, kadangi vat irgi, gal susisiejo irgi, kad esu naujas žmogus, toje įstaigoje, tai buvau narys, **o dabar būsiu pirmininkas.**
8. **Profesijos pasirinkimas tai buvo labai greitas, dvyliktoj klasėj šovė mintis, kad aš noriu būti logopedu ir pavyko įgyvendinti iš karto šitą dalyką. O kadangi logopedijos, kaip atskiros šakos nebuvo, buvo tik kartu su specialiąja pedagogika, tai vat ir gavosi dviguba specialybė.** Mokykloje gal lengviau, jeigu rinktis bendrąją ir specialiąją įstaigą, tai aišku, rezultato atžvilgiu, lengviau pasiekiamas ir greičiau yra bendrojo lavinimo įstaigoje. Niekada nebuvau suabejojusi, kad galėčiau būti kitoje vietoje, buvo netgi kilus mintis, kaip aš, kodėl aš anksčiau nesugalvojau, ir kaip galėjau netgi kitokias specialybes rinktis, net keista man, ko aš dabar nenorėčiau – būti tuom, kuo nesu dabar. Pradėjus dirbti mane domino logopedija daugiau, po to eigoje taip pagalvojau, kad šiaip turiu patirties ir darželyje, ir mokykloje ir išėjau į antro vaiko priežiūros atostogas ir po to, kažkaip pabuvus visgi sugalvojau, kad noriu grįžti į ikimokyklinę įstaigą. Šito amžiaus norėjau. Tai ir pavyko pakeisti.
9. Niekada nebuvau suabejojusi, kad nesu savo kelyje, noriu tęsti toliau savo darbą, **tik norisi dar ir kitokių dar papildomų dalykų, kurie dabar sprendžiami ministerijoje. Nes tarsi mus vertina, bet iki galo neįvertina. Toksai nusivylimas, taip pasakysiu, ne kiek krizė, bet nusivylimas. Atrodo vertina vertina, ir tikrai prestižinė profesija buvo, specialybė, mūsų tos pagalbos tikrai reikia ir visi šneka, kad jos reikia, kaip jos trūksta, bet pasirodo, kad kažkaip tai kuo toliau, tai... tai priedai atimami, tai.. nu viskas.. Tai tikriausia opi problema šių dienų yra ir skaudi tokia.**
10. **Profesinės žinios, noras padėti, meilė vaikams** (pašaukimas), **nebijojimas nusileisti į vaikų lygį, ir paguosti** (Būdo bruožai), **ir noras ieškoti įvairių darbo būdų, noras į kiekvieną vaiką atsižvelgti,** tai juk kiekvienas skirtingas ir net kiekvienam nepriderinsi to paties, gali tą pačią užduotį parinkti, bet darbo būdas ir užduoties pateikimas vis tiek jisai kitoks bus. **Norėjimas tobulėti, norėjimas ieškoti,** o atnaujinti žinias reikia visuomet. Bet jeigu bus tas noras, tai ir seminarų klausymas, ir visokių konferencijų metu, manau, kad reik nuolat. Nuolat norėti, nuolat ieškoti, nuolat dalyvauti kažkur. Gal ne per daug nuolatinis ir visada, bet per mokslo metus jis turi būti bent kelis kartus.
11. Kadangi esu du viename, tai pagrindinis dalykas, įvertinti ugdytinių specialiuosius poreikius, įvertinti gebėjimus ir jeigu matom, kad reikalinga pagalba, tai svarbu laiku juos pastebėti **ir suteikti konsultacijas.** Svarbu laiku pastebėti ir įvertinti tas sutrikusias funkcijas ir ugdytinių gebėjimus. **Dar vienoj grupėj darbo esu įstaigoje, dėl atestacijos komisijoje** Tenka pavaduoti ir auklėtojas, vieną kartą teko, bet tai buvo pandemijos pasekoje, **bet jeigu ne apie šiuos metus, tai tikrai teko vaduoti, kas dažniausiai ir skaudu yra net, nes jeigu atrodo vieną kartą padėjai, bet žiūri, kad po to kažkaip vis dažniau ateina, nors tai ne tavo tiesioginės funkcijos, tai ne tavo pareiginės funkcijos ir tau jos yra tuo metu primetamos, jos yra neapibrėžtos tokios, tuo punktu, kur yra funkcijų apraše apie kitų veiklų atlikimą galima labai gražiai apžaišti, na tarsi priklauso tau. Ir tada tuo apipina viską, ko tik reikia. Nesakau, kai yra mūsų kovidinė tokia situacija, tada taip, tada tu neturi tikrai, negali nieko. Va auklėtoja, tarkim „pukšt“, išėmė ar tarkim šeimos narį ir tu turi saviizoliuotis, tada taip, mes turim padėti vieni kitiems. Bet būna tokių situacijų, ypač vaikų atostogų metu, tai dažnai būna, kad imeta ne ten, kur tau reikia, ne ten, kur priklauso**

12. Atrodo mane vertina, bent jau taip jaučiuosi, vertina mano profesionalumą, pastangas tas, kurias rodau, kol kas teigiamai vertinu.

Čia jau yra įvairi tokia situacija, todėl, kad šiuo metu, šiaip, mes esame trys švietimo pagalbos specialistai, o turim tik du kabinetus. Tai va toje situacijoje, tai yra darbo vietos atžvilgiu sunkus reikalas, nes turime derintis viena prie kitos. Viskas gerai, viskas komandiškai mes tikrai gerai veikiam, bet va nu tokia situacija, o šiaip, tai su priemonėm, kadangi buvo prieš tai kaupta, tai tų priemonių yra metodinių, stengiasi vis po truputį atnaujinti pagal galimybes. Kiek žinau ir skirdavo kažkokias lėšas, tam tikrą sumą kiekvienais metais. Va dabar ir relaksacijos vieta ruošinama yra, tų priemonių dabar vėl atnaujinama. Nu, kol kas palankiai, po truputį. Gal atsiskaitymas už veiklą, už savo veiklos plano įgyvendinimą, gal taip pasakysiu, tai administracija tikrai yra palanki ir taip, kontrolė, jinau yra, ir tikrai galima tobulėti, galima iš ko pasimokyti, kai kuriose vietose atrodo per griežtai, bet šiaip visai naudinga tai yra. Jeigu būtų per daug darbų papildomų užkraudų, tai tada veiktų, bet dabar, kadangi ir su specialiųjų poreikių vaikais turim nemažai šiai dienai, situacijų ir reikalų, ir bandom spręsti operatyviai, tai gal labai stipriai neveikia.

Visuomenės lūkesčiai visada yra labai aukšti, norima, kad specialistai būtų vien tik atsakingi už rezultatus, bet mes visi žinom, kad norint pasiekti geriausių rezultatų turi dirbti ne tik viena pusė, o turi dirbti visos trys pusės. Kai yra ugdymo įstaiga, tai ir specialistai, ir pedagogai, bet kartu ir tėvai turi prisidėti. Tai prisideda visos trys pusės, auklėtojai-mokytojai gal sunkiau ugdymo grupėje tiek daug įdėti tų pastangų, bet jos irgi atsižvelgia ir stengiasi. Bet tarsi įrodyti reikia, kodėl to reikia, ir, o kodėl nereiktų nuleisti rankų toj vietoj, vis tiek nu tu turi atsižvelgti, bet įdirbis bus, nes jeigu įsidirba, vis tiek, vienais metais reikalauji, kitais.. Prašai gal, ne tai, kad reikalauji, atkreipti dėmesį ir tada natūraliai jau gaunasi.

Neigiamai veikia dabar, atstumia. Nes tada atrodo, kam tada mes išviso mokėmės, kam mes tada teikiame pagalbą, jeigu iš mūsų reikalavimai milžiniški, o bet jie nėra vertinami. Juk ta vertybė gerai, pasiekiam rezultatų, tas yra vertinama, bet mes taip pat norim įvertinimo iš finansinės pusės. Ir kam tada ir mokomės, ir tarkim, aukštesnio laipsnio siekiame, ir magistrą baigiam ir kam, nu ir ilsėsis gražiai lentynoje ir sau tikrai varnelę užsidedi. Tai manau, kad nėra tos tokios vertybės ir to teigiamo atsako, nebent kažkas pasikeistų. Kova už būvi tokia šiuo metu gaunasi.

Na, funkcijos yra tikslios, tikrai jos tiesiogiai su darbu susijusios, va, tarkim, tiek, kad kaip ir kalbėjom, tas „Atlikti kitus darbus, paskirtus vadovo“, nu tai toks neapibrėžtumas nu, jisai, manau, kad neturėtų būti. Nes tada jau ne darbuotojo naudai ir ne profesionalumui dėmesys. Specialiojo pedagogo darbas yra šiek tiek laisvesnis, laisviau gali pasirinkti kaip dirbti, nes tarkim logopedinio užsiėmimo metu vaikai labiau nuvargsta. Specialusis pedagogas išvis yra kažkas šviežio darželyje, tai dar nėra aplinkoje tiek nusistovėję ir tiek daug pagalbos kaip turėtų vykt, bet taip bendradarbiaujam vieni su kitais ir stengiamės gerai atlikti.

Kategorija	Subkategorija	Teiginiai	N
Vaidmuo	Specialusis pedagogas-individualios pagalbos teikėjas	<p>„Aš esu specialusis pedagogas.“ [R1];</p> <p>„<...> kaip specialioji pedagogė esu individualios pagalbos teikėja, kuri atskleidžia specialiųjų poreikių turinčių ugdytinių privalumus ir padeda spręsti ugdymosi sunkumus ir problemas.“ [R2];</p> <p>„Specialioji pedagogė. Tėvams taip ir prisistatau, kad esu specialioji pedagogė, kuri turi patirties numatyti, jeigu vaikui reikia kažkokios pagalbos ir tiesiog tėvelių prašau, pakalbu su tėveliais ir prašau, kad va, sutiktų, tiesiog, ar sutinka jie, kad teiktumėm tą pagalbą. Tai va ir prisistatau, kad esu specialusis pedagogas. Iš tikrųjų jiems ta sąvoka nėra svetima, jie žino kas tai yra.“ [R4];</p> <p>„<...> o šiuo metu esu kaip specialusis pedagogas.“ [R4].</p>	4
	Specialusis pedagogas-logopedas	<p>„Esu specialioji pedagogė ir logopedė <...>.“ [R2];</p> <p>„Aš dirbu specialiaja pedagoge ir logopede, neatskiriu šių dviejų specialybių“ [R3];</p> <p>„Darželyje dirbu ne tik specialiaja pedagoge, bet ir logopede. Šiuos du darbus sėkmingai pavyksta suderinti. Ypač, kai vaikai, turintys specialiųjų poreikių, eina pas mane ir į logopedinius užsiėmimus. Todėl, savaitinę temą su ugdytiniais galiu plėtoti daug išsamiau, paskirstyti užduotis tikslingiau, kad kuo geriau būtų įsimenama ar išmokstama mokoma tema.“ [R3];</p> <p>„Aš esu ir specialioji pedagogė, ir logopedė tame pačiame darželyje. Kai esi du viename toje pačioje įstaigoje, labai atsiranda daug papildomų dalykų. Ir popierizmo, dokumentacijos, tikrai labai daug prisideda, tai gal jos iš tikrųjų ir nereikėtų tiek daug, aišku geriau ir paprasčiau yra vienu asmeniu viena pareigybė būti, gali turėti didesnį krūvį, bet kaip vienos specialybės, kai yra atrodo tie krūviai nėra dideli, bet kai atsiranda vis tiek, nu tu atsakingas vis tiek už visus.“ [R5].</p>	4
	Draugas	<p>„<...> tačiau aš esu jo draugė, kadangi mūsų darbas visas vyksta žaidimo formoj, tai negaliu pasakyti, kad tai yra tau pamoka <...>.“ [R1];</p> <p>Bet kartu norim būti ir draugu, ne tik tas, kuris griežtai, bet norisi per gerumą.“ [R5];</p> <p><...> draugą, kuris padeda įveikti tai, kas yra sunku. [R5].</p>	3
	Pagalbininkas	<p>„Apibūdinau save, kaip pagalbininką vaikui <...>“ [R5].</p> <p><...>bet aš save laikau pagalbininku, gal, vaikams ir esu tam, kad jiems padėti.“ [R5];</p>	2
	Specialistas	<p>„Kalbant apie darbą, esu specialistas <...>.“ [R3];</p> <p>Taip pat, esu specialistas, į kurį visuomet kreipiasi <...>.“ [R3].</p>	2
	Mokytojas	<p>„Šiems vaikams (ikimokyklinio ir priešmokyklinio – aut. past.) tai manyčiau, kad esu kaip mokytojas, kuris padeda tiesiog vaikui geriau atskleisti jo pažintinius gebėjimus, nes tų vaikų specialieji poreikiai iš tiesų yra dideli ir jiems pagalba yra visapusiškai reikalinga. Tai, kas liestų pačius.. pačius... dabar kas čia dar, pamečiau mintį savo.. Tai va būtent tuo principu ir gal ir reikėtų papildyti, kad iš tikrųjų esu mokytojas tam vaikui <...>.“ [R1].</p>	1

Kategorija	Subkategorija	Teiginiai	N
Komandiniai vaidmenys	Koordinatorius (užsibrėžto tikslo siekęjas, kontroliuojantis komandą)	„<...> kitu – iniciatorius.“ [R1]; „Kai ugdytinio sunkumai yra iš mano srities tai esu komandos koordinatorius, nes tokiu atveju turiu daugiausia žinių ir gerai išmanau kokia pagalba reikalinga mano ugdytiniui.“ [R2]; „Esu jos pirmininkė.“ [R3]; „Nuo sausio būsiu pirmininkas Vaiko gerovės <...>, o dabar būsiu pirmininkas.“ [R5].	4
	Patarėjas-vertintojas (įžvalgus teisėjas, neleidžiantis komandai suklysti)	„Esu vienas iš tų narių, kuris stengiasi, viena iš tos sudedamosios dalies, kuri stengiamės, kad visas tas procesas vyktų sklandžiai.“ [R5]. „<...> dabar kol kas narys, kadangi vat irgi, gal susisiejo irgi, kad esu naujas žmogus, toje įstaigoje, tai buvau narys <...>.“ [R5].	2
	Vykdytojas (organizacinių įgūdžių turintis asmuo, atlieka bet kokią užduotį)	„Esant būtinybe, organizuoju posėdžius, kuriuose svarstome aktuales klausimus.“[R3].	1
	Konsultantas	„<...> vienu atveju galiu būti konsultantas <...>“ [R1].	1
	Skirtingas pobūdis	„Vaidmenų pobūdis komandoje priklauso, kas turi poreikį spręsti problemines situacijas <...>.“ [R1].	1

Kategorija	Subkategorija	Teiginiai	N
Panašumai	Kitų specialybių tarpe	<p>„<...> o panašumai, kad bet kuriuo atveju nu liekam kaip mokytojai tam vaikui, kad padėt geriau įsisavint jam žinias. [R1];</p> <p>„Panašumai tai yra tai, kad, sakykim, tifoldagogais, surdopedagogais, su logopedais, mes visi turime tą patį tikslą – vaikui padėt.“ [R4];</p> <p>„Tiesiog, tuom ir panašūs, kad mes visi tą patį darome, visi teikiame pagalbą.“ [R4];</p> <p>„Kaip specialusis pedagogas aš lygiai taip pat lavinu ir kalbą, ir jeigu nėra darželyje kitokių specialistų, dirbu kaip ir logopedas, kaip ir surdopedagogas ar tifoldagogas, aš privalau vaikui suteikti pagalbą.“ [R4];</p> <p>„<...> panašūs tuom, kad tikriausiai visi, kas dirba šioje srityje, tokią specialybę pasirinkę, visi norim padėti.“ [R5].</p>	5
	Specialiųjų pedagogų tarpe	<p>„Ištaigoj konkrečiai tai niekuo neišsiskiriu, nes mes sakykim įštaigoj esam keli specialieji pedagogai, tai mūsų funkcijos visos vienodos ir tos pačios, mes atliekam tą patį darbą.“ [R1];</p> <p>„Panašumas su kitais tuo kad turime tą patį išsilavinimą ir dirbame su specialiuųjų poreikių turinčiais ugdytiniais.“ [R2];</p> <p>„Esu panaši į kitus specialiuosius pedagogus savo darbo specifika.“ [R3].</p>	3
Skirtumai	Specialiųjų pedagogų tarpe	<p>„Kontekste kitų įstaigų tai vėl skirtumas yra, kokio tipo mokykla, nes galima drąsiai teigti, kad skirtingai specialusis pedagogas dirbs mokykloje su tikrai vyresnio amžiaus vaikais ir visai skirtingai dirbs ikimokyklinio ugdymo įstaigoje. Dar priklauso nuo to, kokių sunkumų vaikai yra ir kokios pagalbos to specialiojo pedagogo reikia, kokiai sričiai, sakykim, tobulinti reikalingos žinios, tai tame išvelgčiau tuos skirtumus <...>.“ [R1];</p> <p>„Skiriuosi savo darbo patirtimi, nes per darbo laikotarpį sukaupiau daug žinių apie ugdymo specifiką darželyje ir atradau kokie darbo būdai geriausiai veikia.“ [R2];</p> <p>„Sunku pasakyti, kuo išsiskiriu jų tarpe. Nors ir pažįstu kelis specialiuosius pedagogus, nežinau kaip jie tiksliai dirba savo darbą. Bet manau, kad išsiskiriu specialiuųjų pedagogų tarpe tuo, kad gebu su specialiuųjų poreikių vaikais susitarti ar net pajuokauti su jais.“ [R3];</p> <p>„Kiekvienas gal esam skirtingas, <...> Gal tuo skiriuosi, nežinau, kaip kiti, bet aš stengiuosi daugiau per draugystę, kad atrastų, kad nebijotų, kad išprašyti, būti tam griežtesniam, bet kartu, kad tas vaikas nebijotų paprašyti pagalbos, tam, kad ir pas mane nebijotų paprašyti pagalbos, kai tarkim vienas prie vieno esame, bet kartu, kad jisai mokėtų ir galėtų parašyti ir grupėje auklėtojo pagalbos. Tada tikriausiai ir lengviau šiaip toliau vaikui socializuotis.“ [R5].</p>	4
	Kitų specialybių tarpe	<p>„O kuo išskirtinis, tai aš tiesiog lavinu vaikų sutrikusias funkcijas. Išskirtinumo tokio, kaip ir sakykim, tokio kaip ir nėra tarp šitų visų, tarp specialistų, kadangi tai yra kaip ir vienas mokslas ir išsiskiria po to šakos, mes tiktai labiau paskiau pasigiliname į tas šakas.“ [R4].</p>	1

Kategorija	Subkategorija	Teiginiai	N
Asmenybės faktoriai, padedantys dirbti specialiojo pedagogo darbą	Būdo bruožai	<p>„Gal sakykim aš vieną iš tokių išskirčiau, kad lengvai randu kalbą su vaikais. Nepriklausomai nuo jų sutrikimo, nuo jų negalių, tikrai gerai užmezgu kontaktą su vaikais ir tas man tikrai palengvina, nes jie mane priima, kaip draugę, jie nori pas mane eit į kabinetą, kada mes vedamės individualiai veiklai. Tai tikrai galime mes veiklą pasidaryt įdomią mums abiems su bet kuriuo vaiku vesčiausi, tai aš manyčiau, kad tai vienas iš tokių vat asmeninių savybių, kurios paskatina tą mano darbą specialiuoju pedagogu <...>.“ [R1];</p> <p>„Labiausiai būti specialiuoju pedagogu man padeda empatiškumas, kantrybė, lankstumas, tolerancija <...>.“ [R2];</p> <p>„Dirbti specialiojo pedagogo darbą man padeda pasitikėjimas savimi. Vaikai labai greitai pastebi, pajunta, jei pats nepasitiki savo gebėjimais. Tą pastebėjau, kai tik pradėjau dirbti darželyje ir neturėjau pakankamai patirties. Kantrybė ir ramus kalbėjimo tonas..“ [R3];</p> <p>„Empatija. Neturiu teisės versti ir savotiškai prievartauti ugdytinio, jei jis ko nors nenori. Man taip pat būna dienų, kai sunku eiti ir į darbą, dirbti su darželinukais nuo ryto iki vakaro. Tad puikiai suprantu, kad ir vaikai gali jaustis taip pat. Mano darbe svarbu šis bruožas ne tik dirbant specialiaja pedagoge, bet ir logopede.“ [R3];</p> <p>„Tai va, reikia to užsispyrimo, kad nenusvirtų rankos <...>.“ [R4];</p> <p>„<...> nebijojimas nusileisti į vaikų lygį, ir paguosti <...>“ [R5].</p>	6
	Patirtis	<p>„<...> patirtis dar yra auginama, pastebiu, kad jos indėlis didėja, dirbant specialiuoju pedagogu.“ [R1];</p> <p>„Ilgalaikė patirtis <...>.“ [R2];</p> <p>„Ne vieną kartą man pačiai, būnant paaugle, teko trumpai pabendrauti su specialiuųjų poreikių vaiku, kuris priešdavo ir užkalbindavo. Kai kiti klasiokai, pastebėdavau, jausdavosi nejaukiai, man nebūdavo nejauku su jais bendrauti.“ [R3];</p> <p>„<...> bet teko dirbti visose <...> (pareigose – surdopedagogo, logopedo, specialiojo pedagogo – aut. Past.).“ [R4];</p> <p>„Stengiuosi naudoti per savo patirtį, gal netgi ir per savo asmeninių vaikų tą patirtį, tokią kaip sekasi, kadangi vaikai irgi vienas mažametis, kitas pradinukas, tai dabar stengiuosi kaip ir dirbu ikimokyklinėje įstaigoje, tai atrodo, kaip vienas yra lengviau, ką pasiekia, stengiuosi ir savo įstaigoje vaikams per tą patį pasiūlyti. Bandyti, atrasti.“ [R5].</p>	5
	Individualūs sugebėjimai	<p>„<...> gebėjimas pasižiūrėti į kiekvieno ugdytinio individualius sugebėjimus ir jais pasiremti.“ [R2];</p> <p>„Prie to pačio, svarbus pastabumas ir subtilumas, gebėjimas pastebėti vaikų darbingumą tą dieną. [R3];</p> <p>„Taip pat, svarbu bendravimas. Žinojimas, kada gali su vaikais pajuokauti, pabendrauti laisviau, o kada reikia būti griežtesnei ir su vaikais kalbėti rimčiau.“ [R3];</p> <p>„<...> kiekvienam reikia atrasti tą priėjimą prie to vaiko ir tą būdą, kaip jį galima ugdyti.“ [R4].</p>	4
	Vertybės	<p>„Kaip vertybę, išskirčiau norą padėti kitiems <...>.“ [R1];</p> <p>„Norėjimas padėti, palengvinti vaikui, gal taip tikriausiai, nes ta vertybė tokia, norisi, kad vaikui būtų lengviau, taip, tarkim, specialiuųjų poreikių vaikai, kuriems reikalingas specialusis pedagogas, taip jie yra tikrai sunkesni.“ [R5].</p>	2
	Santykiai	<p>„<...> ir komandinis pedagogų darbas taip pat padeda dirbant specialiuoju pedagogu.“ [R2].</p> <p>„Aš gyvenu tomis problemomis, nes aplink mane ne tik darbe yra daug tokių vaikų.“ [R2];</p>	2

Kategorija	Subkategorija	Teiginiai	N
Tapatumas su specialiojo pedagogo profesija	Profesijos pasirinkimo laikotarpiu	<p>„Pirmiausiai, niekad neturėjau kažkokio bendro suvokimo, kol mokiausi mokykloje kas yra tas specialusis pedagogas, ką jisai daro. Įstaigoj, kurioj mokiausi tokio etato tikrai nebuvo ir.. ir tikrai savo profesiniam kely nemačiau aplamai mokytojo darbo.“ [R1];</p> <p>„Besimokydama rinkausi medicinos profesiją ir išdirbus daugiau, negu 10 metų medicinoje atsirado daug iš mano kolegijų-medikių, kurios pradėjo mokytis Šiaulių universitete, būtent įgyjant naujas specialybes. Viena iš tokių gal labiau buvo man priimtina, kaip socialinis pedagogas, bet atsitiktinumo, visai atsitiktinumo tvarka, pakliuvau būtent į specialiosios pedagogikos grupę.“ [R1];</p> <p>„Mano mama dirbo su spec. poreikių vaikais ir aš visada žinojau, kad norėsiu dirbti tą patį darbą.“ [R2];</p> <p>„Logopediją – specialiąją pedagogiką norėjau studijuoti jau nuo šešiolikos metų. Mokykloje, kurioje mokiausi, buvo sudarytos klasės, kuriose mokėsi specialiųjų poreikių turintys mokiniai. Jie kiekvienos pertraukos metu vaikščiodavo tarp bendrojo lavinimo mokinių. Ir tai buvo įprasta visiems mokiniams, nebūdavo jokių patyčių iš tų vaikų, jie nebūdavo užkabinėjami.“ [R3];</p> <p>„Po nemažai laiko, specialiąją pedagogiką susidomėjau tada, kai antro vaikelio susilaukusi, mano vaikelis nekalbėjo iki trijų metų. Aš ieškojau būdų kaip jam reikia padėti.“ [R4];</p> <p>„Na žinot, nežinau kaip iš tikrųjų visą laiką vaikystėje žinojau, kad būsiu mokytoja. Ir baigusi mokyklą ir pasirinkau šią specialybę, gal šiek tiek įtakoj ir artimųjų aplinka, nes mama yra pedagogė. Kažkaip man buvo labai artima, pažįstama visa tai ir aš norėjau šitos specialybės.“ [R4];</p> <p>„Aš, kadangi esu baigusi dar pradinių klasių, esu mokytoja, tai dirbau daug metų kaip mokytoja tik tai. Ir kai ateina vis silpnesnių vaikų ir kai klasėse integruojami vaikai su poreikiais, tada labai iškyla didelis klausimas kaip jiems padėti. Va, ir iš tikrųjų labai dideliu noru užsidegiau, stojau dar kartelį mokytis ir labai tuo džiaugiuos.“ [R4].</p> <p>„Tai va, o kas lėmė, tai, kad klasėje aš turėjau vieną integruotą vaiką, kuris dirbo palei trišalę sutartį, kuris turėjo didelius poreikius labai. Eidavau aš pas jį į darželį mokytis ir tiesiog pamačiau, kad darželyje labai daug vaikų yra tokių su dideliais poreikiais, kuriems reikia pagalbos, nes į mokyklą atėjus, kuo vėlesnį laiką uždelsi, vis yra sunkiau. Tai nuo to mažo ugdyti pradėti reikia.“ [R4].</p> <p>„Profesijos pasirinkimas tai buvo labai greitas, dvyliktoje klasėje šovė mintis, kad aš noriu būti logopedu ir pavyko įgyvendinti iš karto šitą dalyką.“ [R5].</p>	9
	Studijose	<p>„Tikrai nesiejau savo darbo nei su spec. pedagogu iš pradžių, nei su logopedu, o pradėjus mokytis artimesnė sritis man buvo gal logopedija, aš save mačiau labiau kaip logopedę ir praktika, kurią atlikinėčiau, buvo artimesnė logopedui, o kaip specialiojo pedagogo ta praktika buvo tokia minimali būtent specialiojoje mokykloje ir aš specialųjį pedagogą įsivaizdavau, kaip mokytoją būtent specialiojoje mokykloje, bet daugiau tikrai neturėjau jokių va tokių va artimų kažkokių sąsajų, ką jis veikia, ką jis galėtų veikti darželyje arba šiaip bendrojo lavinimo mokykloje.“ [R1];</p> <p>„Studijų metu gavome labai mažai specialiosios pedagogikos žinių, daugiau buvo akcentuojama logopedija. Nenorėjau būti logopedu, man labiau patiko specialioji pedagogika <...>“ [R2];</p> <p>„Kai pradėjau studijuoti Šiaulių universitete logopediją – specialiąją pedagogiką, turėdavome kiekvieną pusmetį ar stebimąją, ar praktinę praktiką. Tos praktikos, kurias atlikinėčiau, mane tik dar labiau paskatino ir užtvirtino norą būti specialistu, gebančiu dirbti su logopediniais ir specialiųjų poreikių vaikais.“ [R3];</p> <p>Matot, aš esu baigusi specialiąją pedagogiką su surdopedagogika, ne su logopedija <...>. [R4];</p>	6

	<p>„Ir įstojau mokyti iš pradžių vien dėl savo vaiko, bet kai aš ten atsidūriau, tai aš taip užsidegiau, nes tas darbas, jis yra... Vau kažkas buvo: „Aš galiu padėti! Aš galiu rasti būdų.“ [R4];</p> <p>„O kadangi logopedijos, kaip atskiros šakos nebuvo, buvo tik kartu su specialiąja pedagogika, tai vat ir gavosi dviguba specialybė.“ [R5].</p>	
Įsidarbinus	<p>„Ir ir, mano studijų pabaigoje man atsirado tiesiog pasiūlymas, kad aš pabandyčiau dirbti būtent mokykloj-daržely būtent logopedu-specialiuoju pedagogu. Bet ir ten darbas buvo daugiau orientuotas į logopediją, nes tų specialiųjų poreikių vaikų ir specialiojo pedagogo pagalba pirmaisiais mano darbo metais ir niekam nereikėjo, tai nė kiek mano patyrimas tuo ne ne neužaugo, nei kiek ta patirtis nepapildėjo.“ [R1];</p> <p>„O kas liečia ankstesnį mano patyrimą, tai to specialiojo pedagogo tikrai buvo minimalus įsivaizdavimas, ką jis turėtų daryti. O geriau įsivaizduoti padėjo ko gero kolegų bendradarbiavimas, nes su savo buvusiom kursų grupės narėm kontaktavau, klausiau, kokią pagalbą jos galėtų man teikti, nes man tų žinių reikėjo tikrai daugiau, ir viskas praktikoje, o per praktiką tos žinios gilinamos ir ta patirtis tikrai didėja.“ [R1];</p> <p>„<...> bet su ja susidūriau tik pradėjusi dirbti. Kai pradėjau dirbti, man reikėjo dirbti už du: ir už logopedą, ir už specialųjį pedagogą, bet labiau save tapatinau su specialiojo pedagogo darbu, nes jis įvairiapusiškas, nemonotoniškas.“ [R2];</p> <p>„Pradėjusi dirbti darželyje tiek su logopediniais, tiek su specialiųjų poreikių vaikais, jaučiu malonumą. Nors ir būna dienų, kai tikrai per dieną pavargstu, bet tas nuovargis būna malonus.“ [R3];</p> <p>„Kai ieškojau darbo, nebuvo taip, kad žinočiau, kur tiksliai noriu dirbti: ar ikimokyklinio ugdymo įstaigoje, ar mokykloje. Tiesiog taip gavosi, kad atsirado darbo vieta darželyje ir pateikiau į ją prašymą įsidarbinti pagal savo profesiją.“ [R3];</p> <p>„Pradėjus dirbti mane domino logopedija daugiau, po to eigoje taip pagalvojau, kad šiaip turiu patirties ir darželyje, ir mokykloje ir išėjau į antro vaiko priežiūros atostogas ir po to, kažkaip pabuvus visgi sugalvojau, kad noriu grįžti į ikimokyklinę įstaigą. Šito amžiaus norėjau. Tai ir pavyko pakeisti.“ [R5].</p>	6
Dirbant	<p>„Mano savijauta gera yra, kartais neapibrėžta, kelianti klausimą: ką specialusis pedagogas turi veikti darželyje? Darželis mūsų yra specialusis, mes turim daug specialiojo ugdymo vaikų ir specialiojo pedagogo yra net keli etatai. (respondentei dėl namo renovacijos teko pakeisti pokalbio vietą – pereiti į kitą kambarį ir toliau tęsti pokalbį). Žodžiu, žinokit aš iš tikrųjų darželyje, tame, kuriame dirbu, kaip spec. pedagogas jaučiuos gerai, nes realiai mūsų darželis turi net keletą specialiojo pedagogo etatų, mes tą darbą atliekame aiškiai ir tikslingai pagal savo reikalavimus, kokius mums kelia, sakykim įstaigos pareiginiai nuostatai sukurti mūsų profesijai, ar dar kažkokie kiti reikalavimai. Tai manyčiau, kad ikimokyklinio ugdymo įstaigoje labai vietoj jaučiuosi.“ [R1];</p> <p>„Dabar šiai dienai, aš dabar vat specialiuoju pedagogu dirbu ketvirtus metus, TIK specialiuoju pedagogu ir savo tapatumą su šia profesija aš sieju labai pozityviai, man iš tikrųjų patinka dirbt tą darbą. Aš matau tame vaidmenyje save, aš ... mm.. man patinka tą veiklą organizuoti būtent vaikams ir ir kaip aš ja organizuoju, aš realiai net nelabai savęs kitam kontekste ir matau šiuo atveju.“ [R1];</p> <p>„Suvokiu save kaip specialųjį pedagogą, ši profesija ir jos funkcijos puikiai atliepia mano siekius.“ [R1];</p> <p>„Jaučiuos gerai, nes dirbu mylimą darbą, turiu galimybę padėti vaikams pilnavertiškai įsitraukti į ugdomąją veiklą. Man įdomu su tokio amžiaus vaikais ir aš ryškiau pastebiu pažangą, matau, kad mano pagalba yra efektyvi.“ [R2];</p> <p>„Esu labai patenkinta pasirinkusi specialiojo pedagogo profesiją. <...> Nors mano mama dirbo su specialiųjų poreikių turinčiais vaikais, aš šią profesiją pasirinkau savo noru.“ [R2];</p> <p>„Būdama specialiąja pedagoge darželyje jaučiuos gerai.“ [R3];</p> <p>„Čia prieš mėnesį buvau apsirgusi ir turėjau pasiimti dviem savaitėms biuletenį. Ir kai grįžau vėl į darbą, taip džiaugiausi, galėdama bendrauti, aiškinti, mokinti atlikinėti užduotis su specialiųjų poreikių vaikais. Todėl, tikrai</p>	15

	<p>žinau, kad esu savose „vėžiose“ ir pasirinkau tinkamą specialybę, kuri man teikia malonumą visame kame.“ [R3];</p> <p>„Tačiau, jei tektų keisti darbo vietą, noriu toliau tęsti savo darbo veiklą ikimokyklinio darbo įstaigoje, bet ne bendrojo lavinimo mokykloje.“ [R3];</p> <p>„Visiškai tapatinuosi su savo profesija. Kaip ir buvau minėjusi praeituose klausimuose, jaučiuosi gerai dirbdama savo darbą tiek su logopediniais, tiek su specialiųjų poreikių vaikais. Nors ir būna sunku rytais keltis į darbą, niekada nepagalvoju „ech, vėl reikės dirbti su vaikais visą dieną...“. Ir nesvarbu, kaip būčiau pavargusi dieną, nesigailiu, kad vaikai kartais būna išsiblaškę ir su jais sunkiau susišnekėti.“ [R3];</p> <p>„Gerai jaučiuosi iš tikrųjų. Taip, specialiųjų pedagogų darželyje nėra daug iš tikrųjų. Aš rinkausi šią specialybę, todėl aš myliu savo darbą ir aš džiaugiuos, kad jį dirbu. Tai aš jaučiuosi labai gerai.“ [R4];</p> <p>„Kas lėmė.. iš tikrųjų aš dirbu per du darbus. Aš dirbu ir mokykloje, ir darželyje, dirbu ir kaip mokytoja, ir kaip spec. pedagogas.“ [R4];</p> <p>„Visiškai jau tapatinuosi, aš nesigailiu, kad pasirinkau šią specialybę, aš džiaugiuosi savo darbu, aš tiesiog įsimylėjusi savo darbą.“ [R4];</p> <p>„Specialiajia pedagoge darželyje dirbu nuo rugsėjo šių metų. Tai dar tiksliai keli mėnesiai, nes prieš tai dirbau mokykloje specialiajia pedagoge. Jaučiuosi gerai, savo vietoj. Aišku, darbas yra kitoks, nei mokykloje <...>“ [R5];</p> <p>„Mokykloje gal lengviau, jeigu rinktis bendrąją ir specialiąją įstaigą, tai aišku, rezultato atžvilgiu, lengviau pasiekiamas ir greičiau yra bendrojo lavinimo įstaigoje. Niekada nebuvo suabejojusi, kad galėčiau būti kitoje vietoje, buvo netgi kilus mintis, kaip aš, kodėl aš anksčiau nesugalvojau, ir kaip galėjau netgi kitokias specialybes rinktis, net keista man, ko aš dabar nenorėčiau – būti tuom, kuo nesu dabar.“ [R5];</p> <p>„Niekada nebuvo suabejojusi, kad nesu savo kelyje, noriu tęsti toliau savo darbą <...>.“ [R5].</p>
--	--

Kategorija	Subkategorija	Teiginiai	N
Struktūrinis	Profesiniai reikalavimai	<p>„Aš manau, kad vienas iš tokių esminių dalykų, tai reikėjo labai gerai suprasti būtent kontekstą ikimokyklinės ugdymo įstaigos, todėl, kad pirmiausia reikia pažinti to amžiaus vaikų raidos specifika, kurioj vietoj turėtų būti tobulintinos sritys, kokie turėtų būti, sakykim, standartai to vaiko žinių, koks turėtų būti, nes pagal tai aš galiu orientuotis į užduočių parengimą, į lūkesčius to vaiko gebėjimų, kokių turėtume pasiekti. Ir antra vertus, tikrai turėjau pasidomėti ir kokia gi yra ikimokyklinio priešmokyklinio ugdymo programa, todėl, kad mano ugdymas neturi būti atsiejamas nuo bendros įstaigos krypties, kokia yra sakykim parengta programa ugdymo to amžiaus vaikams.“ [R1];</p> <p>„Tam, kad pradėčiau dirbti darželyje, man reikėjo patobulinti žinias apie ikimokyklinio amžiaus vaikų raidą. Pagilinti žinias specialiojoje pedagogikoje, pabandyti atskirti specialiojo pedagogo darbo uždavinius nuo logopedo.“ [R2];</p> <p>„Pasiruošimo iš tikrųjų daug. Daug priemonių, daug įvairiausių visokių žinių iš tikrųjų, na, daug reikia visko.“ [R4];</p> <p>„Programas pasižiūrėti, apie amžiaus atitikimą, apie vaikų gebėjimus pagal amžių, va šito va gal reikėjo.“ [R5].</p>	4
	formalaus išsilavinimo reikalavimai	<p><...> turintis reikiamas žinias, norint dirbti su specialiujų poreikių vaikais, žinantis savo darbo specifika ir gebantis dirbti su vaikais.“ [R3];</p> <p>„Na iš tikrųjų, tikriausiai diplomai jau reikalingas, viena iš svarbiausių kompetencijų <...>“ [R4].</p>	2
Nuostatų	pašaukimas	<p>„Iš tikrųjų, pasirinkdama šią specialybę, nesitikėjau nei kažkokio didelio atlyginimo, nes ne į tai buvo pirmiausia, tiesiog buvo labai didelis noras padėti. Padėti tam vaikui ugdytis.“ [R4];</p> <p>„Ir visą laiką ieškau nenuilsdama kiekvieną dieną, darbas nesibaigia darbo valandomis, visą laiką, ir šeštadienį, ir sekmadienį ieškai būdų, visada pajungtas, pergyveni jeigu nesiseka, visada kažką nori pakeisti, patobulinti. Toks tas darbas yra.“ [R4];</p> <p>„Meilės vaikams, tikriausiai šitas, nes taip tai dirbu vis tiek, nu specialioji pedagogika, tai vis tiek ne tik specialusis pedagogas, bet ir logopedas, o logopedu jau dirbau, specialiuoju pedagogu mokykloje dirbau, tai tiek, kad na, sumažinti, paprastinti tą viską, iš tikrųjų yra kitaip, negu mokykloje, mokykloje gal daugiau netgi konkrečiau, gal net gi į temą tą mokyklinę, dalykinę orientuojusi, o čia jau tas sutrikusias funkcijas lavinama.“ [R5];</p> <p>„<...>noras padėti, meilė vaikams <...>“ [R5].</p>	4
	profesinis interesas	<p>„<...> o antra vertus tai mano pačios žingeidumas. Man visada įdomu yra kaip pasidomėt kuo įdomiau galėčiau tą veiklą padaryti tam vaikui, kad ji turėtų naudą ne tik man, bet ir vaikui labiausiai, kad būtų įdomu, kad mes pasiektume bendro rezultato ko mes siekiam.“ [R1];</p> <p>„<...> ir noras ieškoti įvairių darbo būdų, noras į kiekvieną vaiką atsižvelgti <...>“ [R5];</p> <p>„Norėjimas tobulėti, norėjimas ieškoti <...>.“ [R5].</p>	3

Kategorija	Subkategorija	Teiginiai	N
Lietuvos profesijų klasifikatoriuje pažymėtos funkcijos	Mokymo planų sudarymas ir keitimas, taip pat mokinių gebėjimams ir poreikiams pritaikytų programų, pamokų ir užduočių rengimas ir vykdymas	<p>„Asmeniškai pati kai savo veiklai, sakykim, darbu su vaikais, tai man visada įdomu yra pritaikyt kuo daugiau įdomesnių tų žaidybinių formų, tam vaikui, kad jisai nepriimtų, kaip pamoką, nepriimtų, kaip kažkokią tai veiklą specialiai, bet tai būtų žaidimas, kartu su juo individualiai, tai labiau tą individualizavimą kiekvienam vaikui.“ [R1];</p> <p>„<...> ir atitinkamai tam parengti programą, ką iš tikrųjų, kokias sritis turėčiau tobulinti, lavinti su tuo vaiku kartu.“ [R1];</p> <p>„Manau, kad specialusis pedagogas ikimokyklinėje įstaigoje gali padėti spec. poreikių ugdytiniams įsitraukti į grupės veiklas ir ugdymosi procesą.“ [R2];</p> <p>„Manau, kad specialusis pedagogas darželyje yra labai svarbus. Nesvarbu ar bendrojo lavinimo, ar specialiųjų poreikių turintis vaikas, visuomet geriausia pradėti teikti pagalbą ir ugdyti nuo mažų dienų. Grupelėse, kiekvieną dieną būna „Ryto rateliai“, kurių metu visa grupelė kalbasi, diskutuoja, mokosi tikslingai vieną temą. Viena tema dažniausiai būna plėtojama vieną savaitę. Aš, kaip specialusis pedagogas, derinu metinį planą su tos grupelės auklėtoja, kad daugmaž atitiktų mūsų savaitinės temos.“ [R3];</p> <p>„Kai pradėjau dirbti specialiuoju pedagogu darželyje, reikėjo tikslingai atsirinkti tinkamas užduotis. Dabar esu atsirūšėjęs užduotis, nes turiu tiek ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus vaikams, tiek pradinukams.“ [R3];</p> <p>„Tai va, palei kiekvieno vaiko poreikį tiesiog derinam tas programas, ką mes su juo veikiam.“ [R4];</p> <p>„Šiaip vaikai, kurie turi sutrikimų, sunkumų mokymosi, ar ne, negalių tenais, visokių poreikių ugdymosi, tai juos reikėtų kuo anksčiau pradėti ugdyti, tuo yra pažangesnis mūsų tas darbas. Gal nuo gimimo iš tikrųjų reikia pradėti.“ [R4];</p> <p>„Funkcijos ir yra, kad dirbu aš, kaip spec. pedagogas, teikiu pagalbą vaikams, tiems vaikams, kurie turi poreikių, kurių PPT nustatė poreikius ir palei jų rekomendacijas teikiu vaikams pagalbą.“ [R4];</p> <p>„<...> tai juk kiekvienas skirtingas ir net kiekvienam nepriderinsi to paties, gali tą pačią užduotį parinkti, bet darbo būdas ir užduoties pateikimas vis tiek jisai kitoks bus.“ [R5].</p>	9
	Individualus ar grupinis mokymas, naudojant specialius mokinių poreikiams pritaikytus metodus ar mokymo priemones	<p>„Vaikams darželyje specialusis pedagogas gali padėti įvairiai: vesdamas individualius užsiėmimus, grupinius, padėdamas vaikui grupėje.“ [R1];</p> <p>„Grupelėje yra nemažai vaikų. Todėl, specialiųjų poreikių turintis vaikas „Ryto ratelio“ metu labai blaškosi ir jam sunku sukaupti dėmesį ir suprasti apie mokomą temą. Todėl, specialusis pedagogas vedasi ugdytinį į kabinetą individualiai ar po du (priklausomai ar grupelėje yra daugiau nei vienas specialiųjų poreikių vaikas) ir jam temą gali paaiškinti asmeniškai, be išorinių trukdžių.“ [R3];</p> <p>„Aš, kaip specialusis pedagogas, padedu ugdytiniams įsisavinti mokomąją medžiagą užsiėmimų metu.“ [R3];</p> <p>„O specialiojo pedagogo užsiėmimus, kiekvienam specialiųjų poreikių turinčiam vaikui teikiu du kartus per savaitę.“ [R3];</p> <p>„<...> ir padėti jam individualiai net arba grupės veikloje. Tiesiog jam papildomai.“ [R4].</p> <p>„Ir ir ir kiekvienam vaikui individualiai tu turi pritaikyti, išvelgti kokie jiems ten sutrikimai ir pritaikyti tuos metodus. Vaikai yra skirtingi, su skirtingais sutrikimais, yra paprasčiausiai tokie, kuriems yra pedagoginis apleistumas, kai reikia padėti, pagelbėti ir vaikas pats imlus yra, iki didelių poreikių, kur reikalinga išsivienišanti pagalba. Tai visiems skirtingai yra, tai negaliu taip išskirti, iš tikrųjų kiekvieną dieną darausi priemones kiekvienam vaikui vos ne atskirai. Priemonės, planai ir metodika skiriasi palei poreikius.“ [R4];</p>	8

		<p>„Aišku kiekvienas vaikas yra skirtingas ir taip, ir priemonės, ko darželyje tikriausiai mažai, čia tikriausiai ne kiek mano įstaigoje, bet, na, visumoj, specialiųjų priemonių, tarkim ir specialiajam pedagogui, nėra jų tiek daug, kiek įvairių gal netgi reikia gamintis pačiam ar prisiderint.“ [R5];</p> <p>„Kad padėtų atrasti kaip padėti sau ir kaip pasirinkti tinkamą būdą, tinkamą metodą, atlikti tam tikrą užduotį, susitvarkyti, kad aplenkti tuos sunkumus ir išnaudoti stipriąsias savo savybes tam.“ [R5].</p>	
Specialiųjų ugdymo būdų ir metodų naudojimas, siekiant tobulinti pojūčių ir suvokimo, judėjimo įgūdžių, kalbos pažinimo ir atminties lavinimą	<p>„<...> aš turiu rasti būdų, metodų, kad tas vaikas priimtų mane, kad galėtume mes tą tikslią veiklą paversti žaidimu, kad jam tas būtų įsisavinama lengviau. Žodžiu, esmė tokia, kad aš padedu vaikams lavinti jų pažintinius gebėjimus, pasitelkiant žaidybinius ugdymo metodus.“ [R1];</p> <p>„Pagrindinė funkcija tai yra pažintinius gebėjimus vaiko lavinti.“ [R1];</p> <p>„<...> bei efektyviau pašalinti sutrikimus. Per individualius ir grupinius užsiėmimus ugdyti ugdytinių pažintinę raidą.“ [R2];</p> <p>„<...> lavinu vaikų pažintinius procesus, jų kalbinius įgūdžius, sensoriką. Taip pat, lavinu bendravimo, savitvarkos įgūdžius ir kitus dalykus, esančius individualiose ugdymo(si) programose.“ [R3];</p> <p>„Aš atsakinga už vaiko pažintinius visus gebėjimus, už jo motyvaciją mokytis.“ [R4].</p>	5	
Konsultavimasis su mokiniais, tėvais, vyriausiais mokytojais ir kitais mokinių priežiūros specialistais, sudarant individualius ugdymo planus, skirtus mokinių vystymuisi skatinti	<p>„Specialusis pedagogas svarbus tuo, kad atsižvelgdamas į vaiko gebėjimus ir poreikius, gali teikti rekomendacijas kitiems mokytojams, dirbantiems su vaiku, kuriam skirta specialiojo pedagogo pagalba.“ [R1];</p> <p>„<...> konsultuojasi grupelių auklėtojos, kurių grupėje yra specialiųjų poreikių vaikas.“</p> <p>„Nuolatos bendrauju ir konsultuoju darželio auklėtojas. Būna, kad jos pačios ateina ir klausia manęs apie specialiųjų poreikių vaiką, kurį turi grupelėje. Bet stengiuosi reguliariai, mažiausiai vieną kartą į mėnesį, paklausti auklėtojų, ar turi kokių klausimų. Deja, bet labai retas tėvas kreipiasi į mane konsultacijos.“ [R3];</p> <p>„Komandinis darbas šitam darbe yra labai svarbus. Ne tik su pedagogais, bet ir su tėvais kartu, kaip įgyvendinti, kaip tą vaiką motyvuoti ir kaip pasiekti tų rezultatų, tai viskas priklauso nuo komandos.“ [R4];</p> <p>„Kartu su pedagogais statom ir programas, atsižvelgiam į jų programas einančias, derinam metodus visus, priemones, patariam kaip.“ [R4];</p> <p>„<...> ir suteikti konsultacijas.“ [R5].</p>	5	
Mokinių intelektinių, fizinių, socialinių ir emocinių gebėjimų ir jų ribų vertinimas, išskyrus išskirtinio intelekto mokinius ar kitas konkrečias problemas	<p>„Pirmiausiai, kaip viena iš tokių pagrindinių, kad aš, kaip specialusis pedagogas, turiu gebėti identifikuoti vaiko specialiuosius poreikius, nustatyti jo gebėjimus, jo įgūdžių lygį <...>.“ [R1];</p> <p>„Man reikia kuo anksčiau ir tiksliau diagnozuoti <...>.“ [R2];</p> <p>„Mes numatom tiesiog, galim atpažinti vaiką, ar ne, pastebėti tą vaiką, kuriam reikia tos pagalbos <...>.“ [R4];</p> <p>„Kadangi esu du viename, tai pagrindinis dalykas, įvertinti ugdytinių specialiuosius poreikius, įvertinti gebėjimus ir jeigu matom, kad reikalinga pagalba, tai svarbu laiku juos pastebėti <...>. Svarbu laiku pastebėti ir įvertinti tas sutrikusias funkcijas ir ugdytinių gebėjimus.“ [R5].</p>	4	
Įvairių vertinimo formų rengimas ir kiekvieno mokinio pažangos įvertinimas	<p>„Ir dar antras dalykas, kad ir vertinimą pažangos turi išmanyti, kad po to galėtume gauti kažkokį tai rezultatą, kaip sekėsi pasiekti ar nepasiekėm tos pažangos savo, kurios siekėme.“ [R1];</p> <p>„Jei pastebiu vaiko pažangą, visuomet auklėtojai pagiriu vaiką.“ [R3];</p> <p>„Ir kadangi daugiau specialistų yra tam vaikui skiriama, tai natūralu, kad tie žingsniukai, jie yra, ir jie vyksta, tik kad tie laipteliai yra tokie mažyčiai, ir mažiau pastebimi, bet dėl to, tas toksai dar svarbus pasiekimų įvertinimas, sugrįžimas prie to, kas buvo, tam pasitikrinimui. Kaip buvo, tarkim, prieš du mėnesius, ir kaip dabar yra.“ [R5].</p>	3	

Mokinių pasitikėjimo, interesų, gebėjimų, rankų įgūdžių ir koordinacijos skatinimas ir ugdymas	<i>„Visą užsiėmimą dėliojame kažką ar pašome.“ [R3].</i>	1
Konsultavimasis su kitais darbuotojais, planuojant specialiųjų poreikių turinčių mokinių pamokas ir sudarant jų tvarkaraščius	<i>„Savaitinės, mėnesinės temos derinamos su grupės auklėtoja.“ [R3].</i>	1
Duomenų apie mokinius ir kitos informacijos rengimas ir tvarkymas, taip pat ataskaitų teikimas	<i>„Yra šiek tiek dokumentų pildymas, kur liečia tik mane, aš privalau juos laiku sutvarkyti.“ [R4].</i>	1

Kategorija	Subkategorija	Teiginiai	N
Ikimokyklinio ugdymo įstaigų specialiojo pedagogo pareigybės aprašuose išskirtos funkcijos	Darbas Vaiko gerovės komisijoje	„Kalbant apie įstaigos, kurioje dirbu, komandą, dažniausiai ją sudaro grupės pedagogas, logopedas, specialusis pedagogas ir kartais psichologas.“ [R1]; „Darželyje dalyvauju vaiko gerovės komisijos veikloje.“ [R3]; „Komandoje tai mes kaip specialistai dalyvaujame gerovės komisijoje, tiesiog vertiname visi kartu komandiškai, savo išvalgas pateikiam ir sprendžiam kaip galim padėti, ieškom būdų, rašom planus, tiesiog auklėtojom patariau kaip joms prieiti.“ [R4]; „Tikriausiai, kaip ir visi švietimo pagalbos specialistai, tai esame Vaiko gerovės komisijoje, o tenai be komandiškumo tikriausiai sunkiai būtų pasiekiami teigiami dalykai.“ [R5].	4
	Kvalifikacijos tobulinimas	„O dažnis tų kompetencijų priklauso nuo mano pačios noro, kiek aš norėsiu. Įstaiga iš tikrųjų visada yra atvira leisti kelti mums tas kompetencijas, ji taip pat atsižvelgia į savo strateginius tikslus, ar tikslinga, ar netikslinga šitoj srity, bet vadovas labai pozityviai žiūri į žingeidumą mūsų, į tobulėjimą, tai nematau tame kažkokios tai didelės reikšmės, tik noro turėt.“ [R1]; „Pastoviai keldami kompetencijas pritaikome vis naujesnius metodus, būdus, sistemas šalinant sutrikimus.“ [R2]; „Bet seminarų yra labai mažai, dar logopedui gal yra daugiau, bet specialiajam pedagogui beveik nerandu.“ [R2]; „<...> o atnaujinti žinias reikia visuomet. Bet jeigu bus tas noras, tai ir seminarų klausymas, ir visokių konferencijų metu, manau, kad reik nuolat. Nuolat norėti, nuolat ieškoti, nuolat dalyvauti kažkur. Gal ne per daug nuolatinis ir visada, bet per mokslo metus jis turi būti bent kelis kartus.“ [R5].	4
	Darbas įstaigos labui, renginių, projektų organizavimas	„Projektuose dalyvaujam visokiausiuose tiesiog, va, visur.“ [R4]; „Vat ką įtraukiu, stengiuosi va, yra tikrai irgi vykdomi ir projektai, tai vat kartais, ne tik tai, kad tas sutrikusias funkcijas lavinti, bet įsipina ir projektai ir tada, gaunasi pajvairinimas. Bet tie projektai susisieja su ugdumuoju procesu.“ [R5]; „Dar vienoj grupėj darbo esu įstaigoje, dėl atestacijos komisijoje.“ [R5].	3
	Atlieka kitas administracijos pavedamas užduotis	„Neoficialiai galima sakyti, kad būna veikla ir nesusijusi su specialiojo pedagogo funkcijomis. Ji yra nerašytinė, bet susitariminė, tai tarkim kai reikia pagalbos grupėje. Darželis yra tokia maža bendruomenė, sakyčiau, ir kada atsitinka kažkoks tai netikėtumas ir trūkstant personalo eini kartais padėti keletai valandų į grupę pabūt auklėtojo vaidmeny. Tai sakykim yra tokia nu nerašytinė ir ta funkcija, kuri yra pridėtinė. Bet ji nėra tokia dažna, nes vadovas taip pat atsižvelgia į tai, kad yra pirmaeilė funkcija, tai atlikt savo tiesiogines pareigas, bet tiktais bėdos reikale atliekam tą pridėtinę.“ [R1]; „Vaikai dažniausiai didelius poreikius turintys, jiems ne tik yra sutrikę pažintiniai gebėjimai, jiems būna ir regėjimas sutrikęs, esu turėjusi vaikų per savo darbo metus ir su kochleariniais implantais, tai esu turėjusi ir su VCP visiškai kur praktiškai slauga vyksta vaikams. Tenka visokias funkcijas atlikti įstaigos neturi galimybės turėti visus specialistus.“ [R4]; „Tenka pavaduoti ir auklėtojas, vieną kartą teko, bet tai buvo pandemijos pasekoje <...>.“ [R5].	3
	Ugdytinių problemų, sunkumų pastebėjimas	„Jeį pastebiu, kad darželinukas elgiasi neįprastai taip pat informuoju auklėtoja. Nesvarbu, ar ji jau yra atkreipusi į vaiko elgsenos pokyčius ar ne.“ [R3].	1

Kategorija	Subkategorija	Teiginiai	N
Specialiojo pedagogo kompetencijos	Socialinė kompetencija	„Svarbiausia, kad pažįstu vaikus, su kuriais dirbu. Žinau, kas jiems tinka, kas yra veiksminga per mano užsiėmimus ir kas gali sukelti nemalonumą, stresą ir nenorą bendrauti bei dirbti užsiėmimų metu. Turėdama šias žinias, galiu pastebėti tuometinę vaikų emocinę būseną, jų nusiteikimą darbui. Dėl to, nejaučiu streso. Todėl tikrai galiu sakyti, kad jaučiuosi gerai dirbdama šį darbą.“ [R3]; „Būna dienų, kai ugdytiniai tą dieną yra irzlūs. Man atėjus, pačios auklėtojos iš karto praneša, kad vaikas nelabai noriai bendrauja, yra irzlus. Bet kai darželinuką pasikviečiu eiti su savimi, jis visuomet noriai eina pas mane į kabinetą. Ir taip yra su visais specialiujų poreikių vaikais, kuriuos turiu. Per užsiėmimus irgi pamatau ar vaikas nori tą dieną atlikti užduotį, ar ne. Tokiu būdu orientuojuosi ar daugiau kalbėti, pasakoti ir rodyti apie mokomą dalyką man, ar skatinti vaiką atsakinėti ar daryti užduotį savarankiškai, padedant man.“ [R3]; „Specialiujų poreikių turintis vaikas gali labiau sukoncentruoti dėmesį (specialiojo pedagogo kabinete – aut. past.). O jei ugdytiniui sunku sukaupti dėmesį, specialusis pedagogas gali greitai pastebėti ir iš karto atkreipti jo dėmesį.“ [R3]; „Jei pastebiu, kad ugdytinis nenori atlikti užduoties, bendrauti, tai daugiau atliekam motorikos lavinimo užduotis.“ [R3].	4
	Edukacinė (didaktinė) kompetencija	„<...> naujų metodų paieškos būdai.“ [R1]; „Ir didaktinės, todėl, kad mes, kaip specialistai turim žinoti ir tuos metodų kokių galim pasinaudoti, pasiremti organizuojant tam vaikui ugdymą.“ [R1]; „<...> programas.“ [R4].	3
	Psichologinė kompetencija	„Būna dienų, kai vaikai būna labai išsiblaškę, reikia dažnai atkreipti į save dėmesį. Ir jei tokia diena būna, beveik visi specialiujų poreikių vaikai būna išsiblaškę. Ir jei per dieną turi kokius tris ar keturis užsiėmimus, kurių metu tu nuolatos stengiesi sukoncentruoti jų dėmesį, pats labai pavargsti.“ [R3].	1
	Vadybinė kompetencija	„Kol nebuvo pandemijos, dalyvavau organizuojamose veiklose, šventėse. Padėdavau joms ruošti.“ [R3].	1
Bendrosios kompetencijos	Komunikacinė ir informacijos valdymo kompetencija	„<...> naujų technologijų taikymą <...>.“ [R1]; „Reikalingas kompiuterinis raštingumas. Būna, kad sugalvoji kokią įdomesnę užduotį ir tenka ją maketuoti per tam skirtas programas. Kai tenka kompiuterį naudoti kiekvieną dieną, tai labai dažnai atrandi visokių naujų ir įdomių dalykų, kuriuos gali pritaikyti darbe.“ [R3].	2
	Bendravimo ir bendradarbiavimo kompetencija	„Pirmiausia, nuo tų bendrųjų kompetencijų, nes viskas, darbas siejamas kolektyve ir yra ir bendradarbiavimas su kitais įstaigos specialistais, bendradarbiavimas su tėvais, ir yra bendradarbiavimas su kitomis institucijomis, kuriomis mes bendradarbiaujam ugdydami tą vaiką, kuris turi specialiųjų poreikių.“ [R1].	1
	Reflektavimo kompetencija	„Kartais pasirenki vieną metodiką ir matai, kad nevyksta, tada reikia pakeisti, tiesiog stebėti tą vaiką, kaip jam sekasi.“ [R4].	1
	Mokymosi mokytis kompetencija	„O kaip aš individualiai tas savo kompetencijas keliu, tai orientuojuosi į tas sritis, kurios man yra labiau artimos, aktualios.“ [R1].	1
Profesinės pedagoginės kompetencijos	Dalykinė kompetencija	„Be abejo labai ypatingai svarbu yra dalykinės žinios tos kompetencijos, kurios nori nenori jos artimos tavo darbui, tu turi žinoti pagrindimą savo žinių <...>.“ [R1]; „Jis yra svarbus, nes turi žinių ir supranta kaip tenkinti individualius specialiuosius ugdymosi poreikius.“ [R2]; „Turiu reikiamas žinias apie specialiųjų poreikių vaikus.“ [R3]; „Profesinės žinios <...>.“ [R5].	4
	Profesinio tobulėjimo kompetencija	„Reikia nuolatos gilinti savo žinias apie specialiųjų poreikių vaikus. Ieškai kokių paskaitų, seminarų, aktualių tavo darbui. Laikas nuo laiko panaršai visokiuose tinklapiuose, kuriuose gali atrasti įvairių straipsnių, arba skaitai literatūrą tiksliai.“ [R3];	3

		„Iš tikrųjų labai sudėtingas darbas, reikalaujantis daug kūrybos ir pastoviai reikalaujantis savo žinias atnaujinti.“ [R4]; „ <...> o žinias keliu aš na, seminarų įvairiausių ir knygų skaitau labai daug. Tai per mėnesį kokius du-tris seminarus išklausau“ [R4].	
	Mokinio pažinimo ir mokinių pažangos pripažinimo kompetencija	„<...> bet svarbiausios yra spec. poreikių atpažinimas, vertinimas <...>.“ [R2]. „Visuomet galiu anksčiau ar vėliau pastebėti, kad vaikams mano mokymas ir dedamos pastangos yra veiksmingos ir daro įtaką patiems vaikams. Dar labiau džiugu išgirsti iš pačių auklėtojų, kad mano užsiėmimai turi įtakos ir įdirbis yra pastebimas ne tik man.“ [R3];	2
	Ugdymosi aplinkų kūrimo kompetencija	„<...> aplinkas jam sudaryti tokią, kad jis galėtų mokytis <...>.“ [R4].	1
	Mokymo/ mokymosi proceso valdymo kompetencija	„<...>korekcija.“ [R2].	1
	Mokinių motyvavimo ir paramos kompetencija	„Tą pagalba vaikui, motyvaciją skatinti <...>.“ [R4].	1
Kompetencijų įvairovė	Visos	„Aš pabrėšiu, kad kompetencijos pedagogo profesijos yra reikalingos visos.“ [R1]; „Tai visos tos žinios, pasikartosiu, kad tikrai, visos tos kompetencijos yra tikslingos ir reikalingos <...>.“ [R1]; „Kompetencijų reikia visų <...>.“ [R2].	3

Kategorija	Subkategorija	Teiginiai	N
Asmens santykiai su darbdaviais ir kitais organizacijos nariais	Teigiamą poveikį turintys veiksniai	<p>„Savo kolegų atveju, tai aš sakyčiau, kad identifikuoju save, kaip specialųjį pedagogą ganėtinai pozityviai ir gerai, todėl, kad koligos tarpusavyje mes palaikom labai tokius profesinius ryšius, dalinamės tas savo sakykim įžvalgomis ugdant tuos vaikus, todėl, kad labai mums tas svarbu, komandinis darbas, todėl, kad su vienu vaiku dirba net keli specialistai ir tarpusavio bendradarbiavimas skatina tą mūsų profesinį tobulėjimą, galima sakyti, tai aš, kaip specialusis pedagogas irgi įnešu didelį indėlį į tą mūsų bendrą darbą.“ [R1];</p> <p>„Dirbant komandoje, esant teigiamam mikroklimatui pasiekiami geresni darbo rezultatai. Man gerai dirbti, nes valdžia skaitosi su nuomone, tai motyvuoja.“ [R2];</p> <p>„Mano esami santykiai su darbdaviu yra tiek profesiniai, tiek paprasti. Direktolei visuomet svarbu ne tik sužinoti, kaip man sekasi dirbuotis su darželinukais, bet ir mano savijauta darbo vietoje. Būna pasiteirauja ir apie mano asmeninę šeimą. Su kolegomis irgi yra taip pat. Jei jiems kyla klausimų susijusių su specialiųjų poreikių vaikais, jie visuomet kreipiasi, bet būna, kad laikas nuo laiko mes sustojame ir trumpam pabendraujame. Aišku, dabar, esant pandemijai, negalime sustoti ir pabendrauti kaip anksčiau, bet visuomet greitai persimetam vienu kitu žodžiu prasilenkdami. Jaučiuosi vertinga ir kaip žmogus, ir kaip specialistė.“ [R3];</p> <p>„Santykiai yra glaudūs todėl, kad turim labai bendradarbiauti su kolegomis. <...> Pastovus yra bendradarbiavimas su kolegomis. Geri santykiai yra mūsų, glaudūs. Aš džiaugiuosi, kad yra toks ryšys, kad galim bendradarbiaudamos pasiekti daugiau.“ [R4];</p> <p>„Atrodo mane vertina, bent jau taip jaučiuosi, vertina mano profesionalumą, pastangas tas, kurias rodu, kol kas teigiamai vertinu.“ [R5].</p>	5
	Pokyčių nelemiantys veiksniai	<p>„Iš vadovo pozicijos, vadovas daugiau santykiuose kaip administratorius, jisai įžvelgia, kad aš esu specialusis pedagogas, aš kiek turiu teikti tos pagalbos, kokių dažniu, tačiau kokia ta būtų mano pagalba jau ta tikslinė, vadovas negali daug išsamiai pakomentuoti, nes jisai tiesiog asmeniškai neturi tokių žinių ir kitą kartą gal klausia jau asmeniškai kiekvieno specialisto, kaip jisai mato vieną arba kitą spęstiną kažkokį tai reikalą. Bet bet kuriuo atveju šiuo metu vadovas yra pozityviai santykiuose, jeigu yra poreikis kalbėtis apie grynai darbą, apie funkcijas, apie specifiką, kaip iš specialiojo pedagogo pareigų, tai tikrai visą laiką gaunu konkretų tiesų atsakymą.“ [R1].</p>	1

Kategorija	Subkategorija	Teiginiai	N
Organizacijos parama ir ištekliai	Teigiamą poveikį turintys veiksniai	<p>„Aš manau, kad vadinasi mano tasai profesija yra vertinama, nes tikrai atsižvelgia įstaiga į poreikius organizuojant ugdymą vaikų, tikrai turim pakankamą bazę materialinę, kas liečia priemones ar kabinetą parengtą, arba jeigu yra kažkokių papildomų pageidavimų, kad norėčiau patobulinti metodus prašyčiau man ką nors iš išmaniųjų įrenginių. Tikrai į tai atsižvelgiama, netgi yra skatinama, nes įstaigos vadovė yra labai žingeidi, taip pat taikyti naujoves, taikyti naujus metodus, tikrai nejaučiu stygiaus, nestokuju dėmesio, ir jaučiu, kad tas identitetas tikrai auga.“ [R1];</p> <p>„Smagu, kai specialiajam pedagogui pasiūlo įsigyti naujų priemonių, nes jų gausa kelia ne tik mano, bet ir ugdytinių motyvaciją. Labai patinka ir kai apmoka įvairius seminarus, leidžia keltis kvalifikaciją.“ [R2];</p> <p>„Įstaigoje yra užtikrinta, kad visuomet turėtum reikiamus išteklius dirbant su specialiuoju poreikių vaikais. Jei prireikia kanceliarinių priemonių, jas labai greitai gauni. Taip pat, jei randi ugdomąją priemonę, kuri padėtų tiek logopediniame, tiek specialiojo pedagogo darbe ugdant vaikus, jei yra galimybė, būna užsakoma ta priemonė. Toks rūpinimasis mano darbo poreikiais verčia mane dar labiau džiaugtis, kad pasirinkau specialiojo pedagogo profesiją.“ [R3];</p> <p>„<...> o šiaip, tai su priemonėmis, kadangi buvo prieš tai kaupta, tai tų priemonių yra metodinių, stengiasi vis po truputį atnaujinti pagal galimybes. Kiek žinau ir skirdavo kažkokias lėšas, tam tikrą sumą kiekvienais metais. Va dabar ir relaksacijos vieta ruošiamą yra, tų priemonių dabar vėl atnaujinama. Nu, kol kas palankiai, po truputį.“ [R5].</p>	4
	Neigiamą poveikį turintys veiksniai	<p>„Čia jau yra įvairi tokia situacija, todėl, kad šiuo metu, šiaip, mes esame trys švietimo pagalbos specialistai, o turim tik du kabinetus. Tai va toje situacijoje, tai yra darbo vietos atžvilgiu sunkus reikalas, nes turime derintis viena prie kitos. Viskas gerai, viskas komandiškai mes tikrai gerai veikiam, bet va nu tokia situacija <...>.“ [R5].</p>	1
	Pokyčių nelemiantys veiksniai	<p>„Yra šiek tiek, skiria mums ir tas priemones kažkiek, bet iš esmės mes turim viską patys pasidaryti, nes tam vaikui viena priemonė labai greitai nusibosta, dabar tas amžius kompiuterinis, internetinis, ta metodika, kuria mes dirbome, sakykim, prieš 10 metų, mes nebegalim, mes turim keistis, turim naujinti viską, iš tikro daug pastangų reikia tam įdėti, daug lėšų, ir savo lėšų ir laiko, bet valdžia mus palaiko, jeigu kažkokios naujienos, jeigu yra galimybių iš karto padeda mums ir knygas užsisakyti, kartais apmoko, ir seminarus mums palei galimybes. Bet manęs, kaip specialisto tai neveikia, aš pasijungiu kūrybiškumą ir priderinu priemones vaikų poreikiams, pasigaminu jiems įdomesnes.“ [R4].</p>	1

Kategorija	Subkategorija	Teiginiai	N
Darbuotojui keliami reikalavimai ir jo atžvilgiu puoselėjami lūkesčiai	Pokyčių nelemiantys veiksniai	<p>„Kartais, auklėtojos, į kurios grupę tėvai atneša PPT išvadas tikisi, kad aš imsiu ir iš karto pradėsiu teikti specialiojo pedagogo pagalbą. Tačiau, ne visuomet gali pradėti teikti pagalbą vaikui tuoj pat, ypač, jei jis nėra sąrašuose ir tuo metu yra įpusėję mokslo metai, bet dar nėra pakartotinių vaikų vertinimų ir naujų sąrašų sudarymu. Bet tokie lūkesčiai neturi įtakos mano profesiniam identitetui, jis vis tiek išlieka stiprus, nesigailiu pasirinkusi specialiojo pedagogo profesijos.“ [R3];</p> <p>„Kadangi dirbam labai stipriai komandoje, tai tie lūkesčiai mūsų, kaip ir bendri yra, tai nėra tokių, kad asmeniškų kažkokių lūkesčių. Viena kitai padedam, jeigu kažką randam naujoviškesnio, dalinamės tom priemonėm, patariam kaip padaryti, kaip geriau žiūrīm visada. Lūkesčiai tokie tampa tokie bendri. <...> Iš esmės tai manęs nekeičia, man patinka tai, ką aš darau.“ [R4];</p> <p>„Gal atsiskaitymas už veiklą, už savo veiklos plano įgyvendinimą, gal taip pasakysiu, tai administracija tikrai yra palanki ir taip, kontrolė, jinais yra, ir tikrai galima tobulėti, galima iš ko pasimokyti, kai kuriose vietose atrodo per griežtai, bet šiaip visai naudinga tai yra. Jeigu būtų per daug darbų papildomų užkrautų, tai tada veiktų, bet dabar, kadangi ir su specialiujų poreikių vaikais turim nemažai šiai dienai, situacijų ir reikalų, ir bandom spręsti operatyviai, tai gal labai stipriai neveikia.“ [R5].</p>	3
	Teigiamą poveikį turintys veiksniai	<p>„Keliami reikalavimai ir lūkesčiai mano profesinį identitetą veikia pozityviai, jaučiu, kad mano profesinė veikla įstaigoje yra naudinga ir tai tik labiau motyvuoja dirbti. Jeigu imant grynai įstaigos lūkesčius, tai tas profesinis identitetas taip pat yra formuojamas ganėtinai palankiai ir gana suprantamai, todėl, kad visi įstaigoje dirbantys supranta specialiojo pedagogo naudą, ta nauda ji neatėjo taip iš kažkur tai iš debesies, jinais ateina su patyrimu ir su įdirbiu, ir ta matoma pažanga, o sakykim bendraujant su kolegomis, irgi lūkesčiai yra keliami todėl, kad mes tarpusavy bendradarbiaujant vienos kitos klausiamės kaip galėčiau čia patobulinti arba kurioj kitoj daly, tai labai tas konsultanto vaidmuo yra labai reikalingas ir vertingas, turint omeny ne vien tik tai kaip specialistų bendradarbiavime, bet sakykim su grupių auklėtojais, kurie būtent tuos vaikus ugdo ir ta konsultavimo pagalba labai reikalinga atvejui taikant būtent ugdymo procesą organizuojant grupėj.“ [R1];</p> <p>„Man saugu dirbti, kai administracija kelia realius reikalavimus, neužkelia didelių ir nepasiekiamų tikslų.“ [R2].</p>	2
	Neigiamą poveikį turintys veiksniai	<p>„Auklėtojos irgi nori, kad, pasiėmus vaiką, grąžinčiau jau pilnai ištaisyta, be sutrikimų. Mane tai veikia neigiamai.“ [R2];</p>	1

Kategorija	Subkategorija	Teiginiai	N
Visuomenės/ bendruomenės lūkesčiai ir reikalavimai profesijai	Neigiamą poveikį turintys veiksniai	<p>„O kas liestų tėvus, tai čia man labai kelia daug visokių abejonių, ir kiek mažai kartais turi tėvai suvokimo aplamai kas yra tas specialusis pedagogas. Nes labai dažnai pasitaiko tokių atvejų, kad „pasigaunu“ tėvų grupėje ir prisistatau, kad aš esu toks ir toks, ir dirbu su jūsų vaiku, tai tėvams akys ant kaktos ir „nežinau, o kas tas yra, o ką jūs darot, ooo, kaip įdomu, o nežinojau!“ . Tai va ties čia ir pasidaro tokia .. tiesiog suvokimas toks, kad tėvai mažai supranta, tai kokius lūkesčius jie gali kelti, jeigu jie nežino kam juos reikėtų kelti. Šiuo atveju tai veikia negatyviai, nes aš jaučiuos kaip ir neidentifikuota visiškai, nežino žmonės kas aš esu ir ką aš veikiu, ir dar pasiimu jų vaiką. Tai iš tikrųjų tas identitetas šioj vietoj formuojamas negatyviai.“ [R1];</p> <p>„Aplinkiniai tikisi greito ir visiško sutrikimų pašalinimo. Tėvai nori čia ir dabar, kad turėčiau burtų lazdelę.“ [R2];</p> <p>„Na, visuomenės kartais požiūris tėvelių būna labai įdomus. Pavyzdžiui, kas liečia rekomendacijas, PPT teikia rekomendacijas ne tik mums, pedagogams, teikia ir tėvams. Labai sunku, jeigu tėvai atsisako taip pat tom rekomendacijom vadovautis. Tai kartais požiūris būna labai įdomus. Bet džiaugiamės, kad nėra labai daug tokių tėvelių, kad sugebam juos įtraukti į savo darbą ir tą tęstinumą, namuose, kad darytų vaikams, nes didelių poreikių vaikams ugdymas turi vykti nuo ryto iki vakaro. Visą mūsų komandą liūdina, kai mes stengiamės, kviečiamės, stengiamės ne tai, kad tuos tėvelius išgąsdinti, bet tiesiog pasitarti. Mes vis tiek matom tą vaiką, kaip spec. pedagogai, žymiai mažiau, negu tėvai namuose, arba auklėtoja, tai va užtai ir renkamės, tiesiog, kad pastebėti kažką, kaip sekasi, kad nepraleisti, jeigu kažkas nepavyksta, arba pakartoti, arba įtvirtinti tas žinias, tai iš tikrųjų liūdina, kai dedi visas pastangas, nori tam vaikui padėti, o tėvai atsisako. [R4];</p> <p>„Visuomenės lūkesčiai visada yra labai aukšti, norima, kad specialistai būtų vien tik atsakingi už rezultatus, bet mes visi žinom, kad norint pasiekti geriausių rezultatų turi dirbti ne tik viena pusė, o turi dirbti visos trys pusės. Kai yra ugdymo įstaiga, tai ir specialistai, ir pedagogai, bet kartu ir tėvai turi prisidėti. Tai prisideda visos trys pusės, auklėtojai-mokytojai gal sunkiau ugdymo grupėje tiek daug įdėti tų pastangų, bet jos irgi atsižvelgia ir stengiasi. Bet tarsi įrodyti reikia, kodėl to reikia, ir, o kodėl nereiktų nuleisti rankų toj vietoj, vis tiek nu tu turi atsižvelgti, bet įdirbis bus, nes jeigu įsidirba, vis tiek, vienais metais reikalauji, kitais.. Prašai gal, ne tai, kad reikalauji, atkreipti dėmesį ir tada natūraliai jau gaunasi.“ [R5].</p>	4
	Teigiamą poveikį turintys veiksniai	<p>„Dalis žmonių, kurie sužino, kad aš esu logopedė – specialioji pedagogė, labai nustemba ir jiems būna įdomu sužinoti, kokia yra mano darbo specifika, kaip vyksta pats darbas su logopediniais ir specialiųjų poreikių vaikais. Bet būna ir tokių žmonių, kurie sužinoję mano profesiją, pasijaučia nemaloniai ir jiems yra nesuvokiama, kaip tu gali dirbti su specialiųjų poreikių turinčiais ugdytiniais. Visuomenės lūkesčiai ir pats požiūris yra mano profesiją yra įvairūs, man patinka su jais dalintis žiniomis apie savo darbą, tai leidžia man jausti pareigą savo profesijai, džiaugtis, kad esu jos atstovė.“ [R3].</p>	1

Kategorija	Subkategorija	Teiginiai	N
Valstybės teisinė aplinka	Neigiamą poveikį turintys veiksniai	<p>„Kas liečia visą laiką politiką ir valdžią tai tik blogai veikia, nes nėra vertinama. Ne iš dalies, iš tikrųjų tai dažnai pakalbama ir kolegų tarpe, kad tarkim, kada mokėmės studijų metu, buvo grynai programa specialioji pedagogika, o gretutinė eina specializacija logopedija, bet žiūrint į teisės aktus, daugiau formuojama visi reglamentai būtent logopedo darbui ir mažiau specialiajam pedagogui.“ [R1];</p> <p>„Valstybė yra mus užmiršusi, kitiems pedagogams kelis kartus jau kėlė atlyginimą, o mūsų jau seniai stovi vietoje. Labai nesaugu, nes neseniai psichologus nuėmė, nežinau kada ir specialiųjų pedagogų neberekės. Pastaruoju metu nekreipiamas joks dėmesys į specialistus, neaiškus reikalavimai, nestabilu.“ [R2];</p> <p>„Na, kaip aš sakau, pedagogais gimstama, ne šiaip tampama, tikriausiai. Ta specialybė, kaip aš visada sakau, niekada jinai nebuvo labai gerai apmokama, ir tikrai žmonės neturėtų rinktis specialybės dėl apmokėjimo, dėl atlyginimo. Tai tiesiog iš pašaukimo. Aišku, liūdna, kad mus taip mažai įvertina, nes nelabai ir supranta tą darbą mūsų, kas su tuom nėra susiję ir liūdna truputėlį, bet tiesiog nekreipi dėmesio ir dirbi kas reikia. Norisi to paskatinimo, kaip ir vaikui. Jeigu skatini, motyvuoji, eini gyri, džiaugiesi, tai jo ir sėkmė yra kitokia. Tai ir mes, nesvarbu, kad saugę, mes irgi norim, reikia to paskatinimo. Šiuo metu esame pamiršti.“ [R4];</p> <p>„<...> tik norisi dar ir kitokių dar papildomų dalykų, kurie dabar sprendžiami ministerijoje. Nes tarsi mus vertina, bet iki galo neįvertina. Toksai nusivylimas, taip pasakysiu, ne kiek krizė, bet nusivylimas. Atrodo vertina vertina, ir tikrai prestižinė profesija buvo, specialybė, mūsų tos pagalbos tikrai reikia ir visi šneka, kad jos reikia, kaip jos trūksta, bet pasirodo, kad kažkaip tai kuo toliau, tai... tai priedai atimami, tai.. nu viskas.. Tai tikriausia opi problema šių dienų yra ir skaudi tokia.“ [R5];</p> <p>„Neigiamai veikia dabar, atstumia. Nes tada atrodo, kam tada mes iš viso mokėmės, kam mes tada teikiame pagalbą, jeigu iš mūsų reikalavimai milžiniški, o bet jie nėra vertinami. Juk ta vertybė gerai, pasiekiam rezultatų, tas yra vertinama, bet mes taip pat norim įvertinimo iš finansinės pusės. Ir kam tada ir mokomės, ir tarkim, aukštesnio laipsnio siekiame, ir magistrą baigiam ir kam, nu ir ilsėsis gražiai lentynoje ir sau tiktai varnelę užsidedi. Tai manau, kad nėra tos tokios vertybės ir to teigiamo atsako, nebent kažkas pasikeistų. Kova už būvi tokia šiuo metu gaunasi.“ [R5].</p>	5
	Pokyčių nelemiantys veiksniai	<p>„Valstybinė teisinė aplinka daug įtakoja profesiją. Norėtusi, kad į specialiuosius pedagogus ir logopedus ikimokyklinėse įstaigose kreiptų daugiau dėmesio, bet iš esmės tai nekeičia mano identiteto, aš vis tiek džiaugiuosi dirbdama su specialiųjų ugdymosi poreikių turinčiais vaikais.“ [R3].</p>	1

Kategorija	Subkategorija	Teiginiai	N
Profesijos institucionalizacija	Neigiamą poveikį turintys veiksniai	<p>„Aš per savo darbo praktiką kiek metų dirbu, tai man dažnai visada kyla klausimai toks neapibrėžtumas ir neišskirtinumas dviejų skirtingų specialybių. Nes dėl to tikriausiai ir yra tas visuomenės neidentifikavimas, kaip specialiojo pedagogo, nes jis yra dažnai tapatinamas su logopedo darbu, ką jisai daro. O kas liečia bendrai teisės aktų reglamentų mane pavyzdžiui visada ne tai, kad pykdo, bet labiau neramina, kai kalbama tarkim apie specialiosios pedagoginės pagalbos poreikį vaikams, ir yra nurodomas dviejų skirtingų pareigybių darbas į vieną eilutę ir tu gali interpretuoti kaip tu nori, tas irgi negerai, todėl, kad vadovai tada irgi interpretuoja savanoriškai kiek tų vaikų turėtų būti pagalba teikiama ir kokius krūvius galima dėtis tam specialistui, o tarkim kaip logopedui tas yra labiau reglamentuota ir lengviau yra nuklysti į ribas kažkokias tai. O specialiojo pedagogo atveju tai tikrai yra daug terpės interpretacijai ir tas apsunkina darbo.. to specialisto darbą. Tai vadinasi jo identifikacija nėra išgryninta ir tikrai iš valstybinių organų trūksta pakankamai teisinės informacijos šiai sričiai.“ [R1];</p> <p>„Teisės aktų reglamentavimo tikslinio, kas apibrėžtų specialiojo pedagogo funkcijas ir pareigas, ir atsakomybes, ko gero yra per mažai, kad galėtume išskirti, kaip atskirą profesiją. Nes visuose teisės aktuose greta eina logopedas ir specialusis pedagogas, kaip du viename. Mes įstaigoje pasidarėme savo darbo aprašą, mes jį kūrėmės daugiau iš asmeninių kažkokių patyrimų, todėl ir sakau įstaigos turi terpę interpretuoti savaip ir susikurti, ir sakykim kitų įstaigų specialistų darbe atsiranda skirtumai ir vadinasi kaip tada galima palyginti kas yra tas specialusis pedagogas, klausimas tada apie suvienodinimą, apibendrinimą tikslinį tokį, tai iš tikrųjų aš matau stygių šioj srity ir reikėtų tą klausimą kelti aukščiau ir viešiau, kad būtų atskiriama. Nes vis tiek yra visai kita pareigybė.“ [R1];</p> <p>„Aš pati, asmeniškai, turiu ketvirtį tik specialiojo pedagogo, bet, pavyzdžiui, kai vertinimui reikia, vis tiek tu turi kiekvieną vaiką pasižiūrėti, ir nesvarbu, kad tau už krūvį priklauso tiek, bet peržvelgti turi vis tiek visus, ar jos logopedas, tarkim, vertina, bet logopedas, tarkim, jam 30, man turėtų 7-8 vaikai būti, bet vis tiek tu juos visus vertinti turi. Tai toksai gal kitą kartą ir dažnai būna tos specialybės dokumentacijos daug.“ [R5];</p> <p>„<...> bet jeigu ne apie šiuos metus, tai tikrai teko vaduoti, kas dažniausiai ir skaudu yra net, nes jeigu atrodo vieną kartą padėjai, bet žiūri, kad po to kažkaip vis dažniau ateina, nors tai ne tavo tiesioginės funkcijos, tai ne tavo pareiginės funkcijos ir tau jos yra tuo metu primetamos, jos yra neapibrėžtos tokios, tuo punktu, kur yra funkcijų apraše apie kitų veiklų atlikimą galima labai gražiai apžaišti, na tarsi priklauso tau. Ir tada tuo apipina viską, ko tik reikia. Nesakau, kai yra mūsų kovidinė tokia situacija, tada taip, tada tu neturi tikrai, negali nieko. Va auklėtoja, tarkim „pukšt“, išėmė ar tarkim šeimos narį ir tu turi saviizoliuotis, tada taip, mes turim padėti vieni kitiems. Bet būna tokių situacijų, ypač vaikų atostogų metu, tai dažnai būna, kad įmeta ne ten, kur tau reikia, ne ten, kur priklauso.“ [R5];</p> <p>„Na, funkcijos yra tikslios, tikrai jos tiesiogiai su darbu susijusios, va, tarkim, tiek, kad kaip ir kalbėjom, tas „Atlikti kitus darbus, paskirtus vadovo“, nu tai toks neapibrėžtumas nu, jisai, manau, kad neturėtų būti. Nes tada jau ne darbuotojo naudai ir ne profesionalumui dėmesys.“ [R5].</p>	4
	Teigiamą poveikį turintys veiksniai	<p>„Šiek tiek aiškumo įneša veiklos reglamentavimas, anksčiau buvo sunku atskirti ką turi daryti specialusis pedagogas, ką logopedas, turėjai dirbti už abi specialybes. Dabar galiu atlikti tik specialiojo pedagogo funkcijas ir mėgautis savo darbu.“ [R2];</p>	3

		<p>„Dokumentuose yra labai išsamiai ir aiškiai išdėstytos specialiojo pedagogo pareigybės ir teisės. Tu turi saugoti ir nesidalinti turima informacija apie vaikus su tuo nesusijusiais žmonėmis. Visos vertinimo, sutikimų formos pateikiamos suprantamai ir jos yra lengvai pasiekiamos. Privalai gauti reikiamus sutikimus iš tėvų, kad galėtum teikti vaikui pagalbą. Kai dirbi darbą su vaikais, yra labai svarbu laikytis visų nurodymų, man gerai pavyksta tai daryti, todėl jaučiuosi tinkama šiai profesijai.“ [R3];</p> <p>„Specialiojo pedagogo darbas yra šiek tiek laisvesnis, laisviau gali pasirinkti kaip dirbti, nes tarkim logopedinio užsiėmimo metu vaikai labiau nuvargsta. Specialusis pedagogas išvis yra kažkas šviežio darželyje, tai dar nėra aplinkoje tiek nusistovėję ir tiek daug pagalbos kaip turėtų vykti, bet taip bendradarbiaujam vieni su kitais ir stengiamės gerai atlikti.“ [R5].</p>	
	Pokyčių nelemiantys veiksniai	<p>„Labai asmeniškai jis neveikia. Yra tos specialiojo pedagogo funkcijos, veiklos aprašus turim, o jau atlikinėti to kito darbus, tiesiog žmogiškumo reikalas, kitiems turim kartais ir padėti. Kaip specialusis pedagogas susijęs su visais pedagogais, nes tai yra viena specialybė, kuri turi skirtingas šakas. Mes esame tokie platesnio profilio, ne vien kad, kaip yra dabar visokių studijų, kur vien tiktais tą šaką mokosi, studijuoja. Specialioji pedagogika mums leidžia biški plačiau apimti visas savo funkcijas.“ [R4].</p>	1